

รายงานฉบับสมบูรณ์
โครงการ
พัฒนารูปแบบรายการและบริหารจัดการรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็กโดยเยาวชน
จังหวัดกำแพงเพชร

โดย
ชาย ปริจจาคะ และคณะ

เมษายน 2553

รายงานฉบับสมบูรณ์
โครงการ
พัฒนารูปแบบรายการและบริหารจัดการรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็กโดยเยาวชน
จังหวัดกำแพงเพชร

คณะผู้วิจัย

นายชาย ปรีจจาละ
ว่าที่ พ.ต.บุญทวงศ์ เจริญผลิตผล
นายสมบัติ โสภา
น.ส.สุมาลี แสงแก้ว
นายณัฐวุฒิ มีสกุล
นายจิรวัฒน์ ทองหล่อ
นายธีรวัช ขอจิตต์
นายวิวัฒน์ แก้วมราช
น.ส.ศิริวรรณ หล่อระลึก

สังกัด

ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กเยาวชนและครอบครัว
สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กเยาวชนและครอบครัว
สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กเยาวชนและครอบครัว
ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กเยาวชนและครอบครัว
ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กเยาวชนและครอบครัว
ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กเยาวชนและครอบครัว
ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กเยาวชนและครอบครัว

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัยสกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

ประกาศคุณูปการ

การวิจัยการพัฒนารูปแบบรายการและการบริหารจัดการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็กโดยเยาวชนจังหวัดกำแพงเพชรฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยอนุเคราะห์และความร่วมมือของบุคคลหลายฝ่ายที่ให้แนวคิด ความช่วยเหลือ คำแนะนำ ตลอดจนการตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ผู้รายงานขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ นายวิทยา ผิวผ่อง ผู้ว่าราชการจังหวัดกำแพงเพชร นายวันชัย อุดมศิลป์ ผู้ว่าราชการจังหวัดกำแพงเพชร ดร. อมรวิรัช นาคทรพรพ ดร.ถาวร พงศ์พานิช นายสุริยนต์ ฉายคิลก พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดกำแพงเพชร รองศาสตราจารย์ ดร. เสมอ ถาน้อย ผู้ประสานงานสำนักงานการวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่ภาคเหนือ และรองศาสตราจารย์ ดร.พีรเดช ทองอำไพ รองผู้อำนวยการดำเนินงานวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่ เป็นผู้เสนอแนะแนวทางในการดำเนินงานวิจัย และการปรับปรุงแก้ไขงานวิจัย ตลอดจนข้อมูลที่เกี่ยวข้องประกอบการวิจัย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณผู้ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อเสนอแนะการดำเนินงานในเรื่องสื่อวิทยุชุมชน นักจัดรายการวิทยุชุมชนและรูปแบบรายการ วิทยุชุมชน ตลอดจนเด็กและเยาวชนที่ได้รับการคัดเลือกเข้าร่วมประชุมกลุ่ม (Focus group) โดยนำเสนอรูปแบบรายการและการบริหารจัดการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็กและเยาวชน โดยเด็กและเยาวชนจังหวัดกำแพงเพชรได้เป็นอย่างดี และประการสำคัญผู้วิจัยขอขอบคุณผู้สนับสนุนงบประมาณในการจัดดำเนินงานวิจัยฉบับนี้เป็นอย่างสูง ซึ่งมีความมุ่งหมายและเป้าประสงค์ในการพัฒนารูปแบบรายการและการบริหารจัดการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็กโดยเยาวชนจังหวัดกำแพงเพชร เพื่อประสิทธิภาพของวิทยุชุมชน และประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนในอนาคต สร้างสรรค์สังคมให้เป็นสังคมที่ดีและน่าอยู่ตลอดไป

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยฉบับนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่การดำเนินงานของวิทยุชุมชน ตลอดจนใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบรายการและการบริหารจัดการวิทยุชุมชนในอนาคต และมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สังคมต่อไป

ชาย ปริจจาละ

คำนำ

การวิจัยการพัฒนารูปแบบรายการและการบริหารจัดการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็กโดยเยาวชนจังหวัดกำแพงเพชรฉบับนี้ ผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะทราบแนวทางพัฒนารายการวิทยุเชิงสร้างสรรค์บนฐานความต้องการของเด็กและเยาวชนจังหวัดกำแพงเพชร และการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็กโดยเยาวชนแนวทางการพัฒนารูปแบบรายการและการบริหารจัดการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก เพื่อให้การจัดรายการของวิทยุชุมชนจังหวัดกำแพงเพชรดำเนินไปในแนวทางที่ถูกต้อง และสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายให้มากที่สุด ตลอดจนการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการวิทยุชุมชนจังหวัดกำแพงเพชรให้มีความกระชับ รวดเร็ว และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ส่งเสริมให้เกิดพื้นที่ทางเลือกในการสื่อสารของเด็กและเยาวชน มีเครือข่ายเฝ้าระวังที่เป็นเด็กและเยาวชนในทุกท้องที่ และเป็นทางเลือกในการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

ผู้วิจัยหวังว่างานวิจัยฉบับนี้คงเกิดประโยชน์แก่สถานีวิทยุชุมชน ผู้บริหารงานวิทยุชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับวิทยุชุมชน โดยนำข้อมูลและข้อค้นพบไปประกอบการพิจารณาดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การดำเนินงานเกี่ยวกับวิทยุชุมชนหรือกิจการที่เกี่ยวข้องมีประสิทธิภาพสูงยิ่งขึ้น

ชาย ปรিজาะ

สารบัญ

	หน้า
ประกาศนุญการ.....	ก
คำนำ.....	ข
สารบัญ.....	ค
สารบัญตาราง.....	จ
สารบัญแผนภูมิ.....	ช
บทคัดย่อ.....	ซ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	4
ข้อจำกัดในการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
บทที่ 2 บรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
ความรู้เกี่ยวกับการสื่อสาร.....	8
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวิทยุกระจายเสียง.....	23
แนวคิดเกี่ยวกับวิทยุชุมชน.....	31
สื่อเพื่อเด็กในสังคมไทย	42
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	64

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1. ร้อยละของสถานของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	79
2. ค่าเฉลี่ยเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการดำเนินการจัดรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก และเยาวชน จังหวัดกำแพงเพชร โดยรวม.....	81
3. ค่าเฉลี่ยเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการดำเนินการจัดรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก และเยาวชน จังหวัดกำแพงเพชร ด้านสื่อวิทยุชุมชน.....	82
4. ค่าเฉลี่ยเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการดำเนินการจัดรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก และเยาวชน จังหวัดกำแพงเพชร ด้านนักจัดรายการวิทยุชุมชน.....	85
5. ค่าเฉลี่ยเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการดำเนินการจัดรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก และเยาวชน จังหวัดกำแพงเพชร ด้านรูปแบบรายการวิทยุชุมชน.....	88
6. ค่าเฉลี่ยเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาการดำเนินการจัดรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก โดยรวม.....	91
7. ค่าเฉลี่ยเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาการดำเนินการจัดรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก ด้านสื่อวิทยุชุมชน.....	92
8. ค่าเฉลี่ยเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาการดำเนินการจัดรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก ด้านนักจัดรายการวิทยุชุมชน.....	95
9. ค่าเฉลี่ยเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาการดำเนินการจัดรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก ด้านรูปแบบรายการวิทยุชุมชน.....	98
10. ค่าเฉลี่ยเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการการดำเนินการจัดรายการวิทยุชุมชน เพื่อนเด็ก โดยรวม.....	101
11. ค่าเฉลี่ยเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการการดำเนินการจัดรายการวิทยุชุมชน เพื่อนเด็ก ด้านวิทยุชุมชน.....	102
12. ค่าเฉลี่ยเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการการดำเนินการจัดรายการวิทยุชุมชน เพื่อนเด็ก ด้านนักจัดรายการวิทยุชุมชน.....	106
13. ค่าเฉลี่ยเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการการดำเนินการจัดรายการวิทยุชุมชน เพื่อนเด็ก ด้านรูปแบบรายการวิทยุชุมชน.....	110

สารบัญตาราง(ต่อ)

ตาราง	หน้า
14. ข้อเสนอแนะในการดำเนินการจัดวิทยุชุมชนสำหรับเด็ก ด้านสื่อวิทยุชุมชน.....	114
15. ข้อเสนอแนะในการดำเนินการจัดวิทยุชุมชนสำหรับเด็ก ด้านนักจัดวิทยุชุมชน.....	116
16. ข้อเสนอแนะในการดำเนินการจัดวิทยุชุมชนสำหรับเด็ก ด้านรูปแบบการจัดวิทยุชุมชน	118

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิ	หน้า
1. การบริหารจัดการวิทย์ชุมชนแบบแนวราบ.....	130
2. การบริหารจัดการวิทย์ชุมชนแบบลดลำดับขั้นตอน.....	131

บทคัดย่อ

การพัฒนารูปแบบรายการ และการบริหารจัดการรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก โดยเยาวชนจังหวัดกำแพงเพชร มีวัตถุประสงค์ 2 ข้อ ดังนี้ 1) เพื่อพัฒนาแบบรายการวิทยุเชิงสร้างสรรค์บนฐานความต้องการของเด็ก และเยาวชน จังหวัดกำแพงเพชร และ 2) เพื่อพัฒนาแบบการบริหารจัดการรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก โดยเยาวชนจังหวัดกำแพงเพชร โดยทำการศึกษาทั้งการสำรวจความคิดเห็น การศึกษาดูงาน การระดมความคิด การประชุมกลุ่มย่อยจากทุกภาคส่วน และกลุ่มตัวอย่างเด็ก และเยาวชนจากทุกอำเภอ จำนวน 440 คน

ผลการวิจัย พบว่า สถานีวิทยุชุมชน คลื่น 92.0 MHz มีศักยภาพและความพร้อมในการดำเนินงาน ทั้งในด้านทรัพยากรการผลิตรายการ และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง โดยบทบาทสำคัญที่เป็นความต้องการให้สื่อวิทยุชุมชนมีการพัฒนาการดำเนินงาน ก็คือ บทบาทในการเป็นสื่อกลางการช่วยเหลือผู้เดือดร้อน และความสามารถในการสื่อสารกับผู้ฟังได้ตลอด 24 ชั่วโมง ทางด้านคุณลักษณะของผู้ดำเนินรายการ พบว่า ความสามารถในการดำเนินรายการอยู่ในเกณฑ์ดี โดยมีจุดที่ควรพัฒนา คือ ทักษะการสื่อสารที่ชัดเจน เข้าใจง่าย และเข้าถึงกลุ่มผู้ฟัง ตลอดจนความสามารถในการเป็นสื่อกลางความช่วยเหลือได้อย่างแท้จริงในส่วนของรูปแบบรายการ พบว่ารูปแบบการดำเนินรายการที่กระตุ้นการมีส่วนร่วม ได้รับความนิยมนอย่างมากในกลุ่มผู้ฟัง เช่น รายการนักประกาศหน้าใหม่ รายการเล่นเกมชิงรางวัล และรูปแบบรายการที่ต้องการให้พัฒนา คือ รายการในรูปแบบที่มีการสนทนาระหว่างผู้จัดรายการ กับผู้ฟัง การตอบปัญหา หรือให้คำปรึกษากับวัยต่างๆ

ในส่วนของการพัฒนาแบบการบริหารจัดการวิทยุชุมชน สามารถพัฒนาได้เป็น 2 รูปแบบ คือ การบริหารจัดการวิทยุชุมชนแบบแนวราบ และการบริหารจัดการวิทยุชุมชนแบบลดลำดับขั้นตอน ซึ่งผลวิจัยที่ได้สะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพ ความพร้อม และจุดอ่อนของการบริหารจัดการวิทยุชุมชน เพื่อเด็ก และเยาวชน จังหวัดกำแพงเพชร ในปัจจุบัน หากวิทยุชุมชนได้รับการพัฒนาตามผลวิจัย และมีกลไกการบริหารจัดการตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้นมา จะสามารถพัฒนาวิทยุชุมชนจังหวัดกำแพงเพชรเป็นสื่อสร้างสรรค์ และเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อเด็กและเยาวชนจังหวัดกำแพงเพชรต่อไป

Abstract

Radio station development by child and youth network in Kamphangphet Province was aimed to develop radio program on the basic of children teenager needs, and to set up models for development of radio station management. Various research methods have been applied in this study, including questionnaire, site visit, brain storming and group discussion from stakeholders involving radio station, as well as 440 children and teenagers from every part of the province.

The results showed that 92.0 MHz radio station has its capability in producing radio program for those purposes if good management can be applied. The results also demonstrated that the act of radio station to become center for help need to be developed as well as the radio program should be operated 24 hours. The characteristics of radio reporters or D.J. have been well established on their capability on producing the program. However, communication skills and consulting skills need to be improved in order to be the center for help or assistance. The programs that become most popular are new reporter developing program and game show. These reflected that the audiences need the program that they can get involved. Moreover, new programs about radio online discussion or consulting online are in the need of the audiences.

The models for radio station management have been developed into 2 models, including 1) Horizontal management model and 2) Short-Step management model. These two models will bring out competency of reporters and program managers to the development of radio station.

In conclusion, this study has demonstrated strengths and weakness of 92.0 MHz radio station by child and youth in kamphangphet. The results from this study will reflect the direction for station development in every aspect if these can be applied into the radio station management in the future.

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันสื่อต่างๆ ล้วนแล้วมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของผู้คนทั่วไปเป็นอย่างมาก เพราะนอกจากจะสามารถส่งต่อข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็วฉับไวแล้ว สื่อต่างๆ ยังมีอิทธิพลต่อการรับรู้และสามารถนำไปสู่สิ่งต่างๆ ได้อย่างง่ายดาย จะเห็นได้จากการดำเนินกิจกรรมใดก็ตาม มักจะใช้สื่อเป็นตัวกลางเชื่อมต่อระหว่างผู้รับสารและผู้ส่งสาร ทำให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันและดำเนินกิจกรรมไปในทิศทางเดียวกัน โดยสื่อที่แบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อกระจายเสียง สื่ออื่นๆ และสื่อที่สามารถโน้มน้าวใจและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ดีที่สุดก็คือสื่อกระจายเสียง ซึ่งประกอบไปด้วยโทรทัศน์ วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต เพราะสื่อดังกล่าวมีทั้งภาพและเสียงง่ายต่อการทำความเข้าใจอีกทั้งยังเป็นสื่อที่เข้าใจง่าย และอีกหนึ่งสื่อที่มีความสำคัญไม่แพ้กัน นั่นก็คือวิทยุกระจายเสียง ซึ่งเป็นสื่อที่กระจายครอบคลุมพื้นที่ได้อย่างกว้างขวางมาก เพราะมีสถานีวิทยุอยู่มากมายหลายแห่ง รวมถึงวิทยุชุมชนที่เกิดขึ้นอีกมาก วิทยุยังเป็นสื่อที่สามารถทำให้ผู้รับฟังรับรู้ข่าวสารได้ในทุกอิริยาบถ เช่น รับฟังในขณะที่ขับรถ ทำงาน นอนพักผ่อน ออกกำลังกาย จึงกล่าวได้ว่าวิทยุเป็นสื่อที่เข้าถึงผู้บริโภคได้มากและสามารถติดตามกลุ่มเป้าหมายไปได้ทุกหนแห่งและทุกเพศ ทุกวัย ซึ่งจะเห็นได้จากการร่วมแสดงความคิดเห็น หรือการมีส่วนร่วมกับรายการวิทยุต่างๆ นั้น จะเห็นว่ามีผู้ฟังเป็นบุคคลมีหลากหลายอาชีพ และกลุ่มอายุไม่ว่าจะเป็นเด็กวัยรุ่น วัยทำงาน เป็นต้น เพื่อเป็นการปลูกฝังและสร้างสรรค์สื่อที่ดีเพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รู้เท่าทันสื่อ รู้จักจำแนกว่าข้อมูลที่ได้รับว่าดีหรือไม่ ด้วยความสำคัญดังที่กล่าวมาแล้วนั้น ทางศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก เยาวชน และครอบครัว จึงจัดตั้งสถานีวิทยุชุมชนเพื่อนเด็กเพื่อจัดเป็นพื้นที่สร้างสรรค์ทางอากาศสำหรับเด็กและเยาวชน เพื่อให้ได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และหารายได้พิเศษพร้อมทั้ง ยังเป็นการส่งเสริมประสบการณ์วิชาชีพ

สถานีวิทยุชุมชนเพื่อนเด็กได้ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2548 ได้ดำเนินกิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับเด็กและเยาวชน โดยเป็นศูนย์เผยแพร่ข่าวสารและกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับเด็กเป็นเวทีแสดงความคิดเห็นของเด็กและเยาวชน ร่วมไปถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แสดงความคิดเห็นระหว่างเด็กและผู้ปกครองและเนื่องจากคลื่นวิทยุชุมชนเพื่อนเด็กได้ดำเนินรายการ โดยเด็กและเยาวชน จึงทำให้

ในบางครั้งรูปแบบรายการอาจจะยังไม่เป็นที่น่าสนใจ รวมไปถึงการบริหารจัดการยังไม่เรียบร้อยเท่าที่ควรนัก เนื่องจากคณะทำงานยังเป็นเยาวชนซึ่งอาจจะอ่อนประสบการณ์ จึงจำเป็นต้องมีการฝึกทักษะการบริหารจัดการรายการพร้อมทั้งเปิดโลกทัศน์ให้กับเด็กและเยาวชน นอกจากกิจกรรมดังกล่าวข้างต้นแล้วนั้นสถานีวิทยุชุมชนเพื่อนเด็กยังได้จัดกิจกรรมนักข่าวจิ๋ว เพื่อเป็นการสร้างเครือข่ายเฝ้าระวังปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ต่างๆ พร้อมทั้งรายงานความเคลื่อนไหว การจัดกิจกรรม และการกระจายข้อมูลข่าวสารในพื้นที่ให้บุคคลภายนอกพื้นที่ได้รับทราบ ผลงานที่ผ่านมาของกิจกรรมนักข่าวจิ๋วได้มีการจัดตั้งกลุ่มเครือข่ายเฝ้าระวัง 7 อันตราย ร่วมด้วยช่วยเด็กในช่วงเทศกาลวันเวลาเสี่ยงโดยเชื่อมโยงทีมข่าวเยาวชนจากพื้นที่ต่างๆ ในแต่ละอำเภอรายงานสภาพการจราจร บรรยากาศสภาพแวดล้อมและเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรม นักข่าวจิ๋วซึ่งได้รับผลตอบแทนเป็นอย่างดีมีเยาวชน ในพื้นที่รายงานความเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา และมีเยาวชนทั่วไปสนใจเข้าร่วมโครงการมากมายโดยการส่ง SMS จดหมายข่าวรายงานความเคลื่อนไหวข้อมูลข่าวสารในท้องที่ของตน

ปัญหาเด็กและเยาวชนที่ผ่านมามีพบว่า จังหวัดกำแพงเพชรมีจำนวนคดีที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนสูงเป็นอันดับ 3 ของประเทศ ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นว่าสภาพสังคมในจังหวัดกำแพงเพชรมีแนวโน้มความรุนแรงที่จะเกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนต่อไปในภายภาคหน้า ดังนั้น เพื่อเป็นการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันด้านสื่อให้กับเด็กและเยาวชนในจังหวัดกำแพงเพชร ในการป้องกันและชี้แนะแนวทางที่ถูกต้องในด้านของการรับส่งข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมผ่านสื่อต่างๆ ที่ไม่ใช่เพียงแค่สื่อวิทยุ และเพื่อเป็นการสร้างเครือข่ายเฝ้าระวังปัญหาต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นในท้องถิ่นของตนพร้อมทั้งแจ้งเตือนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ทันทั่วทั้งที่ นอกจากนั้นแล้วยังสามารถเปลี่ยนความคิดเชิงบวกในกลุ่มเยาวชนด้วยกันขึ้น เพื่อไม่ให้เกิดความรู้สึกถึงความแตกต่างระหว่างช่วงอายุ ดังนั้นศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กเยาวชนและครอบครัว ร่วมกับสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดกำแพงเพชร จึงเห็นสมควรให้จัดโครงการดังกล่าวเพื่อเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการสร้างทัศนคติที่ดี และปลูกฝังพฤติกรรมผ่านสื่อสามารถแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ให้แก่เด็กและเยาวชนได้ทราบและยังสามารถฝึกหัดเด็กและเยาวชนที่มีความสนใจในด้านการจัดการรายการวิทยุเพื่อนเด็กโดยเยาวชน ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรที่จะดำเนินการวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบรายการและการบริหารจัดการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็กโดยเยาวชนจังหวัดกำแพงเพชร เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากิจการของวิทยุชุมชนให้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบรายการวิทยุเชิงสร้างสรรค์บนฐานความต้องการของเด็กและเยาวชนจังหวัดกำแพงเพชร
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็กและเยาวชนจังหวัดกำแพงเพชร

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยแบ่งเป็นขอบเขตด้านเนื้อหาและขอบเขตด้านแหล่งข้อมูลเพื่อพัฒนารูปแบบรายการวิทยุเชิงสร้างสรรค์บนฐานความต้องการของเด็กและเยาวชนจังหวัดกำแพงเพชร โดย

1.1 ศึกษาสภาพการใช้เวลาว่าง ความสนใจความต้องการข้อมูลข่าวสารการเขียนแบบจากสื่อและเนื้อหาที่สื่อนำเสนอ สาเหตุ และผลกระทบของสื่อที่มีต่อเด็กและเยาวชนในจังหวัดกำแพงเพชร

1.2 ศึกษาสภาพการเข้าถึงและความต้องการข้อมูลข่าวสารของเยาวชนจากสื่อวิทยุศึกษาหาแนวทาง ความเหมาะสมความเป็นไปได้ Focus group เพื่อทราบความต้องการรูปแบบการบริหารจัดการรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็กโดยเยาวชนจังหวัดกำแพงเพชร

1.3 จัดเวทีDebate ข้อมูล ทำข้อตกลงความร่วมมือระหว่างหน่วยงานวิเคราะห์หา รูปแบบการบริหารจัดการรายการวิทยุ ศึกษาดูงาน Best Practice ด้านบริหารจัดการเครือข่ายและการสืบทอดของเยาวชน

2. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

2.1 ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อพัฒนารูปแบบรายการวิทยุเชิงสร้างสรรค์บนฐานความต้องการของเด็กและเยาวชนจังหวัดกำแพงเพชร

2.1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1.1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มเด็ก และกลุ่มเยาวชนในจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 11 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมืองกำแพงเพชร อำเภอพรานกระต่าย อำเภอไทรงาม อำเภอลานกระบือ อำเภอขาณุวรลักษบุรี อำเภอลองขลุง อำเภอลองลาน อำเภอปางศิลาทอง อำเภอทรายทองวัฒนา อำเภอบึงสามัคคี และอำเภอโกสัมพีนคร

2.1.1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มเด็ก และกลุ่มเยาวชน ในจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 11 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมืองกำแพงเพชร อำเภอพรานกระต่าย อำเภอไทรงาม อำเภอลานกระบือ อำเภอขาณุวรลักษบุรี อำเภอลองขลุง อำเภอลองลาน อำเภอปางศิลาทอง อำเภอทรายทองวัฒนา อำเภอบึงสามัคคี และอำเภอโกสัมพีนคร จำนวนทั้งสิ้น 440 คน โดยประมาณขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตารางของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % ความคลาดเคลื่อน 5 %

2.2 ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็กโดยเยาวชนจังหวัดกำแพงเพชร

2.2.1 ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ กลุ่มเด็ก และกลุ่มเยาวชนในจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 66 คน โดยการคัดเลือกตัวแทนของอำเภอ ๆ ละ 6 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ศักยภาพการใช้เวลาว่าง ความสนใจความต้องการข้อมูลข่าวสารการเขียนแบบจากสื่อและเนื้อหาที่สื่อนำเสนอ สาเหตุ และผลกระทบของสื่อที่มีต่อเด็กและเยาวชนในจังหวัดกำแพงเพชร

3.2 ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ เวที Debate ข้อมูล ข้อตกลงความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน รูปแบบการบริหารจัดการรายการวิทยุ ศึกษาดูงาน Best Practice ด้านบริหารจัดการเครือข่ายและการสืบทอดของเยาวชน

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ประชากรเด็กและเยาวชนที่ใช้ในการศึกษาวิจัย จำแนกเป็นเด็กในระบบการศึกษา และนอกระบบการศึกษาโดยอาศัยการแบ่งตามสภาพการเข้ารับการการศึกษา
2. ขนาดกลุ่มตัวอย่างกำหนดในอัตราส่วนที่เท่ากันทุกอำเภอ คือ จำนวน 40 คน จำแนกเป็นกลุ่มเด็กในระบบการศึกษาและนอกระบบการศึกษาประเภทละ 10 คน และกลุ่มเยาวชนในระบบการศึกษาและนอกระบบการศึกษา ประเภทละ 10 คน

ข้อจำกัดในการวิจัย

การจัดเก็บข้อมูลการวิจัยนี้มุ่งใช้ข้อมูลจากประชากรที่เป็นผู้บริโภคสื่อวิทยุชุมชน หรือเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานของวิทยุชุมชนเป็นหลัก

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เด็ก หมายถึง ผู้ที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิด – 18 ปีที่อาศัยอยู่ในจังหวัดกำแพงเพชร
2. เยาวชน หมายถึง ผู้ที่มีอายุ ตั้งแต่ 15-25 ปี ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดกำแพงเพชร
3. รูปแบบรายการวิทยุ หมายถึง เทคนิคและลีลาการนำเสนอเนื้อหาสาระ ข่าวสาร ในการดำเนินรายการวิทยุ
4. รูปแบบการบริหารจัดการรายการวิทยุ หมายถึง ทักษะกระบวนการบริหารจัดการ ทีม เวลา ชีวิต การสร้างเครือข่าย งบประมาณ การสื่อสาร เกิดการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ตั้งเป้าหมาย และขั้นตอนการผลิตรายการและจัดรายการจนประสบความสำเร็จ และรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของ รายการ
5. การใช้เวลาว่างของเด็กและเยาวชน หมายถึง การใช้เวลาที่นอกเหนือจากการเรียน การทำงาน และการปฏิบัติภารกิจประจำวัน
6. สื่อวิทยุ หมายถึง เครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสารเป็นตัวกลางนำสารจากผู้ส่งสารไปยัง ผู้รับสาร ซึ่งอาจเป็นคำพูด คำสั่งด้วยวาจา ระเบียบข้อบังคับ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ภาพ สัญลักษณ์ การแสดงท่าทางต่างๆ เป็นต้น
7. การพัฒนา หมายถึง การดำเนินการเพื่อก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น
8. วิทยุกระจายเสียง หมายถึง การแพร่สัญญาณเสียงออกอากาศโดยใช้คลื่นวิทยุ
9. การบริหารจัดการ หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารดำเนินการเพื่อให้บรรลุ เป้าหมายขององค์กร
10. วิทยุชุมชน หมายถึง การแพร่สัญญาณเสียงออกอากาศโดยใช้คลื่นวิทยุ ซึ่งจัดตั้ง ขึ้นโดยกลุ่มคน หรือชุมชน เป็นเพียงสถานีวิทยุขนาดเล็กๆ
11. ความต้องการ หมายถึง ความมุ่งหวัง ความคาดหวังของเด็กและเยาวชนใน จังหวัดกำแพงเพชร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. รูปแบบรายการวิทยุที่ตรงตามความต้องการและเหมาะสมสำหรับเด็กและเยาวชน จังหวัดกำแพงเพชร
2. รูปแบบการบริหารจัดการรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก โดยเยาวชนจังหวัด กำแพงเพชร
3. เกิดพื้นที่ทางเลือกในการสื่อสารให้เด็กและเยาวชนในท้องที่ ในจังหวัดกำแพงเพชร

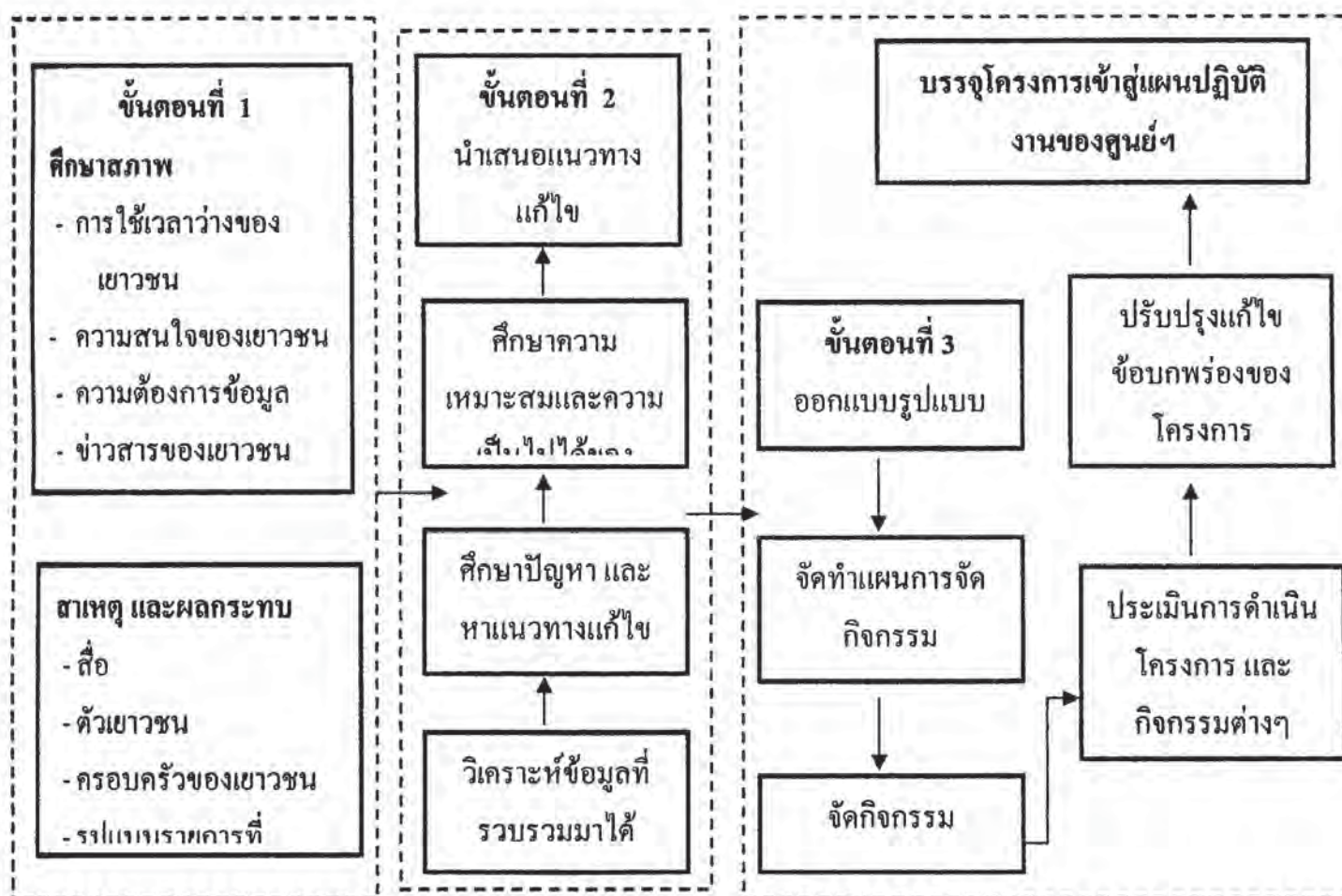
4. เกิดเครือข่ายเฝ้าระวังที่เป็นเยาวชนในทุกท้องที่ ในจังหวัดกำแพงเพชร

5. เยาวชนได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และมีความรู้ ทักษะการทำข่าวและการ

นำเสนอข่าวสาร สารต่างๆผ่านสื่อวิทยุ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบความคิด/ขั้นตอนในการดำเนินงานในการวิจัย

บทที่ 2

วรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง พัฒนารูปแบบรายการและบริหารจัดการรายการวิทยุชุมชนสำหรับเด็ก โดยเยาวชน จังหวัดกำแพงเพชร คณะผู้วิจัย ได้ดำเนินการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับการสื่อสาร
 - 1.1 ความหมายของการสื่อสาร
 - 1.2 ความสำคัญของการสื่อสาร
 - 1.3 ประเภทของการสื่อสาร
2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวิทยุกระจายเสียง
 - 2.1 ความหมายของวิทยุกระจายเสียง
 - 2.2 คุณลักษณะที่ดีของวิทยุกระจายเสียง
 - 2.3 รูปแบบรายการวิทยุกระจายเสียง
 - 2.4 ประเภทของวิทยุกระจายเสียง
3. แนวคิดเกี่ยวกับวิทยุชุมชน
 - 3.1 ความเป็นมาของวิทยุชุมชน
 - 3.2 หลักการของวิทยุชุมชน
 - 3.3 รูปแบบการจัดวิทยุชุมชน
 - 3.4 สภาพการจัดรายการวิทยุชุมชน
 - 3.2 โครงสร้างการดำเนินงานของวิทยุชุมชน
4. สื่อสำหรับเด็กในสังคมไทย
 - 4.1 สถานภาพของสื่อวิทยุ
 - 4.2 ผลกระทบของสื่อมวลชนที่มีต่อเด็ก
 - 4.3 การจัดระบบเรตติ้ง
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความรู้เกี่ยวกับการสื่อสาร

ความหมายของการสื่อสาร

กิดานันท์ มลิทอง (2540) กล่าวว่า การสื่อสาร (Communication) หมายถึง พร้อมกันหรือร่วมกัน หมายความว่า เมื่อมีการสื่อสารเกิดขึ้น คนเราพยายามที่จะสร้างความพร้อมกันหรือความร่วมมือกันทางด้านความคิดเรื่องราว เหตุการณ์ ทัศนคติ ฯลฯ ดังนั้น การสื่อสารจึงหมายถึง การถ่ายทอดเรื่องราว \ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การแสดงออกของความคิดและความรู้สึก

ปรมะ สตะเวทิน (2540) กล่าวว่า การสื่อสาร หมายถึง กระบวนการของบุคคล ซึ่งทั้งสองฝ่ายถ่ายทอดหรือแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูล ความรู้ ความคิด ความรู้สึก ความประทับใจ เป็นต้น จากฝ่ายหนึ่งไปยังอีกฝ่ายหนึ่งด้วยความต้องการที่จะทำให้อีกฝ่ายหนึ่งเข้าใจเจตนาและความประสงค์ของตนเอง และใช้ประโยชน์จากเนื้อหาของสื่อเหล่านั้น

ฐาปณีย์ ธรรมเมธา (2541) กล่าวว่า การสื่อสาร หมายถึง กระบวนการแลกเปลี่ยนข่าวสาร ข้อเท็จจริง ความคิดเห็นระหว่างบุคคล โดยใช้สัญลักษณ์ หรือพฤติกรรมที่เป็นการเข้าใจร่วมกัน

สัมพันธ์ พูนนารณ (2547) กล่าวว่า การสื่อสาร หมายถึง การติดต่อกันระหว่างมนุษย์ ทำให้เกิดการรับรู้เรื่องราวที่มีความหมายร่วมกันและต้องการได้รับการตอบสนองจากอีกฝ่ายหนึ่ง อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้รับสาร

เกศินี จุฑาวิจิตร (2548) กล่าวว่า การสื่อสาร หมายถึง กระบวนการที่มีความเคลื่อนไหวและเป็นการกระทำอย่างต่อเนื่องในการส่งและรับสารระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร โดยผ่านสื่อต่าง ๆ อย่างมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า การสื่อสาร หมายถึง การถ่ายทอดข้อมูล ข่าวสาร ทั้งรูปแบบวจนภาษา และอวจนภาษา จากผู้ต้องการส่งสารไปยังผู้อื่น โดยผ่านวิธีการและสื่อต่างๆ

ความสำคัญของการสื่อสาร

กิดานันท์ มลิทอง (2540) ได้กล่าวว่า การสื่อสารนั้นจัดได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกปัจจัยหนึ่งในชีวิตของมนุษย์ นอกเหนือ จากปัจจัยสี่ที่เป็นความจำเป็นเพื่อความอยู่รอดของมนุษย์ อันได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค แม้การสื่อสารจะไม่ได้มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับความเป็นความตายของมนุษย์เหมือนกับปัจจัยสี่ข้างต้น แต่การที่จะให้ได้มาซึ่งปัจจัยทั้งสี่นั้นย่อมต้องอาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมือแน่นอน มนุษย์อาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมือ

เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมใดๆ ของตน และเพื่ออยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคม การสื่อสารเป็นพื้นฐานของการติดต่อของมนุษย์ และเป็นเครื่องมือสำคัญของกระบวนการสังคม ยิ่งสังคมมีความซับซ้อนมากขึ้นเพียงใด และประกอบด้วยคนจำนวนมากเท่าใด การสื่อสารก็ยิ่งมีความสำคัญมากขึ้นเท่านั้น การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม และสังคมที่นำมาซึ่งความสับสน ก่อให้เกิดความไม่เข้าใจและความไม่ใจแก่สมาชิกของสังคม ย่อมต้องอาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมือเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวการสื่อสารมีความสำคัญหลักๆ ต่อมนุษย์ 5 ประการ ดังนี้

1. ความสำคัญต่อความเป็นสังคม

การที่มนุษย์สามารถรวมตัวกันเป็นกลุ่มเป็นสังคม นับตั้งแต่การรวมตัวกันเป็นครอบครัว ชุมชน เผ่าพันธุ์ จนกระทั่งถึงการรวมตัวเป็นสังคมขนาดใหญ่ในระดับประเทศนั้นอาศัยการสื่อสารเป็นพื้นฐาน กล่าวคือการมีสังคมมนุษย์ตั้งแต่สังคมดั้งเดิมดึกดำบรรพ์จนกระทั่งถึงสังคมทันสมัยเช่นปัจจุบัน เกิดจากการที่มนุษย์สามารถทำการสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจกันและทำความเข้าใจกัน เพื่อสร้างกฎระเบียบของสังคมให้เป็นที่ยอมรับระหว่างสมาชิก เพื่อจำได้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขเป็นสังคม และการที่สังคมดำรงสภาพความเป็นสังคมอยู่ได้ก็เนื่องจากสมาชิกของสังคมใช้การสื่อสารเป็นเครื่องมือในอันที่จะรักษาสถาบันต่างๆ และกฎเกณฑ์ต่างๆ ของสังคมให้เป็นที่ยอมรับและปฏิบัติกันต่อไป หรือแม้แต่เมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลง คนในสังคมก็ต้องอาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการที่จะทำความเข้าใจระหว่างกัน สร้างกฎเกณฑ์ใหม่เปลี่ยนแปลงทัศนคติ และพฤติกรรมให้สอดคล้องกับสภาพของสังคม กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือการมีสังคมมนุษย์ต้องอาศัยการสื่อสาร สังคมมนุษย์เกิดจากการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการที่จะรวมคนหลายๆ คนให้มาอยู่ร่วมกัน การสื่อสารจึงเปรียบเสมือนสายใยของสังคมที่ประสานหน่วยย่อยๆ ของสังคมให้รวมเข้าไว้ด้วยกัน เอ็ดเวิร์ด สะเพียร์ ได้กล่าวเอาไว้ว่า “เป็นที่แน่ชัดว่าในการสร้างสังคมนั้น หน่วยต่างๆ และสาขาต่างๆ ของสังคม ความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกของสังคม จำต้องอาศัยกระบวนการการสื่อสาร เรามักพูดถึงสังคมในลักษณะของโครงสร้างที่แน่นอนซึ่งกำหนดโดยประเพณี แต่แท้ที่จริงแล้ว สังคมเกิดจากระบบของความเกี่ยวพันที่ลึกซึ้งเพื่อให้เกิดความเข้าใจกันระหว่างสมาชิกขององค์กรต่างๆ ไม่ว่าองค์กรนั้นจะมีขนาดเล็กหรือใหญ่ มีความซับซ้อนมากหรือน้อยเพียงใด นับตั้งแต่ผู้รักหรือครอบครัวไปจนถึงสันนิบาตชาติหรือมวลชนในนานาประเทศที่สามารถรับทราบข่าวสารกันได้โดยผ่านสื่อมวลชน ระบบวัฒนธรรมทุกระบบ และพฤติกรรมทางสังคมทุกพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับการสื่อสารไม่โดยทางตรงก็โดยอ้อม”

หากเราจะพิจารณาถึงความเกี่ยวพันระหว่างการสื่อสารกับสังคม เราจะเห็นได้ว่าแม้สังคมจะมีการพัฒนาการไปอย่างไรในช่วงเวลาหลายๆ ศตวรรษจากสังคมเผ่าพันธุ์ (Tribes) ในสมัยดึกดำ

บรรพมาสู่สังคมทันสมัยในปัจจุบัน การสื่อสารก็ไม่ได้เปลี่ยนแปลงลดถอยความสำคัญที่มีต่อสังคมลงไปเลย สิ่งที่เปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปก็คือ เครื่องมือและโครงสร้างของการสื่อสารซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงเพื่อขยายบทบาทของการสื่อสารให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของสังคม แต่ละสมัย ระบบการสื่อสารที่ง่าย ไม่เป็นทางการ และไม่ยุ่งยาก ได้เปลี่ยนมาเป็นระบบที่เป็นทางการขึ้น เนื่องจากกิจการด้านการสื่อสาร มีความสลับซับซ้อน ทันสมัยขึ้นและเกี่ยวข้องกับคนจำนวนมากขึ้น ในสังคมแบบดั้งเดิมและสังคมขนาดเล็ก สมาชิกของสังคมอาศัยการสื่อสารด้วย การบอกเล่าจากคนหนึ่งไปยังอีกคนหนึ่ง (Word-mouth communication) การสื่อสารแบบเห็นหน้าคำตา (Face-to-face communication) การสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal communication) เป็นหลัก ในขณะที่ในสังคมที่ทันสมัยและมีขนาดใหญ่ มีความสลับซับซ้อนมีกิจกรรมมากมายและประกอบไปด้วยคนจำนวนมากนั้น การสื่อสารมวลชน (Mass communication) ได้เข้ามาบทบาทอย่างสำคัญ

คนสมัยใหม่ได้สร้างเครื่องมือสื่อสารที่ทันสมัยขึ้นมาจนสามารถเอาชนะอุปสรรคต่างๆ ที่กีดขวางการสื่อสารของคน มนุษย์อวกาศขึ้นไปโคจรรอบโลก แล้วส่งวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ รายงานสิ่งที่ตนค้นพบกล้องโทรทัศน์บนยานอวกาศถ่ายภาพดวงจันทร์และดาวอังคาร ตลอดจนการเดินทางบนดวงจันทร์ของมนุษย์อวกาศ การถ่ายทอดสดเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในที่แห่งหนึ่งผ่านดาวเทียม ให้คนที่อยู่ในที่อื่นๆ ได้ดูเหตุการณ์นั้นในเวลาเดียวกับที่เหตุการณ์นั้นเกิดขึ้น เครื่องมือสื่อสารที่ทันสมัยเหล่านี้ช่วยย่นระยะทางในการสื่อสารได้ ทำให้โลกซึ่งกว้างใหญ่ไพศาลแคบลง และคนสามารถทำการสื่อสารกันได้สะดวกขึ้น

2. ความสำคัญต่อชีวิตประจำวัน

การสื่อสารมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งยวดต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของเรา อาจกล่าวได้ว่าตลอดเวลาที่เราตื่น (ซึ่งเป็นเวลาประมาณ 2 ใน 3 ของ 1 วัน) เราทำการสื่อสารอยู่ตลอดเวลา กิจกรรมต่างๆ ที่เราทำประจำวันนั้นมีการสื่อสารเข้ามาเกี่ยวข้องอยู่เสมอ ลองพิจารณาดูตัวอย่างพฤติกรรมการสื่อสารของนาย ก. ดังต่อไปนี้

นาย ก. ตื่นนอนเวลา 6.00 น. เปิดวิทยุฟัง (การสื่อสารมวลชน) จากนั้นก็เข้าห้องน้ำ ในขณะที่อาบน้ำนาย ก. ก็คิดถึงงานที่จะต้องทำในที่ทำงาน (การสื่อสารภายในบุคคล) ขณะนั่งกินข้าวกับภรรยา นาย ก. คุยกับภรรยา (การสื่อสารระหว่างบุคคล) ขณะขับรถมาทำงาน นาย ก. ได้เห็นป้ายประกาศและป้ายโฆษณาต่างๆ (การสื่อสารด้วยตัวหนังสือและภาพ) เมื่อถึงที่ทำงาน นาย ก. ก็เข้าไปเซ็นชื่อ (การสื่อสารด้วยตัวหนังสือ) จากนั้นก็อ่านหนังสือพิมพ์รายวัน (การสื่อสารมวลชน) ต่อมาเขาก็คุยโทรศัพท์ (การสื่อสารด้วยคำพูด) จากนั้นก็ลงมือทำงานเขียนบันทึกความเห็น (การสื่อสารด้วยตัวหนังสือ) พอดอนสาย นาย ก. ก็เข้าร่วมประชุม (การสื่อสารระหว่างบุคคล) เสร็จจากประชุม ขณะเดินกลับห้องทำงานเสียนพนักงงานก็ยิ้มให้ (การสื่อสารด้วยกิริยาท่าทาง) ถึงเวลา

อาหารกลางวัน นาย ก. ก็ไปที่ร้านแห่งหนึ่งแล้วสั่งอาหารมารับประทาน (การสื่อสารด้วยคำพูด) พอมีเพื่อนมาอีก 2-3 คนมานั่งรับประทานอาหารร่วมโต๊ะเดียวกันจึงคุยกันไปด้วย (การสื่อสารระหว่างบุคคล และการสื่อสารด้วยคำพูด) จากนั้นก็กลับไปทำงาน (การสื่อสารด้วยคำพูดและตัวหนังสือ) เลิกจากงานก็ขับรถไปฟังการอภิปรายที่ห้องประชุมกรมประชาสัมพันธ์ (การสื่อสารกลุ่มใหญ่) จากนั้นก็กลับมาที่บ้านเปิดทีวีดู (การสื่อสารมวลชน) ซึ่งสรุปและรวบรัด ในการดำเนินชีวิตประจำวันของคนๆ หนึ่ง อย่างไรก็ตามเราจะเห็นได้ว่าตลอดเวลาเหล่านี้ นาย ก. ต้องทำการสื่อสารอยู่ตลอดเวลา มาในฐานะ ผู้ส่งสาร (พูด เขียน และกิริยาท่าทาง) ก็ในฐานะผู้รับสาร (ฟัง อ่าน ดู) เราทุกคนก็อยู่ในสภาพเดียวกับนาย ก. กล่าวคือต้องทำการสื่อสารอยู่ตลอดเวลา ไม่ในฐานะผู้ส่งสาร ไปยังบุคคลอื่น ก็ในฐานะผู้รับสารของบุคคลอื่น

3. ความสำคัญต่ออุตสาหกรรมและธุรกิจ

ในวงการอุตสาหกรรม การปฏิวัติด้านเทคโนโลยีในการผลิต ตลอดจนการพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน ทำให้ต้องอาศัยการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โรงงานอุตสาหกรรมเป็นสถาบันหนึ่งซึ่งจะต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมและประชาชน ลูกจ้างของโรงงานอุตสาหกรรมเองก็ได้มีการรวมตัวกันเป็นองค์การในรูปแบบของสหภาพแรงงาน เพื่อที่จะให้มีพลังในอันที่จะต่อรองแสดงความต้องการของตน และชี้ข้อบกพร่องของฝ่ายบริหาร นอกจากนั้นโรงงานอุตสาหกรรมยังมีความเกี่ยวข้องกับบุคคลภายนอกฝ่ายต่างๆ อีกหลายฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับที่ตั้งของโรงงาน ผู้บริโภคสินค้า เจ้าหน้าที่ของรัฐ ฯลฯ การดำเนินกิจการของโรงงานอุตสาหกรรมนั้นย่อมมีผลกระทบต่อบุคคลเหล่านี้ไม่โดยตรงก็โดยอ้อม รวมทั้งต้องอาศัยความสนับสนุนและความร่วมมือจากบุคคลเหล่านี้ด้วย บุคคลประเภทต่างๆ เหล่านี้เป็นบุคคลที่โรงงานอุตสาหกรรมจะต้องสร้างความสัมพันธ์ด้วย กิจการด้านการสื่อสารแขนงหนึ่งที่เรียกว่า “การประชาสัมพันธ์” (Public relation) จึงได้เกิดขึ้น โรงงานอุตสาหกรรมได้อาศัยการประชาสัมพันธ์เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ข่าวสารเพื่อลดปัญหาความขัดแย้งและสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้เกิดขึ้น รวมทั้งตรวจสอบประชาคมดีหรือความคิดเห็นของประชาชนกลุ่มต่างๆ ที่มีต่อโรงงานด้วย

ในแง่ของการผลิต การผลิตสินค้าของวงการอุตสาหกรรมสมัยใหม่กระทำโดยเครื่องจักรทันสมัยที่สามารถผลิตสินค้าออกมาได้เป็นจำนวนมาก (Mass production) และสินค้าประเภทเดียวกันของบริษัทหนึ่งก็มีลักษณะและคุณภาพที่ใกล้เคียงกับสินค้าของบริษัทคู่แข่งอื่นที่มีอยู่หลายบริษัท บริษัททั้งหลายจึงต้องแข่งขันกัน เพื่อให้ผู้ซื้อได้ทราบว่าสินค้าของตนอยู่ในตลาด สินค้าของตนมีลักษณะและคุณสมบัติอย่างไร รวมทั้งต้องการชี้ให้ผู้ซื้อเกิดความรู้สึกว่าสินค้าของตนต่างจากสินค้าของคู่แข่ง มีคุณภาพดีกว่า เหนือกว่าสินค้าของคู่แข่ง ผลที่ตามมาก็คือการให้

“การโฆษณา” (Advertising) เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าและชักจูงใจให้ประชาชนซื้อสินค้า ดังจะเห็นได้ในปัจจุบันว่าการโฆษณาสินค้าได้เป็นไปอย่างแพร่หลายและกว้างขวางตั้งแต่สินค้าประเภทของกินของเด็กไปจนกระทั่งถึงสินค้าประเภทบ้าน รถยนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้าที่มีราคาแพง โดยอาศัยสื่อต่างๆ นับตั้งแต่ป้ายโฆษณาตามอาคาร ป้ายโฆษณาข้างทางและป้ายรถโดยสารประจำทาง โฆษณาทางหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์และภาพยนตร์

ในด้านตัวผู้บริหารงานของบริษัทอุตสาหกรรมเอง ก็ได้เปลี่ยนบทบาทจากการควบคุมด้านเทคนิคในการผลิตมาเป็นบทบาทในการสื่อสาร ในสมัยก่อนผู้บริหารรู้ทุกสิ่งทุกอย่างเกี่ยวกับเทคนิคในการผลิต แต่เมื่อเครื่องจักรเข้ามามีบทบาทในการผลิตสินค้าได้คราวละมากๆ ผู้บริหารก็ไม่จำเป็นต้องทำหน้าที่ดังกล่าว แต่หันกลับมาทำหน้าที่ในการบริหารคนโดยอาศัยการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเป็นเครื่องมือ ประธานบริษัทผลิตตู้เย็นบริษัทหนึ่งในสหรัฐอเมริกาได้ยอมรับว่าเขาไม่ทราบว่าการกระบวนการผลิตตู้เย็นนั้นมีกรรมวิธีอย่างไร เขาทราบแต่เพียงว่า เมื่อใส่โลหะเข้าไปในต้นทาง (Input) โลหะนั้นก็จะกลายมาเป็นผู้เย็นปลายทาง (Output) หน้าที่ของประธานบริษัทผู้นี้ซึ่งเป็นผู้บริหารสูงสุดของบริษัท และมีเงินเดือนมหาศาลนั้น ไม่ใช่เพราะเขามีความรู้เรื่องตู้เย็น หากแต่เขาเป็นเพราะเขามีความสามารถในการที่จะสั่งงาน และประสานงานโดยอาศัยการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพของเขา

ผู้บริหารในระดับรองลงมาในบริษัทอุตสาหกรรมในปัจจุบันนี้ ใช้เวลาส่วนใหญ่ในการพูดให้ข่าวสารแก่ผู้ได้บังคับบัญชา รับข่าวสารจากผู้บริหารชั้นสูง และส่งข่าวสารนั้นต่อไปยังผู้ได้บังคับบัญชา ประชุมร่วมกับผู้ร่วมงาน สัมภาษณ์พนักงานเพื่อแก้ปัญหาและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน อ่านและเขียนบันทึกเพื่อประสานงานกับแผนกต่างๆ เพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกัน แม้แต่ผู้ที่มีหน้าที่ในการควบคุมเครื่องจักรเองก็ใช้เวลาส่วนใหญ่ไปในการสื่อสารมากกว่าที่จะใช้เวลากับเครื่องจักร

4. ความสำคัญต่อการปกครอง

ในการปกครอง ไม่ว่าจะเป็นการปกครองในระบบใดหรือการปกครองในระดับใด นับตั้งแต่การปกครองระดับท้องถิ่นไปจนถึงการปกครองระดับชาติ ย่อมมีผู้เกี่ยวข้องอยู่ 2 ฝ่าย คือ ผู้ปกครองหรือผู้ถูกปกครองหรือประชาชน ผู้ปกครองไม่ว่าจะมาจากการเลือกตั้งหรือการแต่งตั้ง ย่อมมีภาระผูกพันที่จะต้องปฏิบัติต่อผู้ถูกปกครองหรือประชาชน เพื่อสร้างความเจริญให้แก่สังคม และสร้างคามผาสุกแก่ประชาชน ผู้ปกครองจำเป็นต้องมีกฎหมาย มีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อสร้างความเป็นระเบียบในสังคม และบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ การจะกระทำเช่นนั้นได้ก็ต้องอาศัยการสื่อสารเป็นกลไก หรือเครื่องมือที่สำคัญ ในการดำเนินการปกครองรัฐบาลมีความจำเป็นที่

จะต้องเผยแพร่ข่าวสารให้ประชาชนได้รับทราบและเข้าใจ เพื่อให้เกิดความร่วมมือและการปฏิบัติตามนโยบายและกฎเกณฑ์ที่รัฐบาลได้กำหนดไว้ นอกจากการเผยแพร่ข่าวสารแล้วรัฐบาลยังมีความจำเป็นในการที่จะได้รับทราบถึงความรู้สึกนึกคิด และความต้องการหรือประสามติของประชาชนด้วย เพื่อที่จะได้ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินนโยบายของรัฐบาลให้สอดคล้องกับประสามติในกรณีของการปกครองระบอบประชาธิปไตย หรือเพื่อควบคุมประสามติไม่ให้เบี่ยงเบนหรือต่อต้านนโยบายของรัฐบาลในกรณีของการปกครองในระบอบเผด็จการ จากความจำเป็นดังกล่าว ทำให้รัฐบาลหรือผู้ปกครองต้องจัดตั้งหน่วยงานทางด้านการสื่อสารขึ้น เพื่อทำหน้าที่ในด้านการเผยแพร่ข่าวสาร และการสำรวจหรือควบคุมประสามติหน่วยงานทางด้านการสื่อสารเหล่านี้มีความรับผิดชอบในการจัดวิธีการสื่อสารและกำจัดการสื่อสารที่สูญเปล่า เพื่อปรับปรุงให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพ อันจะเอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินการปกครองของฝ่ายรัฐบาลหรือปกครอง

5. ความสำคัญต่อการเมืองระหว่างประเทศ

ในวงการเมืองระหว่างประเทศก็มีความจำเป็นต้องอาศัยการสื่อสารเป็นปัจจัยที่สำคัญเช่นเดียวกัน เราจะเห็นได้ว่าเนื่องจากเหตุผลทางด้านการสื่อสาร และเหตุผลทางด้านการเมืองจึงทำให้สังคมโลกในปัจจุบันเป็นสังคมที่แคบ พัฒนาการของเทคโนโลยีทางการสื่อสารช่วยทำให้ประเทศต่างๆ สามารถติดต่อแลกเปลี่ยนข่าวสารและความคิดกันได้โดยสะดวกและรวดเร็วในทำนองเดียวกันปัจจัยทางด้านการเมือง อันได้แก่ ระบอบการปกครอง และแนวความคิด ตลอดจนผลประโยชน์ของประเทศชาติก็ทำให้เกิดการรวมตัวของประเทศต่างๆ เข้าด้วยกัน เป็นกลุ่มๆ การรวมตัวดังกล่าวเป็นทั้งในรูปอุดมการณ์ทางการเมือง ความมั่นคงและการทหาร การเศรษฐกิจ เป็นต้น

เพื่อผลในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและนโยบายการเมืองระหว่างประเทศ ประเทศต่างๆ จึงจำเป็นต้องมีหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการสื่อสาร เพื่อเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับประเทศของตน เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศอื่น เพื่อชักจูงให้ได้รับความสนับสนุนจากประเทศอื่น รวมทั้งเพื่อศึกษาถึงความรู้สึกนึกคิดของประชาชนในประเทศอื่นที่มีต่อประเทศตน หน่วยงานสำคัญที่รับผิดชอบด้านการสื่อสาร สำหรับหรับการเมืองระหว่างประเทศ ได้แก่ กระทรวงการต่างประเทศ และสถานทูตแต่ละแห่ง ซึ่งดำเนินการจัดการสื่อสารให้เหมาะสมและสอดคล้องกับลักษณะทางจิตใจ สังคม และวัฒนธรรมของประชาชนชาติต่างๆ ซึ่งมีความแตกต่างไปจากตน โดยอาศัยสื่อชนิดต่างๆ เช่น สถานีวิทยุ VOA ของสหรัฐอเมริกา สถานีวิทยุ BBC ของประเทศอังกฤษ หนังสือเสรีภาพของสหรัฐอเมริกา หนังสือสหภาพโซเวียตของรัสเซีย เป็นต้น

จากตัวอย่างดังกล่าวข้างต้น ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการสื่อสารในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับบุคคล ไปจนถึงระดับประเทศ อันที่จริงแล้วการสื่อสารเป็นความสามารถที่คิดค้นมนุษย์มาตั้งแต่เกิดมนุษย์ ทุกคนสามารถพูด เขียน หรือแสดงกิริยาท่าทาง ตลอดจนฟัง อ่าน หรือดูได้ แต่มนุษย์ก็ยังประสบ ปัญหาในการสื่อสาร ทำอย่างไรเราจึงจะลดปัญหา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการ สื่อสารของเราได้ สมมติฐานของวิชานิติศาสตร์ก็คือ หากเรามีความเข้าใจในกระบวนการการ สื่อสาร เข้าใจปัจจัยหรือองค์ประกอบของการสื่อสารและเข้าใจ

บนพื้นฐานของความสัมพันธ์ซึ่งประกอบด้วยบุคคลสองฝ่าย คือผู้ส่งสารและผู้รับสาร ดังนั้นในการพิจารณาเรื่องวัตถุประสงค์เราจึงต้องพิจารณาวัตถุประสงค์ของทั้งสองฝ่ายควบคู่กันไป ด้วย คือ พิจารณาทั้งวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสารและวัตถุประสงค์ของผู้รับสาร วัตถุประสงค์ของการ สื่อสารสามารถแยกพิจารณาได้เป็น 2 ลักษณะคือ 1) วัตถุประสงค์อะไร และ 2) วัตถุประสงค์ อย่างไร

เราสามารถหาตัวอย่างอธิบายประกอบสถานการณ์การสื่อสาร (Communication situation) ซึ่งแสดงวัตถุประสงค์ของทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารเพื่อความเข้าใจที่ชัดเจน

1. กองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์รายวัน ในฐานะผู้ส่งสารตีพิมพ์หนังสือพิมพ์ออกมา เป็นรายวัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรายงานข่าวและเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อให้ประชาชนได้ ทราบ ผู้อ่านหนังสือพิมพ์อ่านหนังสือพิมพ์ก็เพื่อทราบความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ ต่างๆ

2. ครูสอนหนังสือในชั้นเรียนก็เพื่อให้ให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาสาระของวิชา ในขณะที่ นักเรียนมาเรียนก็เพื่อศึกษาหาความรู้

3. การแสดงละครโทรทัศน์หรือภาพยนตร์ก็เพื่อที่จะให้ความบันเทิง ในขณะที่ผู้ชมดู การแสดงดังกล่าวก็เพื่อจะพักผ่อนหย่อนใจจากการแสดงนั้น

4. การโฆษณาสินค้าทางหนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ ก็เพื่อชักจูงให้ประชาชนซื้อ สินค้าเหล่านั้น ในขณะที่ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจว่าควรซื้อสินค้านั้นหรือไม่

อย่างไรก็ตามในการสื่อสารนั้นทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารอาจมีวัตถุประสงค์มากกว่า 1 อย่าง ก็ได้ เช่นการโฆษณาสินค้าสามารถมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ข่าวสารข้อมูลแก่ประชาชนไปพร้อมๆ กับ การชักจูงใจและให้ความบันเทิง หรือการสื่อสารบางอย่างถ้ามองโดยผิวเผินอาจเห็นว่า มี วัตถุประสงค์ อย่างหนึ่ง แต่ผู้ส่งสารอาจมีวัตถุประสงค์อย่างอื่นอีกก็ได้ เช่น การแสดงละครถ้า มองโดยทั่วไปก็มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความบันเทิง แต่ตัวผู้จัดการแสดงละคร (ผู้ส่งสาร) อาจมี วัตถุประสงค์เพื่อการชักจูงใจก็ได้ ตัวอย่างได้แก่การแสดงละครเวทีสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี กรมศิลปากรได้จัดการแสดงละครเวทีเรื่องอานาโทล ฟองเตียรอฟ อานาโทล

แห่งความรัก อานุภาพแห่งความเสียสละ และอานุภาพอื่นๆ อีกหลายเรื่อง ละครดังกล่าว นอกจาก จะให้ความบันเทิงแล้วยังสามารถชักจูงใจให้ประชาชนเกิดความรู้สึกรักชาติเกิดความรักสามัคคี หรือสามารถปลูกฝังความเป็น “ไทย” ให้แก่ผู้ชมได้ด้วย แม้ในยุคปัจจุบัน หากเราพิจารณาให้ลึกซึ้งจะเห็นได้ว่าละครโทรทัศน์เรื่องบาปบริสุทธิ์นั้น นอกจากจะเป็นการแสดงเพื่อความบันเทิงแล้ว ยังสามารถสอนเยาวชนและให้แง่คิดต่างๆ แก่ผู้ชมได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องคุณธรรม ความดีความชั่ว ความถูกต้อง ความรับผิดชอบต่อสังคม ความยุติธรรม ความซื่อสัตย์ ฯลฯ ในประเทศจีน นับตั้งแต่พรรคคอมมิวนิสต์เข้ามาปกครองประเทศตั้งแต่ปี พ.ศ. 1949 (พ.ศ. 2492) เป็นต้นมาทางการได้ใช้วีวเป็นเครื่องมือในการเผยแพร่และปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองแก่ประชาชนด้วย

นอกเหนือจากการพิจารณาว่าทั้งผู้ส่งสารและผู้ส่งสารมีวัตถุประสงค์เพื่ออะไร ในการสื่อสารแล้ว เรายังสามารถพิจารณาว่าทั้งสองฝ่ายมีวัตถุประสงค์ “อย่างไร” ได้อีกด้วย เป็นการพิจารณาในแง่ผลของการสื่อสารว่าการสื่อสารนั้นก่อให้เกิดผลโดยตรงหรือโดยอ้อม เบอร์โล (Berlo) ได้จำแนกวัตถุประสงค์ “อย่างไร” ออกเป็น 2 ประเภท คือวัตถุประสงค์ที่เกิดผลทันที และวัตถุประสงค์ที่ใช้เป็นเครื่องมือ

1. วัตถุประสงค์ที่เกิดผลทันที (Consummatory purpose) คือ วัตถุประสงค์ที่สารประสบผลสำเร็จในการก่อให้เกิดผลต่อผู้รับสารตามที่ผู้ส่งสารต้องการโดยตัวของสารนั่นเองเป็นผลที่เกิดจากสารนั้นโดยตรง เป็นการสร้างความพอใจแก่ผู้ส่งสารและผู้รับสารในทันทีทันใด (Immediate reward) เช่นการเสนอข่าวอาชญากรรม, บันเทิง, กีฬา, และข่าวสังคมของหนังสือพิมพ์ ซึ่งมีลักษณะเป็นข่าวที่อ่านแล้วเข้าใจง่าย สามารถตอบสนองความต้องการของผู้อ่าน (Need satisfaction) ได้ทันทีทันใด จัดเป็นข่าวเบาๆ (Soft news) เมื่อผู้อ่านอ่านแล้วเข้าใจได้ทันที (ซึ่งก็สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของผู้เสนอข่าวด้วย) หรือการแสดงละครโทรทัศน์หรือภาพยนตร์ซึ่งมุ่งสร้างความบันเทิงแก่ผู้ชม ในขณะที่ผู้ชมก็มุ่งที่จะดูเพื่อผ่อนคลายความเครียด

2. วัตถุประสงค์ที่ใช้เป็นเครื่องมือ (Instrumental purpose) คือ วัตถุประสงค์ที่ไม่หวังให้สารก่อให้เกิดผลในทันทีทันใดโดยตัวของสารนั่นเอง หากแต่สารนั้นถูกใช้เป็นเครื่องมือเพื่อนำไปสู่การกระทำอย่างอื่นต่อไป ผลที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากสารโดยตรง เป็นผลที่เกิดขึ้นโดยอ้อมโดยการใช้สารนั้นเป็นเครื่องมือให้เกิดผลนั้น สารนั้นสร้างความพอใจแก่ผู้ส่งสารและผู้รับสารช้า (Delayed reward) เช่น การเสนอข่าวเกี่ยวกับเศรษฐกิจ การเมือง และการต่างประเทศ ซึ่งจัดเป็นข่าวหนัก (Hard news) หรือบทความด้านเศรษฐกิจหรือการเมือง ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องใช้ความคิดในการอ่านในการวิเคราะห์เพื่อทำความเข้าใจ ผลที่ผู้อ่านได้รับจากการอ่านข่าวหรือบทความประเภทนี้คือสามารถใช้สิ่งที่ตนอ่านไปคุยให้คนอื่นฟังต่อไปเพื่อแสดงให้เห็นว่าตนเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจ (Well-informed) เรื่องการเมือง และเศรษฐกิจ หรือนำไปใช้เพื่อแก้ปัญหา (Problem solution)

สิ่งที่คนได้อ่านไม่ได้สร้างความสบายใจหรือความพอใจในทันที แต่ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อการกระทำอย่างอื่นในเวลาต่อมา

อย่างไรก็ตามวัตถุประสงค์ “อย่างไร” นี้ อาจมีความไม่สอดคล้องตรงกันระหว่างวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสารกับวัตถุประสงค์ของผู้รับสารก็ได้ กล่าวคือผู้ส่งสารอาจมีวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้เป็นเครื่องมือนำไปสู่การกระทำอย่างอื่นต่อไป ในขณะที่ผู้รับสารมีวัตถุประสงค์ที่ต้องการใช้ทันทีก็ได้ เช่น การแสดงละครเรื่องอาณานิคมพ่อบุรุษรามคำแหง ผู้จัดการแสดงอาจมุ่งให้ผู้ชมละครแล้วเกิดความรู้สึกรักชาติ (หวังผลในเรื่องการสร้างความรู้สึกรัก “ชาตินิยม” โดยใช้ละครเป็นเครื่องมือ) ในขณะที่ผู้ชมละครต้องการเพียงหาความบันเทิง เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียด (หวังผลในทันที) ในทางตรงกันข้ามในการเรียนการสอนครูอาจจะสอนโดยมุ่งหวังสิ่งที่จะให้นักเรียนรู้ และเข้าใจสิ่งที่ตนสอนเท่านั้น ในขณะที่นักเรียนอาจมุ่งหวังว่าตนจะสนใจศึกษาเฉพาะเรื่องราวที่จะนำไปใช้ประโยชน์ได้ในโอกาสต่อไป เมื่อทั้งสองฝ่ายมีวัตถุประสงค์ไม่ตรงกัน ครูก็อาจคิดว่านักเรียนเฉื่อยชา ขาดความกระตือรือร้น ในขณะที่นักเรียนก็อาจคิดว่า การสอน ของครูไม่มีประโยชน์ในการนำไปปฏิบัติ วิชาของครูคนนี้น่าเบื่อ

ประเภทของการสื่อสาร

เมื่อพูดถึงการสื่อสารของมนุษย์ เราคงเคยได้ยินชื่อของการสื่อสารแบบต่างๆ เช่น การสื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารในองค์กร และเคยได้ยินแม้กระทั่งการสื่อสารเชิงวัจนะและการสื่อสารเชิงอวัจนะ เป็นต้น การสื่อสารประเภทต่างๆ เหล่านี้มีอะไรเป็นเกณฑ์ในการจำแนกและมีลักษณะเฉพาะอย่างไรจึงมีความแตกต่างไปจากการสื่อสารประเภทอื่นๆ

ปรมะ สตะเวทิน (2540) ได้กล่าวถึง การจำแนกประเภทของการสื่อสารของมนุษย์นั้นสามารถจำแนกออกได้โดยใช้เกณฑ์อย่างน้อย 5 ประการ ดังนี้

1. การจำแนกประเภทโดยใช้จำนวนของผู้ทำการสื่อสารเป็นเกณฑ์

การจำแนกในลักษณะนี้คำนึงถึงจำนวนของบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับสถานการณ์การสื่อสาร (Communication situation) หนึ่งๆ เป็นเกณฑ์ว่าในสถานการณ์นั้นๆ มีผู้ทำการสื่อสารมากน้อยเท่าใด ซึ่งสามารถจำแนกได้ดังนี้

1.1 การสื่อสารภายในบุคคล (Intrapersonal Communication)

การสื่อสารภายในบุคคลเป็นการสื่อสารของบุคคลเดียว บุคคลเดียวกันนั้น ทำหน้าที่เป็นทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสาร กล่าวคือระบบประสาทส่วนกลาง (Center nervous system) ของบุคคลนั้นจะทำหน้าที่ทั้งส่งสารและรับสาร ตัวอย่างของการสื่อสารภายในบุคคล ได้แก่ การพูดกับตัวเอง การร้องเพลงฟังคนเดียว การเขียนจดหมายแล้วอ่านตรวจทานก่อนส่ง การคิดถึงงาน ที่ จะทำ เป็นต้น

1.2 การสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication)

คือ การสื่อสารที่ประกอบด้วยบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมาทำการสื่อสารกันในลักษณะตัวต่อตัว (Person-to-person) กล่าวคือทั้งฝ่ายผู้ส่งสารและผู้รับสารสามารถที่จะติดต่อแลกเปลี่ยนสารกันเองได้โดยตรง (Direct) ในขณะที่คนหนึ่งคนหนึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสาร คนอื่นๆ จะทำหน้าที่เป็นผู้รับสาร ดังนั้นการสื่อสารระหว่างบุคคลจึงเกิดขึ้นได้ทั้งในกรณีคน 2 คน เช่น การพูดคุยกันระหว่าง 2 คน การเขียนจดหมายถึงกัน และการใช้โทรศัพท์คุยกัน เป็นต้น ในทำนองเดียวกัน การสื่อสารระหว่างบุคคลก็เกิดขึ้นได้ในกรณีของกลุ่มย่อย (Small group) ซึ่งมีคนมากกว่า 2 คนขึ้นไปมารวมตัวกันในลักษณะที่สามารถติดต่อแลกเปลี่ยนสารกันได้โดยตรง เช่น การประชุมกลุ่มย่อย การเรียนในชั้นเรียน เป็นต้น

1.3 การสื่อสารกลุ่มใหญ่ (Large Group Communication)

เป็นการสื่อสารระหว่างคนจำนวนมากซึ่งอยู่ในที่เดียวกันหรือใกล้เคียงกัน เช่น การอภิปรายในหอประชุม การพูดหาเสียงเลือกตั้ง การสอนที่มีกลุ่มผู้เรียนจำนวนมาก ซึ่งอยู่ในหลายห้อง จำต้องอาศัยสื่อการสอน เช่น โทรทัศน์วงจรปิดเข้าช่วย และการปราศรัยในงานสังคม เป็นต้น การสื่อสารในกลุ่มใหญ่นี้โอกาสที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารจะติดต่อแลกเปลี่ยนสารกันโดยตรงมีอยู่น้อย และขาดลักษณะของการสื่อสารแบบตัวต่อตัว (Person-to-person)

1.4 การสื่อสารในองค์การ (Organizational Communication)

เป็นการสื่อสารระหว่างผู้เป็นสมาชิกขององค์การหรือหน่วยงานเพื่อปฏิบัติการกิจของหน่วยงานให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งประกอบด้วย การสื่อสารระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา การสื่อสารระหว่างผู้ร่วมงานในระดับเดียวกัน ตัวอย่างของการสื่อสารในองค์การ ได้แก่ การสื่อสารในบริษัทและการสื่อสารในหน่วยงานราชการ เป็นต้น

1.5 การสื่อสารมวลชน (Mass Communication)

เป็นการสื่อสารกับมวลชนจำนวนมากในขณะเดียวกันพร้อมๆ กัน โดยที่สมาชิกของมวลชนแต่ละคนอยู่ในที่ต่างๆ กัน เพื่อให้ข่าวสารไปถึงมวลชนได้พร้อมกันจึงต้องอาศัยสื่อที่เข้าถึงประชาชนจำนวนมากได้ในเวลาอันรวดเร็ว คือ สื่อมวลชน (Mass media) ซึ่งได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น

2. การจำแนกประเภทโดยใช้ภาษาเป็นเกณฑ์

การจำแนกประเภทของการสื่อสารในลักษณะนี้คำนึงถึงรหัส (Code) หรือสัญลักษณ์ (Symbol) ที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสารว่ารหัสหรือสัญลักษณ์ที่ใช้นั้นเป็นภาษาพูดหรือภาษาเขียน (Spoken or written language) หรือไม่

2.1 การสื่อสารเชิงวจนะ (Verbal Communication) เป็นการสื่อสารโดยใช้ภาษาพูดหรือภาษาเขียนเป็นสัญลักษณ์ในการสื่อสาร เช่นพูดภาษาไทย เขียนภาษาไทย พูดภาษาอังกฤษ เขียนภาษาอังกฤษ เป็นต้น

2.2 การสื่อสารเชิงอวัจนะ (Nonverbal Communication) เป็นการสื่อสารโดยใช้รหัสหรือสัญลักษณ์อย่างอื่นในการสื่อสารแทนที่จะใช้ภาษาพูดหรือภาษาเขียน เช่น การขม้ม การแสดงกิริยาอาการ วรคตอน เป็นต้น รหัสหรือสัญลักษณ์ที่ใช้แทนภาษาพูดหรือภาษาเขียนในการสื่อสารเชิงอวัจนะแบ่งออกได้เป็น 6 ประเภท คือ

2.2.1 เวลา (Time) เวลาเป็นสิ่งที่สามารถใช้ในการสื่อความหมาย หรือแสดงความหมายในการสื่อสารได้ เอ็ดเวิร์ด ที ฮอลล์ (Edward T. Hall) กล่าวว่า เวลาพูดได้ (Time talks) กลางวันมีความหมายอย่างหนึ่ง กลางคืนมีความหมายอย่างหนึ่ง การตรงต่อเวลาหรือไม่ตรงต่อเวลานั้นมีความหมายสำหรับผู้ทำการสื่อสารแต่ละคน คนแต่ละคน วัฒนธรรมแต่ละวัฒนธรรมมีความคิด (Concept) และความหมายเกี่ยวกับเวลาแตกต่างกัน เช่น ในวัฒนธรรมของโลกตะวันตกถือว่าการไม่ตรงต่อเวลาเป็นการแสดงความดูถูก ในขณะที่ประเทศลาตินอเมริกาไม่เคร่งครัดกับเวลามากนัก

2.2.2 เนื้อที่หรือระยะ (Space) เอ็ดเวิร์ด ที ฮอลล์ (Edward T. Hall) กล่าวว่า เนื้อที่หรือระยะใกล้ไกลในการทำการสื่อสารระหว่างผู้ทำการสื่อสารก็มีความหมายเช่นกัน (Space speaks) การมีเนื้อที่มากน้อยต่างกันในฐานะที่ทำงานสามารถแสดงให้เห็นถึงสถานภาพของบุคคลได้ โดยปกติคนที่มีความตำแหน่งใหญ่เป็นผู้บังคับบัญชาจะนั่งทานคนเดียวในห้องคนเดียวมีเนื้อที่สำหรับตั้งทำงานมากในขณะที่ผู้ใต้บังคับบัญชานั่งทำงานรวมๆกันในห้องโถง และมีเนื้อที่สำหรับแต่ละคนน้อย คนที่พูดกันแบบใกล้ชิดกับคนที่พูดห่างกันก็แสดงถึงความหมายของความสนิทสนมหรือไม่สนิทสนมระหว่างกันได้ การศึกษาเกี่ยวกับการใช้เนื้อที่และระยะของคนในการสื่อสารเรียกว่า Proxemics

2.2.3 กิริยาอาการ (Action) เราจะเห็นได้ว่าการสื่อสารของเรานั้น นอกจากเราจะพูดแล้ว เรามักจะแสดงกิริยาอาการประกอบการพูดของเราด้วย การแสดงกิริยาอาการดังกล่าวนี้มีความหมาย บางครั้งเราพูดอย่างหนึ่งแต่กิริยาอาการที่เราแสดงออกมานั้นมีความหมายตรงกันข้ามกับสิ่งที่เราพูด เช่น เราผิดหวังในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่เราพูดว่า “ผมเฉยๆ ไม่เสียใจอะไร” ในขณะที่สีหน้าและดวงตาของเราแสดงความผิดหวัง เสียใจ วิตกกังวล กิริยาอาการที่ใช้ในการสื่อสารเชิงอวัจนะ ได้แก่ การแสดงออกของร่างกายโดยทั่วไป (Body movement) การเคลื่อนไหวของมือ (Hand movement) การแสดงออกทางนัยน์ตา (Eye contact) การแสดงออกทางสีหน้า (Facial expression)

อากัปกริยา (Gesture) ท่าทาง (Posture) การสัมผัส (Touch) เป็นต้น วิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวของร่างกายในการสื่อสารเรียกว่า Kinesics

2.2.4 สิ่งของ (Object) สิ่งของต่างๆ ที่ประกอบหรือเป็นส่วนหนึ่งของสถานที่หรือตัวบุคคลก็มีความหมายในการสื่อสารด้วย เพราะเป็นการแสดงสภาพของบุคคล, ลักษณะของบุคคล ตลอดจนความสำคัญมากน้อยของสถานการณ์การสื่อสารนั้นๆ ด้วย สิ่งของต่างๆ เหล่านี้ได้แก่ เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ ลิปสติก น้ำหอม เครื่องสำอาง แว่นตา ผ้าเช็ดหน้า เพอร์นิเจอร์ ห้อง ฯลฯ เป็นต้น

2.2.5 ร่างกาย (Physical Characteristics) ร่างกายของคนเราก็มมีความหมายในการสื่อสารเช่นกัน เช่น รูปร่างอ้วน ผอม สูง ต่ำ ผิว ความดึงดูดใจ ผม เป็นต้น สิ่งต่างๆ ในร่างกายเหล่านี้แสดงถึงลักษณะของผู้ทำการสื่อสาร

2.2.6 ปริภาษา (Paralanguage) ปริภาษา คือ สิ่งที่เกิดขึ้นแนบเนื่องกับภาษาหรือภาษาเขียนในขณะที่เราพูดหรือเขียน เป็นสิ่งที่สามารถแสดงหรือบ่งบอกถึงลักษณะของการพูดและการเขียนว่าเป็นอย่างไร นอกจากนั้นปริภาษายังรวมไปถึงการออกเสียงที่ไม่เป็นภาษาพูดอีกด้วย ตัวอย่างของปริภาษาในการพูด ได้แก่ ระดับเสียงสูงต่ำ การเปล่งเสียง ความค่อยความดังของเสียง การเว้นจังหวะ การทำเสียง “อือฮือ” “ฮา” “อุ” การตะโกน การกระซิบ การจาม การกระแอม การไอ การสะอึก การหัวเราะ ฯลฯ

ปริภาษาในการเขียน ได้แก่ วรรคตอน ย่อหน้า การใช้ขนาดของตัวหนังสือต่างๆ กัน การเว้นช่องไฟ เป็นต้น ปริภาษาเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีความหมายทั้งสิ้น บางครั้งเราพูดอย่างหนึ่งแต่น้ำเสียงที่เราพูดออกมานั้นตรงกันข้ามกับที่เราพูด เช่น เราผิดหวังสิ่งใดสิ่งหนึ่งแต่เราอยากพูดว่า “ผมเฉยๆ ไม่เสียใจอะไร” ในขณะที่เสียงของเราสิ้นเครือ แสดงความรู้สึกเสียใจ ผิดหวัง ในทำนองเดียวกัน เมื่อเราอ่านหนังสือพิมพ์เราจะเห็นว่าข่าวที่มีความสำคัญที่สุดถูกนำมาพาดหัวด้วยไม้ข่าวสำคัญๆ จะถูกจัดไว้หน้า 1 เวลาเราอ่านหนังสือผิดไปจากข้อความทั่วไป หรือการย่อหน้าแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาของเรื่อง เป็นต้น

3. การจำแนกประเภทโดยใช้การเห็นหน้าคำตากันเป็นเกณฑ์

การจำแนกประเภทของการสื่อสารในลักษณะในกำหนดโดยพิจารณาว่าผู้ส่งสารกับผู้รับสารเห็นหน้าคำตากันหรือไม่ในขณะที่ทำการสื่อสาร ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

3.1 การสื่อสารแบบเห็นหน้าคำตากัน (Face-to-face communication)

ในการสื่อสารประเภทนี้ผู้ส่งสารสามารถเห็นหน้าคำตาซึ่งกันและกันได้ สามารถสังเกตกิริยาท่าทางของฝ่ายตรงข้ามกันได้ ตัวอย่างของการสื่อสารประเภทนี้ได้แก่ การพูดคุยกันต่อหน้า การประชุม กลุ่มย่อย การเรียนในชั้นเรียน เป็นต้น

3.2 การสื่อสารแบบไม่เห็นหน้าค่าตา (Interposed communication) การสื่อสารในลักษณะนี้ผู้ส่งสารและผู้รับสารไม่เห็นหน้าค่าตากัน เพราะอยู่ห่างไกลกันด้วยระยะทางและสถานที่ ทั้งสองฝ่ายไม่สามารถสังเกตกิริยาท่าทางของฝ่ายตรงกันข้ามได้ เครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างกันจึงมักจะเป็นสื่อโทรคมนาคม (Telecommunication media) และสื่อสารมวลชน (Mass media) ตัวอย่างของการสื่อสารประเภทนี้ เช่น การเขียนจดหมาย ถึงกัน การพูดโทรศัพท์ การส่งโทรเลข ซึ่งเป็นการสื่อสารโทรคมนาคม (Telecommunication) ส่วนในการสื่อสารมวลชน (Mass Communication) ก็ใช้สื่อมวลชนประเภทต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์วิทยุและโทรทัศน์ เป็นเครื่องมือในการสื่อสาร

4. การจำแนกประเภทโดยใช้ความแตกต่างระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสารเป็นเกณฑ์

การจำแนกในลักษณะนี้คำนึงถึงความแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติ วัฒนธรรม และประเทศของผู้ส่งสารกับผู้รับสารเป็นหลักในการจำแนก ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ

4.1 การสื่อสารระหว่างเชื้อชาติ (Interracial Communication) การสื่อสารประเภทนี้เป็นการสื่อสารระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสารที่มีความแตกต่างกันในเรื่องเชื้อชาติ ประเทศบางประเทศที่มีพลเมืองประกอบด้วยคนหลายเชื้อชาติ เช่น ในสหรัฐอเมริกา มีทั้งคนผิวขาว ผิวดำ คนเชื้อชาติจีน เม็กซิกัน อิตาลี และยิว ในมาเลเซียมีทั้งคนจีนมาเลย์ และอินเดีย ซึ่งแต่ละเชื้อชาติก็มีความเป็นอยู่ มีความคิดและมีประเพณีของตนแตกต่างกันไป การสื่อสารระหว่างคนต่างเชื้อชาติกันนี้ย่อมมีปัญหามากกว่าการสื่อสารระหว่างคนเชื้อชาติเดียวกัน ดังจะเห็นได้จากปัญหาทางสังคมและการเมืองในประเทศเหล่านี้ซึ่งเกิดจากความแตกต่างกันในเรื่องเชื้อชาติ ก่อให้เกิดปัญหาเชื้อชาติ ปัญหาชนกลุ่มน้อย เป็นต้น

4.2 การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม (Cross-cultural or Intercultural Communication) การสื่อสารประเภทนี้เป็นการสื่อสารระหว่างผู้ส่งสารที่มีความแตกต่างกันทางวัฒนธรรม การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมนี้เกิดขึ้นได้ทั้งในระหว่างคนที่อยู่ในประเทศเดียวกัน แต่มีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เช่น คนภาคเหนือ คนภาคกลาง คนภาคใต้และคนภาคอีสาน ย่อมมีวัฒนธรรมของคนแต่ละภาคแตกต่างกันไป นอกจากนั้นการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมยังเกิดขึ้นได้ระหว่างคนที่เป็นประชาชนของประเทศต่างกันได้ด้วย เช่น การสื่อสารระหว่างคนไทยกับคนอเมริกัน การสื่อสารระหว่างคนไทยกับคนชาติซาอุดีอาระเบีย ฯลฯ ซึ่งทั้งสองฝ่ายมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

4.3 การสื่อสารระหว่างประเทศ (International Communication) เป็นการสื่อสารระดับชาติระหว่างคนที่เป็นประชาชนของประเทศต่างกัน ลักษณะของผู้ที่ทำการสื่อสารระหว่างประเทศนี้ มีลักษณะเป็นทางการมากกว่าการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม (ในกรณีที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารเป็น

ประชาชนของประเทศต่างกัน) ในแง่ที่ว่าผู้ที่ทำการสื่อสารนั้น ทำหน้าที่เป็นตัวแทนประเทศต่างๆ ในองค์การสหประชาชาติ เป็นต้น

5. การจำแนกประเภทโดยใช้ลักษณะทางวิชาการเป็นเกณฑ์

นอกเหนือจากเกณฑ์ 4 ประการดังกล่าวข้างต้นแล้ว เรายังสามารถใช้เกณฑ์ทางวิชาการจำแนกประเภทของการสื่อสารได้ด้วย กล่าวคือ กำหนดประเภทของการสื่อสารโดยอาศัยลักษณะเนื้อหาของวิชาหลัก ดังเช่น สมาคมการสื่อสารระหว่างประเทศ (International Communication Association) ซึ่งเป็นสมาคมทางวิชาการด้านนิเทศศาสตร์ระหว่างประเทศได้ จำแนกประเภทของการสื่อสารไว้เป็น 8 กลุ่ม (Division) ดังนี้ คือ

5.1 ระบบข่าวสาร (Information Systems) การสื่อสารในสาขาวิชานี้เกี่ยวข้องกับทฤษฎีวิเคราะห์ระบบ (Systems Theory) ซึ่งนำไปประยุกต์ใช้กับงานด้านการกระจายตัวของข่าวสาร (Information flow) การส่งข่าวสาร การนำข้อมูลที่เก็บไว้มาใช้ ตลอดจนกระบวนการจัดระบบข่าวสารในองค์การขนาดใหญ่ รหัสและโครงสร้างของข้อมูล และการพัฒนาวิธีวิเคราะห์ระบบเพื่อการวิจัยด้านการสื่อสาร

5.2 การสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication) การสื่อสารในสาขานี้เกี่ยวข้องกับการสื่อสารแบบตัวต่อตัว (Person-to-person communication) และทฤษฎีการสื่อสารในสถานการณ์ต่างๆ เช่น การสื่อสารในกลุ่มย่อย (Small groups) ความสัมพันธ์ของสมาชิกกรรมา การสื่อสารเชิงอวัจนะ นอกจากนั้นยังครอบคลุมไปถึงอิทธิพลทางสังคมของการสื่อสาร สไตล์ในการสื่อสาร การวิเคราะห์กิริยาสัมพันธ์ (Interaction analysis) ความเข้าใจในการสื่อสาร และการขัดแย้งทางสังคม

5.3 การสื่อสารมวลชน (Mass Communication) สาขาวิชาการสื่อสารมวลชนเกี่ยวข้องกับอิทธิพลของสื่อมวลชน การแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศผ่านสื่อมวลชน รวมทั้งการศึกษาการสื่อสารโดยเน้นสื่อมวลชนเฉพาะอย่าง คือสื่อประเภทอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic media) อันได้แก่วิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ สื่อประเภทภาพยนตร์ (Cinematic media) และสื่อประเภทสิ่งพิมพ์ (Print media)

5.4 การสื่อสารในองค์การ (Organizational Communication) การสื่อสารในสาขาวิชานี้เกี่ยวข้องกับองค์การและสมาชิกของ องค์การ การวิเคราะห์กิริยาสัมพันธ์ระหว่างหน่วยต่างๆ ขององค์การ รูปแบบและการกระจายตัวของข่าวสาร ประสิทธิภาพของสื่อและพฤติกรรมของบุคคล ทฤษฎีและการวิเคราะห์บทบาทของการสื่อสารในการดำเนินงานขององค์การ

5.5 การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม (Intercultural Communication) สาขาวิชาการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมเกี่ยวข้องกับทฤษฎีและการปฏิบัติในการสื่อสารระหว่างประเทศและเชื้อชาติที่

แตกต่างกันในโลก ตลอดจนการเปรียบเทียบระบบการสื่อสารระหว่างประเทศ และเชื้อชาติที่แตกต่างกัน

5.6 การสื่อสารการเมือง (Political Communication) ศึกษาถึงปัจจุบันต่างๆ ของกระบวนการสื่อสาร คือ ผู้ส่งสาร, สาร, สื่อและผู้รับสารที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมทางการเมือง การเผยแพร่ข่าวสารการเมือง ตลอดจนจรรยาบรรณในการหาเสียงทางการเมือง

5.7 การสื่อสารการสอน (Instructional Communication) สาขาวิชานี้เกี่ยวข้องกับ ทฤษฎี และการวิจัยเกี่ยวกับการสื่อสารระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ระบบการสอน เทคโนโลยีทางการสอน การประเมินวิธีการสอน และการวางแผนและกำหนดวัตถุประสงค์การสอน

5.8 การสื่อสารสาธารณสุข (Health Communication) สาขาวิชานี้เกี่ยวข้องกับ พฤติกรรมการสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ ทัศนคติและนโยบายด้านสุขภาพ การวิจัยด้านการสื่อสารสาธารณสุข การแก้ปัญหาในระบบการสาธารณสุขด้วยการสื่อสาร การให้ความรู้ด้านสาธารณสุขแก่ชุมชน

การจำแนกประเภทของการสื่อสารดังกล่าวข้างต้นทั้งหมดนั้นเป็นแต่เพียงการชี้แนะให้เห็นถึงเกณฑ์ต่างๆ ที่สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์การสื่อสารเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ศึกษาวิชาการด้านนิเทศศาสตร์ ได้ทราบว่า มีเกณฑ์อะไรบ้างที่สามารถนำมาใช้ในการจำแนกประเภทของการสื่อสารได้ อย่างไรก็ตาม ในสถานการณ์การสื่อสาร (Communication situation) แต่ละสถานการณ์นั้นอาจจัดได้ว่าเป็นการสื่อสารหลายๆ ประเภทในขณะเดียวกันได้ หากสถานการณ์ การสื่อสารนั้นเข้าเกณฑ์มากกว่า 1 เกณฑ์ ยกตัวอย่างเช่น การพูดคุยแบบไม่เป็นทางการระหว่าง นาย ก. กับ Mr. A ซึ่งเป็นชาวอเมริกัน สถานการณ์การสื่อสารนี้เป็นได้ทั้งการสื่อสารระหว่างบุคคล (เกณฑ์จำนวนคนที่ทำการสื่อสาร) การสื่อสารแบบเห็นหน้าค่าตากัน (เกณฑ์การเห็นหน้าค่าตากัน) การสื่อสารเชิงวัจนะ และการสื่อสารเชิงอวัจนะ (เกณฑ์ภาษา) และการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม (เกณฑ์ความแตกต่างระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร) หรือในกรณีที่นาย ก. อ่านหนังสือพิมพ์ New York Times การสื่อสารดังกล่าวนี้เป็นได้ทั้งการสื่อสารมวลชน (เกณฑ์จำนวนคนที่ทำการสื่อสาร) การสื่อสารเชิงวัจนะและการสื่อสารเชิงอวัจนะ (เกณฑ์ภาษา) การสื่อสารแบบไม่เห็นหน้าค่าตา (เกณฑ์การเห็นหน้าค่าตากัน) และการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม (เกณฑ์ความแตกต่างระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร) อีกตัวอย่างหนึ่งได้แก่การประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศของกลุ่มประเทศอาเซียน สถานการณ์นี้เป็นได้ทั้ง การสื่อสารระหว่างบุคคลในกลุ่มย่อย (เกณฑ์จำนวนคนที่ทำการสื่อสาร) การสื่อสารเชิงวัจนะและการสื่อสารเชิงอวัจนะ (เกณฑ์

ภาษา) การสื่อสารแบบเห็นหน้าค่าตา (เกณฑ์การเห็นหน้าค่าตากัน) และการสื่อสารระหว่างประเทศ (เกณฑ์ความแตกต่างระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร)

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวิทยุกระจายเสียง

ความหมายของวิทยุกระจายเสียง

อุดม จุฬารัตน (2526) ได้ให้ความหมายทั่วไปของวิทยุกระจายเสียงว่า วิทยุกระจายเสียง หมายถึง สื่อมวลชนประเภทเสียงที่จัดส่งออกอากาศไปด้วยระบบคลื่นแม่เหล็ก ไฟฟ้าด้วยเครื่องส่งวิทยุที่สามารถกระจายเสียงออกไปรอบทิศทาง เข้าถึงกลุ่มชนที่มีเครื่องรับวิทยุได้เป็นจำนวนมากในเวลาเดียวกันตามรัศมีกำลังของเครื่องส่งวิทยุกระจายเสียงนั้นๆ แม้ว่าจะอยู่บนภูเขาสูง บนเกาะต่างๆ ในมหาสมุทร หรือในป่าทึบที่คนไม่สามารถเข้าถึง คลื่นวิทยุก็สามารถเข้าไปได้

อนุพร สุวรรณวาทกสิกิจ (2531) ได้ให้ความหมายคำว่า วิทยุกระจายเสียง คือการใช้คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า (Electromagnetic wave) หรือ คลื่นวิทยุเพื่อส่งกระจายออกอากาศ (Transmit) หรือเพื่อรับสัญญาณไฟฟ้า (Electrical signals) โดยไม่ต้องใช้สายต่อเชื่อมระหว่างกัน (Wireless)

วิทยุกระจายเสียงตรงกับคำว่าภาษาอังกฤษว่า Radio Broadcasting เรียกสั้น ๆ ว่า วิทยุ หมายถึง การใช้คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า หรือคลื่นวิทยุ เพื่อส่งสารกระจายออกอากาศ โดยไม่ต้องใช้สายต่อเชื่อมกัน คำว่า วิทยุกระจายเสียงนี้ อังกฤษจึงนิยมใช้คำดั้งเดิมว่า Wireless หมายถึงไม่มีสาย ส่วนอเมริกาเรียกสั้น ๆ ว่า Radio

คุณลักษณะที่ดีของวิทยุกระจายเสียง

อุดม จุฬารัตน (2526) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะที่ดีของวิทยุกระจายเสียงดังนี้ คือ

1. เป็นสื่อมวลชนที่สามารถจะส่งความรู้ไปได้อย่างรวดเร็วต่อคนจำนวนมากในทุกส่วนของประเทศ ถึงแม้ผู้รับจะอยู่ไกลกันก็ไม่มีปัญหา สามารถสื่อสารสัมพันธ์ระหว่างสองฝ่ายไปมาได้เหมือนอยู่ต่อหน้ากัน
2. ให้ความจริง รายการวิทยุสามารถนำเหตุการณ์จริงๆ ของชีวิตถ่ายทอดไปยังกลุ่มเป้าหมายได้แม้ว่าจะอยู่ไกลออกไป
3. ทันต่อเวลา เหตุการณ์และความรู้ต่างๆ ได้เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว วิทยุสามารถเสนอความรู้ที่ทันสมัย หรือสามารถถ่ายทอดเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบันทันด่วนได้ทันที
4. ทำให้เกิดแรงงูใจ วิทยุสามารถที่จะเน้นและกระตุ้นอารมณ์ ก่อให้เกิดแรงงูใจต่อกลุ่มชนได้เป็นอย่างดี นภาพรณ อัจฉริยะกุล และวิจิตร ภักดีรัตน์ (2534) ได้กล่าวถึง

วิทยุกระจายเสียงว่าเป็นสื่อที่มีลักษณะเฉพาะที่ผู้ส่งสาร จะต้องสื่อสารเอาไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อผู้รับสาร ดังนี้ คือ

1. วิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อมวลชน สามารถส่งข่าวสารไปถึงผู้ฟังจำนวนมาก แม้ผู้รับจะอยู่ไกลเพียงใดก็ส่งไปถึงได้ จึงสามารถมีสื่อสัมพันธ์ในลักษณะสื่อสารทางเดียวเหมือนอยู่ต่อหน้า ผู้รับสารก็สามารถสื่อสัมพันธ์ตอบโดยทางอ้อมโดยใช้วิธีสื่อสารอย่างอื่นๆ คือ ไปรษณีย์ โทรศัพท์ โทรเลข หรืออาจเข้าร่วมรายการ ณ ห้องส่งกระจายเสียง
2. วิทยุกระจายเสียงให้ความเป็นจริง สามารถถ่ายทอดเสียงจากเหตุการณ์จริงขณะกำลังเกิดขึ้น ทำเหตุการณ์ในอดีตมาลำดับเรื่องใหม่ให้เหมือนเหตุการณ์จริง และสามารถสรุปคัดย่อเฉพาะเหตุการณ์จริงที่น่าสนใจเป็นพิเศษมาเสนอ สารเหล่านี้สามารถจัดส่งไปตามกลุ่มชนเป้าหมายที่อยู่ในบ้าน ในโรงเรียน ในโรงงานหรือที่อื่นๆ ได้
3. วิทยุกระจายเสียงทันเหตุการณ์ สารการดำเนินชีวิตในชุมชน สังคมเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา สื่อมวลชนบางประเภท เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร สิ่งพิมพ์ ภาพยนตร์ อาจจะล้าสมัยไปได้ แต่วิทยุกระจายเสียงที่ออกอากาศตลอดเวลาสามารถเสนอเรื่องที่เป็นปัจจุบันที่สุดได้ทันเหตุการณ์ ทันเวลาที่ผู้ฟังกำลังสนใจ
4. วิทยุกระจายเสียงสร้างแรงจูงใจ วิทยุกระจายเสียงสามารถสร้างจินตนาการให้ผู้ฟังติดตาม นึกภาพเหตุการณ์ต่างๆ ตาม หรือแม้แต่ฝึกเพื่อฝึกฝนตามได้โดยง่าย ดังนั้นผู้จัดรายการสามารถเอาลักษณะเฉพาะเรื่อง ไปสร้างแรงจูงใจต่อกลุ่มชนให้คิด หรือกระทำการต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

รูปแบบรายการวิทยุกระจายเสียง

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2529) กล่าวว่า การเสนอรายการวิทยุกระจายเสียงไม่ว่ารายการข่าวสารความรู้หรือความบันเทิงทางวิทยุกระจายเสียง ต้องพิจารณาองค์ประกอบรายการต่างๆ ให้เหมาะสมและสอดคล้องกัน เช่น เนื้อหาของรายการ เวลาของรายการมากน้อยเพียงใด ผู้จัดรายการจำเป็นต้องหาเทคนิควิธีการนำเสนอรายการให้เหมาะสมกับเนื้อหา เวลาและกลุ่มผู้ฟังให้ดีที่สุดเพื่อไม่ให้ผู้ฟังเบื่อหน่าย วิธีเสนอรายการมีหลายแบบ แบบของการนำเสนอรายการวิทยุนี้เรียกว่า รูปแบบรายการวิทยุกระจายเสียง (Radio programme format) ซึ่งแบ่งรูปแบบได้ดังต่อไปนี้

1. รายการพูดคุยกับผู้ฟัง (Straight talk programme) หมายถึงการพูดคุยกับผู้ฟังโดยตรง คือรายการที่ผู้พูดเพียงคนเดียว พูดให้ผู้ฟังโดยตรงนั่นเอง การพูดคุยต้องเป็นไปตามบท (Script) ที่มีการเตรียมตัวมาให้เป็นธรรมชาติ (ไม่ใช่อ่านบทความ) โดยเอาบทความมานั่งพูดเป็นเชิงเล่าหรืออธิบายในลักษณะเหมือนพูดคุยกับผู้ฟัง การพูดยิ่งพูดเป็นธรรมชาติเท่าใดยิ่งได้รับความสนใจมากขึ้นเท่านั้น

2. รายการสนทนา (Conversational programme) เป็นรายการทำนองพูดคุยแต่การพูดคุยนั้นไม่ได้พูดคุยโดยตรงกับผู้ฟัง หากเป็นการสนทนาระหว่างผู้ร่วมรายการตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป โดยมีคนหนึ่งคนใดเป็นผู้ดำเนินการสนทนา ทำหน้าที่คอยควบคุมให้การสนทนาเป็นไปตามแนว อยู่ในขอบเขตและคอยนำการสนทนาจากเรื่องหนึ่งไปยังอีกเรื่องหนึ่ง อย่างมีระเบียบและขั้นตอน ผู้ดำเนินรายการอาจร่วมกันออกความคิดเห็นในการสนทนาหรือพูดคุยกับผู้ฟังโดยตรงด้วย เช่น การขึ้นต้น การสรุปข้อความสนทนา

3. รายการสัมภาษณ์ (Interview programme) เป็นรายการที่ประกอบด้วยผู้สัมภาษณ์ (Interviewer) 1 คน เป็นผู้ถาม และมีผู้ให้คำสัมภาษณ์ หรือผู้ถูกสัมภาษณ์ (Interviewee) เป็นผู้ตอบคำถามอาจมีคนเดียวหรือหลายคนแล้วแต่ความเหมาะสมของเนื้อหาการสัมภาษณ์

4. รายการอภิปราย (Discussion programme) เป็นรายการออกความคิดเห็นในหัวข้อใดหัวข้อหนึ่ง หรือเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แต่ผู้มาร่วมอภิปรายนั้นต่างความคิดเห็นต่างทัศนคติจึงมาร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ผู้ดำเนินการอภิปรายทำหน้าที่นำการอภิปราย สรุปความคิดเห็นของผู้อภิปราย แต่จะไม่ร่วมอภิปรายเหมือนรายการสนทนา จุดมุ่งหมายสำคัญของการอภิปรายคือ ต้องการรับฟังความคิดเห็นจากบุคคลอื่น ๆ ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

5. รายการสารคดี (Documentary) เป็นรูปแบบรายการที่ให้สาระความรู้สึกลงไปในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง การนำเสนอรายการอาจทำหลายลักษณะเพื่อไม่ให้ผู้ฟังเบื่อและดึงดูดความสนใจผู้ฟังให้มากที่สุดด้วย ดังนั้นรายการสารคดีจึงต้องมีความหลากหลาย แต่ต้องมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อเกี่ยวโยงความหลากหลายให้เป็นรายการเดียวกัน โดยมีผู้พูดเชื่อมโยงซึ่งเรียกว่า Continuity narrator ซึ่งทำหน้าที่กล่าวสรุปปิดท้ายรายการด้วยรายการสารคดีที่ดีนั้นจะต้องมีทั้งเอกภาพและความหลากหลาย

6. รายการนิตยสารทางอากาศ (Magazine programme) หมายถึง รายการที่มีหลายรหัสหลายเรื่อง หลายรูปแบบรวมอยู่ในรายการเดียวกัน รายการนิตยสารทางอากาศมีหลายเรื่องในรายการเดียวกัน ไม่เหมือนรายการสารคดีซึ่งมีเพียงเรื่องเดียว ที่มีเอกภาพและความหลากหลายในรายการเดียวกัน

7. รายการข่าว (News programme) เป็นรายการที่จัดทำขึ้นเพื่อรายงานเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในวันหนึ่ง ๆ เพื่อให้ผู้ฟังได้รู้ว่าใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร ทำไม และอย่างไร รายงานข่าวอาจรายงานสถานที่เกิดเหตุจริง ๆ การรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้เรียกว่า News reporting แต่ถ้านำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมาเขียนเรียบเรียงแล้วนำมาอ่านให้ผู้ฟังเรียกว่า News reading การรายงานข่าวทางวิทยุกระจายเสียงควรมีลักษณะสั้น ๆ ชัดเจน เข้าใจง่าย และหัวข้อข่าวทำให้รู้ว่าเป็นเรื่องอะไร และมีรายละเอียดครอบคลุมให้ชัดเจนว่าใครทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร ทำไม อย่างไร

8. รายการบรรยายเหตุการณ์ (Commentary) เป็นการรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและรายงานในขณะที่เหตุการณ์นั้นกำลังเกิดขึ้น ผู้บรรยายมีหน้าที่ถ่ายทอดหรือเล่าเหตุการณ์ ถ่ายทอดให้ผู้ฟังฟัง รายการลักษณะนี้เป็นที่นิยมอย่างมาก เพราะมีความรวดเร็วทันใจ ผู้ฟังรู้เรื่องที่สร้างความตื่นเต้นเร้าใจผู้ฟังได้เป็นอย่างดี

9. รายการตอบปัญหา (Quiz programme) อาจทำได้หลายลักษณะ เช่น เชิญผู้ตอบปัญหามาร่วมรายการ โดยตอบปัญหาในห้องส่งในลักษณะแข่งขันกัน หรือเปิดโอกาสให้ผู้ฟังตอบปัญหากลับมาทางโทรศัพท์เป็นการใช้สื่อวิทยุกระจายเสียงสื่อสารกัน 2 ทาง

10. รายการเพลง (Music programme) รายการเพลงเป็นรายการที่มุ่งให้ความบันเทิงอย่างแท้จริง ไม่ว่าสมัยก่อนหรือปัจจุบันสถานีวิทยุต่างๆ ออกอากาศรายการเพลงในอัตราส่วนที่มากกว่ารายการประเภทอื่นอยู่มาก การจัดรายการเพลงให้ถูกใจผู้ฟังทุกคนเป็นไปได้ยาก เนื่องจากผู้ฟังหลายประเภท แต่อย่างไรก็ตาม การจัดรายการเพลงควรมีทั้งเอกภาพและความหลากหลาย เอกภาพในรายการเพลง หมายถึง รายการหนึ่งๆ ควรจัดประเภทเดียว เช่น เพลงคลาสสิก หรือเพลงไทยสากล ฯลฯ ความหลากหลาย หมายถึง ความหลากหลายในเสียงนักร้องหญิงชาย ความหลากหลายในจังหวะเร็วช้า เป็นต้น

11. รายการละครวิทยุ (Radio drama) เป็นรายการของการแสดงบทบาทที่สมมติขึ้นโดยสอดแทรกเนื้อหาวิชา ความรู้ และความบันเทิงด้วยศิลปะต่างๆ ทางการใช้เสียงให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์รู้สึกคล้ายตาม โดยอาศัยบทเจรจา (Dialogue) และการบรรยาย (Narrator) รวมทั้งการใช้เพลงและเสียงประกอบ (Sound effects) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ รายการละคร มุ่งให้ความบันเทิงและความรู้ขึ้นกับผู้ฟังกลุ่มเป้าหมาย ละครวิทยุจะประทับใจมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับส่วนสำคัญอย่างหนึ่ง คือ การสร้างจุดประทับใจสุดยอด (Climax) ซึ่งจุดประทับใจนี้ควรจะมียุทธขั้นตอนไม่ว่าจะเป็นละครที่จบในตอนเดียว หรือละครเรื่องยาว

12. รายการปพลิเคชัน (Variety) เป็นรายการผสมรายการหลาย ๆ รูปแบบรวมอยู่ในรายการเดียวกัน แต่ไม่มีการเชื่อมโยงต่อเนื่อง (Transition) หรือเหมือนกับนิตยสารทางอากาศ รายการประเภทนี้มีแต่ความหลากหลาย แต่ไม่มีความเป็นเอกภาพ รายการประเภทนี้ ส่วนมากเน้นความบันเทิง เป็นรายการประเภท สิ่งละอันพันละน้อย เช่น อาจประกอบด้วย ประเภทเกมโชว์ รายการตลก แข่งขันทางปัญญา เป็นต้น

13. รายการสาระละคร (Docu-drama) อาจเรียก สาระนิยาย เป็นรายการมุ่งให้ความรู้และความบันเทิงพร้อม ๆ กัน ใช้รูปแบบละครวิทยุผสมกับรูปแบบสารคดี โดยช่วงแรกจะเสนอรายการด้วยรูปแบบละครวิทยุ โดยเล่าเรื่องให้ผู้ฟังตระหนักว่าสิ่งนั้น คือปัญหา สาเหตุของปัญหาเป็นอย่างไร ต่อจากนั้นจะเป็นช่วงเวลาของการแก้ปัญหา โดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิหลาย ๆ คนมาแสดง

ความคิดเห็น หรืออาจไปสัมภาษณ์ความคิดเห็นจากผู้รู้มาก็ได้ ซึ่งในช่วงหลังนี้อาจเสนอสาระเชิงวิชาการ การบรรยาย การสรุป การวิจารณ์ หรือการอภิปรายประกอบรายการ

ประเภทของวิทยุกระจายเสียง

อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ (2550) ได้กล่าวถึงการจำแนกประเภทของสื่อวิทยุกระจายเสียง โดยสามารถแบ่งออกเป็น 6 ประเภท ดังนี้

1. การจำแนกตามประเภทของการประกอบการ (Licence classification)

ในการจำแนกสถานีวิทยุตามลักษณะของเป้าหมายและประเภทของการประกอบการนั้น หลักเกณฑ์สำคัญของการจำแนกประเภทอยู่ที่เป้าหมายขององค์กร ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม และในเรื่องที่มาของรายได้ ซึ่งสถานีแต่ละประเภทได้วางแนวทางไว้แตกต่างกันตั้งแต่แรกเริ่มในการดำเนินการสถานี โดยสามารถแบ่งออกได้เป็น 5 ประเภท คือ

1.1 วิทยุของรัฐ (State radio)

1.2 วิทยุใต้ดิน (Underground radio)

1.3 วิทยุชุมชน (Community radio)

1.4 วิทยุของสาธารณะหรือวิทยุบริการสาธารณะ (Public or public service radio)

1.5 วิทยุของเอกชนหรือวิทยุเชิงพาณิชย์ (Private or commercial radio)

2. การจำแนกตามวัตถุประสงค์ของสถานี (Objective classification)

การจำแนกประเภทของสถานีและรายการวิทยุ มีการแบ่งตามแนวความคิดในด้านการสื่อสารมวลชน โดยจำแนกตามวัตถุประสงค์ของการสื่อสารดังนี้ คือ

2.1 สถานีแนวข่าวสารและสาระ เพื่อมุ่งในด้านการให้ข่าวสาร (To inform) สถานีแนวข่าวสาร ทำหน้าที่นำเสนอข่าวสาร การวิเคราะห์ วิจารณ์ เหตุการณ์ประจำวันที่เกิดขึ้นแก่ผู้ฟัง ในรูปแบบของรายการข่าว รายการวิเคราะห์ข่าว นิติสารหรือสารคดีข่าว เพื่อตอบสนองต่อสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน

2.2 สถานีแนวการศึกษา เพื่อมุ่งในด้านการให้ความรู้และการศึกษา (To educate) สถานีแนวการศึกษา ทำหน้าที่เสนอรายการความรู้และการศึกษาแก่ผู้ฟัง โดยอาจเป็นรายการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ หรือการศึกษาต่อเนื่อง/ การศึกษาตลอดชีวิต โดยนำเสนอในรูปแบบต่างๆ ทั้งข่าว สารคดี บทเรียน สนทนา ดนตรี และละคร เป็นต้น

2.3 สถานีแนวบันเทิง เพื่อมุ่งในด้านการให้ความบันเทิง (To entertain) สถานีแนวบันเทิง ทำหน้าที่เสนอรายการบันเทิงและสาระบันเทิง เพื่อสร้างความเพลิดเพลิน ผ่อนคลาย และสร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรมของคนสังคม โดยนำเสนอในรูปแบบรายการละครวิทยุ ดนตรีและ

เพลง รายการสนทนา รายการสารบันเทิง เช่น แข่งขันตอบปัญหา หรือปกิณกะบันเทิงรูปแบบต่างๆ เป็นต้น

รายการในสถานีแต่ละประเภทข้างต้นอาจมีส่วนของเนื้อหารายการหลายด้านแต่วัตถุประสงค์ของรายการจะยังคงรักษาแนววัตถุประสงค์ของสถานีไว้ เช่น รายการเพลงในสถานีประเภทสถานีการศึกษา จะมีการนำเสนอในลักษณะที่มีประวัติและภูมิหลังของเพลงและผู้แต่ง เช่น รายการเพลงไทยเดิมของสถานีวิทยุศึกษา รายการเพลงคลาสสิกของสถานีวิทยุฯฯ ส่วนสถานีแนวบันเทิงที่เป็นสถานีเชิงพาณิชย์เสนอรายการเพลงยอดนิยม เช่น รายการเพลงลูกทุ่งของสถานีลูกทุ่งเอฟเอ็ม เป็นต้น

3. การจำแนกตามประเภทของเนื้อหาหลักของสถานี (Format classification)

จากการที่สื่อวิทยุมีการพัฒนามาเป็นระยะเวลากว่า 70 ปี ในบริบทสังคมและวัฒนธรรมของการสื่อสารที่มีการเปลี่ยนแปลง และมีเทคโนโลยีการสื่อสารประเภทใหม่ๆ เกิดขึ้นมาเพิ่มเติมช่องทางการสื่อสารของมนุษย์มากขึ้น สถานีวิทยุในสมัยแรกเริ่มที่เรียกว่า สถานีทั่วไป (General หรือ Full Service Station) ซึ่งนำเสนอรายการหลากหลายสาระและหลายรูปแบบคละเคล้ากันเพื่อผู้ฟังกลุ่มใหญ่หรือมหาชนคนฟังทั่วไป ได้มีการปรับเปลี่ยนและเพิ่มเติมจากเดิมมาเป็นสถานีประเภทที่มุ่งเน้นเนื้อหาสาระและรูปแบบของรายการ เพื่อกลุ่มผู้ฟังกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเป็นการเฉพาะหรือหลายกลุ่ม ที่เรียกว่า สถานีประเภทในลักษณะนี้มีการดำเนินการมากขึ้นเรื่อยๆ ในหลายประเทศ

จากการแบ่งประเภทสถานีแบบ Format classification จะเห็นได้ว่า มีการแบ่งออกเป็นสถานีประเภทใหญ่ๆ 2 กลุ่ม ได้แก่

3.1 สถานีเพลงและดนตรี (Music radio) ในประเภทสถานีเพลงและดนตรีสามารถแบ่งออกเป็นแนวดนตรีต่างๆ อีกเป็นจำนวนมาก เช่น ดนตรีร่วมสมัยสำหรับผู้ใหญ่ฟัง (Adult Contemporary) ดนตรีร็อก (Album – Oriented Rock หรือ AOR) ดนตรีอัลเทอร์เนทีฟ / โปรเกรสซีฟ/อินดี้ (Alternative/Progressive/Independent) ดนตรีบิกแบนด์หรือเพลงดังในอดีต (Big band/Nostalgia) ดนตรีเฉพาะถิ่น เช่น ดนตรีบลูกราสส์ (Blue grass) ในมลรัฐโคโลราโด สหรัฐอเมริกา ซึ่งในการจัดประเภทสถานีวิทยุของไทยก็มีการจัดในแนวนี้นี้ ดังจะกล่าวต่อไป

3.2 สถานีข่าวและสาระ (News and talk radio) ในกลุ่มประเภทสถานีข่าวและสาระ จะประกอบไปด้วยสถานีทั่วไป (Full Service) สถานีข่าว (News) สถานีศาสนา (Religious) สถานีแนวสนทนาสาระ (Talk) สถานีบริการสาธารณะ (Public) เช่น สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย (สวท.) ที่เป็นสถานีแม่ข่ายและสถานีในจังหวัดต่างๆ จัดได้ว่าเป็นสถานีทั่วไป สถานี อ.ส.ม.ท. 100.5 FM หรือสถานี ว.พ.ท. 90.5 FM ของกรมพลังงานทหาร (ดำเนินการโดยเครือเนชั่น) จัดได้ว่าเป็นสถานีแนวข่าวและสาระ เป็นต้น แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มย่อยๆ ได้แก่

3.2.1 สถานีกีฬา (Sport radio) สถานีวิทยุกีฬาเริ่มมีการดำเนินการเมื่อไม่นานมานี้ เช่น สถานีวิทยุ 99.0 FM ในกรุงเทพฯ

3.2.2 สถานีชาติพันธุ์และภาษา (Ethnic radio) สถานีในกลุ่มสถานีชาติพันธุ์และภาษา เช่น สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดเชียงใหม่ ที่จัดเวลาบางส่วนให้แก่ภาษาชาวเขาเผ่าต่างๆ เป็นต้น

4. การจำแนกของกลุ่มผู้ฟัง (Audience classification)

กลุ่มผู้ฟังวิทยุโดยทั่วไปมักมีความสนใจข้อมูลข่าวสารและศิลปวัฒนธรรมที่แตกต่างกันตามวัย เพศ หรือระดับการศึกษา และสถานภาพทางเศรษฐกิจ (Audience demography) ดังนั้นวิทยุจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงความต้องการด้านการสื่อสารของผู้ฟังเป็นหลักในการนำเสนอเนื้อหาสาระต่างๆ ไปยังผู้ฟัง การจำแนกประเภทของสถานีและประเภทของรายการตามกลุ่มผู้ฟัง มีดังนี้

- 4.1 รายการที่แบ่งตามอายุของผู้รับฟัง
- 4.2 รายการที่แบ่งตามเพศของผู้ฟัง
- 4.3 รายการที่แบ่งตามลักษณะกลุ่มอาชีพ/สถานภาพทางเศรษฐกิจ
- 4.4 รายการที่แบ่งตามระดับการศึกษาของผู้ฟัง
- 4.5 รายการที่แบ่งตามพื้นที่ภูมิประเทศ หรือท้องถิ่นของผู้ฟัง

การแบ่งสถานีตามกลุ่มผู้ฟัง อาจแบ่งอย่างกว้างๆ เป็นสถานีวิทยุเอฟเอ็มสำหรับกลุ่มผู้ฟังในชนบท หรือเกษตรกร สถานีวิทยุเอฟเอ็มสำหรับกลุ่มผู้ฟังในเมือง เนื่องจากคลื่นเอฟเอ็มไปได้ไกลหลายร้อยกิโลเมตร ในขณะที่คลื่นเอฟเอ็มมีรัศมีการออกอากาศไม่ไกลมากนัก จึงเหมาะกับเขตชุมชนเมือง หรือมีการแบ่งสถานีเป็นสถานีสำหรับเด็ก สถานีสำหรับผู้ฟังที่เป็นกลุ่มผู้หญิง แม่บ้าน กลุ่มผู้หญิงวัยทำงาน หรือกลุ่มผู้ชายวัยทำงาน เป็นต้น

อย่างไรก็ดี ในการจำแนกประเภทสถานีกลุ่มผู้ฟังนั้น มักจะอาศัยเกณฑ์ด้านเนื้อหา รายการประกอบกันด้วย เช่น สถานีดนตรีและเพลงสำหรับผู้ฟังวัยรุ่นที่อยู่ในเมือง หรือวัยรุ่นที่มีการศึกษา เช่น สถานีกรีนเวฟ ของบริษัทแกรมมี่ สถานีข่าวและสาระสำหรับเกษตรกร เช่น สถานีวิทยุ มก. ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

5. การจำแนกตามประเภทของเนื้อหารายการ (Content classification)

ด้วยเหตุที่สื่อวิทยุเป็นสื่อที่มีจุดเด่นในการเอาเสียง “เสียง” อันหลากหลายมากระทบโสตประสาท เข้าสู่จิตใจและความรู้สึกนึกคิดของผู้ฟังได้โดยตรง การจัดประเภทของสถานีและรายการจึงมีองค์ประกอบในเรื่องลักษณะของเสียงเป็นองค์ประกอบสำคัญ ผนวกกับแนวเนื้อหาสาระของรายการ โดยมีการจำแนกรายการตามที่มาของเนื้อหาสาระของรายการ ดังนี้ (Cirsell, 1986 และ McLeish, 1994)

- 5.1 รายการแนวข่าวสารและสารคดี หรือรายการจากข่าวและเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น (News and realty programme หรือ Non-fiction) ได้แก่
 - 5.1.1 รายการข่าวและวิเคราะห์ข่าว (News and current affairs)
 - 5.1.2 รายการสารคดี (Feature and documentary)
 - 5.1.3 รายการการศึกษา (Education)
 - 5.1.4 รายการบรรยายนอกสถานที่ในการถ่ายทอดสดต่างๆ (Commentary on public events)
- 5.2 รายการแนวจินตคดี (Imaginative programme หรือ fiction) ได้แก่
 - 5.2.1 รายการละครวิทยุ (Radio drama)
 - 5.2.2 รายการตลก (Comedy)
 - 5.2.3 รายการบันเทิง สารบันเทิง และป๊อปปูล่าบันเทิง (Light entertainment)
 - 5.2.4 รายการดนตรีและเพลง (Music)
- 5.3 รายการแนวการมีส่วนร่วมของผู้ฟังและวิทยากรรับเชิญ (Audience oriented programme) ได้แก่
 - 5.3.1 รายการเปิดสายจากผู้ฟัง (Phone-in)
 - 5.3.2 รายการอภิปราย (Discussion)
 - 5.3.3 รายการเพื่อผู้บริโภค (Consumer)
- 5.4 รายการโฆษณา (Commercial or advertisement) ได้แก่
 - 5.4.1 รายการโฆษณาสินค้า (Commercial or advertisement)
 - 5.4.2 รายการประกาศบริการ (Public service announcement)
 - 5.4.3 รายการรณรงค์เพื่อสังคม (Social advertisement)
6. การจำแนกตามขนาดของพื้นที่ครอบคลุมของสถานี (Geographical classification)
 ในการจำแนกประเภทสถานีตามเขตภูมิศาสตร์และขนาดของพื้นที่ครอบคลุม สามารถจำแนกได้ดังนี้
 - 6.1 สถานีวิทยุระดับชาติ (National radio)
 - 6.2 สถานีวิทยุระดับภูมิภาค (Regional radio)
 - 6.3 สถานีวิทยุระดับท้องถิ่น (Local radio)
 - 6.4 สถานีวิทยุระดับชุมชน (Community radio)

นอกจากนี้ยังอาจแยกประเภทตามเทคโนโลยีในการออกอากาศได้เป็นการออกอากาศไปทางคลื่นภาคพื้นดิน (Terrestrial broadcasting) ออกอากาศทางสายเคเบิล (Cable radio) ออกอากาศทางดาวเทียม (Satellite radio) และออกอากาศทางอินเทอร์เน็ต (Web-casting)

แนวคิดเกี่ยวกับวิทยุชุมชน

ความเป็นมาของวิทยุชุมชน

จุมพล รอดคำดี (2542) กล่าวถึงแนวคิดวิทยุชุมชนเริ่มต้นในสหรัฐอเมริกา เมื่อปี ค.ศ. 1948 โดยกลุ่มผู้รักสันติ (Pacifists) และกลุ่มที่ไม่ชอบอยู่ในกฎระเบียบ (Anarchists) ได้สนับสนุนการจัดตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียง เพื่อท้องถิ่นในรูปแบบสถานีที่ไม่มุ่งแสวงกำไร (Non-Profit Station) ขนเป็นครั้งแรกที่เมืองเบอร์คเลย์ (Berkeley) มลรัฐแคลิฟอร์เนียต่อมาความคิดนี้ได้ขยายออกไปอย่างกว้างขวางมีสถานีเกิดขึ้นอีกหลายแห่งหลักจากนั้นไม่นานประชาชนได้มองเห็นความแตกต่างอย่างชัดเจนในระหว่างสถานีเพื่อธุรกิจ (Commercial Broadcasting) โดยมีรายได้หลักจากการโฆษณาและสถานีเพื่อสาธารณะ (Public Broadcasting) จะมีรายได้จากรัฐซึ่งจะออกกฎหมายสนับสนุนโดยเฉพาะส่วนสถานีที่ไม่มุ่งแสวงกำไร (Non-Profit Broadcasting) จะมีรายได้หลักมาจากสมาชิกในชุมชนเป็นส่วนใหญ่ที่เหลืออาจมาจากมูลนิธิหรือองค์กรการกุศลต่างๆ ส่วนรายการที่ออกอากาศจะบริหารเฉพาะชุมชนเท่านั้น จนกระทั่งในปีค.ศ. 1975 กลุ่มนักจัดรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงที่ไม่มุ่งแสวงหากำไรได้รวมกันตั้งสมาพันธ์นักวิทยุชุมชนแห่งชาติขึ้น (The National of Community Broadcasters) ซึ่งมีสมาชิกที่เป็นสถานีที่ไม่แสวงหากำไรอยู่ถึงกว่า 60 สถานีเอกลักษณ์ของสถานีในกลุ่มนี้ คือ ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสถานีอย่างแท้จริงไม่ว่าจะเป็นอาสาสมัครแต่ทำงานแบบประจำ (Full Time) เกือบทั้งหมดและการดำเนินงานจะอยู่ภายใต้แนวนโยบายของคณะกรรมการวิทยุชุมชน (Board's Guidelines) คณะกรรมการชุดนี้ครั้งหนึ่งจะมาจากคนในชุมชนอีกครั้งหนึ่งมาจากเจ้าหน้าที่ของสถานีสถานีจะเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนสามารถใช้สิทธิเสรีภาพแสดงความคิดเห็นต่างๆตามรัฐธรรมนูญให้หลักประกันเอาไว้ซึ่งในขณะเดียวกันแนวคิดนี้ได้เกิดขึ้น ในประเทศอื่นๆ อีกหลายประเทศเช่น ออสเตรเลียสวีเดนอังกฤษ เป็นต้น

เทเรซ่า คลิฟฟอร์ด (1977, อ้างถึงในจุมพล รอดคำดี, 2542) ได้เสนอรายงานดำเนินงานวิทยุชุมชนในนามสมาพันธ์นักวิทยุชุมชนแห่งชาติของสหรัฐอเมริกาแก่ที่ประชุมใหญ่องค์การยูเนสโก (UNESCO) ที่กรุงเบลเกรดประเทศยูโกสลาเวียในขณะนั้นว่าในขณะที่สถานีวิทยุชุมชน ได้เพิ่มจำนวนขึ้นอยู่เรื่อยๆ วิทยุชุมชนได้แสดงบทบาทที่สำคัญยิ่งในด้านการให้บริการตอบสนอง

แก่ชุมชนถึงความจำเป็นต่างๆ ตลอดจนผลประโยชน์ของผู้อยู่พื้นฐานของการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงไม่ว่าคนกลุ่มนั้นจะเป็นคนกลุ่มใหญ่หรือจะเป็นคนกลุ่มเล็กทุกคนต่างก็ทำงานเพื่อจุดมุ่งหมายของสถานีวิทยชุมชนร่วมกันในที่สุดในการประชุมองค์การยูเนสโกได้สรุปว่าการใช้สื่อวิทยุชุมชนถือเป็นส่วนหนึ่งที่อยู่กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participation Communication) ซึ่งการสื่อสารในแนวนี้นี้ได้เน้นหลักการที่สำคัญ 3 ประการคือ

1. การเข้าถึงสื่อ (Access) หมายถึงการเข้าถึงสื่อที่ให้บริการแก่ชุมชนสื่อย่อมเปิดโอกาสให้ประชาชนเลือกรายการหรือเข้าไปจัดทำในสิ่งที่จะเป็นประโยชน์แก่ตนเองได้เท่าที่ไม่ขัดต่อกฎหมายนอกจากนี้ยังเป็นช่องทางที่จะทำให้ประชาชนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นต่อรายการหรือแสดงความต้องการเปลี่ยนแปลงรวมทั้งการเสนอให้มีการปรับเปลี่ยนได้แม้แต่ผู้ผลิตรายการหรือผู้ควบคุมการทำงานของสื่อนั้นก็สามารถเปลี่ยนได้

2. การมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึงการมีส่วนร่วมในทุกระดับในระบบการสื่อสารไม่ว่าจะเป็นเรื่องการวางแผนการสื่อสารภายในชุมชนตั้งแต่เริ่มคิดไปจนกระทั่งการผลิตการจัดการการใช้สื่อในชุมชนต่างๆประชาชนในชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมหรือโอกาสเข้าร่วมได้ทุกขั้นตอน

3. การจัดการด้วยตนเอง (Self-Management) การมีส่วนร่วมที่สำคัญยิ่งกว่าสิ่งใดก็คือการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจนั้นประชาชนในชุมชนมีอำนาจในการตัดสินใจตั้งแต่เริ่มคิดวางแผนไปจนกระทั่งการกำหนดนโยบายการบริหารและการลงมือผลิตสื่อด้วยตนเองยูเนสโก ขอมรับการจัดการด้วยตนเองจะต้องกระทำอย่างค่อยเป็นค่อยไปส่วนการเข้าถึงสื่อและการมีส่วนร่วมในการสื่อสารมีความเป็นไปได้มากและสามารถเป็นได้ง่ายกว่าการศึกษาการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมได้ยึดถือแนวคิดการสร้างควมเข้าใจการยอมรับความมีเกียรติมีศักดิ์ศรีของประชาชนการยอมรับอยู่บนพื้นฐานของความหลากหลาย (Diversity) ความเป็นเพียงหนึ่งหรือความมีมากกว่าหนึ่ง (Plurality) ซึ่งหมายความว่ามนุษย์มีความแตกต่างกันในความเชื่อในสิ่งต่างๆ การยอมรับการมีความหลากหลายทางความคิด การใช้ชีวิตความเป็นอยู่ของแต่ละบุคคลหรือกลุ่มบุคคลย่อมไม่เหมือนกันการยอมรับว่าบุคคลบนโลกมีหลายเผ่าพันธุ์หลายเชื้อชาติไม่จำเป็นจะต้องมีเพียงเผ่าพันธุ์เดียวเชื้อชาติเดียวหรือมีประเพณีเดียววัฒนธรรมเดียวเท่านั้นการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมย่อมจะต้องอยู่บนพื้นฐานการยอมรับในสิ่งเหล่านี้วิธีการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมมุ่งเน้นที่สภาวะแวดล้อมผู้รับสารมากกว่าผู้ส่งสารหรือการแสดงผลการสื่อสารสิ่งสำคัญคือเน้นให้เห็นถึงความแสวงหาวิธีการสื่อสารที่เหมาะสมกับผู้รับสารมากกว่าการสื่อสารเพียงเพื่อถ่ายทอดข่าวสารเท่านั้น

สรุปวิทยุชุมชนเกิดจากกลุ่มคนที่รักสันติในสหรัฐอเมริกาเริ่มต้นจัดตั้งสถานีวิทยกระจายเสียงเพื่อท้องถิ่น โดยไม่มุ่งหวังหากำไรแสดงบทบาทหน้าที่ให้บริการข่าวสารข้อมูลแก่ชุมชนท้องถิ่นของตนเองเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง

หลักการของวิทยุชุมชน

จุมพล รอดคำดี (2542) ได้กล่าวถึงหลักการวิทยุชุมชนไว้ว่า

1. ต้องเกิดขึ้นจากความต้องการของชุมชนโดยถือหลักการว่าคนส่วนใหญ่รวมตัวกันแสดงความคิดเห็นและแสดงความต้องการร่วมกัน
2. วิทยุชุมชนต้องได้รับการยอมรับของกลุ่มต่างๆ ในชุมชน
3. วิทยุชุมชนย่อมไม่มีการแบ่งแยกเชื้อชาติศาสนาประเพณีวัฒนธรรมของคนในชุมชน
4. วิทยุชุมชนต้องยึดถือแนวทางการเสนอรายการและข่าวสารของชุมชนเป็นหลักภายใต้แนวคิดความเชื่อวัฒนธรรมท้องถิ่นภูมิปัญญาท้องถิ่นสิ่งแวดล้อมและเหตุการณ์ในท้องถิ่นซึ่งถือเป็นหัวใจของการนำเสนอข่าวสารและรายการ
5. วิทยุชุมชนจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนร่วมคิดร่วมวางแผนร่วมจัดรายการและสามารถเข้าไปบริหารจัดการหรือเป็นผู้ปฏิบัติในสถานีได้นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงใดๆ ในสื่อวิทยุชุมชนให้เป็นไปตามความต้องการของประชาชนในชุมชนโดยยึดหลักกระบวนการทางประชาธิปไตย
6. วิทยุชุมชนเป็นสถานีที่มีรัศมีการออกอากาศครอบคลุมเฉพาะพื้นที่เท่านั้น (มีลักษณะเป็น Narrowcasting ไม่ใช่ Broadcasting) กำลังส่งไม่เกิน 1 กิโลวัตต์
7. วิทยุชุมชนเป็นสื่อมวลชนตามแนวความคิดประชาธิปไตย (Democratic Media) เพื่อให้ประชาชนโดยประชาชนของประชาชน

สรุปวิทยุชุมชนมีแนวคิดหลักที่สำคัญอย่างยิ่งคือประชาชนเป็นศูนย์กลางของความคิดและเริ่มต้นมิใช่การคิดหรือการเริ่มต้นมาจากหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนผู้หนึ่งผู้ใดอย่างไรก็ดีในบางประเทศการเริ่มต้นมาจากหน่วยงานของรัฐเป็นผู้ริเริ่มภายใต้กรอบการเป็นพี่เลี้ยงให้กับประชาชนหรือให้ความช่วยเหลือในระยะเริ่มต้นและมีระยะเวลาที่แน่นอนสำหรับการถอนตัวออกเพื่อให้ประชาชนได้เข้าดำเนินการตามหลักการ “เพื่อประชาชนโดยประชาชนของประชาชน” ได้อย่างเต็มที่

รูปแบบการจัดวิทยุชุมชน

จุมพล รอดคำดี (2542) กล่าวถึงวิทยุกระจายเสียงชุมชนที่ได้รับความนิยมและทดลองขึ้นในประเทศต่างๆ นั้นแม้ว่าจะมีหลักการที่ตรงกันว่าเป็นการดำเนินการตามหลักการวิทยุชุมชนนั้น แต่ในแต่ละประเทศจะแตกต่างกันออกไปโดยไม่มีรูปแบบที่เป็นสากลชัดเจนในหลักการของวิทยุกระจายเสียงชุมชนของประเทศอังกฤษนั้นในปีพุทธศักราช 2522 กลุ่มสื่อสารชุมชน

(Community Communication Group) ได้ยกร่างกฎหมายของการกระจายเสียงชุมชนขึ้น โดยมีสาระการกระจายเสียงชุมชนรวม 10 ข้อ ดังนี้

1. ท้องถิ่นและ/หรือความสนใจของชุมชนเป็นหลัก
2. เป็นรูปแบบของการไม่แสวงหากำไร
3. มีการบริหารและนโยบายรายการที่จัดทำขึ้นโดยคณะกรรมการบริหารซึ่งเป็นตัวแทนจากกลุ่มสนใจต่างๆ ในชุมชนร่วมกับพนักงานกระจายเสียงซึ่งเป็นลูกจ้างหรืออาสาสมัคร
4. ให้บริการข่าวสารการศึกษาและความบันเทิงรวมทั้งทำให้เกิดการสื่อสาร 2 ทางสำหรับความคิดเห็นที่ขัดแย้ง
5. ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากแหล่งต่างๆ ซึ่งรวมทั้งเงินยืมจากท้องถิ่นจากสปอตโฆษณาที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนในช่วงเวลาที่จำกัดและเงินทุนทั้งจากส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น
6. ยอมรับให้พนักงานกระจายเสียงที่จ้างไว้ร่วมในสหภาพมีความคล่องตัวในการทำงานและอนุญาตให้ใช้อาสาสมัครในที่ที่เหมาะสม
7. พยายามกระทำให้เกิดความเสมอภาคในโอกาสการจ้างงานสำหรับผู้หญิงและกลุ่มเชื้อชาติหรือชนกลุ่มน้อยในสังคม
8. ต้องเตรียมให้ประชาชนได้รับรู้ถึงสิ่งอำนวยความสะดวกในการฝึกอบรมในการผลิตและส่งเสริมแพร่ข่าวสาร
9. เนื้อหารายการที่ส่งกระจายเสียงต้องเป็นเนื้อหาหลักจากสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่น
10. มีนโยบายรายการที่กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยต่อต้านปัญหาชาตินิยมเพศนิยมและทัศนคติที่แตกแยกอื่นๆ

สภาพการจัดรายการวิทยุชุมชน

สถานีวิทยุกระจายเสียงใดจะได้รับความนิยมจากผู้ฟังและดำเนินการกระจายเสียงสำเร็จตามเป้าหมายจะขึ้นอยู่กับสภาพการจัดรายการเป็นสำคัญเพราะจะต้องมีการพิจารณาและตัดสินใจว่าควรที่จะจัดรายการประเภทใดอย่างไรและเมื่อใดจึงจะมีผู้สนใจฟังดังนั้นการจัดรายการที่จะให้เกิดประสิทธิภาพแล้วจะต้องกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติอย่างรอบคอบนั้นคือจะต้องมีสภาพการจัดรายการวิทยุดังนี้

1. ด้านการวางแผน

การวางแผนการจัดรายการการวางแผนจัดรายการวิทยุกระจายเสียงมีทั้งแผนปฏิบัติงานรวมเป็นแผนงานที่แบ่งไปตามประเภทของรายการวิทยุเช่นประเภทความรู้ประเภทบันเทิงหรือ

รายการข่าวและแผนปฏิบัติงานย่อยเป็นแผนกำหนดเฉพาะเจาะจงว่าจะมีกิจกรรมใดบ้างเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของแผนหรือนโยบายแต่โดยรวมแล้วจะต้องมีหลักการวางแผนดังนี้ (จารุรินทร์ มูติกะพงษ์ 2531)

1.1 ศึกษานโยบายโดยผู้ทำแผนจะต้องพิจารณาเนื้อหาของนโยบายของผู้บริหารว่ากำหนดไว้อย่างไรขอบเขตแค่ไหนและนโยบายสามารถนำมาปฏิบัติได้อย่างไร

1.2 กำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดรายการรายการประเภทใดเนื้อหาสาระอย่างไร จัดเพื่ออะไร

1.3 กำหนดกลุ่มผู้ฟังเป้าหมายซึ่งเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้วางแผนจัดวางแผนจัดรายการจะต้องคำนึงถึงให้มากเป็นพิเศษซึ่งจะเป็นการวางแผนได้ตรงตามกลุ่มผู้ฟังว่าเป็นใครอาชีพใด วัยไหน ทักษะและสภาพความเป็นอยู่อย่างไรรวมถึงระดับการศึกษาอยู่ในระดับใดด้วย

1.4 กำหนดสาระของรายการสาระหรือแกนของรายการนั้นผู้วางแผนจัดรายการจะต้องกำหนดไว้ด้วยเพื่อให้ฝ่ายผลิตรายการนำไปปฏิบัติได้ตรงตามที่กำหนด

1.5 กำหนดวิธีเสนอรายการการเสนอรายการเป็นเทคนิคที่จะนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ในการจัดรายการ เพราะผู้ฟังต่างกันสาระย่อมไม่เหมือนกันรวมทั้งช่วงเวลาการออกอากาศ ผู้วางแผนจะต้องศึกษาข้อมูลต่างๆ อย่างละเอียดเพื่อกำหนดวิธีเสนอรายการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.6 กำหนดวิธีและช่วงเวลาในการวิเคราะห์รายการทั้งนี้เมื่อมีการวางแผนจัดรายการแล้วก่อนดำเนินการจริง ควรจะต้องทำการวิเคราะห์เสียก่อนว่ารายการที่กำหนดนั้นหากนำไปปฏิบัติมีปัญหาลักษณะใดบ้าง เพื่อจะได้แก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสมและได้ผลตอบความต้องการ

สรุปได้ว่าสภาพของการจัดรายการให้เกิดประสิทธิผลจะต้องมีการวางแผนการจัดรายการ โดยจะต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ในการจัดรายการว่าจัดเพื่ออะไร ใครเป็นผู้ฟัง และผู้ฟังมีอาชีพใด วัยใด สภาพความเป็นอยู่ และระดับการศึกษา ซึ่งจะเป็นตัวกำหนดเนื้อหาสาระในรายการ รวมถึงวิธีการนำเสนอรายการสู่ผู้ฟัง ติดตามรับฟังตั้งแต่ต้นจนจบรายการ ดังนั้นการวางแผนอย่างมีขั้นตอน และมีหลักการจะช่วยให้รายการเป็นที่น่าสนใจต่อกลุ่มผู้ฟัง

2. ด้านเนื้อหารายการ

นภาพรณี อังคริยะกุล (2532) ได้อธิบายถึงเนื้อหาสาระ (Comment) ของรายการว่า หมายถึงสาระซึ่งประกอบด้วยประเด็นสำคัญๆรวมทั้งรายละเอียดที่น่าสนใจที่ผู้จัดรายการต้องการให้ผู้ฟังได้รับรู้เข้าใจเกิดความรู้หรือเกิดความบันเทิงใจโดยการบรรจุเนื้อหาสาระนั้นไว้ในรายการ

อย่างมีศิลปะและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการจัดรายการและสอดคล้องกับระดับของกลุ่มผู้ฟังที่เป็นเป้าหมายมากที่สุด เนื้อหารายการที่นำเสนอทางวิทยุกระจายเสียงแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะคือ

2.1 เนื้อหารายการสำหรับผู้ฟังทั่วไปคือ ไม่เฉพาะเจาะจงให้ผู้ฟังกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่ผู้ฟังทุกกลุ่มสามารถรับฟังได้เข้าใจและรู้เรื่อง

2.2 เนื้อหารายการสำหรับผู้ฟังเฉพาะกลุ่มคือ เป็นเรื่องราวที่มุ่งเฉพาะกลุ่มผู้ฟังเป้าหมายกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่มีความสนใจคล้ายคลึงกันหรือมีอาชีพเดียวกันวัยใกล้เคียงกันหรือมีขนบธรรมเนียมประเพณีสภาพแวดล้อมความต้องการเดียวกัน สภาพของการจัดรายการในด้านเนื้อหาของรายการเป็นส่วนสำคัญอีกส่วนหนึ่งของการจัดรายการวิทยุกระจายเสียงเพราะการกำหนดเนื้อหาของรายการอย่างไรจึงจะเหมาะสมกับกลุ่มผู้ฟังเพราะผู้ฟังแต่ละกลุ่มย่อมมีความสนใจต่างกันถ้าจัดเนื้อหาให้สอดคล้องกับความสนใจของผู้ฟังแล้วจะทำให้ผู้ฟังไม่เบื่อหน่ายและการกำหนดเนื้อหาของรายการต้องคำนึงถึงความยากง่ายของเนื้อหาด้วยซึ่งจะมีผลต่อความสนใจของผู้ฟังดังนั้นการเสนอเนื้อหาของรายการต้องพิจารณาควบคู่ไปกับกลุ่มผู้ฟังด้วยถ้าเป็นกลุ่มผู้ฟังในระดับที่มีประสบการณ์สูงมีพื้นฐานการศึกษาดีเป็นส่วนใหญ่นเสนอเนื้อหาที่ยากกลุ่มผู้ฟังกลุ่มนี้อาจรับได้แต่ถ้าระดับประสบการณ์ของผู้ฟังต่ำ ผู้ฟังจะหมดความสนใจเลิกฟังรายการรวมถึงเนื้อหารายการจะต้องสอดคล้องกับระยะเวลาของรายการที่กำหนดไว้ด้วย

สรุปได้ว่าสภาพการจัดรายการเนื้อหาของรายการประเด็นของเรื่องเป็นสิ่งที่กำหนดกลุ่มผู้ฟังว่าจะนำเสนอให้กลุ่มผู้ฟังกลุ่มใดเป็นผู้รับฟังและการนำเสนอเนื้อหาของรายการเป็นแบบข้อเท็จจริงที่พิสูจน์ได้หรือเป็นเนื้อหาที่ผู้จัดรายการแสดงความคิดเห็น

3. ด้านผู้ผลิตรายการ

นภภรณ์ อัจฉริยะกุล (2532) ได้อธิบายถึงผู้ผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงว่า หมายถึงผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้จัดการและรับผิดชอบงานการผลิตรายการทั้งหมดจากขั้นตอนแรกนับตั้งแต่การเริ่มความคิด (Idea) ในการผลิตการรวบรวมข้อมูลตลอดจนถึงขึ้นลงมือผลิตและส่งออกอากาศ “ผู้ผลิตรายการ” หรือมักจะเรียกกันอีกอย่างหนึ่งว่า “ผู้จัดรายการ” ภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Producer” ด้านการจัดรายการผู้ผลิตรายการเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างมากโดยจะต้องมีบทบาทต่อสภาพการจัดรายการเกี่ยวกับการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงดังนี้

3.1 การผลิตรายการทุกรายการจะต้องเริ่มต้นด้วยการมีแนวคิดของรายการก่อน และควรเป็นผู้ออกความคิดเห็นทั้งด้านเนื้อหาของรายการและรูปแบบของรายการด้วย

3.2 เมื่อมีรูปแบบและเนื้อหาของรายการแล้วผู้ผลิตรายการควรเป็นผู้กำหนด

ผู้เขียนบทและผู้ร่วมงานอื่นๆ ตามรูปแบบและเนื้อหาของรายการ

3.3 ผู้ผลิตรายการเรียกประชุมทีมงานทั้งหมดเสนอแนวคิดของรายการและเนื้อหาของรายการและแจกงานให้แก่ผู้ร่วมงานพร้อมกำหนดเวลาการทำงานและชักซ้อม

3.4 เมื่อผู้ร่วมงานรับงานไปทำแล้วนำกลับมาให้ผู้ผลิตรายการพิจารณาและปรับปรุงร่วมกันซึ่งในขั้นนี้ผู้ผลิตรายการที่ดีควรมีคุณสมบัติพิเศษคือจะต้องอ่านบทเข้าใจรู้ศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการเขียนบทอย่างคิสามารถแก้ไขได้และสามารถดัดต่อบทให้เหมาะสมได้อีกด้วย

3.5 เมื่อปรับปรุงแก้ไขบทแล้วผู้ผลิตรายการมีหน้าที่ต้องจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในรายการแจกบทผู้ร่วมงานเลือกผู้ร่วมรายการที่เหมาะสม

3.6 นัดแนะเพื่อชักซ้อมความเข้าใจแก่ผู้ร่วมงานทุกคนหลังจากที่ได้ศึกษาและทำความเข้าใจกับบทของแต่ละคนแล้วตั้งแต่ฝ่ายเสียงฝ่ายรวบรวมข้อมูลฝ่ายจัดหาเสียงประกอบ

3.7 ลงมือชักซ้อมรายการก่อนออกอากาศหรือก่อนบันทึกเสียงในขั้นนี้ผู้ผลิตรายการมักเป็นผู้ฟังเท่านั้นผู้ควบคุมรายการจะทำหน้าที่ควบคุมรายการให้ดำเนินไปตามบทที่กำหนดไว้การฟังของผู้ผลิตรายการต้องฟังอย่างละเอียดทั้งด้านระดับเสียงการใช้ภาษาพูดและการออกเสียงให้ถูกต้อง

3.8 การชักซ้อมครั้งสุดท้ายพร้อมกับจับเวลาให้อยู่ในระยะเวลาที่กำหนดไว้

3.9 เวลาออกอากาศหรือเวลาบันทึกเสียงผู้ผลิตรายการต้องนั่งฟังและจดข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นไว้เพื่อนำมาประเมินและแก้ไขครั้งต่อไป กล่าวได้ว่าผู้ผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงเป็นผู้ที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการจัดรายการวิทยุกระจายเสียงรายการจะดี น่าสนใจหรือไม่ขึ้นมากับความสามารถของผู้ผลิตรายการเป็นสำคัญเพราะผู้ผลิตรายการคือ ผู้ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบงานการผลิตรายการนับตั้งแต่ออกความคิดจนถึงขั้นลงมือผลิตและส่งกระจายเสียงออกอากาศ

4. ด้านผู้จัดรายการ

ผู้จัดรายการเป็นผู้ที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการจัดรายการตามที่ได้รับมอบหมายหน้าที่ของผู้จัดรายการมีดังนี้ (สุมน อยู่สิน, 2534)

4.1 ทำหน้าที่จัดรายการตามที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารสถานีผู้ผลิตรายการหรือจากฝ่ายรายการ

4.2 แสวงหาข้อมูลในการจัดรายการเป็นข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาของรายการและแหล่งที่จะให้ข้อมูล

4.3 กำหนดวัตถุประสงค์ของรายการและกลุ่มผู้ฟังเป้าหมาย

4.4 กำหนดประเด็นของเนื้อหาว่ารายการนี้มีขอบเขตในการเสนอเนื้อหาอย่างไร

4.5 กำหนดรูปแบบของรายการร่วมกับผู้ผลิตรายการเพื่อให้เหมาะสมกับเนื้อหา และเพื่อให้เหมาะกับกลุ่มผู้ฟัง

4.6 ประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเพื่อให้การผลิตรายการมีประสิทธิภาพ

5. ด้านการมีส่วนร่วม

การจัดรายการวิทยุกระจายเสียงเป็นการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะและทุกฝ่ายต้องมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเพื่อให้ได้รายการวิทยุกระจายเสียงที่มีคุณภาพซึ่งหลังจากที่ผู้จัดรายการแต่ละคนวางแผนปฏิบัติงานเสร็จแล้วต้องนำแผนย่อหรือรายการที่กำหนดนั้นเข้าประชุมคณะทำงานซึ่งมีหัวหน้าฝ่ายรายการเป็นประธานและมีผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วยผู้จัดรายการ ผู้ผลิตรายการและฝ่ายเทคนิคเพื่อให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการพิจารณาให้ความเห็นและข้อเสนอแนะ ซึ่งผู้จัดรายการจะนำแผนไปปรับปรุงและประสานกับฝ่ายผลิตรายการต่อไป โดยการประชุมจะมีการพิจารณาแผนงานของผู้จัดรายการแต่ละคนในประเด็นต่างๆ ดังนี้

(สุมน อยุธยา, 2534)

5.1 แผนงานย่อสอดคล้องกับแนวนานรวมหรือไม่

5.2 การเลือกเรื่องเหมาะสมหรือไม่

5.3 การตั้งชื่อเรื่องน่าสนใจหรือไม่

5.4 วัตถุประสงค์ของรายการนี้ชัดเจนหรือไม่

5.5 การกำหนดประเด็นสำคัญของรายการสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และชื่อเรื่องหรือไม่

5.6 รูปแบบรายการเหมาะสมหรือไม่

โครงสร้างการกำกับดูแลวิทยุชุมชน และโครงสร้างการบริหารงานวิทยุชุมชน

โครงสร้างการกำกับดูแลวิทยุชุมชน สวท. (ส่วนกลาง) สำนักประชาสัมพันธ์ เขต 1-8 (ส่วนภูมิภาค) กกช. เนินการกับ กปส. ส่วนกลาง กองงาน กกช.กำกับดูแล / ติดตามการดำเนินการ กรมประชาสัมพันธ์(กำกับดูแลตามสัญญา)การประเมินผลส่วนภูมิภาคประชาสัมพันธ์จังหวัด คณะอนุกรรมการประเมินผลการเนินการจุดเตรียมความพร้อมวิทยุคณะอนุกรรมการกำกับดูแล ด้านรายการของวิทยุกระจายเสียงในผู้ว่าราชการจังหวัดการกำกับดูแลตามกฎหมายตรวจสอบ และขึ้นทะเบียนเครื่องส่ง/อุปกรณ์จุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชน

โครงสร้างการบริหารงานวิทยุชุมชน หมายถึง สายงานปกติ หมายถึงการสนับสนุนพิเศษ กรมประชาสัมพันธ์ (2543) อธิบายถึงการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารวิทยุชุมชนว่าตามหลักการ

แล้วคณะกรรมการบริหารวิสาหกิจชุมชนจะมีเพียงชุดเดียวแต่จากการประชุมคณะกรรมการดำเนินการและการประชุมเตรียมการทุกสำนักประชาสัมพันธ์เขตได้สรุปให้มีคณะกรรมการขึ้น 2 คณะคือคณะกรรมการบริหารวิสาหกิจชุมชนจังหวัดทำหน้าที่ให้การสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือทางวิชาการแก่คณะอนุกรรมการผลิตรายการวิสาหกิจชุมชนที่ทำหน้าที่เป็นผู้บริหารรายการวิสาหกิจชุมชน

คณะกรรมการบริหารวิสาหกิจชุมชนจังหวัดมีจำนวน 8-15 คนได้รับการแต่งตั้งขึ้นโดยผู้อำนวยการสำนักประชาสัมพันธ์เขตทำหน้าที่บริหารวิสาหกิจชุมชนแต่ละจังหวัดโดยมีผู้อำนวยการสถานีวิทยุ กระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดเป็นประธานประชาสัมพันธ์จังหวัดผู้แทนหน่วยงานผู้ช่วยประชาสัมพันธ์จังหวัดผู้แทนหน่วยงานภาคราชการและเอกชนที่มีผลงานมวลชนผู้แทนอปม. และอบต. เป็นกรรมการมีผู้จัดรายการและผู้ช่วยประชาสัมพันธ์จังหวัดเป็นกรรมการและเลขานุการคณะกรรมการชุดนี้ทำหน้าที่วางแผนโครงการวิสาหกิจชุมชนเป็นที่ปรึกษาและแหล่งวิชาการให้การสนับสนุนในการผลิตรายการและขยายเครือข่ายรวมทั้งสรรหากรรมการชุดผลิตรายการ คณะอนุกรรมการผลิตรายการวิสาหกิจชุมชนมีจำนวน 15-20 คนได้รับการแต่งตั้งขึ้นโดยผู้อำนวยการสถานีวิทยุชุมชน (อช.) อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน (อสม.) องค์กรเอกชนและคณะกรรมการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงชุมชนจังหวัด คณะกรรมการบริหารวิทยุเสียงชุมชนจังหวัด ผู้จัดรายการ ผลิตรายการ ผู้ฟังเป้าหมาย ผู้จัดรายการหน่วยงานในท้องถิ่น อาสาสมัครหอกระจายข่าว อาสาสมัครอื่นๆที่สนใจจะช่วยเหลือในการจัดรายการในพื้นที่เป้าหมายโดยมีผู้จัดรายการเป็นกรรมการและเลขานุการและอาจมีฝ่ายข่าวหรือเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์จังหวัดรวมอยู่กับคณะนี้ ด้วยคณะกรรมการชุดนี้จะทำงานโดยอิสระภายใต้การสนับสนุนของคณะกรรมการบริหารวิสาหกิจชุมชนคณะกรรมการชุดนี้มีความสำคัญที่สุดต่อการบริหารจัดการรายการวิสาหกิจชุมชนโดยตรง

ในการกำหนดรูปแบบรายการเพื่อให้รายการวิทยุเป็นของประชาชนโดยประชาชนและเพื่อประชาชน คณะกรรมการทั้ง 2 ชุดกำหนดให้มีวาระไม่เกิน 2 ปีและอาจเชิญเป็นที่ปรึกษาได้ในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนต่อไปกำหนดให้คณะกรรมการบริหารวิสาหกิจชุมชนมีการประชุมเป็นประจำเพื่อการวางแผนในเบื้องต้นเพื่อประเมินและให้ข้อเสนอแนะการจัดรายการรวมทั้งการแก้ไขปัญหาต่างๆส่วนคณะอนุกรรมการผลิตรายการวิสาหกิจชุมชนต้องจัดให้มีการประชุมอย่างน้อยเดือนละ 2 ครั้ง เพื่อกำหนดรูปแบบเนื้อหารายการการขยายผลรายการการสะท้อนความรู้ตักมกึกคิดของชาวบ้านและการให้ข้อคิดเสนอแนะต่างๆรวมทั้งการปรับปรุงรายการให้น่าสนใจยิ่งขึ้น

แนวทางการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนตามพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการวิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2543

แล้วคณะกรรมการบริหารวิทยุชุมชนจะมีเพียงชุดเดียวแต่จากการประชุมคณะกรรมการดำเนินการและการประชุมเตรียมการทุกสำนักประชาสัมพันธ์เขตได้สรุปให้มีคณะกรรมการขึ้น 2 คณะคือคณะกรรมการบริหารวิทยุชุมชนจังหวัดทำหน้าที่ให้การสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือทางวิชาการแก่คณะกรรมการผลิตรายการวิทยุชุมชนที่ทำหน้าที่เป็นผู้บริหารรายการวิทยุชุมชน

คณะกรรมการบริหารวิทยุชุมชนจังหวัดมีจำนวน 8-15 คนได้รับการแต่งตั้งขึ้นโดยผู้อำนวยการสำนักประชาสัมพันธ์เขตทำหน้าที่บริหารวิทยุชุมชนแต่ละจังหวัดโดยมีผู้อำนวยการสถานีวิทยุ กระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดเป็นประธานประชาสัมพันธ์จังหวัดผู้แทนหน่วยงานผู้ช่วยประชาสัมพันธ์จังหวัดผู้แทนหน่วยงานราชการและเอกชนที่มีผลงานมวลชนผู้แทนอปม. และอบต. เป็นกรรมการมีผู้จัดรายการและผู้ช่วยประชาสัมพันธ์จังหวัดเป็นกรรมการและเลขานุการคณะกรรมการชุดนี้ทำหน้าที่วางแผน โครงการวิทยุชุมชนเป็นที่ปรึกษาและแหล่งวิชาการให้การสนับสนุนในการผลิตรายการและขยายเครือข่ายรวมทั้งสรรหากรรมการชุดผลิตรายการ คณะกรรมการผลิตรายการวิทยุชุมชนมีจำนวน 15-20 คนได้รับการแต่งตั้งขึ้นโดยผู้อำนวยการสถานีวิทยุชุมชน (อช.) อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน (อสม.) องค์กรเอกชนและคณะกรรมการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงชุมชนจังหวัด คณะกรรมการบริหารวิทยุเสียงชุมชนจังหวัด ผู้จัดรายการ ผลิตรายการ ผู้ฟังเป้าหมาย ผู้จัดรายการหน่วยงานในท้องถิ่น อาสาสมัครหอกระจายข่าว อาสาสมัครอื่นๆที่สนใจจะช่วยเหลือในการจัดรายการในพื้นที่เป้าหมายโดยมีผู้จัดรายการเป็นกรรมการและเลขานุการและอาจมีฝ่ายข่าวหรือเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์จังหวัดรวมอยู่กับคณะนี้ ด้วยคณะกรรมการชุดนี้จะทำงาน โดยอิสระภายใต้การสนับสนุนของคณะกรรมการบริหารวิทยุชุมชนคณะกรรมการชุดนี้มีความสำคัญที่สุดต่อการบริหารจัดการรายการวิทยุชุมชนโดยตรง

ในการกำหนดรูปแบบรายการเพื่อให้รายการวิทยุชุมชนเป็นของประชาชนโดยประชาชนและเพื่อประชาชน คณะกรรมการทั้ง 2 ชุดกำหนดให้มีวาระไม่เกิน 2 ปีและอาจเชิญเป็นที่ปรึกษาได้ในการดำเนินงานวิทยุชุมชนต่อไปกำหนดให้คณะกรรมการบริหารวิทยุชุมชนมีการประชุมเป็นประจำเพื่อการวางแผนในเบื้องต้นเพื่อประเมินและให้ข้อเสนอแนะการจัดรายการรวมทั้งการแก้ไขปัญหาต่างๆส่วนคณะกรรมการผลิตรายการวิทยุชุมชนต้องจัดให้มีการประชุมอย่างน้อยเดือนละ 2 ครั้ง เพื่อกำหนดรูปแบบเนื้อหารายการการขายผลรายการการสะท้อนความรู้สึกนึกคิดของชาวบ้านและการให้ข้อคิดเสนอแนะต่างๆรวมทั้งการปรับปรุงรายการให้น่าสนใจยิ่งขึ้น

แนวทางการบริหารจัดการวิทยุชุมชนตามพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการวิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2543

พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการวิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมพ.ศ. 2543 มาตรา 80 กำหนดว่าในวาระเริ่มแรกที่การคัดเลือกและแต่งตั้ง กสช. หรือ กทช. และเจ้าหน้าที่ของรัฐอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับการบริหารคลื่นความถี่การจัดสรรคลื่นความถี่การอนุญาตและการกำกับดูแลหรือการควบคุมการประกอบกิจการกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์กฎหมายว่าด้วยวิทยุคมนาคมกฎหมายว่าด้วยโทรเลขและโทรศัพท์และกฎหมายที่เกี่ยวข้องมีอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติจนถึงวันพ้นกำหนดเวลาตามมาตรา 77 แต่ในระหว่างนั้นจะพิจารณาจัดสรรคลื่นความถี่ออกใบอนุญาตประกอบกิจการหรืออนุญาตให้ประกอบกิจการเพิ่มเติมไม่ได้และได้กำหนดแนวทางการบริหารจัดการวิทยุชุมชนไว้ดังนี้

1. ด้านรายการที่ออกอากาศ

ข้อ 16 รายการที่จะออกอากาศโดยส่งทางวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ได้จะต้อง

- (1) ไม่เป็นการแสดงออกซึ่งอาจกระทบกระเทือนหรือดูหมิ่นต่อสถาบันกษัตริย์รวมถึงประมุขของประเทศอื่นๆ ด้วย
- (2) ไม่เป็นการแสดงออกโดยจงใจก่อให้เกิดการดูหมิ่นเหยียดหยามประเทศชาติรัฐบาลเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือกลุ่มชนใด
- (3) ไม่เป็นการแสดงที่ลบหลู่เหยียดหยามหรือนำความเสื่อมเสียมาสู่ศาสนาใดหรือไม่เคารพต่อปูชนียบุคคลปูชนียสถานหรือปูชนียวัตถุ
- (4) ไม่เป็นการแสดงที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนก่อให้เกิดการแตกความสามัคคีระหว่างคนในชาติหรือกระทบกระเทือนต่อสัมพันธไมตรีระหว่างประเทศ
- (5) ไม่เป็นการแสดงที่ขัดต่อศีลธรรมวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของชาติ
- (6) ไม่เป็นการแสดงออกทางการเมืองซึ่งอาจจะเป็นการบ่อนทำลายหรือกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ
- (7) ไม่เป็นการแสดงออกทางชั่วชุกามารมณ์หรือลามกอนาจาร
- (8) ไม่เป็นการแสดงออกถึงความทารุณโหดร้ายขาดมนุษยธรรมป่าเถื่อนหรือดูขาดแก่ผู้ฟังผู้ชม
- (9) ไม่เป็นการแสดงออกถึงเรื่องเพื่อเจ้อหลอกลวงไร้สาระซึ่งอาจชักจูงให้ประชาชนโดยเฉพาะ
- (10) ไม่เป็นการแสดงถึงพฤติกรรมของผู้ร้ายซึ่งผิดธรรมดาอันอาจเป็นเหตุชักจูงหรือส่งเสริมให้เกิดอาชญากรรมยิ่งขึ้น ในกรณีที่เห็นสมควรเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติตามวรรคหนึ่งให้เจ้าพนักงานผู้ออกใบอนุญาตมีอำนาจประกาศกำหนดรายละเอียดของการแสดงที่จะถือว่า

เป็นรายการที่มีลักษณะมิให้มีการออกอากาศเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้รับใบอนุญาตยึดถือปฏิบัติตามต่อไปได้

ข้อ 17 ในกรณีที่เจ้าพนักงานผู้ออกใบอนุญาตหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายเป็นผู้มีหน้าที่ตรวจสอบรายการที่มีการออกอากาศพบว่ารายการใดมีการปฏิบัติที่ไม่เป็นไปตามข้อ 15 วรรคสาม หรือข้อ 16 ให้เจ้าพนักงานผู้ออกใบอนุญาตหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายสั่งให้ผู้รับใบอนุญาตหรือผู้อำนวยการสถานีแก้ไขหรือปฏิบัติให้ถูกต้องก่อนที่จะมีการออกอากาศรายการนั้นต่อไปได้หรือสั่งให้ระงับการออกอากาศรายการดังกล่าวทันที

ข้อ 18 เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบผู้รับใบอนุญาตจะต้องจัดให้มีการบันทึกเทปรายการทุกรายการที่ได้ออกอากาศไปแล้วและเก็บรักษาไว้ที่สถานีเป็นเวลาไม่น้อยกว่าห้าสิบวัน นับแต่วันออกอากาศเพื่อให้เจ้าพนักงานผู้ออกใบอนุญาตหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายตรวจสอบได้ตามที่เห็นสมควร

2. ด้านการโฆษณา

ข้อ 21 ในการโฆษณาและบริการธุรกิจผู้รับใบอนุญาตจะต้องกระทำในลักษณะดังต่อไปนี้

- (1) ไม่อ้างชื่อบุคคลหรือสิ่งซึ่งเป็นທີ່เคารพสักการะของประชาชนเพื่อประโยชน์ในการโฆษณา
- (2) ไม่ขัดต่อศีลธรรมและวัฒนธรรมอันดีงามของไทยหรือไม่ก่อให้เกิดภาพพจน์ไปในทางลามกอนาจาร
- (3) ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีหรือไม่ก่อให้เกิดการแตกความสามัคคีระหว่างคนในชาติหรือไม่กระทบกระเทือนต่อสัมพันธไมตรีระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศ
- (4) ไม่เป็นการโฆษณาสินค้าประเภทอาวุธที่ใช้ในการสงคราม
- (5) ไม่เป็นการโฆษณาอวดอ้างสรรพคุณของสินค้า
- (6) ถ้อยคำในการพูดและเสียงไม่ใช่ประกอบต้องสุภาพและไม่ผิดหลักภาษาไทย
- (7) ไม่หยาบคายหรือเป็นการดูหมิ่นเหยียดหยามหรือทับถมบุคคลอื่นหรือสินค้าและบริการธุรกิจอื่นไม่ว่าเป็นสินค้าและบริการธุรกิจชนิดหรือประเภทเดียวกันหรือไม่
- (8) ไม่ใช่ข้อความสองแง่สองง่ามที่มีความหมายหยาบคายหยาบโล่นหรือไม่เป็นภาพหรือข้อความขู่คุกคามรณรงค์และลามกอนาจาร
- (9) ไม่ก่อให้เกิดความรู้สึกหวาดเสียวหรือตื่นเต้นตกใจแก่ผู้ฟังและผู้ชมโดยทั่วไป

ข้อ 22 ในการโฆษณาสินค้าใดหากมีกฎหมายว่าด้วยการนั้นใช้บังคับอยู่แล้วนอกจากผู้รับใบอนุญาตจะต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดเกี่ยวกับการโฆษณาและบริการธุรกิจแล้วยังต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องด้วย

สื่อเพื่อเด็กในสังคมไทย

ในปัจจุบันไม่อาจจะปฏิเสธได้ว่าเด็กและเยาวชนไทยมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาทางด้านความคิดและทางร่างกายที่รวดเร็วกว่าในอดีต ทั้งนี้เนื่องจากกระแสความเจริญของโลก และรูปแบบเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ที่สามารถทำให้พวกเขาเหล่านั้นมีโอกาสได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ อย่างเปิดกว้าง และไร้ขีดจำกัด การถ่ายทอดและการซึมซับข้อมูลของสื่อเป็นไปอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ทำให้สื่อต่างๆ เข้ามามีบทบาทอย่างมากต่อกระบวนการเรียนรู้ ความคิดเห็น เจตคติ ตลอดจนพฤติกรรม ของเด็กและเยาวชนไทย ดังนั้นการศึกษาถึงสภาพปัจจุบัน และข้อจำกัดของสื่อมวลชนในการด้านพัฒนาเด็ก ซึ่งจะช่วยให้เห็นช่องทางที่จะส่งเสริมที่จะส่งเสริมให้สื่อมวลชนมีบทบาทด้านการพัฒนาเด็กในเชิงสร้างสรรค์ได้มากขึ้น จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง

“เด็ก” ตามความหมายของพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถานสถาน พ.ศ. 2542 หมายถึง คนที่มีอายุยังน้อย; ผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์; ผู้ซึ่งอายุไม่ครบ 18 ปี บริบูรณ์ และยังไม่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส; บุคคลอายุเกิน 7 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่เกิน 14 ปี บริบูรณ์; บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปีลงมา; บุคคลที่มีอายุไม่เกิด 18 ปีบริบูรณ์

“เยาวชน” ตามความหมายของพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถานสถาน พ.ศ. 2542 หมายถึง บุคคลอายุเกิน 14 ปีบริบูรณ์แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์

นอกจากนี้ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ยังได้กำหนดนิยามของกลุ่มเป้าหมายในความรับผิดชอบของกรมฯ เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนไว้ดังนี้

“เด็ก” หมายถึง ผู้ที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิด – 18 ปี (ในกรณีที่เป็นการจัด บริการแก่เด็กที่ประสบปัญหา โดยเฉพาะบริการในรูปแบบสถานสงเคราะห์ จะถือว่าผู้ที่มีอายุไม่เกิด 18 ปี เป็นกลุ่มเด็ก)

“เยาวชน” หมายถึง ผู้ที่มีอายุ ตั้งแต่ 15-25 ปี ซึ่งประสบปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น พิกการ ถูกทอดทิ้ง ประพฤติตนไม่สมควรแก่วัย ถูกทารุณกรรม ถูกใช้เป็นเครื่องมือ แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ รวมทั้งเด็กและเยาวชนที่ครอบครัวมีฐานะยากจน

“สื่อมวลชน” หมายถึง การสื่อสารผ่านสื่อประเภทต่างๆ ที่สามารถส่งไปถึงผู้รับจำนวนมากในเวลาเดียวกันได้ เช่น วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ภาพยนตร์ วิทยุทัศน์ สไลด์ และสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือพิมพ์รายวัน รายสัปดาห์ รายปักษ์ นิตยสาร วารสาร การ์ตูน โปสเตอร์ แผ่นพับ เป็นต้น

McQuail และคณะ (1972 อ้างใน ยุคล เบญจรงค์กิจ 2542) ได้สรุปหน้าที่ของสื่อเข้าไว้เป็นสื่อประเภทด้วยกัน

1. ทำหน้าที่เสนอข่าวสาร (Information) สนองความต้องการของมนุษย์ที่จะรับรู้ข่าวสารความเป็นไปของสังคมที่แวดล้อมตัวบุคคลอยู่
2. สร้างเสริมเอกลักษณ์ (Personal Identity) ของบุคคลสนองความต้องการที่จะมีสิ่งอ้างอิงถึงและความต้องการที่จะสร้างค่านิยมของตนเอง
3. สร้างเสริมการติดต่อกับสังคม (Social Interaction) สนองความต้องการที่จะมีเพื่อติดต่อกับสังคมภายนอก
4. หน้าที่เสนอความบันเทิง (Entertainment) สนองความต้องการที่จะหนีพ้นชั่วขณะ (Escape) ไปจากหน้าที่การงานอันจำเจ เพื่อผ่อนคลายและสนุกสนานไปกับการปล่อยอารมณ์

สถานภาพการผลิตสื่อเพื่อเด็กในภาพรวม ปัจจุบันกำลังสำคัญในการผลิตสื่อเพื่อเด็กหรือสนับสนุนให้เด็กทำสื่อโดยมีโครงการต่างๆ ออกมามาก ตลอดจนให้ทุนสนับสนุนงานวิจัยที่เกี่ยวกับสื่อเพื่อเด็ก องค์กรเหล่านั้น ได้แก่ แผนงานสร้างสื่อสร้างสุขภาวะเยาวชน (สสย.), มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก (มพด.), มูลนิธิกระจกเงา (สนับสนุนโครงการสถาบันเด็กทำสื่อ Kids Story, บ้านนอกทีวี) และ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (ส.ส.ส.) เป็นต้น

คณะกรรมการสื่อสร้างสรรค์เพื่อสร้างสังคมไทย โดยกระทรวงศึกษาธิการ ร่วมกับ สสส. ได้จัดทำแผนงานสื่อสร้างสุขภาวะเยาวชนไทย โดย สสส. ตั้งงบประมาณ 141 ล้านบาท ดำเนินการตั้งแต่ปี 2549-2551 ทั้งนี้ในปี 2549 ใช้งบฯ จำนวน 46.5 ล้านบาท ปี 2550 ใช้งบฯ จำนวน 47 ล้านบาท และปี 2551 ใช้งบฯ 47.5 ล้านบาท โดยโครงการดังกล่าวมีขอบเขตในการดำเนินการ 4 ด้าน ดังนี้ (เครือข่ายผู้ปกครองออนไลน์, 2549)

1. การพัฒนาช่องทางเผยแพร่สื่อ ในส่วนนี้สถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษาหรืออีทีวีสังกัดกระทรวงศึกษาจะเข้ามาเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการเผยแพร่
2. สนับสนุนการผลิตสื่อเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะเยาวชนไทย เปิดโอกาสให้หน่วยงานหรือองค์กรพัฒนาเอกชน หรือ เอ็นจีโอ เสนอโครงการเพื่อขอรับเงินงบประมาณในการผลิตสื่อ
3. พัฒนาศักยภาพผู้ผลิตรายการเพื่อเด็กและเยาวชน และ
4. การสร้างกระแสสังคมและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสื่อสำหรับเด็ก

บทบาทของสื่อในสังคมไทยที่มีอิทธิพลต่อเด็ก เยาวชนและครอบครัว สามารถแบ่งสื่อออกเป็น 5 ประเภท (พันธุ์ทิพย์ กาญจนะ และคณะ 2550) ได้แก่

1. เด็กกับโทรทัศน์

สื่อโทรทัศน์และภาพยนตร์ เป็นสื่อที่มีอิทธิพลต่อเด็ก สามารถสื่อได้ทั้งภาพและเสียง เข้าถึงเด็กได้อย่างลึกซึ้งกว้างขวางและต่อเนื่อง ปัจจุบัน มีผู้ผลิตรายการขาดความระมัดระวังในการใช้ภาษาที่ไม่เหมาะสม นำเสนอสิ่งส่งเสริมให้เกิดค่านิยมฟุ้งเฟ้อ เพราะอยากเลียนแบบ “ด้นฉบับ” ทางสังคม เช่น นักแสดง ศิลปิน ฯลฯ นำเสนอการต่อสู้โดยใช้อาวุธและความรุนแรงเข้าห้ำหั่นกัน รวมภาพการฆาตกรรมและสภาพของเหยื่อในรูปแบบต่างๆ สารจากสื่อเหล่านี้ถูกซึมซับเข้าไปฝังในสมองของเด็ก กลายเป็นเครื่องมือและวิธีการส่งเสริมความรุนแรงได้

2. เด็กกับวิทยุ

สื่อวิทยุ เป็นสื่อที่มีอิทธิพลต่อเด็กไม่แพ้สื่ออื่นๆ ประกอบกับการแข่งขันทางการตลาด โดยเฉพาะสื่อโฆษณาและรายการบันเทิงต่างๆ ที่เข้าครอบงำจิตใจประชาชน โดยยึดเด็กและเยาวชนเป็นจุดขาย ชักเยียด มอมเมาสิ่งที่ผิด และชี้นำเยาวชนอย่างไร้สาระจึงจำเป็นต้องศึกษาสถานการณ์การเสฟสื่อวิทยุของเด็กและเยาวชนของประเทศไทย และวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้ เพื่อกำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการจัดประเภทแยกแยะสื่อที่ดีและไม่ดี รวมทั้งพัฒนาปรับปรุง กฎหมาย มาตรการและแนวทางปฏิบัติในการส่งเสริมสื่อดีและขจัดสื่อไม่ดี รวมทั้งหาแนวทางสู่การรณรงค์ให้ทำได้จริงในสังคมไทย

3. เด็กกับสื่อสิ่งพิมพ์

ในยุคสมัยที่สื่ออิเล็กทรอนิกส์มีอิทธิพลในการเข้าถึงและเป็นแหล่งสำคัญในการเรียนรู้ทางสังคมของเด็กและเยาวชน กระนั้น สื่อสิ่งพิมพ์ก็มิได้หยุดนิ่งให้ตัวเองถูกละเลย กลับเติบโตและปรับเปลี่ยนตนเองอย่างมีชีวิตชีวา สร้างลักษณะเฉพาะขึ้นมาเพื่อจับ “กลุ่มเป้าหมาย” ได้เหนียวแน่นขึ้น เช่น การ์ตูน นิตยสารบันเทิงรายสัปดาห์ นิตยสารเฉพาะกิจ ฯลฯ ขณะเดียวกัน สื่อสิ่งพิมพ์สาธารณะอย่างหนังสือพิมพ์รายวันเองก็ปรับเนื้อหาสาระจนครอบคลุมทุกวัย แม้ปัจจุบันยังไม่มีการศึกษาถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการเสฟข้อมูลข่าวสารต่างๆ จากสื่อสิ่งพิมพ์ของเด็กและเยาวชน ซึ่งยังไม่มีวุฒิภาวะมากพอที่จะเลือกสัมผัส หรือแยกแยะคุณค่าของเนื้อหาสาระได้ด้วยตนเองอย่างชัดเจน ก็คาดการณ์ได้ว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการนำเสนอที่ไม่เหมาะสมและไม่มีคุณภาพอีกไม่นานย่อมสร้างผลกระทบ สะสมความรุนแรง ยากที่จะประเมินค่าได้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาและติดตามผลกระทบในเรื่องนี้ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแนวทางและมาตรการในการปกป้องคุ้มครองเด็กจากข้อมูลข่าวสารที่ไม่เหมาะสม

4. เด็กกับเกมคอมพิวเตอร์

เกมคอมพิวเตอร์ที่ได้รับความนิยมสูงมักเป็นเกมที่เด็กต้องตกอยู่ในสถานะที่มีการแข่งขัน ต้องใช้ความเร็ว ไม่ต้องใช้สมองมากนักและบางครั้งการที่ผู้เล่นกระทำอาชญากรรมบางอย่างเช่น โจรกรรม ล้วงละเมิดทางเพศและฆาตกรรม เพื่อให้ได้มาซึ่งคะแนน รางวัล และการเป็นผู้ชนะ รวมทั้งความยินดีในสภาพความพ่ายแพ้และความเสียหายของเหยื่อในรูปแบบต่างๆ ถูกซึมซับเข้าไปแฝงฝังในสมองของเด็ก เยาวชน อาจส่งผลให้เกิดการพัฒนาการที่ไม่สมวัย ทั้งสติปัญญา อารมณ์ และจิตใจ ซึ่งนำไปสู่ปัญหาร้ายแรงอื่นๆ ได้ เช่น ยาเสพติด ความรุนแรงจึงจำเป็นต้องศึกษาและติดตามผลกระทบจากการเล่นเกมคอมพิวเตอร์ของเด็กและเยาวชนในประเทศไทย เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแนวทางและมาตรการในการปกป้องคุ้มครองเด็กจากข้อมูลข่าวสารและวัสดุที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ

5. เด็กกับอินเทอร์เน็ต

สื่ออินเทอร์เน็ตนับว่าเป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์สมัยใหม่ที่มีบทบาทสำคัญทางการสื่อสารที่ช่วยให้ประชาชนสามารถค้นหาข้อมูลได้ในทุกเรื่อง ผ่านทางเว็บไซต์ ซึ่งมีมากกว่า 1,000 ล้านเว็บไซต์ทั่วโลก ทำให้เด็กและเยาวชนสามารถเข้าถึงสื่อเหล่านี้ได้ง่าย โดยอาจใช้บริการของร้านอินเทอร์เน็ตคาเฟ่ทั่วไป หรือในที่พักอาศัยเอง ซึ่งการเผยแพร่ข้อมูลผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตก็มีทั้งที่เหมาะสมหรือไม่เหมาะสม จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีมาตรการเข้ามาควบคุมเว็บไซต์ที่มีเนื้อหาที่ไม่เหมาะสม เหล่านี้ อีกทั้งผู้ปกครองเองก็ควรสอดส่องและแนะนำหรือให้ความรู้แก่เด็กเพื่อให้เด็กมีวิจารณญาณในการเลือกรับสื่อ

สถานภาพของสื่อวิทยุ

วิทยุเป็นสื่อที่ช่วยเสริมทักษะในการฟัง การคิด และการจับประเด็นสำคัญอันเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ของบุคคล การผลิตรายการวิทยุสำหรับเด็กส่วนใหญ่เป็นการผลิตตามนโยบายของสถานีเพื่อให้สาระความรู้ในกลุ่มเป้าหมายเด็กและครอบครัว และบางรายการผลิตด้วยใจรักและได้รับการสนับสนุนจากธุรกิจด้านอื่นที่สนับสนุนให้รายการออกอากาศได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลและการวิจัยในปัจจุบันพบว่า สื่อวิทยุมีลักษณะดังนี้

1. ความหลากหลายของรูปแบบและเนื้อหา

แม้ว่าวิทยุกระจายเสียงจะเป็นสื่อที่เข้าถึงประชาชนได้อย่างกว้างขวางมากกว่าสื่อประเภทอื่น เพราะเกือบทุกบ้านมีเครื่องรับเอง และวิทยุกระจายเสียงในประเทศมีมากกว่า 523 คลื่น ซึ่งทั้งหมดเป็นของรัฐ แต่ทางสถานีส่วนใหญ่ให้เอกชนเช่าเวลาไป รายการต่างๆ ที่นำเสนอ

จึงมุ่งเน้นในเชิงธุรกิจ เช่นรายการเพลงสลับการโฆษณาชวนเชื่อต่างๆ เป็นต้น สำหรับการรายการวิทยุเพื่อเด็กและเยาวชนที่มีอยู่ค่อนข้างน้อย

จากการศึกษาวิจัยของ สสส. และโครงการยุทธศาสตร์สื่อเด็ก เพื่อศึกษาปริมาณการนำเสนอเนื้อหาสำหรับเด็กของสื่อมวลชน และศึกษาถึงปัญหาอุปสรรคของการผลิตสื่อเพื่อเด็กโดนเน้นสื่อสำหรับเด็กอายุ 3-12 ปี ในช่วงสิงหาคม 2548 พบว่า มีรายการวิทยุสำหรับเด็กเพียง 3 รายการเท่านั้น ได้แก่ รายการโลกของเด็ก ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย FM 92.5 MHz. รายการครอบครัวสุขสันต์ และรายการนิทานเพื่อนรัก ออกอากาศทางสถานีวิทยุทริเนทีเรดิโอ FM 97.0 MHz. ส่วนรายการวิทยุที่ผลิตเพื่อเยาวชนอายุ 13-18 ปี นั้นก็มีเพียง 4 รายการ นอกนั้นเกือบทั้งหมดเป็นสถานีเพลง และเป็นสิ่งที่สังเกตได้ว่าสถานีวิทยุกระจายเสียงระบบเอฟ เอ็ม ในเขตกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่เป็นสถานีเพลง ซึ่งสถานีเพลงในปัจจุบันเป็นรูปแบบที่เรียกว่า Format Station คือเนื้อหาส่วนใหญ่เป็นเป็นการเปิดเพลง โดยเพลงที่เปิดจะเป็นเพลงแนวเดียวกัน เช่น แนวเพลงไทย Easy Listening แนวอินดี้ เป็นต้น เพื่อตอบสนองต่อความพึงพอใจให้กับผู้บริโภคส่วนใหญ่ที่ไม่ใช่กลุ่มเด็ก

2. โอกาสในการผลิตและการรับสื่อ

2.1 ด้านการผลิต ปัจจุบันการจัดรายการวิทยุเพื่อเด็กยังมีน้อย เพราะมีปัญหาในการหาผู้อุปถัมภ์รายการ และรายการเด็กนั้นค่อนข้างผลิตยาก ประกอบกับผู้ผลิตยังขาดความรู้และทักษะในการผลิตรายการวิทยุเพื่อเด็ก จึงไม่ค่อยมีผู้สนใจที่จะผลิตมากนัก

2.2 ด้านการรับสื่อ ถึงแม้ว่าสื่อวิทยุจะเป็นสื่อที่เข้าถึงผู้รับสารได้มากที่สุดเพราะแทบทุกครัวเรือนมีเครื่องรับวิทยุ แต่รายการออกอากาศส่วนใหญ่เป็นรายการที่เด็กไม่ชอบฟัง โดยเฉพาะเด็กในกลุ่มอายุ 6-10 ปี และเด็กในกรุงเทพฯ ทั้งนี้ เพราะผู้ผลิตรายการส่วนใหญ่ไม่มีความรู้และทักษะในการสื่อสารกับเด็ก และมักจะผลิตรายการตามประสบการณ์ หรือความรู้สึกของตนโดยไม่คำนึงถึงความต้องการของเด็กและเยาวชน และการที่รายการวิทยุเป็นสื่อที่ไม่ค่อยได้รับความนิยมนเท่าที่ควร เนื่องจากต้องแข่งขันกับสื่ออื่นๆ โดยเฉพาะโทรทัศน์ที่ดึงดูดความสนใจจากเด็กได้มากกว่า รวมทั้งหนังสือการ์ตูนเป็นคู่แข่งสำคัญเช่นกัน

3. บทบาทของฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.1 ฝ่ายรัฐ ยังไม่มีมาตรการส่งเสริมการใช้ประโยชน์วิทยุเพื่อการศึกษาและการพัฒนาเด็กอย่างจริงจัง

3.2 ฝ่ายสถานี ผู้บริหารระดับสูงของสถานีส่วนใหญ่ยังไม่ได้มุ่งส่งเสริมให้มีการนำเสนอรายการสำหรับเด็กและเยาวชนเท่าที่ควร

3.3 ฝ่ายผู้ผลิต ผู้จัดทำรายการยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องจิตวิทยาเด็กและยังไม่ตระหนักในการมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อการพัฒนาเด็กเท่าที่ควร ประกอบกับต้องดำเนินการภายใต้อิทธิพลของผู้อุปถัมภ์รายการ จึงต้องมุ่งธุรกิจเป็นหลัก รายการทางวิทยุส่วนใหญ่จึงเป็นรายการเพลงสลับกับโฆษณา ส่วนรายการเพื่อเด็กและเยาวชน ซึ่งจัดได้ยากกว่าทั้งวิธีการและการหาผู้อุปถัมภ์รายการจึงไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควร

3.4 ฝ่ายวิชาการ สถาบันการศึกษาระดับสูงหลายแห่งมีสถานีวิทยุของตนเองแต่ส่วนใหญ่จัดรายการเพลง บันเทิง หรือรายการสำหรับเด็กวัยรุ่นยังไม่ได้พัฒนารายการให้มีสาระที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มเด็กเล็กหรือให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ซึ่งหาสถาบันการศึกษาต่างๆ สามารถพัฒนารายการในลักษณะนี้ขึ้นมาได้ ก็อาจจะเป็นแบบอย่างสำหรับการจัดรายการวิทยุเพื่อเด็กและครอบครัวให้แก่ผู้จัดรายการอื่นๆ ได้

3.5 ฝ่ายผู้บริโภคพ่อแม่ ผู้ปกครองและครูส่วนใหญ่ ตลอดจนองค์กรสาธารณประโยชน์ต่างๆ ยังไม่ตระหนักถึงอิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีต่อเด็ก และมีได้มีการชี้แนะรายการวิทยุที่ควรฟังแก่เด็ก

จากการวิเคราะห์สถานภาพของสื่อวิทยุในปัจจุบันดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าปัญหาและอุปสรรคในการผลิตรายการวิทยุสำหรับเด็กมีทั้งปัญหาจากผู้ผลิตรายการ ผู้สนับสนุนรายการ การผลิตรายการ การถ่ายทอดสดของสถานี และการตรวจสอบจำนวนผู้ฟังรายการวิทยุสำหรับเด็ก ซึ่งแนวทางแก้ไขคือ ควรหาวิธีการให้เด็กเข้ามามีส่วนร่วมในรายการมากขึ้น เช่น เล่นนิทานตอบปัญหา รวมทั้งผู้ปกครองควรสนับสนุนให้เด็กได้ฟังรายการ ที่สำคัญภาครัฐต้องให้ความสำคัญกับรายการวิทยุสำหรับเด็กและแสดงออกด้วยการสนับสนุนอย่างจริงจัง สำหรับแนวโน้มการผลิตรายการวิทยุสำหรับเด็ก แม้ว่าสถานีจะให้ความสำคัญมากขึ้น แต่ผู้ผลิตรายการยังต้องพัฒนาทั้งในด้านการสำรวจความต้องการของเด็กในการรับฟังรายการวิทยุ การตรวจสอบปฏิกิริยาสะท้อนกลับของเด็ก

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสื่อวิทยุ

พันธุทิพย์ กาญจนะ และคณะ (2550) กล่าวถึงแนวคิดเรื่องบทบาทของสื่อต่อสุขภาวะและสิทธิมนุษยชนของเด็ก เยาวชน และครอบครัว สื่อได้แสดงบทบาทที่ส่งผลกระทบต่อเด็ก เยาวชน และครอบครัวใน 3 ทิศทาง กล่าวคือ สื่ออาจแสดงบทบาทของกลไกการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ เด็ก เยาวชน และครอบครัวในการใช้ชีวิต โดยการใช้สื่อเป็นเครื่องมือในการฉีดวัคซีนให้แก่เด็กและเยาวชน ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ใน 3 ลักษณะคือ

1. สื่อทำหน้าที่ปลุกกระดุมกระแสนักให้เกิดการจัดและแก้ไขวิกฤตการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและสิทธิมนุษยชนของเด็ก เยาวชน และครอบครัว

2. สื่อที่ป้อนแนวคิดให้แก่เด็กและเยาวชนเพื่อให้เกิดความเชื่อและความกล้าที่จะเอาตัวออกจากวิกฤตการณ์แห่งชีวิตนั้นด้วยตนเอง

3. สื่อที่ป้อนแนวคิดให้แก่ครอบครัวหรือครูของเด็กเพื่อให้เกิดความเท่าทันต่อวิกฤตการณ์ที่ก่อทุกข์ภาวะและละเมิดสิทธิของเด็กและเยาวชน

สื่ออาจแสดงบทบาทของกลไกในการขยายผลของทุกข์ภาวะให้แก่เด็กและเยาวชน

ในการใช้ชีวิต มีวิกฤตการณ์มากมายเกิดจากปัญหาที่เด็กมิได้เป็นผู้ก่อ แต่เป็นวิกฤตการณ์ที่เกิดแก่ครอบครัวของเด็กหรือสังคมที่แวดล้อมตัวเด็ก ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นมีผลบั่นทอนคุณภาพชีวิตของเด็ก และเด็กต้องแบกรับไว้โดยไม่สามารถโต้แย้งใดๆ ได้เลย ในหลายกรณี สื่อก็มีได้เื้อต่อการแก้ไขปัญหาให้แก่เด็ก แต่กลับซ้ำเติมและขยายผลทุกข์ภาวะต่อเด็ก จริงอยู่แม้สื่อในสถานการณ์นี้จะมีโซ่ผู้ก่อทุกข์ภาวะต่อเด็ก แต่สื่อก็ได้มีส่วนใน “การขยายผล” การละเมิดสิทธิมนุษยชนของเด็ก สื่ออาจแสดงบทบาทของกลไกในการสร้างทุกข์ภาวะให้แก่เด็กและเยาวชนในการใช้ชีวิต จากรายงานผลของการวิจัยหลายฉบับชี้ให้เห็นว่า นอกจากสื่อจำนวนมาก โดยเฉพาะสื่อโทรทัศน์และวิทยุ จะไม่เื้อต่อการศึกษาและการเรียนรู้ของเด็ก เยาวชน และครอบครัว ยังมีสื่อจำนวนไม่น้อยที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมไร้ศีลธรรม บริโภคนิยม วัตถุนิยม และนิยมความรุนแรงให้แก่มนุษย์ ซึ่งอิทธิพลดังกล่าวที่สื่อนำมาปลูกฝังให้แก่มนุษย์ตั้งแต่วัยเยาว์อาจทำให้ปัจเจกมนุษย์ดังกล่าวมีพฤติกรรมที่เป็นภัยต่อสังคมโดยรวม

1. ทฤษฎีอบรมบ่มเพาะจากสื่อ (Cultivation Theory)

ในมุมมองของสำนัก Cultivation Theory มองสื่อในมุมที่เป็นตัวสร้างและวางรูปแบบของวัฒนธรรมมากกว่าที่จะเป็นเพียงภาพสะท้อนของวัฒนธรรมในสังคม สำนักอบรมบ่มเพาะจากสื่อ (Cultivation Theory) อธิบายว่า โทรทัศน์ทำหน้าที่ปลูกฝังสมาชิกในสังคมได้อย่างไรด้วยแนวคิดเรื่อง “การสร้างความเป็นจริงทางสังคม” (Social Construction of Reality) แนวคิดนี้มองว่าโลกที่แวดล้อมตัวบุคคลมีอยู่ 2 โลก โลกแรกเป็นโลกกายภาพ ซึ่งได้แก่ วัตถุ สิ่งของ บุคคล บรรยากาศด้านกายภาพทั้งหลายที่แวดล้อมตัวบุคคล ซึ่งเป็นโลกที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ส่วนอีกโลกหนึ่งมีชื่อเรียกหลายอย่าง เช่น โลกทางสังคม (Social World) สิ่งแวดล้อมเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Environment) หรือความเป็นจริงทางสังคมนั่นเอง ซึ่งโลกนี้จะเกิดขึ้นจากการทำงานของสถาบันต่างๆ ในสังคม เช่น ครอบครัว โรงเรียน ศาสนา ที่ทำงาน รัฐ และสื่อมวลชน ทำให้การรับรู้และพฤติกรรมของบุคคลแตกต่างกัน แม้การมองเห็นโลกทางกายภาพจะเหมือนกัน

เด็กจะสัมผัสโลกที่เป็นจริงหรือโลกทางกายภาพได้จากการมีประสบการณ์ตรง

จากสภาวะแวดล้อมรอบตัว ในขณะที่โลกในจอโทรทัศน์ก็จะให้ความเป็นจริงหรือประสบการณ์ โดยอ้อมผ่านสื่ออีกทีหนึ่ง เด็กจึงเป็นผู้บริโภคสื่อโทรทัศน์มากก็มีแนวโน้มว่าหากโลกจริงๆ กับโลกในจอขัดแย้งกัน เด็กอาจจะเลือกเชื่อโลกในจอก็เป็นได้ หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือ โลกในจอได้ปลูกฝังวัฒนธรรมทางสังคมให้แก่เด็กมากกว่าสถาบันอื่นๆ แม้ว่าในความเป็นจริงเด็กจะมีพ่อแม่ ครู เพื่อน เป็นกลุ่มอ้างอิงอยู่ แต่โดยลักษณะของโทรทัศน์ที่นำเสนอแต่กระแสหลัก (Mainstream) ย่อมทำให้เด็กคล้อยตามมากกว่า รวมทั้งผู้ใหญ่หรือเพื่อนๆ เองก็ได้รับการปลูกฝังจากโทรทัศน์มา ไม่แตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ของประสบการณ์จริงของเราเริ่มจำกัดแคบเข้ามาเรื่อยๆ จากบ้านที่ลานกว้าง สามารถวิ่งเล่น มีเพื่อนบ้านแวดล้อม มาสู่บ้านเป็นห้องแถว เป็นห้องสี่เหลี่ยม โทรทัศน์ในฐานะสื่อซึ่งสามารถเปิดประสบการณ์ นำโลกอันกว้างใหญ่มาให้เราได้สัมผัสจึงทรงอิทธิพลอย่างแท้จริง

2. ทฤษฎีการขัดเกลาทางสังคม

ทฤษฎีนี้มีจุดเริ่มต้นการศึกษาจากความสนใจต่อปรากฏการณ์ของการเกิดโทรทัศน์และบทบาทที่มีต่อสังคมอเมริกันเช่นเดียวกับทฤษฎีการปลูกฝัง แต่ทฤษฎีนี้ให้ความสนใจต่อการเรียนรู้ในการใช้ชีวิตในสังคมของเด็กๆ ที่ได้รับอิทธิพลจากการเปิดรับชมเนื้อหาโทรทัศน์ เช่น ในงานวิจัยที่ศึกษาว่า “เด็กๆ เรียนรู้ในการซื้ออย่างไร” (Ward, et al., 1977) โดยศึกษาผลจากการเปิดรับเนื้อหาโฆษณาในโทรทัศน์ งานวิจัยนี้มีข้อสันนิษฐานว่า (1) เด็กๆ มักเปราะบางต่ออิทธิพลจากสื่อมวลชน ไม่ว่าจะเป็นด้านความรู้ความคิดหรือสติปัญญา ที่จะทำความเข้าใจหรือต่อต้านสิ่งที่รับรู้ซ้ำๆ จากสื่อมวลชน (2) เชื่อกันว่าเนื้อหาโฆษณามักชักจูงเด็กๆ ไปสู่พฤติกรรมการบริโภคที่ไม่เหมาะสม ไม่เป็นประโยชน์กับสุขภาพ และ (3) เนื้อหาในโฆษณามีพลังอำนาจที่จะสร้างผลต่อความต้องการอยากบริโภค สร้างอารมณ์พึงพอใจ รวมทั้งสร้างพฤติกรรมที่นำไปสู่การกวนใจผู้ปกครองด้วย

เมย์โรวิทซ์ (Meyrowitz, 1985) กล่าวว่าสื่อมวลชนในปัจจุบันเป็นพลังสำคัญต่อการเรียนรู้ขัดเกลาทางสังคมของเด็กทั้งนี้เนื่องจากสื่อโทรทัศน์มีลักษณะเอื้อต่อการเรียนรู้โลกของความเป็นผู้ใหญ่ได้น่าสนใจและมีประสิทธิภาพมากกว่าสื่อมวลชนอื่นๆ ประกอบกับเนื้อหาโทรทัศน์ในปัจจุบันนำเสนอเนื้อหาทางสังคมของทุกเพศทุกวัยให้เรียนรู้ได้อย่างทั่วถึงง่ายๆ สะดวกสบายทำให้ช่วงการเรียนรู้ทางสังคมทุกช่วงอายุ เกิดขึ้นได้เหมือนๆ กันพร้อมๆ กันในช่วงเวลาเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดจากวิทยานิพนธ์เรื่อง “การสาปสูญของชีวิตวัยเด็ก” ของโพสต์แมน (Postman, 1982) ที่ชี้ให้เห็นว่า สื่อมวลชนโทรทัศน์สร้างการเรียนรู้เกินวัยของเด็กๆ จนแทบว่าจะไม่มีโอกาสใช้ชีวิตหรือมีความรู้สึกเป็นเด็กได้สมวัยเหมือนในอดีตที่ไม่มีสื่อโทรทัศน์

อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ (2535) กล่าวถึง ทฤษฎีสังเฝ้าและอิทธิพลของสื่อสารมวลชนต่อพฤติกรรมของเด็ก เมื่อวิทยุโทรทัศน์เริ่มแพร่หลายในสหรัฐและยุโรป ในช่วงทศวรรษที่ 1940-

1950 นักสื่อสารมวลชน นักการเมือง และนักวิชาการสื่อสารมวลชน ต่างเชื่อว่าสื่อสารมวลชนมีพลังในการโฆษณาชวนเชื่อ หรือมีอำนาจแบบเบ็ดเสร็จในการโน้มน้าวใจกลุ่มผู้รับสารให้คล้อยตามโดยไม่มีข้อโต้แย้ง ความเชื่อที่ว่านี้มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีถึงเราที่เห็นว่า การเรียนรู้ของมนุษย์เกิดขึ้นจากการตอบสนองต่อสิ่งเร้า และในระยะเดียวกันนั่นเอง นักวิชาการสื่อสารมวลชนได้นำไปพัฒนาต่อเป็นทฤษฎีเข็มฉีดยา (Hypodermic needle theory) ซึ่งเชื่อว่าสื่อสารมวลชนมีอิทธิพลโดยตรงและทันทีต่อพฤติกรรมของกลุ่มผู้รับสาร

ทฤษฎีการปลูกฝังค่านิยมและความเชื่อในการบวนการเรียนรู้ของเด็ก แม้ว่าทฤษฎีเข็มฉีดยาจะมีงานวิจัยสนับสนุนเป็นจำนวนมากก็ตามที ในช่วงทศวรรษที่ 1960-1970 มีนักวิชาการอเมริกันกลุ่มหนึ่งแสดงความเห็นโต้แย้งว่า ทฤษฎีเข็มฉีดยามีข้อจำกัดอย่างน้อยสองประการคือ ประการแรก ไม่ได้คำนึงถึงปัจจัยแวดล้อมอื่นๆ ที่อาจจะมีผลต่อพฤติกรรมของกลุ่มผู้รับสาร อาทิ สถานะทางเศรษฐกิจ ระดับการศึกษา การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว และสภาพของชุมชน พฤติกรรมการเล่นแบบของเด็กอาจจะไม่ได้เกิดจากการดูวิทยุโทรทัศน์เพียงอย่างเดียว และอีกประการหนึ่ง ทฤษฎีเข็มฉีดยามุ่งไปสู่การหาความสัมพันธ์โดยตรงระหว่างการรับสื่อกับการกำหนดพฤติกรรมการเล่นแบบ จึงมีการวิจัยโดยทดลองให้เด็กดูสื่อและวัดผลทันทีว่ามีพฤติกรรมการเล่นแบบอย่างไรบ้าง การวิจัยในลักษณะนี้มองข้ามประเด็นกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและการสะสมประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งเด็กได้รับจากสถาบันต่างๆ ทางสังคม ในกรณีที่เด็กไม่ได้เล่นแบบอย่างตรงไปตรงมาทฤษฎีเข็มฉีดยาจึงไม่สามารถให้คำอธิบายได้อย่างน่าพอใจ

จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2546 พบว่า กิจกรรมที่เด็กและเยาวชนไทย อายุ 6 – 24 ปี ทำมากที่สุดได้แก่ การดูโทรทัศน์และวิดีโอ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 39.62 เมื่อเทียบกับการเลือกกิจกรรมอื่นๆ รองลงมาได้แก่ การฟังวิทยุ ฟังเทป อันดับสามคือการสังสรรค์กับเพื่อน และอันดับสี่ได้แก่การอ่านหนังสือ จึงกล่าวได้ว่าโทรทัศน์เป็นสื่อที่เข้าถึงเยาวชนและมีโอกาสในการชี้นำเยาวชนไทยได้มาก

นอกจากนี้ผลการวิจัยของศูนย์วิจัยกรุงเทพฯ โพลล์ สถาบันวิจัยมหาวิทยาลัย ได้สำรวจความคิดเห็นเรื่อง “เยาวชนไทยกับการใช้เวลาหลังเลิกเรียน” โดยเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 28 สิงหาคม – 2 กันยายน 2549 จากเยาวชนที่ศึกษาในระดับมัธยมปลาย ปวช./ปวส./อนุปริญญา ในสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนรวม 59 แห่ง จาก 14 จังหวัด ทั่วทุกภาคของประเทศ พบว่า กิจกรรมในช่วงเย็นถึงค่ำหลังเลิกเรียนที่เยาวชนทำมากที่สุดเป็นอันดับแรงคือ การพูดคุยสังสรรค์กับเพื่อน คิดเป็นร้อยละ 17.94 เมื่อเทียบกับการเลือกกิจกรรมอื่นๆ รองลงมาได้แก่ การดูโทรทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 16.52 อันดับสามคือการอ่านหนังสือ อันดับสี่ได้แก่ การเล่นเกม เล่นอินเทอร์เน็ต และคุยโทรศัพท์

ผลกระทบของสื่อมวลชนที่มีต่อเด็ก

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยด้านสื่อมวลชน รวมทั้งข้อคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้อง พบว่า สื่อมวลชนประเภทรายการเด็กและสื่อทั่วไปที่เข้าถึงเด็กได้นั้นแม้ว่าจะช่วยให้เด็กได้รับความเพลิดเพลิน มีโลกทัศน์กว้างขึ้น ได้รับรู้ข่าวสารต่างๆ ทันท่วงทีเหตุการณ์ ได้เรียนรู้เทคโนโลยีต่างๆ ที่อาจนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตได้ แต่ผลกระทบจากอิทธิพลของสื่อมวลชน อาจก่อให้เกิดโทษ ซึ่งเป็นปัญหาต่อการพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็กได้ โดยการที่เด็กจะได้รับประโยชน์หรือโทษจากสื่อนั้นก็ขึ้นอยู่กับเนื้อหาของสื่อที่น่าเสนอ ซึ่งในปัจจุบันนี้โดยมากจะเป็นสื่อที่ให้โทษ และมีผลงานวิจัยมากมายเกี่ยวกับผลกระทบด้านลบของสื่อ ซึ่งลักษณะการเข้าไปมีอิทธิพลต่อเด็กและเยาวชนของสื่อมวลชน เป็นไปในลักษณะของการเลียนแบบ ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างหนึ่งของเด็ก

สื่อที่เป็นภัยและไม่เหมาะสมสำหรับครอบครัว (เด็กและเยาวชน) ตามความหมายของสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว หมายถึง สื่อที่สร้างปัจจัยเสี่ยงแก่ครอบครัว โดยนำเสนอค่านิยมและความเชื่อที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับครอบครัว บทบาทการเป็นพ่อแม่ที่ดี และบทบาทหญิงชายทำให้เกิดความสับสนไม่ดีในครอบครัว เกิดพฤติกรรมและการเลียนแบบที่ไม่เหมาะสมและขัดต่อวัฒนธรรมอันดีงามของไทย สื่อที่มีลักษณะกระตุ้นทางเพศ และส่งเสริมความรุนแรงทางเพศ ร่างกาย วาจา จิตใจ และอารมณ์ (สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2550)

ประเภทของสื่อที่อาจเป็นภัยและไม่เหมาะสม

1. หนังสือพิมพ์/ นิตยสาร/ วารสาร/ สื่อพิมพ์อื่นๆ
2. รายการโทรทัศน์
3. รายการวิทยุ
4. ละครโทรทัศน์
5. พิธีกร/ ดารา/ ศิลปิน/ นักร้อง/ สื่อบุคคลอื่นๆ เช่น พรตดี
6. โฆษณา (รวมถึงป้าย แผ่นพับต่างๆ)
7. อินเทอร์เน็ต/ เว็บไซต์/ การถ่ายภาพลามกส่ง chat ผ่านอินเทอร์เน็ต
8. ภาพยนตร์/ มิวสิควีดีโอ/ หนังสือนวนิยาย
9. เกมสแลมก
10. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ เช่น การส่งข้อความ SMS
- 10 อื่นๆ

ประเภทสื่อที่มีลักษณะที่เป็นภัย/ ไม่เหมาะสม

1. มีความรุนแรง (เนื้อหา ภาษา ภาพ เสียง)

2. ขั้วหูหรือกระดูกทางเพศ/ ลามก อนาจาร (เนื้อหา ภาษา ภาพ เสียง)
3. ช่วงเวลาออกอากาศสำหรับรายการประเภทต่างๆ
4. จัดต่อวัฒนธรรมอันดีงามของไทย
5. นำเสนอที่อาจสร้างความสับสนในครอบครัว หรือก่อให้เกิดพฤติกรรมเลียนแบบ
6. อื่นๆ

1. ผลกระทบด้านอารมณ์และพฤติกรรม

1.1 พฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง รายการทางสถานีวิทยุโทรทัศน์หรือสื่อพิมพ์ต่างๆ ที่มีเนื้อหาแสดงให้เห็นความรุนแรง ความอาฆาตพยาบาท การแก้ไขปัญหาโดยไม่ใช้สันติวิธี และอื่นๆ อาจมีผลต่อพฤติกรรมของเด็ก และในบางกรณีอาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ตัวเด็กเองได้ จากรายงานของ American Academy of Pediatrics (AAP) พบว่า ความรุนแรงที่เห็นจากโทรทัศน์และสื่อต่างๆ เพิ่มขึ้นร้อยละ 60 ส่งผลให้เด็กกังวล สงสัย กลัว นอนไม่หลับ ผื่นร้ายหรือซึมเศร้า และมีแนวโน้มแสดงความรุนแรงเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ข้อมูลจากสถิติในสหรัฐอเมริกาพบว่าร้อยละ 86 ของอาชญากรทางเพศมีการเสพสื่อลามก (หนังโป๊/หนังสือโป๊) เป็นประจำ ยิ่งไปกว่านั้นจากการศึกษาประวัติของอาชญากรข่มขืนต่อเนื่อง (serial rapist) พบว่าเกือบทั้งหมดมีประวัติการเสพสื่อลามกมาตั้งแต่เล็ก ผลจากการวิเคราะห์เนื้อหารายการโทรทัศน์ที่ออกอากาศพบว่าเด็กอเมริกันก่อนอายุครบ 18 ปี จะได้ดูฉากความรุนแรงทางโทรทัศน์ประมาณ 1 แสนฉากต่อปี เป็นฉากการฆ่ากันประมาณ 10,000 ฉาก เป็นฉากเลิฟซีน ประมาณ 14,000 ฉาก และเด็กอเมริกันในช่วงวัยรุ่นอายุ 13-17 ปี พบว่า ประมาณ 1 ใน 5 เคยถูกชักชวนแบบที่มีนัยไปในเชิงเพศสัมพันธ์ โดยผ่านวิธีการแชต (Chat) ผ่านอินเทอร์เน็ต เมื่อปี ค.ศ. 1998 มีคดีล่อลวงเด็กทางอินเทอร์เน็ตประมาณ 710 กว่าคดี เมื่อเทียบกับปี ค.ศ. 2000 มีคดีล่อลวงเด็กทางอินเทอร์เน็ตประมาณ 3,000 คดี ซึ่งประเทศไทยยังไม่มีการศึกษาวิจัยในเรื่องเหล่านี้เลย

1.2 นิสัยเสี่ยงโชค รายการประเภทเกมโชว์หรือการชิงโชคที่มีรางวัลมากมาย และการโฆษณาที่มีของแถมต่างๆ อาจโน้มน้าวใจเด็กให้ชอบการเสี่ยงโชคเพื่อให้ได้รับเงินและสิ่งของมาโดยง่าย

1.3 ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เด็กที่ใช้เวลากับวิทยุโทรทัศน์หรือสื่อประเภทอื่นๆ มากจนไม่ได้ร่วมกิจกรรมต่างๆ ไม่สามารถเล่น ได้ตอบ หรือทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม

1.4 พฤติกรรมทางเพศ เนื้อหาของสื่อต่างๆ ในปัจจุบันมีการแสดงออกของพฤติกรรมทางเพศมากขึ้น นอกจากนี้การรับสื่อที่ขั้วหูทางเพศบ่อยๆ ยังจะส่งผลให้วัยรุ่นพัฒนา

ความเชื่อและบรรทัดฐานทางวัฒนธรรมผิดๆ เกี่ยวกับการแสดงออกทางเพศ เช่น เชื่อว่าเรื่องเช็กเป็นเรื่องที่ทุกคนในสังคมหมกมุ่น หรือเชื่อเกินความเป็นจริงเกี่ยวกับอัตราความถี่ของการมีเช็กของคนในสังคม ตลอดจนความเชื่อว่าเช็กไม่มีความสัมพันธ์ต่อสถานภาพการแต่งงาน ซึ่งกำลังกลายเป็นปัญหาในสังคมไทยปัจจุบัน

2. ผลกระทบต่อโภชนาการและสุขภาพ

2.1 สมรรถภาพทางกาย เด็กที่ดูโทรทัศน์มากมักจะอ้วนไม่มีเวลาออกกำลังกาย ไม่ได้รับอากาศบริสุทธิ์และแสงแดดเท่าที่ควร อีกทั้งไม่ได้รับการพักผ่อนอย่างเพียงพอหากใช้เวลา กับสื่อดังกล่าวจนดึก และถ้าดูใกล้จนเกินควรสายตาอาจผิดปกติเนื่องจากได้รับรังสีจากจอ

2.2 โภชนาการ เกิดจากอิทธิพลของสื่อโฆษณาที่เกี่ยวข้องกับสินค้าที่เป็นขนมกรุบกรอบหลากหลายชนิด ซึ่งผลการศึกษาในประเทศอังกฤษ พบว่าเด็กอายุต่ำกว่า 8 ขวบ เป็นช่วงที่ถูกโน้มน้าวใจให้เกิดความต้องการบริโภคขนมได้สูงมาก เพราะเด็กวัยนี้ไม่อาจแยกแยะได้ว่าอะไรคือข้อเท็จจริง อะไรคือโฆษณาชวนเชื่อ ถ้ามีการดู คนดัง หรือบุคคลที่ชื่นชอบโฆษณา เด็กก็จะเชื่อตามที่คนเหล่านั้นบอกอย่างง่ายดาย นอกจากนี้ 2 ใน 3 ของเด็กอายุ 6-7 ขวบ บอกว่าเชื่อในข้อความทั้งหมดที่โฆษณาสื่อออกมา ส่วนเด็กที่มีอายุ 4-5 ขวบ จะเข้าใจว่าโฆษณาคือความบันเทิง แต่โฆษณาประเภทส่งเสริมการขาย เช่น การแถมของเล่น มีผลต่อการซื้อของเด็กมากเป็นอันดับ 1 คือร้อยละ 49 และการโฆษณาโดยดารา หรือตัวการ์ตูนชื่อดัง มีผลถึงร้อยละ 35 ซึ่งเด็กในอังกฤษจะดูโทรทัศน์ 17.2 ชม.ต่อสัปดาห์

ในส่วนของประเทศไทย ผศ.ดร.วิทยา กุลสมบูรณ์ ผู้จัดการแผนงานคุ้มครองผู้บริโภค ด้านสุขภาพ (คคส.) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กล่าวว่าผลการสำรวจรายการการ์ตูนช่วงเช้าวันเสาร์-อาทิตย์ พบว่า เวลา 1 ใน 4 ของรายการเป็นโฆษณาแฝง และใน 1 ชม.มีโฆษณาถึง 42 ครั้ง โดย 2 ใน 3 ของโฆษณาที่ว่าเป็นโฆษณาขนมเด็ก ซึ่งขนมขบเคี้ยว มันฝรั่ง ข้าวเกรียบ ขนมปังอบกรอบ มีความถี่ในการโฆษณาสูงที่สุด รองลงมาคือกลุ่มลูกอม หมากฝรั่ง เบลลี และกลุ่มเวเฟอร์ ชีเรียล ซึ่งการแข่งขันเพื่อโฆษณาขนมเด็กมีมูลค่าสูงมากคือประมาณ 9 บาท คิดเป็นมูลค่าถึง 900,000 บาท และเด็กไทยใช้เวลาดูโทรทัศน์โดยเฉลี่ย 16.4 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ (ประชาไท, 2549)

ส่วนในรายงานจากผู้เชี่ยวชาญชาวเยอรมัน ซึ่งศึกษาพฤติกรรมเด็ก 15,000 คนในประเทศตะวันตกต่างๆ โดยเน้นที่ประเทศเยอรมนี ระบุว่า การดูโทรทัศน์มากเกินไปเป็นสาเหตุให้คนเยอรมันเสียชีวิตถึงปีละ 20,000 คน จากโรคอ้วน ความดันโลหิตสูง ระดับคอเลสเตอรอลสูง และโรคเบาหวาน ซึ่งนับวันเด็กกลายเป็นกลุ่มเสี่ยงที่จะมีโอกาสเสียชีวิตก่อนวัยอันควรด้วยเหตุดังกล่าวสูงขึ้นด้วย

3. ผลกระทบต่อการพัฒนาสติปัญญา

ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เด็กที่ใช้เวลากับสื่อประเภทหนึ่งมากเกินไปจนเกินไป โดยเฉพาะโทรทัศน์ จะขาดโอกาสที่จะได้รับประสบการณ์หรือสิ่งเร้าอื่นๆ ซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้เด็กเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความเข้าใจตนเอง และสิ่งแวดล้อมรอบตัว นิสัยการอ่าน โทรทัศน์ และวีดิทัศน์เป็นสื่อที่ดึงดูดความสนใจของเด็กได้มากและนาน เพราะเด็กได้ยินทั้งเสียงและได้เห็นภาพที่เคลื่อนไหว จึงเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการที่เด็กจะได้สัมผัสกับสื่ออื่นๆ โดยเฉพาะสื่อสิ่งพิมพ์ เพราะสื่อสิ่งพิมพ์ที่ดีจะช่วยส่งเสริมทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้มากจากงานวิจัยด้านพัฒนาการของเด็กพบว่า ในช่วงที่เด็กอายุ 1-3 ขวบถ้ามีการดูทีวีมากเกินไปจะมีความเสี่ยงสูงที่จะเกิดปัญหาเกี่ยวกับสมาธิในการเรียนเมื่ออายุ 7 ขวบ และเด็กที่ดูทีวีตั้งแต่ 10 ชั่วโมงขึ้นไปต่อสัปดาห์จะมีผลกระทบต่อสัมฤทธิ์ผลด้านการอ่านของเด็ก

การคิดและการแก้ไขปัญหาได้อย่างมีเหตุผล สาระของรายการโทรทัศน์และสื่อสิ่งพิมพ์ส่วนใหญ่เน้นความบันเทิงและบางเรื่องมีเนื้อหาสาระไม่เหมาะสมกับวัยของเด็ก เช่นมีสาระเกี่ยวกับโชคลาง ไสยศาสตร์ การแก้ปัญหาด้วยอารมณ์ หรือความรุนแรง เป็นต้น ซึ่งหากเด็กได้ดูโดยไม่มีใครคอยชี้แจงให้เข้าใจเหตุผล คุณ หรือโทษของสารจากรายการนั้นๆ เด็กจะได้รับรู้เรื่องที่ไม่ถูกต้องเหมาะสม อันอาจมีผลทำให้เด็กไม่สามารถคิดหรือใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาต่างๆ ได้ตามวัย

4. ผลกระทบด้านวัฒนธรรม ทักษะคิด และค่านิยม

4.1 การใช้ภาษา การใช้ภาษาไทยที่ไม่ถูกต้องเหมาะสมของสื่อมวลชน อาจจะทำให้เด็กเลียนแบบ หรือจำไปใช้โดยไม่ทราบว่าเป็นผิด

4.2 การถ่ายทอดวัฒนธรรม รายการโทรทัศน์ วิทยุ และสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีสาระส่งเสริมความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมไทยมีน้อยและเด็กไม่ค่อยสนใจ ส่วนรายการที่นำเข้าจากต่างประเทศ หรือมีรูปแบบเนื้อหาเลียนแบบรายการต่างประเทศ ซึ่งมีระดับความนิยมเชิงตลาดสูง กลับเข้าถึงเด็กได้ ทำให้เด็กไทยมีโอกาสซึมซับและเลียนแบบวัฒนธรรมต่างชาติได้มาก ซึ่งบางอย่างไม่เหมาะสมกับวิถีชีวิตแบบไทย เช่น การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร เป็นต้น

4.3 ทักษะคิดและค่านิยม รายการโทรทัศน์ วิทยุ และสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีระดับความนิยมในเชิงตลาดสูงมักมีเนื้อหาที่ตอกย้ำให้เด็กมีทัศนคติและค่านิยมบางประการที่ไม่เหมาะสม เช่น ฟุ้งเฟ้อ นิยมบริโภคสิ่งเสพติดประเภทเหล้า บุหรี่ ให้คุณค่าของเงินมากกว่าคุณค่าความดี ไม่ยอมรับความเท่าเทียมกันระหว่างเพศ มองภาพพจน์ของสตรีไปในทางลบเป็น เห็นเป็นวัตถุทางเพศ เป็นต้น

มีงานวิจัยมากมายทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศได้ทำการวิจัย โดยผลการศึกษาสรุปว่า โทรทัศน์น่าจะถือได้ว่าเป็นสื่อช่วยการเรียนรู้ของเด็กหรือผู้ชมได้ เพราะขณะที่ชมรายการทีวีอยู่นั้น สมรรถนะของผู้ชมจะทำงานอย่างว่องไวไม่ต่างจากเวลาที่อ่านหนังสือ ฉะนั้นรายการต่าง ๆ ในทีวีผู้ชมเป็นคนเลือกที่จะเปิดรับเนื้อหาให้เข้าสู่สมอง โดยผ่านทางประสาทตาของผู้ชม ถ้าผู้ชมมีวิจารณญาณในการเลือกว่ารายการใดให้ประโยชน์เกิดการพัฒนาความคิด หรือได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ หรือความเป็นไปในสังคม และรายการทีวีก็จะเป็นสื่อสำคัญที่เด็กสามารถเลือกชมได้ อย่างสนุกสนานและมีสาระไปพร้อมกัน ดังที่งานวิจัยหลายชิ้นจึงมีข้อเสนอคล้ายๆ กันว่าพ่อแม่ควรจำกัดเวลาการดูทีวีของลูกให้มีแค่ 1 - 2 ชั่วโมงต่อวัน และควรกำหนดรายการทีวีที่ลูกจะดูด้วย ซึ่งจะช่วยลดผลกระทบทางลบของการดูทีวีลงได้มาก และด้วยความเข้าใจดังกล่าว จึงจะเห็นได้ว่าในนานาประเทศเขาต่างก็ให้ความสำคัญที่จะปกป้องเด็กๆ จากทีวีด้วยมาตรการหลายรูปแบบ ทั้งในแง่การมีนโยบายเกี่ยวกับการดูแลกำกับสื่อโทรทัศน์หรือทีวีสำหรับเด็กๆ อย่างชัดเจน ตัวอย่างเช่น ในสหรัฐอเมริกา มีกฎหมายของรัฐบาลกลางว่าด้วยการสื่อสารแห่งชาติ ค.ศ. 1996 ได้ระบุเอาไว้ว่า หลังจากกฎหมายฉบับนี้มีผลครบสองปีแล้ว ให้มีการผลิตเทคโนโลยีที่เรียกกันว่า V-chip เพื่อใช้เป็นเครื่องมือของพ่อแม่ในการควบคุมว่า จะตัดรายการโทรทัศน์ใดจากการเข้าถึงของเด็กๆ

นอกจากนี้ทั้งในสหรัฐฯ อังกฤษ ออสเตรเลีย แคนาดา ต่างก็มีระบบ Rating มาใช้กำหนดมาตรฐานเนื้อหารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กด้วย และยังมีมาตรการอื่นๆ ในการดูแลเรื่องเหล่านี้อีกมากมาย ซึ่งอย่างน้อยที่สุด นอกจากจะเป็นการป้องกันภัยเงียบเหล่านี้แล้ว ยังเท่ากับไม่เป็นการปิดกั้นโอกาสต่อรับรู้ข้อมูลข่าวสารหรือการเรียนรู้ใดๆ ที่มาจากรายการดีๆ สำหรับเด็กด้วยเช่นกัน

ในบ้านเราเอง ปัจจุบันนับว่ามีกระแสความเคลื่อนไหวที่ดีที่หลายฝ่ายหันมาใส่ใจเรื่องสื่อทีวีสำหรับเด็กๆ ไม่ว่าจะเป็นการเรียกร้องให้รัฐเข้ามาจัดการ ที่จะทำให้สื่อโทรทัศน์เป็นสื่อการศึกษาที่ดี สร้างสรรค์ สำหรับเด็กและเยาวชน การผลักดันให้มี "นโยบายสื่อสำหรับเด็ก" ซึ่งมีตั้งแต่เรื่องการจัดผังเวลาให้กับรายการเพื่อการเรียนรู้ของเด็ก หรือการส่งเสริมและรณรงค์ครอบครัว ชุมชน หรือผู้ชมมีการจัดตั้งองค์กรที่สามารถเข้ามาดูแลรายการโทรทัศน์ มีสิทธิมีเสียงที่จะเสนอ หรือประเมินคุณภาพรายการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อสำหรับเด็กในมิติวัฒนธรรม ซึ่งความเคลื่อนไหวและการรวมพลังกันของทุกฝ่ายที่กล่าว ก็อาจเป็นวิธีที่สำคัญจะทำให้ลูกหลานได้บริโภคสื่อดีๆ ได้มากขึ้น และลดความเสี่ยงกับสิ่งไม่พึงประสงค์ที่มาพร้อมกับรายการทีวีที่เด็กดู

การจัดระบบเรตติ้ง

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่าปัจจุบันนี้สื่อมีอิทธิพลในด้านลบต่อเด็กมากกว่าด้านดี ดังนั้น คณะกรรมการซึ่งกำกับดูแลกิจการวิทยุและโทรทัศน์ของประเทศต่าง ๆ จึงวางหลักเกณฑ์คุ้มครองเด็กและเยาวชนจากอิทธิพลของการโฆษณาทางโทรทัศน์ ตัวอย่างของสังคมที่เอาใจจริงเอาใจในการคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของเด็ก ได้แก่ ประเทศออสเตรเลีย ซึ่งห้ามเสนอโฆษณาในรายการสำหรับเด็ก หรือรายการสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน อายุ 3 - 5 ปี (P programme หรือ Pre-school programme) เบื้องหลังความคิดของหลักเกณฑ์นี้ ก็คือเด็กเล็ก ๆ ที่กำลังเรียนรู้เรื่องภาษาและสังคมรอบตัวนั้น ยังไม่ควรได้รับการปลูกฝังเรื่องโฆษณาและการบริโภคก่อนที่จะได้เรียนรู้เรื่องสำคัญอื่น ๆ ส่วนรายการสำหรับเด็กประถม อายุ 6 -12 ปี (C programme หรือ Children programme) ให้มีโฆษณาได้ชั่วโมงละไม่เกิน 10 นาที และมีเงื่อนไขว่า ให้มีโฆษณา 5 นาที ในทุก 30 นาที ทั้งนี้ เพื่อไม่ให้มีการแบ่งขอยรายการออกเป็นช่วงสั้น ๆ หลายช่วง (มีผลในเรื่องทำให้สมาธิสั้น) และไม่เปิดช่องให้นำโฆษณาแทรกเข้าไปในช่วงเหล่านี้ จนทำให้โฆษณากับเนื้อหาของตัวรายการซ้อนทับเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เด็กในวัยนี้บางส่วนอาจยังแยกไม่ได้ว่าส่วนไหนคือโฆษณา และส่วนไหนคือเนื้อหารายการ (อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, 2550)

เป้าหมายหลักของการใช้ระบบ rating คือการปกป้องเด็กและเยาวชนจากการรับรู้ / รับชมในสิ่งที่ไม่เหมาะสมกับวัย ขณะเดียวกัน ก็ไม่จำกัดสิทธิของผู้ใหญ่ เนื้อหาของรายการและภาพยนตร์ที่ส่งผลกระทบต่อผู้ชมที่เป็นผู้ใหญ่ ได้แก่ ความรุนแรงที่ปรากฏในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การฆาตกรรมอย่างทารุณ สยดสยอง ภาพน่าหวาดเสียวจากการสู้รบและการสูญเสียในสงคราม ภัยพิบัติร้ายแรงจากสาเหตุต่าง ๆ เรื่องของเพศที่ถูกนำเสนออย่างโจ่งแจ้ง เข้าข่ายลามกอนาจารยั่วยุ กามารมณ์และความวิปริตทางเพศ รวมไปถึงพฤติกรรมไม่เหมาะสมที่นำไปสู่การลอกเลียนแบบ และสร้างค่านิยมที่ผิด ๆ เช่น การสูบบุหรี่ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการแสดงวิธีการของโจรผู้ร้าย ในการก่ออาชญากรรม ซึ่งอาจเป็นเหตุให้เกิดการเลียนแบบโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์

ตัวอย่างหลักเกณฑ์การจัดระดับความรุนแรงของเนื้อหารายการโทรทัศน์และภาพยนตร์ มีดังนี้ (อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, 2550)

1. ประเทศอังกฤษ ใช้ระบบเดียวกับเรตติ้งภาพยนตร์ โดยมีสัญลักษณ์ ดังนี้

- U หมายถึง เหมาะสมสำหรับทุกเพศทุกวัย
- Uc หมายถึง เหมาะสมสำหรับเด็กโดยเฉพาะ
- PG หมายถึง สำหรับผู้ใหญ่ บางฉากอาจไม่เหมาะสมสำหรับเด็ก
- 15 หมายถึง เหมาะสมสำหรับบุคคลอายุ ตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป
- 18 หมายถึง เหมาะสมสำหรับบุคคลอายุ ตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป

18 R หมายถึง จำกัดการฉายในสถานที่เฉพาะ ซึ่งไม่อนุญาตให้บุคคลอายุต่ำกว่า 18 ปีเข้าชม

ในประเทศอังกฤษ มีคณะกรรมการตรวจสอบภาพยนตร์ ทำหน้าที่ควบคุมตรวจสอบภาพยนตร์ที่ฉายตามโรงภาพยนตร์ โทรทัศน์ รวมทั้งวีดิทัศน์ โดยใช้การจำแนกประเภทของภาพยนตร์แบบกำหนดเป็นตัวเลข และตัวอักษร

2. ประเทศสหรัฐอเมริกา

TV-Y หมายถึง เหมาะสำหรับเด็กทุกวัย

TV-Y7 หมายถึง เหมาะสำหรับเด็ก ตั้งแต่อายุ 7 ปีขึ้นไป ไม่มีเรื่องเพศ

TV-G หมายถึง เหมาะสมสำหรับทุกเพศทุกวัย มีความรุนแรงน้อยหรือไม่มีเลย ไม่มีภาษารุนแรง

G : GENERAL AUDIENCE สำหรับผู้ชมทั่วไป

TV-PG หมายถึง ควรได้รับคำแนะนำจากผู้ปกครอง อาจมีเนื้อหาบางตอนไม่เหมาะสมกับเด็ก ผู้ปกครองอาจดูร่วมกับเด็ก มีคำหยาบและความรุนแรงบ้าง มีภาษาหรือสถานการณ์ที่เชิญชวนทางเพศ เช่น รายการตลก sitcom

PG : PARENTAL GUIDANCE หมายถึง สำหรับผู้ชมทั่วไป แต่มีเนื้อหาบางตอนไม่เหมาะสมกับวัยของเด็ก ดังนั้น จึงต้องมีบิดามารดาหรือผู้ปกครองพาไปชม

TV-14 หมายถึง เนื้อหาไม่เหมาะสมกับเด็กอายุต่ำกว่า 14 ปี เป็นเรื่องราวที่ลึกลับซึ่งมีภาษาที่รุนแรง มีการใช้ความรุนแรงและเรื่องเพศมากขึ้น

PG - 13 หมายถึง ภาพยนตร์ที่ห้ามเด็กอายุต่ำกว่า 13 ปี เข้าชม ยกเว้นมีบิดามารดาหรือผู้ปกครองไปชมด้วย

TV-M หมายถึง เหมาะสำหรับผู้ชมที่เป็นผู้ใหญ่เท่านั้น เนื้อหาทางเพศและความรุนแรงมีลักษณะ โจมตีรุนแรงเกินไปสำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 17 ปี

R : RESTRICTED หมายถึง ห้ามเด็กอายุต่ำกว่า 17 ปีเข้าชม ยกเว้นมีบิดามารดาหรือผู้ปกครองไปชมด้วย

NC - 17 ; NO CHILDREN UNDER 17 ADMITTED หมายถึง ห้ามเด็กอายุต่ำกว่า 17 ปี เข้าชมเด็ดขาด เพราะมีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเพศ ความรุนแรง หรือภาษาหยาบคาย (เดิมใช้ระดับ X ซึ่ง MPAA ยกเลิกไปแล้ว แต่คนส่วนใหญ่ยังนิยมเรียก NC-17 ว่า ภาพยนตร์เรท X)

หมายเหตุ

- ตัวแทนจากสถานีโทรทัศน์ และกลุ่มผู้ผลิตได้ตกลงร่วมกันกำหนดระบบการจัดระดับของรายการโทรทัศน์ โดยอาศัยหลักเกณฑ์ที่สมาคมภาพยนตร์แห่งอเมริกาได้วางไว้
- สมาคมภาพยนตร์แห่งอเมริกา (MOTION PICTURE ASSOCIATION OF AMERICA หรือ MPAA) ได้กำหนดวิธีการควบคุมภาพยนตร์โดยอาศัยระบบการจัดระดับของภาพยนตร์ตามอายุผู้ชม (AGE - BASED SYSTEM) เมื่อ ค.ศ. 1968
- เป็นระบบที่กำหนดขึ้นตามพระราชบัญญัติสื่อสารโทรคมนาคม 1996 โดยพ่อแม่ผู้ปกครองสามารถตั้งโปรแกรมไว้ที่เครื่องรับโทรทัศน์ตามระดับ V, S, L ของเนื้อหารายการได้ ทำให้พ่อแม่สามารถควบคุมการชมรายการโทรทัศน์ที่มีเนื้อหารุนแรงของเด็กได้

3. ประเทศไทย

สัญลักษณ์แสดงระดับความเหมาะสมต่างๆ ของการจัดระบบเรตติ้งในประเทศไทย

1. สัญลักษณ์รูปจิกซอว์สีฟ้า ตามด้วยตัวอักษร ด.เด็ก เป็นรายการที่เหมาะสมสำหรับเด็กอายุ 2 ถึง 12 ปี และผู้ชมทั่วไป, รายการนี้ จะจัดเน้นเนื้อหาสาระให้กับเด็ก ๆ การใช้สัญลักษณ์รูปจิกซอว์สีฟานั้น สื่อถึงการพัฒนาของเด็ก ๆ ที่จะต้องได้รับสาระจากรายการนี้ นอกจากนี้ ผู้ใหญ่สามารถให้คำแนะนำแก่เด็ก ๆ ในด้านของสาระความรู้จากรายการประเภทนี้

2. สัญลักษณ์รูปหน้ายิ้มสีชมพู ตามด้วยตัวอักษร ก.ไก่ เป็นรายการที่เหมาะสมสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน อายุ 2 ถึง 6 ปี, รายการนี้มีลักษณะคล้ายกับ สัญลักษณ์ ด. แต่จะเน้นเจาะจงไปหาเด็กเล็ก ซึ่งรายการประเภทนี้ จะให้ความบันเทิงและสาระที่สนุกสนานสำหรับเด็ก ๆ ที่ควรจะได้รับชมตามความเหมาะสม

3. สัญลักษณ์รูปบ้านสีเขียว ตามด้วยตัวอักษร ท.ทหาร เป็นรายการทั่วไปที่เหมาะสมกับผู้ชมทุกเพศทุกวัย, รายการประเภทนี้ เป็นรายการที่ให้สาระและความบันเทิงอย่างไม่มีพิกัดต่อเด็กและเยาวชน และมีแง่คิดดี ๆ จากสาระให้กับทุกเพศทุกวัย ซึ่งการใช้สัญลักษณ์รูปบ้านสีเขียวนั้น สื่อถึงครอบครัว ที่หมายถึงทุกคนสามารถชมรายการประเภทนี้ได้

4. สัญลักษณ์รูปเครื่องหมายถูกและผิดสีส้มอ่อน ตามด้วยตัวอักษร น.หนู เป็นรายการที่ผู้ใหญ่ควรให้คำแนะนำแก่เด็ก ๆ, รายการเหล่านี้ เป็นรายการที่มีเนื้อหาบางส่วนที่ผู้ปกครองของเด็กควรใช้วิจารณญาณในการชม และควรแนะนำให้กับเด็ก ๆ ว่า เนื้อหาส่วนไหนที่ถูกหรือผิดควรหรือไม่ควร และไม่ควรให้เด็กดูรายการประเภทนี้ตามลำพัง ซึ่งจะต้องมีผู้ใหญ่มาแนะนำระหว่างชม, สัญลักษณ์นี้จะมี 2 ประเภทย่อยออกไปอีก คือ

4.1 ตัวอักษร น.หนู ข้างล่างมีเลข 13 ไทย (13) เป็นรายการที่ผู้ใหญ่ควรให้คำแนะนำแก่ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 13 ปี, ซึ่งจะเน้นหนักว่า ให้ผู้ปกครองแนะนำแก่ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 13 ปี เพราะมีเนื้อหาที่อาจไม่เหมาะสมสำหรับคนในวัยดังกล่าว

4.2 ตัวอักษร น.หนู ข้างล่างมีเลข 18 ไทย (18) เป็นรายการที่ผู้ใหญ่ควรให้คำแนะนำแก่ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี, ซึ่งจะเน้นหนักว่า ให้ผู้ปกครองแนะนำแก่ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี เพราะมีเนื้อหาที่อาจไม่เหมาะสมสำหรับคนในวัยดังกล่าว

5. สัญลักษณ์รูปสายฟ้าสีแดง ตามด้วยตัวอักษร ฉ.ฉิ่ง เป็นรายการเฉพาะ(ผู้ใหญ่) ซึ่งไม่เหมาะสมต่อเด็กและเยาวชน, รายการเหล่านี้จะมีเนื้อหาที่อันตรายอย่างชัดเจน ซึ่งจะมีภาพที่ใช้ความก้าวร้าว รุนแรง น่ากลัว สะเทือนใจ มีผลกระทบทางจิตใจ หรือลักษณะที่ไม่เหมาะสม และอาจมีภาพที่มักจะเกี่ยวกับบางสิ่งที่ไม่ควรเลียนแบบ เพื่อป้องกันการเลียนแบบของเด็ก ๆ รายการดังกล่าว จึงใช้สัญลักษณ์แบบนี้ เมื่อเปิดเจอรายการที่เป็นลักษณะนี้แล้ว จึงไม่ควรให้เด็ก และเยาวชนชม

จากการรวบรวมข้อมูลและผลงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสื่อเพื่อเด็กในปัจจุบันพบว่า มีการเสนอแนะมาตรการต่างๆ ที่จะนำมาแก้ไขปัญหาด้านลิขสิทธิ์ของสื่อ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ควรเพิ่มสัดส่วนเนื้อหารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กให้มากขึ้นสำหรับสถานีที่ยังมีสัดส่วนรายการเด็กน้อยอยู่ และควรจัดวางผังรายการเด็กให้เหมาะสมกับช่วงเวลาของเด็กๆ สามารถรับชมได้สะดวก

2. ควรจัดให้มีรูปแบบรายการที่เด็กมีส่วนร่วมและรายการที่มีเนื้อหาครอบคลุมเด็กกลุ่มอื่นๆ ให้มากขึ้น เช่น เด็กต่างจังหวัดเนื่องจากผลการศึกษาพบว่ารูปแบบรายการสำหรับเด็กมักกระจุกตัวอยู่ที่รายการการ์ตูนหรือภาพยนตร์แนวการ์ตูนซึ่งแทบจะไม่มีการมีส่วนร่วมของเด็กเลย และเนื้อหาส่วนมากมาจากต่างประเทศซึ่งอาจมีความแตกต่างทางวัฒนธรรมและเนื้อหาบางส่วนก็ไม่เหมาะสมกับสังคมไทย

3. ทางสถานีควรคัดกรองรายการการ์ตูนซึ่งมีเนื้อหาความรุนแรงก่อนที่จะนำมาออกอากาศในช่วงเวลารายการโทรทัศน์เด็ก

4. ผู้ผลิตรายการควรระบุช่วงอายุของเด็กที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของรายการอย่างชัดเจน ซึ่งจะทำให้ทราบถึงความเหมาะสมของเนื้อหาและช่วงอายุของเด็กที่เป็นกลุ่มเป้าหมายได้

5. ควรเพิ่มรายการที่มีรูปแบบซึ่งสามารถนำเสนอเนื้อหาเชิงคุณธรรมจริยธรรมสื่อสารสู่เด็กๆ ได้อย่างน่าสนใจ เนื่องจากผลการศึกษาพบว่ายังมีรายการประเภทนี้น้อยมาก

6. ควรเพิ่มความหลากหลายของเนื้อหาการรูปแบบสารคดีให้มากขึ้น เนื่องจากเท่าที่นำเสนอเป็นส่วนใหญ่มิมีเนื้อหาด้านการท่องเที่ยว

7. ผู้ผลิตรายการเด็กควรยกระดับการให้ความรู้ในขั้นที่สูงกว่าการให้ความรู้ขั้นพื้นฐานคือ การบอกเล่า การบรรยายเพื่อความจำ ความเข้าใจ ไปสู่การให้ความรู้ขั้นที่สูงกว่าคือ การตั้งคำถาม การรู้จักคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ให้มากขึ้น

8. แต่ละสถานีควรจัดให้มีฝ่ายวิชาการเพื่อศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพของรายการเด็กที่สอดคล้องกับพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กแต่ละช่วงวัย รวมทั้งจัดให้มีการติดตามสำรวจผลในเชิงคุณภาพด้วย

9. ควรมีการควบคุมประเภทของสินค้าและบริการที่โฆษณาในรายการสำหรับเด็ก และไม่ควรให้มีการโฆษณาสินค้าและบริการที่มีเนื้อหาทำให้เกิดอันตรายและความทุกข์ต่อเด็ก หมายรวมถึงการสร้างสรรคงานโฆษณาที่ไม่เหมาะสมกับเด็กด้วย

10. ไม่ควรมีโฆษณาแฝงกับเนื้อหา ให้แบ่งแยกโฆษณาออกจากรายการอย่างชัดเจน เนื่องจากเด็กอาจไม่สามารถแยกแยะระหว่างเนื้อหาการและโฆษณาได้

11. ผู้ผลิตควรระมัดระวังในการใช้เสียงประกอบที่ไม่เหมาะสมและเกินความจำเป็น โดยเฉพาะเสียงแหลม เสียงสูงที่อาจรบกวนสมาธิ ความสนใจที่เด็กมีต่อเนื้อหาการ และระบบประสาทของเด็กได้

12. ควรตระหนักถึงการรับชมของเด็กพิการทางการได้ยิน โดยการทำตัวอักษรบรรยายไว้ด้านล่างของหน้าจอ เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กพิการสามารถเข้าถึงและรับชมรายการเด็กได้มากขึ้น

รชนีกร โชติชัยสถิตย์ (2546) เสนอประเด็นที่ผู้ทำรายการต้องคำนึงถึง โดยเฉพาะสิ่งที่ผู้ทำรายการเด็กควรทำความเข้าใจให้ตรงกันก่อนว่า เด็กคือใคร ความหมายที่เป็นสากลตามที่ระบุไว้ในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กขององค์การสหประชาชาติ ได้ ระบุว่า เด็ก หมายถึง "มนุษย์ทุกคนที่อายุต่ำกว่า 18 ปี เว้นแต่จะบรรลุนิติภาวะก่อนหน้านี้ตามกฎหมายที่ใช้บังคับแก่เด็กนั้น"การแบ่งกลุ่มเด็กอาจใช้เกณฑ์หลายอย่างมาใช้ในการแบ่ง อาทิ

1. การแบ่งเด็กตามพัฒนาการทางธรรมชาติตามช่วงอายุ ซึ่งเด็กแต่ละคนจะมีพัฒนาการทั้งในด้านร่างกายจิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคมของเด็กวัยต่างๆ ซึ่งอาจแบ่งได้เป็น เด็กเล็ก เด็กก่อนวัยเรียน เด็กวัยเรียน เด็กวัยรุ่น ซึ่งผู้ทำรายการต้องเข้าใจถึงลักษณะพัฒนาการความต้องการที่แตกต่างกันของเด็กแต่ละช่วงวัย หากเลือกเด็กกลุ่มใดเป็นกลุ่มเป้าหมายก็จะสามารถนำเสนอเนื้อหาและรูปแบบรายการให้สอดคล้องเหมาะสม และตอบสนองความต้องการของเด็กกลุ่มนั้นๆ ได้เช่น ส่งเสริมให้เด็กรักการอ่าน ส่งเสริมให้รักการเล่นกีฬา ส่งเสริมให้เด็กมีวัฒนธรรม

ที่ดีและมารยาททางสังคม อาทิ วัฒนธรรมการตรงต่อเวลา การรู้จักเลือกแต่งกายให้ถูกกาลเทศะ มารยาทในการทักทาย การพูดจาด้วยถ้อยคำที่สุภาพให้เกียรติคนอื่น ส่งเสริมให้เด็กรู้จักรักตนเอง รู้จักรักษาสีบทของตนเอง เคารพสิทธิของผู้อื่น รู้จักการทำหน้าที่ส่วนตัว หน้าที่ที่มีต่อสังคม รู้จักการมีระเบียบวินัยต่อตนเอง รู้จักการตรงต่อเวลา

2. การแบ่งกลุ่มเด็กตามพื้นที่ที่เด็กมีภูมิลำเนาอยู่ คือ เด็กในเขตเมือง กับเด็กในเขตชนบท รายการเด็กที่มีอยู่ในปัจจุบันจำนวนไม่น้อยนำเสนอเฉพาะในสิ่งที่เหมาะสมหรือเกี่ยวข้องกับ เหตุการณ์ในเขตเมืองหรือเฉพาะในกรุงเทพมหานคร ซึ่งไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและสภาพแวดล้อมของเด็กจำนวนมากที่ดูอยู่ที่ต่างจังหวัด ดังนั้น ผู้ทำรายการเด็กควรให้ความสนใจให้ความสำคัญกับเด็กที่อยู่ต่างจังหวัดโดยการทำรายการที่ให้ประโยชน์ ตอบสนองความต้องการ ความสนใจของเด็กในต่างจังหวัดหรือในชนบทด้วย ซึ่งจะช่วยให้เด็กในทั้งสองพื้นที่ได้เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์กันด้วย

3. การแบ่งกลุ่มเด็กตามความรู้ ความสนใจ เด็กแต่ละคนอาจมีความชอบ ความถนัดในเรื่องต่างๆ ที่แตกต่างกัน บางคนชอบดนตรี บางคนชอบเล่นกีฬา บางคนชอบงานศิลปะ หากมีการจัดรายการในประเด็นเหล่านี้ก็จะเป็นสิ่งช่วยสนับสนุนให้เด็กได้ผลิตผลิต มีทักษะในเรื่องที่ตนสนใจอย่างแท้จริง และยังช่วยกระตุ้นให้เด็กบางคนที่ยังไม่ทราบถึงความชอบที่แท้จริงของตนเองได้เกิดค้นพบตนเองและมุ่งไปหาสิ่งนั้นจนช่วยให้เกิดเป็นงานอดิเรก หรือเป็นอาชีพในอนาคตได้

4. การแบ่งเด็กตามสภาพปัญหา ในความเป็นจริงของสังคมยังมีเด็กอีกจำนวนไม่น้อยที่ต้องตกอยู่ในสภาพที่ไม่พึงประสงค์ ไม่สามารถมีชีวิตได้อย่างปกติสุขเหมือนเด็กทั่วไป ซึ่งองค์การยูนิเซฟเรียกเด็กกลุ่มนี้ว่าเด็กในสถานะที่ยากลำบาก ซึ่งมีอยู่หลายลักษณะ อาทิ เด็กที่ยากจน ขาดอาหาร เด็กที่ถูกทารุณกรรม เด็กที่ถูกทอดทิ้ง เด็กเร่ร่อน เด็กที่ตกเป็นเหยื่อของยาเสพติด โรคเอดส์ หรือธุรกิจทางเพศ เด็กที่ถูกใช้แรงงานอย่างผิดกฎหมายและนอกจากนี้ในความเป็นจริงไม่เฉพาะแต่เด็กที่ยากจนในชนบทเท่านั้นที่มีปัญหายังมีเด็กในเมืองที่อยู่ในครอบครัวที่พ่อแม่มีฐานะดี มีการศึกษาดี มีสถานภาพทางสังคมที่ดีจำนวนไม่น้อยที่ประสบกับปัญหาใน ลักษณะต่างๆ อาทิ ปัญหาความเหงา ไม่อบอุ่น เพราะพ่อแม่ทะเลาะกัน หย่าร้างกัน ดังนั้น จะเป็นสิ่งที่ประเสริฐมากหากผู้ทำรายการเด็กได้จัดทำรายการเพื่อมุ่งผลไปยังเด็กกลุ่มนี้บ้าง ประเด็นอื่นๆ

นอกจากนี้ รัชนิกร โขติชัยสถิตย์ (2546) ยังเสนอเพิ่มเติมอีกว่า

1. การทำรายการเด็ก ผู้ทำควรยึดหลักการบางประการที่ไม่ใช่มุ่งเพื่อให้เกิดผลทางการค้าเท่านั้น แต่ผู้ทำรายการเด็กควรยึดหลักการที่มุ่งทำรายการที่อยู่บนพื้นฐานของการทำให้เกิดความ

เสมอภาค ความเท่าเทียมกันของเด็กทุกคน การเคารพสิทธิของเด็ก การให้เด็กมีส่วนร่วม และมุ่งให้เกิดประโยชน์แก่เด็กเป็นหลัก

2. รูปแบบของรายการเด็กที่ควรมีความน่าสนใจ ซึ่งสิ่งที่จะทำให้เกิดความน่าสนใจได้คงไม่เพียงแต่มุ่งทำรายการให้มีความสนุกสนานที่ท่านนายกรัฐมนตรีทักษิณ ต้องการเพียงอย่างเดียว แต่ควรมีรูปแบบที่ซ่อนเร้นสิ่งที่มีสาระที่เหมาะสม ไม่นำเสนอเนื้อหาที่หนักเกินไป แต่มีความเข้าใจชวนติดตามทั้งภาพ บท แสงเสียง ดนตรีประกอบ รวมทั้งผู้แสดง หรือผู้ดำเนินรายการและที่สำคัญไม่ควรขัดเขี่ยสิ่งที่มีความน่าสนใจ ความชอบ รสนิยมหรือแนวปฏิบัติสำหรับผู้ใหญ่มากเกินไป เช่น การให้เด็กแต่งหน้าแต่งตา แต่งตัวเป็นเหมือนผู้ใหญ่ที่มีอาชีพทางเครื่อง ซึ่งมีได้หมายความว่าอาชีพทางเครื่องเป็นสิ่งที่ไม่ดีแต่การที่นำเด็กอายุ 2-3 ขวบไปทำเช่นนั้นอาจทำให้เด็กเกิดความรู้สึกว่าการแสดงจะต้องมีการแต่งหน้าเข้มแบบนั้น ต้องแต่งตัวด้วยชุดฟูฟ่ายแบบนั้นและต้องเต้นตามจังหวะเพลงด้วยท่าทางที่ผู้ใหญ่เรียกว่าเช็กซี๊ ทั้งๆ ที่ในความเป็นจริงการแสดงสามารถทำได้หลายอย่าง โดยเฉพาะการแสดงที่ให้เด็กแสดง ก็ควรเป็นการแสดงที่เหมาะสมและดูเป็นธรรมชาติตามวัยเด็ก มิใช่ให้นำเด็กมาเป็นผู้ใหญ่

3. ผู้ทำรายการเด็กควรมีวิสัยทัศน์ไปในทิศทางเดียวกัน ดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้วว่าเราไม่สามารถปฏิเสธนโยบายนี้ได้ เพราะกลุ่มเป้าหมายในนโยบายนี้คือเด็ก เด็กคือสิ่งที่จะเป็นอนาคตในทุกๆ ด้านของประเทศฉะนั้น คงไม่ควรมีข้อโต้แย้งกันมากมายไปกว่านี้ นอกเหนือจากการร่วมมือร่วมใจกันทำเพื่อมุ่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อเด็ก แม้ว่าจะมีสิ่งนี้อาจเป็นอุดมการณ์บ้าง แต่เชื่อว่าถ้าเราสามารถตัดตอนเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคต่างๆ ลงไปได้บ้าง เช่น ข้อกังวลเกี่ยวกับเรตติ้งระดับความนิยมที่มีต่อรายการ ความคุ้มทุน ผลกำไรของรายการ ก็จะช่วยให้การผลิตรายการเด็กดำเนินไปได้ด้วยดีผู้ลงทุนและสังคมต้องมีความใจกว้างที่จะมองให้เห็นคุณค่ามหาศาลที่ไม่สามารถประมาณเป็นตัวเลขที่จะเกิดกับเด็กและประเทศชาติได้ และหากเราคิดได้และยอมลดเงื่อนไขต่างๆ ลงได้ก็จะช่วยให้เรามีรายการเด็กที่ดีมากมาย ซึ่งจะส่งผลให้เรามีเด็กที่มีคุณภาพมากมายตามมาในที่สุด

4. รูปแบบของรายการเด็กที่อาจทำให้น่าสนใจได้โดยการทำให้เป็นรายการที่สามารถดูและติดตามได้ทั้งครอบครัว โดยอาจทำเป็นรายการของทุกคนในครอบครัว เพราะเด็กเป็นบุคคลที่ไม่สามารถอยู่ในสังคมได้ตามลำพัง แต่เด็กยังต้องอยู่ในความดูแลของพ่อแม่ ผู้ปกครองหรือครู และยังคงอยู่กับสถานะแวดล้อมและระบบต่างๆ ในสังคมดังนั้น เราอาจทำรายการที่ผูกเรื่องที่เด็กมีความสัมพันธ์กับคนในครอบครัว และการมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นๆ ในสังคมโดยอาจผลิตในรูปของนวนิยายเรื่องยาว หรืออาจจะเป็นเรื่องสั้นเป็นตอนๆ ที่นำเสนอชีวิตเด็ก สังคมเด็กที่มีความหลากหลาย ทั้งเด็กที่มีโอกาส เช่น เด็กที่เป็นลูกคนรวยแต่ถูกพ่อแม่ส่งไปเข้าโรงเรียนประจำ

ที่มีชื่อเสียง เด็กที่มีความสามารถโดดเด่นและมีคุณธรรมและเด็กที่ด้อยโอกาสในสังคม เช่น เด็กที่กระทำผิดและต้องเข้าไปอยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก หรือเด็กในสถานสงเคราะห์ เด็กที่ต้องไปรับจ้างขายแรงงาน ซึ่งหากผู้ผลิตสามารถนำเสนอเรื่องราวที่หลากหลายดังกล่าวทั้งเด็กและสังคมก็จะได้ประโยชน์หลายทาง ไม่ว่าจะเป็นการนำเสนอความเป็นจริงในสังคมที่หลายคนไม่มีโอกาสรับทราบนักและยังมีโอกาสสอดแทรกคุณค่าคุณธรรม และแบบอย่างที่ดีๆ แก่เด็กที่ชมรายการได้

เครือข่ายคุ้มครองผู้บริโภคและเครือข่ายครอบครัว จึงร่วมกันเสนอให้ปรับปรุงกฎหมายโฆษณาสำหรับเด็ก เพื่อปกป้องเด็กไทยไม่ให้ถูกรอบงาจากอิทธิพลโฆษณา โดยประเด็นสำคัญมีดังนี้ (ประชาไท, 2549)

1. ห้ามไม่ให้โฆษณาในลักษณะเชิญชวนให้บริโภค ไม่ว่าจะเป็นการใช้ดารา นักร้อง นักแสดง เป็นผู้แสดงแบบโฆษณา หรือการใช้โฆษณาที่ใช้ตัวการ์ตูน ตัวหุ่น เพื่อจูงใจเด็ก
2. ห้ามเด็กอายุต่ำกว่า 14 ปี เป็นพิธีเซ็นเตอร์โฆษณา
3. ต้องไม่โฆษณาว่ามีของเล่นหรือของแถมมาหลอกล่อเด็ก ตลอดจนจำกัดเวลาความถี่ และมีคำเตือน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2550) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรผลักดันให้มี "นโยบายสื่อสำหรับเด็ก" ซึ่งมีตั้งแต่เรื่องการจัดผังเวลาให้กับรายการเพื่อการเรียนรู้ของเด็ก หรือการส่งเสริมและรณรงค์ครอบครัว ชุมชน หรือผู้ชมมีการจัดตั้งองค์กรที่สามารถเข้ามาดูแลรายการโทรทัศน์ มีสิทธิมีเสียงที่จะเสนอ หรือประเมินคุณภาพรายการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อสำหรับเด็กในมิติวัฒนธรรม ซึ่งความเคลื่อนไหวและการรวมพลังกันของทุกฝ่ายที่กล่าว ก็อาจเป็นวิธีที่สำคัญจะทำให้ลูกหลานได้บริโภคสื่อดีๆ ได้มากขึ้น และลดความเสี่ยงกับสิ่งไม่พึงประสงค์ที่มาพร้อมกับรายการทีวีที่เด็กดู

ขงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์ (2548) กรรมการ โครงการพัฒนาสื่อสำหรับเด็กและเยาวชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) กล่าวถึงข้อเสนอแนะวิธีการแก้ปัญหาสื่อร้ายที่จะเข้าถึงตัวเด็ก คือ

1. ควรตั้งกองทุนสนับสนุนสื่อสำหรับเด็กและครอบครัว โดยนำงบประมาณจากแนวคิดที่รัฐบาลคิดว่าจะใช้เก็บภาษีจากเหล้าและบุหรี่มากขึ้น กลับมาสนับสนุนสื่อสำหรับเด็ก ซึ่งจะทำให้เด็กมีรายการที่ดีโดยไม่ต้องไปฟังโฆษณา
2. ควรมีการจัดประเภทรายการและช่วงเวลา โดยรายการที่ชั่วช้าไม่เหมาะสมหรือสอดแทรกค่านิยมทางเพศที่ไม่เหมาะสมก็ให้ออกฉายช่วงดึก
3. ต้องแยกและจัดระเบียบการโฆษณาระหว่างเด็กและผู้ใหญ่ เนื่องจากเด็กจะมีความอ่อนไหวต่อโฆษณามากกว่าผู้ใหญ่ (บริบทสื่อสำหรับเด็กในสังคมไทยบริบทสื่อสำหรับเด็กในสังคมไทย)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จันทร์เพ็ญ ลือคำหาญ และพัลลภา อินทนู (2548) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องทัศนคติของเยาวชนในเขตเทศบาลนครอุดรธานีที่มีต่อวิทยุชุมชน FM 107 MHz ผลการวิจัย พบว่าการรับฟังรายการวิทยุชุมชน FM 107 MHz พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เคยรับฟังวิทยุชุมชน FM 107 MHz รับฟังวิทยุชุมชน FM 107 MHz ที่บ้านเช่า/หอพัก เหตุผลที่รับฟังวิทยุชุมชน FM 107 MHz เพื่อความสนุกสนาน ชอบรายการประเภทเพลงไทยลูกทุ่ง สาเหตุสำคัญที่เลือกฟังวิทยุชุมชน FM 107 MHz คือ เนื้อหารายการฟังสลับกับคลื่นอื่นๆ รับฟังวิทยุชุมชน FM 107 MHz ในช่วงเวลา 08.00-11.00 น. นักจัดรายการฝ่ายชายที่กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ชอบ คือ นำชอยไทยอีสาน (รักสิทธิ์) 3) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อการดำเนินงานของวิทยุชุมชน FM 107 MHz 3.1) ด้านเวลา พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับทัศนคติสูงสุด คือ เวลาในการเปิด-ปิดสถานีอยู่ในระดับมาก รองลงมาได้แก่ เวลาในการเปิดสเปค อยู่ในระดับปานกลาง และน้อยที่สุด คือ ช่วงเวลาจัดของแต่ละรายการ อยู่ในระดับปานกลาง 3.2) ด้านรูปแบบรายการ/สาระความรู้ พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับทัศนคติสูงสุด คือ ลักษณะของแนวเพลงที่นำมาเปิด อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ การมีส่วนร่วมของผู้ฟัง อยู่ในระดับมาก ความเหมาะสมของข่าวและสาระความรู้ และข่าวประชาสัมพันธ์ต่าง อยู่ในระดับปานกลาง และน้อยที่สุด คือ ความเหมาะสมในการสลับช่วงรายการของแต่ละรายการอยู่ในระดับปานกลาง 3.3) ด้านนักจัดรายการ พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับทัศนคติสูงสุด คือ ความเหมาะสมของนักจัดรายการแต่ละช่วงรายการ อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมา ได้แก่ การใช้ภาษาในการจัดของนักจัดรายการแต่ละช่วงรายการ อยู่ในระดับปานกลาง 3.4) ด้านสัญญาณในการรับฟัง พบว่าอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับทัศนคติสูงสุด คือ ความชัดเจนในการรับฟังรายการ อยู่ในระดับมาก รองลงมาได้แก่ความเหมาะสมของสเปคโฆษณาที่นำมาเปิดในรายการ อยู่ในระดับมาก

ทิวาพร แส่นเมืองชิน (2543) ได้ทำการศึกษาวิจัย การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของประชาชน โดยผ่านรายการวิทยุชุมชน สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัย พบว่า แนวคิดของรายการวิทยุชุมชน สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดนครราชสีมาเกิดจากนโยบายกรมประชาสัมพันธ์ ที่ให้สถานีวิทยุในท้องถิ่นดำเนินโครงการนำร่องรายการวิทยุชุมชน เพื่อตอบสนองนโยบายรัฐคือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 และนโยบายรัฐบาลในส่วนของการสร้างการดำเนินงานมีคณะกรรมการวิทยุชุมชน 2 ชุด เป็นผู้รับผิดชอบ โดยการกระตุ้นและสนับสนุนของเจ้าหน้าที่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

จังหวัดนครราชสีมา จากการศึกษาพบว่ากรณีคณะกรรมการ 2 ชุดมีปัญหาในการทำงานอย่างมาก กรณีคณะกรรมการวิทยุชุมชนเพียงชุดเดียวน่าจะดีกว่า และมาจากการสรรหาของประชาชน โดยตรงเพื่อความมีอิสระและประชาชนยอมรับให้เป็นตัวแทนที่แท้จริง การดำเนินงานวิทยุชุมชนพบว่าประชาชนเข้าถึงสื่อในลักษณะติดตามรับฟังด้วยเห็นประโยชน์ของรายการต่อการดำเนินชีวิต การแจ้งข่าวสาร การแสดงความคิดเห็นและร้องทุกข์ ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการผลิต รายการและวางแผน ส่วนการบริหารจัดการด้วยตนเองของประชาชนในการดำเนินงานรายการวิทยุชุมชนยังไม่สามารถทำได้

วันเพ็ญ มนธิลปะและคณะ (2548) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องพฤติกรรมและความพึงพอใจในการรับฟังรายการวิทยุกระจายเสียงของนักเรียน นักศึกษา ในเขตเทศบาลนครอุดรธานี เป็นการศึกษาที่เกี่ยวกับรายการวิทยุที่ผลิตโดยสถานีวิทยุกระจายเสียงในจังหวัดอุดรธานี ในระบบเอฟเอ็ม จำนวน 6 คลื่น ได้แก่ สถานีวิทยุเสียงสามยอด FM 105.75 MHz, สถานีวิทยุ 1 ปณ.อุดรธานี FM 99.0 MHz, สถานีวิทยุชุดชด.เอฟเอ็ม FM 100.25 MHz, สถานีวิทยุทอ.09 FM 104.0 MHz, สถานีวิทยุขอ.ส.ม.ท.อุดรธานี FM 91.5 MHz, สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย FM 93.75 MHz

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 16-18 ปี มีการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ(ปวช.) กลุ่มตัวอย่างจำนวนนี้มีพฤติกรรมการรับฟังดังนี้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เปิดฟังวิทยุกระจายเสียงทุกวันและฟังโดยตั้งใจ จะรับฟังที่บ้าน และจะรับฟังในช่วงเวลา 19.00-21.00 น. มากที่สุด ส่วนสถานีที่ได้รับนิยมนมากที่สุดจากกลุ่มตัวอย่างก็คือ สถานีวิทยุ 1 ปณ.อุดรธานี โดยประเภทรายการที่ชอบฟังมากที่สุดก็คือ รายการบันเทิง ซึ่งส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างจะมีส่วนร่วมกับการสถานีวิทยุกระจายเสียงโดยการโทรศัพท์ขอเพลง และประโยชน์ที่ได้รับจากการฟังวิทยุกระจายเสียงในจังหวัดอุดรธานีที่มากที่สุด ก็คือ ได้รับความบันเทิง ในส่วนของความพึงพอใจเมื่อพิจารณาจากผลวิจัย สามารถสรุปรายละเอียดของความต้องการที่จะได้รับการฟังรายการวิทยุกระจายเสียงในจังหวัดอุดรธานีของนักเรียน นักศึกษาในเขตเทศบาลนครอุดรธานี ได้ประเด็นต่างๆ ต่อไปนี้ โดยเฉลี่ยแล้ว นักเรียน นักศึกษามีความพึงพอใจกับการรับฟังรายการวิทยุกระจายเสียงในจังหวัดอุดรธานีมากคือ ได้พักผ่อนและคลายเครียด ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดต่อสถานการณ์ในปัจจุบันที่เกิดขึ้น

ดังนั้น จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่า ปัจจุบันสื่อวิทยุมีอิทธิพลต่อกลุ่มผู้ฟังเป็นอย่างมาก เนื่องจากสามารถรับสื่อได้กว้างขึ้น ทำให้นักเรียน นักศึกษาในเขตเทศบาลนครอุดรธานี มีโอกาสในการรับฟังวิทยุกระจายเสียงได้หลากหลายและเพิ่มมากขึ้น จากการสำรวจพบว่า นักเรียน นักศึกษาในเขตเทศบาลนครอุดรธานี เลือกฟังรายการวิทยุทางสถานีวิทยุ 1 ปณ.อุดรธานี จะเห็นได้

ว่า นักศึกษาสนใจที่จะรับข่าวสารความเคลื่อนไหวในด้านบันเทิง ทั้งนักร้อง เพลง รวมไปถึงข้อมูลข่าวสาร ข้อคิด คติธรรมต่างๆ ซึ่งในประเด็นนี้ทำให้รายการวิทยุกระจายเสียงคลื่นต่างๆ ต้องปรับตัวเพื่อดึงดูดกลุ่มเป้าหมายให้กลับมาฟังรายการของตนเองมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่า การรับฟังรายการของนักเรียน นักศึกษานั้นฟังด้วยความตั้งใจและนิยมฟังในช่วง 19.00 – 21.00 น. ช. 7.00 – 21.00 น. ซึ่งเป็นช่วงที่ว่างจากการทำภารกิจต่างๆ ส่วนด้านความต้องการนั้น พบว่านักศึกษามีความพึงพอใจในรายการซึ่งส่วนใหญ่เห็นว่ามากอยู่แล้ว ที่ควรปรับปรุงก็คือด้านนักจัดรายการที่ควรพูดให้น้อยลง และใช้ภาษาให้ถูกต้องมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังเห็นว่านักจัดรายการไม่ควรพูดแทรกเพลงเพราะจะทำให้เสียรรถรสในการฟังเพลง ในส่วนการมีส่วนร่วมนั้น การโทรศัพท์เข้ามาร่วมในรายการเป็นสิ่งที่นักเรียน นักศึกษา ทำมากที่สุดเพราะสามารถติดต่อได้ง่าย ไม่เสียค่าใช้จ่ายมากและสะดวกรวดเร็ว ทั้งนี้เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างนักเรียน นักศึกษากับผู้จัดรายการ จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า รายการวิทยุกระจายเสียงในจังหวัดอุดรธานี มีอิทธิพลต่อนักเรียน นักศึกษาในเขตเทศบาลนครอุดรธานี และยังมีอิทธิพลต่อรูปแบบรายการวิทยุกระจายเสียงในจังหวัดอุดรธานีอีกด้วย

วณิชชา ชัยวงศ์ (2545) ได้ทำการศึกษา การใช้สื่อวิทยุกระจายเสียงและความต้องการวิทยุชุมชนของประชาชนในจังหวัดสกล ผลการวิจัยพบว่า ในการใช้สื่อวิทยุกระจายเสียงกลุ่มตัวอย่างมีการเปิดรับฟัง วิทยุบ่อยครั้ง และเปิดฟังแบบไม่เจาะจงคลื่นใดคลื่นหนึ่ง สถานีวิทยุกระจายเสียง อ.ส.ม.ท จังหวัดสกล เป็น สถานีที่กลุ่มตัวอย่างนิยมฟังมากที่สุด ช่วงเวลา 9.00 - 10.00 น. และ 11.00-12.00 น. เป็นช่วงเวลาที่กลุ่มตัวอย่างมักเปิดฟังวิทยุ นักจัดรายการ ที่เป็นที่ชื่นชอบ คือ ฟองสนาน จามรจันทร์ และวิชานาคนบรรพต ประเภทรายการที่ฟัง คือ ข่าว เพลงและรายการที่เกี่ยวกับการเมือง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยมีส่วนร่วม กับทางสถานีโดยการโทรศัพท์เข้าไปขอเพลง แจ้งข่าว และแสดงความคิดเห็น กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เคยมีความพึงพอใจการดำเนินงานของสถานีวิทยุกระจายเสียง ในระดับปานกลาง และต้องการให้ทางสถานีปรับปรุงโดยลดการโฆษณาสินค้า เพิ่มข่าวสารเกี่ยวกับท้องถิ่น ปรับปรุงคลื่นสัญญาณให้ชัดเจน นักจัดรายการควรใช้ภาษาไทยให้ถูกต้องและไม่ควรพูด เวลาเปิดเพลง ในเรื่องวิทยุชุมชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยได้ยินคำว่า วิทยุชุมชน แต่เมื่อเข้าใจความหมายของวิทยุชุมชนต่างมีความเห็นว่าเหมาะสมที่จะจัดตั้งวิทยุชุมชน ขึ้นเพราะวิทยุชุมชนสามารถให้ประโยชน์ทั้งต่อตนเองและชุมชนได้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องการให้คนในชุมชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมทุกระดับ คือ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมจัดรายการและเข้าไปบริหารจัดการในสถานี การจัดรายการวิทยุชุมชน กลุ่มตัวอย่างต้องการ ให้นำเสนอเนื้อหารายการที่เกี่ยวกับปัญหาการทำมาหากิน และให้มีนักจัดรายการเพียงคนเดียวและเชิญบุคคลที่น่าสนใจมาสัมภาษณ์เป็นครั้งคราว นักจัดรายการควรเป็นอาสาสมัครใน

ชุมชน โดยระยะแรกให้จัดร่วมกับนักจัดรายการวิทยุอาชีพที่ประจำอยู่ในแต่ละสถานี แนวทางในการสนับสนุนการจัดตั้งวิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่างเห็นว่า ควรมีการโฆษณาในวิทยุชุมชนได้แต่ให้มีสัดส่วนที่เหมาะสม และควรได้เงินทุนสนับสนุนจากภาครัฐ การบริจาคจากคนในชุมชน และภาคเอกชน ข้อเสนอแนะของงานวิจัยนี้ คือ ควรมีการให้ความรู้ และความเข้าใจกับคนในชุมชน ในเรื่องวิทยุชุมชนก่อนจัดตั้งวิทยุชุมชน และควรมีหน่วยงานที่เป็นกลางเพื่อทำหน้าที่ กำหนดนโยบาย รูปแบบ และแนวทางการดำเนินงานวิทยุชุมชน

พิมลกลัย์ เคชะชัย (2550) ได้ทำการศึกษา การประเมินผลการดำเนินงานวิทยุชุมชน ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้ 1) ผลการดำเนินงานวิทยุชุมชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ในภาพรวมบรรลุเป้าหมายอยู่ในระดับค่อนข้างมาก กล่าวคือแรกเริ่มการก่อตั้งและจัดรายการของสถานีวิทยุชุมชนได้รับความสนใจจากคนในชุมชนและรับฟังจำนวนมาก เนื้อหาหรือประเภทของรายการที่จัดโดยวิทยุชุมชนส่วนใหญ่จะใช้ภาษาในท้องถิ่น เข้าใจง่าย มีทั้งรายการเพลง ข่าว และสารคดีที่สร้างความเพลิดเพลินใจให้กับประชาชน และประชาชนสามารถเข้าร่วมจัดรายการ เสนอเนื้อหา สารคดีหรือแนะนำเพลงเข้ามายังสถานีวิทยุชุมชนได้ 2) การดำเนินงานของวิทยุชุมชนในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ด้านการวางแผนพบว่า คณะกรรมการของวิทยุชุมชน และบุคลากรที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่ยังขาดประสบการณ์ในการบริหารจัดการวิทยุชุมชน การกำหนดภารกิจและหน้าที่ของคณะกรรมการ/อนุกรรมการไม่มีความชัดเจน และไม่มีการกำกับดูแลให้มีการดำเนินงานตามแผนนโยบายของรัฐ ด้านเนื้อหารายการพบว่า สถานีวิทยุชุมชนมีการจัดสรรช่วงเวลาให้เหมาะกับกลุ่มเป้าหมาย มีการกำหนดช่วงเวลาออกอากาศและความยาวของรายการอย่างเหมาะสม มีกระบวนการและหลักเกณฑ์การคัดเลือกเนื้อหาเพื่อผลิตรายการที่ชัดเจน ด้านผู้ผลิตรายการ พบว่า ผู้ผลิตรายการมีความกระตือรือร้น ริเริ่มสร้างสรรค์ พร้อมทั้งจะอุทิศตนเองเพื่อชุมชน มีความบริสุทธิ์ใจในการเข้ามาทำงานไม่มีเป้าหมาย เพื่อหวังผลประโยชน์แอบแฝง ด้านผู้จัดรายการ พบว่า ผู้จัดรายการสามารถทำหน้าที่จัดรายการตามที่ได้รับมอบหมาย สามารถกำหนดรูปแบบของรายการร่วมกับผู้ผลิตรายการ และสามารถกำหนดประเด็นของเนื้อหาว่าสอดคล้องกับรายการที่จัด และกลุ่มผู้ฟังได้ ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า สถานีวิทยุชุมชนทุกแห่งล้วนมีเป้าหมายให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกระบวนการดำเนินงานของวิทยุชุมชน แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่า การประชาสัมพันธ์ การจัดเวทีเสวนาเวทีประชาคม ยังไม่มีความต่อเนื่อง เปิดโอกาสให้ประชาชนเพียงบางกลุ่มเท่านั้น 3) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดรูปแบบ และเนื้อหารายการวิทยุชุมชนพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้เพราะประชาชนส่วนใหญ่มักจะมีส่วนร่วมในด้านการบันเทิงมากกว่าที่จะมาร่วมในกระบวนการบริหารจัดการวิทยุชุมชน เช่น การขอเพลง โทรศัพท์เข้ามาร่วมแสดง

ความคิดเห็นในรายการ เป็นต้น 4) ความพึงพอใจของประชาชนต่อวิทยุชุมชน พบว่า ประชาชนพึงพอใจที่วิทยุชุมชน สามารถทำหน้าที่เป็นยามป้องกันชุมชนให้รู้ตัวล่วงหน้าจากภัยอันตรายต่าง ๆ เช่น ภัยจาก น้ำท่วม มีเนื้อหา/รูปแบบที่หลากหลาย ครอบคลุมความสนใจและความต้องการ ขณะเดียวกันประชาชนยังเห็นว่า ชาวบ้านไม่สามารถใช้วิทยุชุมชนติดตามและตรวจสอบการทำงานสาธารณะได้ และวิทยุชุมชนไม่สามารถเป็นช่องทางในการยกระดับคุณภาพชีวิตได้ 5) ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานวิทยุชุมชน ได้แก่ บุคลากรของสถานีวิทยุชุมชนไม่มีความรู้ ขาดการพัฒนาอบรมให้มีความรู้ในเรื่องเทคนิคการจัดรายการ เนื้อหา และกระบวนการจัดรายการ ความชำนาญเฉพาะทางด้านวิทยุโดยตรง ขาดงบประมาณในการพัฒนาอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ ที่ทันสมัย เกิดคลื่นแทรกจากสถานีวิทยุอื่น มีแข่งขันกันสูง กฎหมายที่เกี่ยวข้องไม่มีความชัดเจน และหน่วยงานภาครัฐไม่ให้การสนับสนุน ส่งเสริมการดำเนินงานจัดรายการวิทยุชุมชน

ชาญวิทย์ ภาเกล้า (2552) ได้ทำการวิจัยการพัฒนารูปแบบการกระจายเสียงของสถานีวิทยุชุมชนในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่ารูปแบบรายการที่น่าสนใจ คือรายการสนทนา และรายการสัมภาษณ์ ภาษาที่ใช้ควรเป็นภาษาที่เข้าใจง่าย เนื้อหาและวิธีการนำเสนอ คือเนื้อหาเกี่ยวกับการเกษตร ข่าวท้องถิ่น เนื้อหาเกี่ยวกับสุขภาพและข้อมูลชุมชนต่างๆ ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการเผยแพร่ความรู้แก่ประชาชนของสถานีวิทยุชุมชนในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม จากการมีส่วนร่วมของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 4 คน นักจัดรายการวิทยุชุมชน จำนวน 7 คน และผู้ฟัง จำนวน 8 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามข้อมูลสรุปสภาพการฟังและความต้องการของผู้ฟัง ประเด็นการสนทนา และแบบสังเกตการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการสนทนากลุ่ม ผลปรากฏว่า ได้รูปแบบรายการวิทยุเพื่อการเผยแพร่ความรู้แก่ประชาชน ได้แก่ รูปแบบรายการที่เหมาะสม คือการสนทนา การสัมภาษณ์ และการให้ผู้ฟังมีส่วนร่วม ภาษาที่ใช้ คือ ภาษาถิ่นและภาษากลาง เนื้อหารายการ คือเนื้อหาเกี่ยวกับการเกษตร ข่าวท้องถิ่น และเนื้อหาเกี่ยวกับสุขภาพ ลักษณะผู้จัดรายการดี คือ มีความเป็นกันเอง พูดจามีสาระ และให้ข่าวสารแทรกความบันเทิง ระยะเวลาในการจัด คือ 1 ชั่วโมง ช่วงเวลาในการจัด คือ เวลา 06.00-07.00 น. ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาความคิดเห็นของชุมชนในพื้นที่จังหวัดมหาสารคามต่อรายการวิทยุชุมชนเพื่อการเผยแพร่ความรู้แก่ประชาชนที่พัฒนาขึ้น เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามความคิดเห็นกลุ่มตัวอย่าง คือผู้ฟังรายการวิทยุสถานีวิทยุชุมชนแดนน้ำถิ่นปลา คลื่น F.M. 103.75 MHz จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 76 คน ผลการทดลองพบว่า ผู้ฟังมีความพึงพอใจต่อรูปแบบรายการวิทยุเพื่อการเผยแพร่ความรู้แก่ประชาชนอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้ฟังรายการวิทยุดังกล่าวมีความคิดเห็นว่ารูปแบบรายการวิทยุที่พัฒนาขึ้น มีความเหมาะสมและตรงตามความต้องการของผู้ฟัง โดยสรุปรูปแบบการกระจายเสียงของสถานีวิทยุชุมชนในพื้นที่จังหวัดมหาสารคามที่พัฒนาขึ้น มีความเหมาะสมและตรงตามความ

ต้องการของผู้ฟัง ผู้ฟังมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้น ผู้จัดรายการวิทยุชุมชนที่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งอื่นๆ สามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้เป็นข้อสนเทศสำหรับปรับปรุงรายการของตนได้ต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง พัฒนารายการและบริหารจัดการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็กโดยเยาวชน
จังหวัดกำแพงเพชร ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการใช้เวลาว่าง ความสนใจความต้องการข้อมูลข่าวสารการ
เลียนแบบจากสื่อและเนื้อหาที่สื่อนำเสนอ สาเหตุ และผลกระทบของสื่อที่มีต่อเด็กและเยาวชนใน
จังหวัดกำแพงเพชร

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมมาได้จัดประชุมแบบ Focus group เพื่อทราบ
ความต้องการ ศึกษาปัญหาและหาแนวทางแก้ไข ศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ นำเสนอ
แนวทางแก้ไข จัดเวที Debate ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมทำข้อตกลงความร่วมมือร่วมกับภาคีที่
เกี่ยวข้องแบบมีส่วนร่วมเพื่อการผลิตรายการวิทยุร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ผ่านการอนุมัติเห็นชอบ
จากผู้ว่าราชการจังหวัดกำแพงเพชร

ขั้นตอนที่ 3 ออกแบบรูปแบบรายการ จัดทำแผนการจัดกิจกรรม จัดกิจกรรม ประเมิน
การดำเนิน โครงการและกิจกรรมปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของโครงการ ศึกษาดูงาน Best
Practice ด้านการบริหารจัดการเครือข่ายและการสืบทอดของเยาวชน สรุปผลรูปแบบการบริหาร
จัดการรายการวิทยุ จัดเวทีนำเสนอผลการประเมินการดำเนินกิจกรรมเพื่อปรับปรุงแบบการผลิต

ขั้นตอนที่ 1 พัฒนารายการวิทยุเชิงสร้างสรรค์บนฐานความต้องการของเด็กและเยาวชน
ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

สำหรับ ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ กลุ่มเด็ก และกลุ่มเยาวชนในจังหวัดกำแพงเพชร
จำนวน 11 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมืองกำแพงเพชร อำเภอพรานกระต่าย อำเภอไทรงาม
อำเภอลานกระบือ อำเภอขาณุวรลักษบุรี อำเภอลองขลุ่ อำเภอลองลาน อำเภอปางศิลาทอง
อำเภอทรายทองวัฒนา อำเภอบึงสามัคคี และอำเภอโกสัมพีนคร

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาได้แก่ กลุ่มเด็ก และกลุ่มเยาวชนในจังหวัด
กำแพงเพชร จำนวน 11 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมืองกำแพงเพชร อำเภอพรานกระต่าย

อำเภอไทรยางง อำเภอถานกระบือ อำเภอชาณุวรลักษบุรี อำเภอคลองขลุง อำเภอคลองลาน อำเภอปางศิลาทอง อำเภอทรายทองวัฒนา อำเภอบึงสามัคคี และอำเภอโกสัมพีนคร จำนวนทั้งสิ้น 440 คน โดยประมาณขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตารางของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % ความคลาดเคลื่อน 5% และทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) โดยมีขั้นตอนการสุ่มตัวอย่าง ดังนี้

12.1 กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากประชากร ได้แก่ กลุ่มเด็ก และกลุ่มเยาวชนในจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 11 อำเภอ โดยใช้อัตราส่วนอำเภอละ 40 คน

12.2 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างอำเภอละ 6 คน สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำแนกเป็นกลุ่มเด็ก จำนวน 3 คน และกลุ่มเยาวชน จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 6 คน

12.3 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างอำเภอละ 6 คน สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน จำแนกเป็นกลุ่มเด็ก จำนวน 3 คน และกลุ่มเยาวชน จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 6 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสอบถามชนิดตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการดำเนินการจัดรายการวิทยุชุมชน เพื่อนเด็กและเยาวชน จังหวัดกำแพงเพชร เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) คำตอบมี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยมีเกณฑ์การแปลความหมาย ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินการจัดรายการวิทยุชุมชน เพื่อนเด็กและเยาวชน จังหวัดกำแพงเพชร เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) คำตอบมี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยมีเกณฑ์การแปลความหมาย ดังนี้

- ระดับ 5 หมายถึง มีปัญหาการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด
- ระดับ 4 หมายถึง มีปัญหาการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก
- ระดับ 3 หมายถึง มีปัญหาการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง
- ระดับ 2 หมายถึง มีปัญหาการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อย
- ระดับ 1 หมายถึง มีปัญหาการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการการดำเนินการจัดการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็กและเยาวชน จังหวัดกำแพงเพชร เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) คำตอบมี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยมีเกณฑ์การแปลความหมาย ดังนี้

- ระดับ 5 หมายถึง มีความต้องการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด
- ระดับ 4 หมายถึง มีความต้องการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก
- ระดับ 3 หมายถึง มีความต้องการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง
- ระดับ 2 หมายถึง มีความต้องการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อย
- ระดับ 1 หมายถึง มีความต้องการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เป็นลักษณะคำถามปลายเปิด
ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือวิจัย

1. ศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการวิทยุชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการศึกษาวิจัยและเพื่อสร้างแบบสอบถาม
2. ดำเนินการร่างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดให้ครอบคลุมตัวแปรที่จะทำการศึกษาทุกด้าน และนำร่างแบบสอบถามเสนอที่ปรึกษางานวิจัยเพื่อตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะ
3. จัดทำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ซึ่งจะใช้ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป โดยมีผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย

3.1 นายวันชัย อุดมสิน	ผู้ว่าราชการจังหวัดกำแพงเพชร
3.2 นายธงชัย ตั้งเจริญกุล	ประชาสัมพันธ์จังหวัดกำแพงเพชร
3.3 ดร.ถาวร พงษ์พาณิชย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

4. นำแบบสอบถามไปหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยทดลองใช้กับกลุ่มประชากรที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกเป็นกลุ่มเด็ก จำนวน 30 คน และกลุ่มเยาวชน จำนวน 30 คน รวมทั้งสิ้น 60 คน

5. ปรับปรุงแบบสอบถามแล้วนำไปจัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามเพื่อใช้เก็บข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดเก็บข้อมูล ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง ในระหว่างวันที่ 1 กรกฎาคม ถึงวันที่ 30 สิงหาคม 2552

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจะดำเนินไปตามขั้นตอนดังนี้ คือ

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามใช้การแจกแจงความถี่และหาร้อยละ

2. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการดำเนินการจัดรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก เป็นแบบมาตราส่วน 5 ระดับ วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยแปลผลค่าเฉลี่ยใช้หลักเกณฑ์ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.51-5.00 แสดงว่า สภาพการดำเนินการอยู่ในระดับดีมาก

คะแนนเฉลี่ย 3.51-4.50 แสดงว่า สภาพการดำเนินการอยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.51-3.50 แสดงว่า สภาพการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.51-2.50 แสดงว่า สภาพการดำเนินการอยู่ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.50 แสดงว่า สภาพการดำเนินการอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการดำเนินการจัดรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก เป็นแบบมาตราส่วน 5 ระดับ วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยแปลผลค่าเฉลี่ยใช้หลักเกณฑ์ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.51-5.00 แสดงว่า ปัญหาการดำเนินการอยู่ในระดับดีมาก

คะแนนเฉลี่ย 3.51-4.50 แสดงว่า ปัญหาการดำเนินการอยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.51-3.50 แสดงว่า ปัญหาการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.51-2.50 แสดงว่า ปัญหาการดำเนินการอยู่ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.50 แสดงว่า ปัญหาการดำเนินการอยู่ในระดับน้อยที่สุด

4. ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการการดำเนินการจัดรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก เป็นแบบมาตราส่วน 5 ระดับ วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยแปลผลค่าเฉลี่ยใช้หลักเกณฑ์ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.51-5.00 แสดงว่า ความต้องการดำเนินการอยู่ในระดับดีมาก

คะแนนเฉลี่ย 3.51-4.50 แสดงว่า ความต้องการดำเนินการอยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.51-3.50 แสดงว่า ความต้องการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.51-2.50 แสดงว่า ความต้องการดำเนินการอยู่ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.50 แสดงว่า ความต้องการดำเนินการอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการรายการวิทยุชุมชน

วิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมมาได้จัดประชุมแบบ Focus group เพื่อทราบความต้องการศึกษาปัญหาและหาแนวทางแก้ไข ศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ นำเสนอแนวทางแก้ไข จัดเวที Debate ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมทำข้อตกลงความร่วมมือร่วมกับภาคีที่เกี่ยวข้องแบบมีส่วนร่วมเพื่อการผลิตรายการวิทยุร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ผ่านการอนุมัติเห็นชอบจากผู้ว่าราชการจังหวัดกำแพงเพชร

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลในครั้งนี้ ได้แก่ ตัวแทนเด็กและเยาวชน จำนวน 66 คน โดยคัดเลือกจาก 11 อำเภอ ๆ ละ 6 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ การประชุมกลุ่ม (Focus Group) โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ติดต่อประสานงานกับเด็กและเยาวชนเพื่อเข้าร่วมประชุมกลุ่ม (Focus Group) ในการหาแนวทางพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก จำนวนทั้งสิ้น 66 คน ได้แก่

2. ขั้นตอนเตรียมการ

2.1 กำหนดหัวข้อการประชุมกลุ่ม เรื่องการหาแนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็กโดยเยาวชนจังหวัดกำแพงเพชร

2.2 กำหนดให้มีการประชุมกลุ่ม ในวันที่ 10 ตุลาคม 2552 ณ ห้องประชุมคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

2.3 จัดเตรียมอุปกรณ์ในการบันทึกภาพ บันทึกข้อมูล บันทึกข้อเสนอแนะของผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่ม

3. ขั้นตอนดำเนินการ

3.1 ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล สภาพ ปัญหา และความต้องการรูปแบบการบริหารจัดการรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็กโดยเยาวชนจังหวัดกำแพงเพชร ให้ผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มรับทราบ

3.2 หลังจากที่ได้ผู้วิจัยนำเสนอผลวิเคราะห์ข้อมูลให้ผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มรับทราบแล้วได้เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มซักถาม

3.4 นำเสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการรายการวิทยุชุมชนสำหรับเด็ก โดยเยาวชนจังหวัดกำแพงเพชร คัดกลุ่มและอภิปรายซักถาม หาแนวทางเพิ่มเติม จัดเวทีDebate ข้อมูล ทำข้อตกลงความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน และสรุปแนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการรายการวิทยุชุมชนสำหรับเด็กโดยเยาวชนจังหวัดกำแพงเพชร

3.5 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการประชุมกลุ่ม (Focus Group) และการจัดเวทีDebate ข้อมูล ทำข้อตกลงความร่วมมือระหว่างหน่วยงานมาวิเคราะห์ และสรุปผลแนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการรายการวิทยุชุมชนสำหรับเด็กโดยเยาวชนจังหวัดกำแพงเพชร

การเก็บรวบรวมข้อมูล

รวบรวมข้อมูลจากการนำเสนอจากกลุ่มย่อย และข้อสรุปของทุกกลุ่ม เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการรายการวิทยุชุมชนสำหรับเด็กโดยเยาวชนจังหวัดกำแพงเพชร โดยการจดบันทึก บันทึกเทป และภาพถ่าย

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการรายการวิทยุชุมชนสำหรับเด็กโดยเยาวชนจังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งเป็นผลจากการประชุมกลุ่ม (Focus Group) มาวิเคราะห์ข้อมูลจัดเวทีDebate ข้อมูล ทำข้อตกลงความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน โดยใช้การพรรณนาเชิงวิเคราะห์ และนำเสนอเป็นความเรียง

ขั้นตอนที่ 3 ออกแบบรูปแบบรายการ จัดทำแผนการจัดกิจกรรม จัดกิจกรรม ประเมินการดำเนินโครงการและกิจกรรมปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของโครงการ ศึกษาดูงาน Best Practice ด้านการบริหารจัดการเครือข่ายและการสืบทอดของเยาวชน สรุปผลรูปแบบการบริหารจัดการรายการวิทยุ จัดเวทีนำเสนอผลการประเมินการดำเนินกิจกรรมเพื่อปรับรูปแบบการผลิต

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลในครั้งนี้ ได้แก่ ตัวแทนเด็กและเยาวชน จำนวน 66 คน โดยคัดเลือกจาก 11 อำเภอ ๆ ละ 6 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือโครงการฝึกอบรม ศึกษาดูงาน Best -Practice ด้านการบริหารจัดการเครือข่ายและการสืบทอดของเยาวชน โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ขึ้นเตรียมการจัดอบรม
2. ประชุมทีมวิจัยเพื่อหารูปแบบ และกิจกรรมหลักสูตรการจัดอบรม
3. ประชุมกำหนดวันจัดการฝึกอบรม ดำเนินการเตรียมงาน
4. เปิดรับสมัครเยาวชนที่สนใจเข้าร่วมการอบรมทักษะการจัดรายการวิทยุและ
นักข่าวจ๊ว
5. ประชาสัมพันธ์โครงการ การอบรมทักษะการจัดรายการวิทยุ และนักข่าวจ๊ว
6. ส่งหนังสือแจ้งเครือข่ายแต่ละอำเภอเข้าร่วมการฝึกอบรม
7. กำหนดให้มีการฝึกอบรม ศึกษาดูงาน Best Practice ในวันที่ วันพุธ ที่ 5-7
สิงหาคม 2552 ณ ห้องประชุม คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
กำแพงเพชรศึกษาดูงาน และฟังบรรยายสรุป ของสถานีวิทยุไทย
8. จัดเตรียมอุปกรณ์ในการบันทึกภาพ บันทึกข้อมูล บันทึกข้อเสนอแนะของ
ผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่ม

3. ขั้นตอนการ

3.1 ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล สภาพ ปัญหา และความต้องการ
รูปแบบการบริหารจัดการรายการวิทยุชุมชนสำหรับเด็กโดยเยาวชนจังหวัดกำแพงเพชร ให้ผู้เข้าร่วม
ฝึกอบรมศึกษาดูงานทราบ

3.2 หลังจากที่คุณวิจัยนำเสนอผลวิเคราะห์ข้อมูลให้ผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มรับทราบ
แล้วได้เปิดโอกาสให้ผู้นำกลุ่ม องค์กร แสวงเจตนากรณี Debate ข้อมูลและร่วมทำข้อตกลงร่วมกัน
แบบมีส่วนร่วม

3.4 นำเสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการรายการวิทยุชุมชนสำหรับเด็ก
โดยเยาวชนจังหวัดกำแพงเพชร ต่อกลุ่มและอภิปรายซักถาม หาแนวทางเพิ่มเติม และสรุป
แนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการรายการวิทยุชุมชนสำหรับเด็กโดยเยาวชนจังหวัด
กำแพงเพชร

3.5 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการฝึกอบรม ศึกษาดูงาน Best Practice มา
วิเคราะห์ ด้านการบริหารจัดการเครือข่ายและการสืบทอดของเยาวชน สรุปผลรูปแบบการบริหาร
จัดการรายการวิทยุ จัดเวทีนำเสนอผลการประเมินการดำเนินกิจกรรมเพื่อปรับรูปแบบการผลิต

การเก็บรวบรวมข้อมูล

รวบรวมข้อมูลจากการนำเสนอจากกลุ่มย่อย และข้อสรุปของทุกกลุ่ม เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็กโดยเยาวชนจังหวัดกำแพงเพชร โดยการจดบันทึก บันทึกเทป และภาพถ่าย

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็กโดยเยาวชนจังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งเป็นผลจากการประชุมกลุ่ม มาวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การพรรณนาเชิงวิเคราะห์ และนำเสนอเป็นความเรียง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การดำเนินการวิจัยการพัฒนารูปแบบรายการและการบริหารจัดการรายการวิทยุชุมชนสำหรับเด็กและเยาวชนโดยเด็กและเยาวชนจังหวัดกำแพงเพชร ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยนำเสนอตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการใช้เวลาว่าง ความสนใจความต้องการข้อมูลข่าวสารการเขียนแบบจากสื่อและเนื้อหาที่สื่อนำเสนอ สาเหตุ และผลกระทบของสื่อที่มีต่อเด็กและเยาวชนในจังหวัดกำแพงเพชร

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมมาได้จัดประชุมแบบ Focus group เพื่อทราบความต้องการ ศึกษาปัญหาและหาแนวทางแก้ไข ศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ นำเสนอแนวทางแก้ไข จัดเวที Debate ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมทำข้อตกลงความร่วมมือร่วมกับภาคีที่เกี่ยวข้องแบบมีส่วนร่วมเพื่อการผลิตรายการวิทยุร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ผ่านการอนุมัติเห็นชอบจากผู้ว่าราชการจังหวัดกำแพงเพชร

ขั้นตอนที่ 3 ออกแบบรูปแบบรายการ จัดทำแผนการจัดกิจกรรม จัดกิจกรรม ประเมินการดำเนินโครงการและกิจกรรมปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของโครงการ ศึกษาดูงาน Best Practice ด้านการบริหารจัดการเครือข่ายและการสืบทอดของเยาวชน สรุปผลรูปแบบการบริหารจัดการรายการวิทยุ จัดเวทีนำเสนอผลการประเมินการดำเนินกิจกรรมเพื่อปรับรูปแบบการผลิต

ขั้นตอนที่ 4 ศึกษาสภาพการใช้เวลาว่าง ความสนใจความต้องการข้อมูลข่าวสารการเขียนแบบจากสื่อและเนื้อหาที่สื่อนำเสนอ สาเหตุและผลกระทบของสื่อที่มีต่อเด็กและเยาวชนในจังหวัดกำแพงเพชร โดยรวบรวมข้อมูลจากการใช้แบบสอบถาม โดยนำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

- 1.1. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม
- 1.2. สภาพการดำเนินการจัดรายการวิทยุชุมชนสำหรับเด็กและเยาวชนจังหวัดกำแพงเพชร
- 1.3. ปัญหาการดำเนินการจัดรายการวิทยุชุมชนสำหรับเด็กและเยาวชนจังหวัดกำแพงเพชร
- 1.4. ความต้องการดำเนินการจัดรายการวิทยุชุมชนสำหรับเด็กและเยาวชน
- 1.5. ข้อเสนอแนะในการดำเนินการจัดวิทยุชุมชนสำหรับเด็กและเยาวชนจังหวัด

กำแพงเพชร

1.1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวน ร้อยละของสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	259	58.90
หญิง	181	41.10
2. ประเภทผู้ให้ข้อมูล		
เด็ก (อายุ 2-15 ปี)	220	50.00
เยาวชน (อายุ 16-25 ปี)	220	50.00
3. ที่อยู่		
ในเมือง (ที่อยู่ปัจจุบัน)	220	50.00
นอกเมือง (อยู่ห่างมากกว่า 10 ก.ม.)	220	50.00
4. อำเภอ		
อำเภอเมืองกำแพงเพชร	40	9.10
อำเภอพรานกระต่าย	40	9.10
อำเภอไทรงาม	40	9.10
อำเภอลานกระบือ	40	9.10
อำเภอโกสัมพีนคร	40	9.10
อำเภอพรานกระต่าย	40	9.10
อำเภอคลองขลุง	40	9.10
อำเภอขาณุวรลักษบุรี	40	9.10
อำเภอทรายทองวัฒนา	40	9.10
อำเภอบึงสามัคคี	40	9.10
อำเภอคลองลาน	40	9.10
รวม	440	100.00

จากตารางที่ 1 แสดงว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 58.90 เพศหญิง ร้อยละ 41.10 ประเภทเด็ก ร้อยละ 50.00 เยาวชน ร้อยละ 50.00 อาศัยอยู่ในเมือง ร้อยละ 50.00 อยู่นอกเมือง ร้อยละ 50.00

1.2 สภาพการดำเนินการจัดรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก

ผลการวิเคราะห์สภาพการดำเนินการจัดรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก ที่ได้จากแบบสอบถามดังตาราง ที่ 2 - 5

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการดำเนินการจัดรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็กและเยาวชน จังหวัดกำแพงเพชร โดยรวม

รายการ	เด็ก			เยาวชน			รวม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านสื่อวิทยุชุมชน	2.82	0.30	ปานกลาง	2.79	0.35	ปานกลาง	2.81	0.33	ปานกลาง
2. ด้านนักจัดรายการวิทยุชุมชน	2.84	0.31	ปานกลาง	2.77	0.38	ปานกลาง	2.80	0.35	ปานกลาง
3. ด้านรูปแบบรายการวิทยุชุมชน	2.83	0.30	ปานกลาง	2.77	0.36	ปานกลาง	2.80	0.33	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	2.83	0.28	ปานกลาง	2.78	0.33	ปานกลาง	2.80	0.31	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 แสดงว่า สภาพการดำเนินการจัดรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.80$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านสื่อวิทยุชุมชน ($\bar{X} = 2.84$) รองลงมา ด้านนักจัดรายการวิทยุชุมชน และด้านรูปแบบรายการวิทยุชุมชน ($\bar{X} = 2.80$)

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการดำเนินการจัดการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก ด้านสื่อวิทยุชุมชน

รายการ	เด็ก				เยาวชน				รวม			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	S.D.	$\bar{X}$	แปลผล
1. การให้รู้เป็นสื่อกลางทางวิทยุชุมชน	2.90	0.75	ปานกลาง	2.74	0.71	ปานกลาง	2.82	0.74	ปานกลาง			
2. ความยาวคลื่นวิทยุที่จำได้ง่าย	2.80	0.72	ปานกลาง	2.80	0.78	ปานกลาง	2.80	0.75	ปานกลาง			
3. ความชัดเจนของคลื่นวิทยุชุมชน	2.83	0.67	ปานกลาง	2.76	0.74	ปานกลาง	2.79	0.70	ปานกลาง			
4. การกระจายเสียงได้ครอบคลุมพื้นที่	2.89	0.70	ปานกลาง	2.73	0.68	ปานกลาง	2.81	0.69	ปานกลาง			
5. การจัดทำรายการตลอด 24 ชั่วโมง	2.77	0.71	ปานกลาง	2.76	0.76	ปานกลาง	2.77	0.74	ปานกลาง			
6. การแพร่ภาพและเสียง	2.81	0.67	ปานกลาง	2.75	0.75	ปานกลาง	2.78	0.71	ปานกลาง			
7. การมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวกกับชุมชน	2.86	0.67	ปานกลาง	2.72	0.68	ปานกลาง	2.79	0.68	ปานกลาง			
8. การเป็นสื่อสีขาวสำหรับเด็กและเยาวชน	2.80	0.74	ปานกลาง	2.79	0.78	ปานกลาง	2.80	0.76	ปานกลาง			
9. การโฆษณาประกอบรายการน้อยลง	2.77	0.69	ปานกลาง	2.83	0.79	ปานกลาง	2.80	0.74	ปานกลาง			
10. การเป็นศูนย์กลางกระจายข่าวสารในท้องถิ่น	2.84	0.67	ปานกลาง	2.73	0.72	ปานกลาง	2.79	0.70	ปานกลาง			
11. การมีสายข่าวครอบคลุมพื้นที่	2.75	0.77	ปานกลาง	2.80	0.79	ปานกลาง	2.78	0.78	ปานกลาง			
12. การเน้นประโยชน์ของสังคมและส่วนรวม	2.75	0.70	ปานกลาง	2.91	0.78	ปานกลาง	2.83	0.74	ปานกลาง			
13. การเป็นสื่อมีคุณภาพ	2.84	0.75	ปานกลาง	2.79	0.73	ปานกลาง	2.82	0.74	ปานกลาง			
14. ความเป็นกลางในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร	2.85	0.77	ปานกลาง	2.81	0.79	ปานกลาง	2.83	0.78	ปานกลาง			

รายการ	เด็ก				เยาวชน				รวม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	S.D.	แปลผล
15. การเลือกสื่อโฆษณาที่สร้างสรรค์	2.78	0.68	ปานกลาง	2.86	0.74	ปานกลาง	2.82	0.71	ปานกลาง		
16. การอุปการะดำเนินงานทันสมัย	2.86	0.79	ปานกลาง	2.72	0.69	ปานกลาง	2.79	0.75	ปานกลาง		
17. การทันต่อเหตุการณ์ และสถานการณ์ต่างๆ	2.79	0.71	ปานกลาง	2.86	0.75	ปานกลาง	2.82	0.73	ปานกลาง		
18. กระตุ้นให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ	2.81	0.67	ปานกลาง	2.83	0.74	ปานกลาง	2.82	0.71	ปานกลาง		
19. การเป็นศูนย์กลางช่วยเหลือผู้เดือดร้อน	2.85	0.76	ปานกลาง	2.68	0.71	ปานกลาง	2.76	0.74	ปานกลาง		
20. การถ่ายทอดสื่อสารได้ถูกต้อง	2.73	0.68	ปานกลาง	2.86	0.78	ปานกลาง	2.80	0.73	ปานกลาง		
21. ความเพียงพอของทรัพยากรในการดำเนินงาน	2.88	0.71	ปานกลาง	2.84	0.78	ปานกลาง	2.86	0.75	ปานกลาง		
22. ความน่าสนใจของรูปแบบรายการ	2.92	0.83	ปานกลาง	2.68	0.73	ปานกลาง	2.80	0.79	ปานกลาง		
23. การพัฒนารูปแบบรายการอย่างสม่ำเสมอ	2.80	0.73	ปานกลาง	2.80	0.75	ปานกลาง	2.80	0.74	ปานกลาง		
24. การมีส่วนร่วมขององค์กรภาครัฐและเอกชน	2.84	0.71	ปานกลาง	2.80	0.77	ปานกลาง	2.82	0.74	ปานกลาง		
25. การรายงานข่าวสารข้อมูลในชุมชน และพื้นที่	2.86	0.72	ปานกลาง	2.81	0.77	ปานกลาง	2.84	0.74	ปานกลาง		
26. ความสะดวกในการติดต่อประสานงาน	2.77	0.72	ปานกลาง	2.85	0.73	ปานกลาง	2.81	0.73	ปานกลาง		
27. การประชาสัมพันธ์ข่าวสารข้อมูลต่างๆ	2.81	0.69	ปานกลาง	2.79	0.74	ปานกลาง	2.80	0.71	ปานกลาง		
ค่าเฉลี่ยรวม	2.82	0.30	ปานกลาง	2.79	0.35	ปานกลาง	2.81	0.33	ปานกลาง		

จากตารางที่ 3 แสดงว่า สภาพการดำเนินงานการจัดรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก ด้านสื่อวิทยุชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.81$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ความเพียงพอของทรัพยากรในการดำเนินงาน ($\bar{X} = 2.86$) รองลงมา การรายงานข่าวสารข้อมูลในชุมชนและพื้นที่ ($\bar{X} = 2.84$) และการเน้นประโยชน์ของสังคมและส่วนรวม ความเป็นกลางในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร ($\bar{X} = 2.83$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ การเป็นศูนย์กลางช่วยเหลือผู้เดือดร้อน ($\bar{X} = 2.76$) รองลงมาคือ การจัดทำรายการตลอด 24 ชั่วโมง ($\bar{X} = 2.77$) และการมีสายข่าวครอบคลุมพื้นที่ ($\bar{X} = 2.78$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการดำเนินการจัดรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก ด้านกองครายการวิทยุชุมชน

รายการ	เด็ก			เยาวชน			รวม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การสื่อสารกับเด็กและเยาวชน ได้อย่างเข้าใจ	2.82	0.72	ปานกลาง	2.78	0.76	ปานกลาง	2.80	0.74	ปานกลาง
2. ความสามารถในการให้คำปรึกษา	2.84	0.79	ปานกลาง	2.80	0.77	ปานกลาง	2.82	0.78	ปานกลาง
3. ความสามารถในการเข้าใจผู้ฟัง	2.80	0.70	ปานกลาง	2.79	0.74	ปานกลาง	2.80	0.72	ปานกลาง
4. ความรู้รอบตัวในเรื่องต่างๆ ดี	2.80	0.75	ปานกลาง	2.67	0.74	ปานกลาง	2.74	0.75	ปานกลาง
5. ความรับผิดชอบในหน้าที่สูง	2.86	0.74	ปานกลาง	2.73	0.71	ปานกลาง	2.80	0.73	ปานกลาง
6. สุขภาพจิตดี ร่าเริงแจ่มใส	2.95	0.71	ปานกลาง	2.74	0.68	ปานกลาง	2.84	0.70	ปานกลาง
7. มีมนุษยสัมพันธ์ดี	2.86	0.75	ปานกลาง	2.67	0.74	ปานกลาง	2.77	0.75	ปานกลาง
8. มีบุคลิกภาพเป็นของตนเอง	2.85	0.73	ปานกลาง	2.81	0.76	ปานกลาง	2.83	0.74	ปานกลาง
9. ความสามารถในการนำเสนอรายการ	2.94	0.74	ปานกลาง	2.79	0.69	ปานกลาง	2.86	0.72	ปานกลาง
10. ใช้ภาษาไทย และภาษาต่างประเทศได้ถูกต้อง	2.90	0.75	ปานกลาง	2.66	0.73	ปานกลาง	2.78	0.75	ปานกลาง
11. การพูดจาเสียงดังฟังได้ชัดเจน	2.84	0.73	ปานกลาง	2.80	0.74	ปานกลาง	2.82	0.74	ปานกลาง
12. การทำตัวเป็นตัวอย่างที่ดี	2.93	0.73	ปานกลาง	2.77	0.69	ปานกลาง	2.85	0.71	ปานกลาง
13. การพูดจาเพราะ มีสัมมาคารวะ	2.85	0.74	ปานกลาง	2.71	0.73	ปานกลาง	2.78	0.74	ปานกลาง
14. การพูดจามีสาระตามรูปแบบรายการ	2.80	0.78	ปานกลาง	2.87	0.81	ปานกลาง	2.84	0.79	ปานกลาง

ตารางที่ 4 (ต่อ)

รายการ	เด็ก				เยาวชน				รวม	
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	แปลผล
15. คุณธรรมและจริยธรรมในการจัดการรายการ	2.76	0.70	ปานกลาง	2.79	0.73	ปานกลาง	2.79	0.71	ปานกลาง	ปานกลาง
16. ความสามารถในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า	2.88	0.75	ปานกลาง	2.72	0.73	ปานกลาง	2.80	0.75	ปานกลาง	ปานกลาง
17. มีอยู่ใกล้เคียงกับผู้ฟังในรายการนั้น	2.81	0.78	ปานกลาง	2.85	0.81	ปานกลาง	2.83	0.79	ปานกลาง	ปานกลาง
18. ความสามารถในการโน้มน้าวจิตใจผู้ฟัง	2.75	0.68	ปานกลาง	2.80	0.73	ปานกลาง	2.77	0.70	ปานกลาง	ปานกลาง
19. การเสนอข้อคิด และให้กำลังใจผู้ฟัง	2.86	0.75	ปานกลาง	2.69	0.72	ปานกลาง	2.78	0.74	ปานกลาง	ปานกลาง
20. มีประสบการณ์ในการพูดและจัดการรายการ	2.86	0.79	ปานกลาง	2.83	0.81	ปานกลาง	2.85	0.80	ปานกลาง	ปานกลาง
21. การนำเสนอสิ่งแปลกใหม่ทันโลก	2.75	0.65	ปานกลาง	2.79	0.74	ปานกลาง	2.77	0.70	ปานกลาง	ปานกลาง
22. ความน่าเชื่อถือในการจัดการรายการ	2.82	0.74	ปานกลาง	2.71	0.72	ปานกลาง	2.77	0.73	ปานกลาง	ปานกลาง
23. ความมีเหตุผลประกอบการนำเสนอรายการ	2.75	0.72	ปานกลาง	2.89	0.80	ปานกลาง	2.82	0.76	ปานกลาง	ปานกลาง
24. การพัฒนาทักษะ ความรู้ และความสามารถ	2.71	0.64	ปานกลาง	2.85	0.77	ปานกลาง	2.78	0.71	ปานกลาง	ปานกลาง
25. การควบคุมอารมณ์ และความรู้สึกลึก	2.86	0.72	ปานกลาง	2.78	0.76	ปานกลาง	2.82	0.74	ปานกลาง	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	2.83	0.31	ปานกลาง	2.77	0.38	ปานกลาง	2.80	0.35	ปานกลาง	ปานกลาง

จากตารางที่ 4 แสดงว่า สภาพการดำเนินการจัดการรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก ด้านการจัดรายการวิทยุชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.80$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ความสามารถในการนำเสนอรายการ ($\bar{X} = 2.86$) รองลงมา การทำตัวเป็นตัวอย่างที่ดี มีประสบการณ์ในการพูดและจัดรายการ ($\bar{X} = 2.85$) และสุขภาพจิตดี ร่าเริงแจ่มใส การพูดจามีสาระตามรูปแบบรายการ ($\bar{X} = 2.84$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ความรู้รอบตัวในเรื่องต่างๆ ดี ($\bar{X} = 2.74$) อันดับรองลงมาคือ มีมนุษยสัมพันธ์ดี ($\bar{X} = 2.77$) และอันดับสามมี 3 สภาพการคือ (1) ความสามารถในการโน้มน้าวจิตใจผู้ฟัง ($\bar{X} = 2.77$) (2) การนำเสนอสิ่งแปลกใหม่ทันโลก ($\bar{X} = 2.77$) และ (3) ความน่าเชื่อถือในการจัดรายการ ($\bar{X} = 2.77$) ตามลำดับ

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการดำเนินการจัดรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก ด้านรูปแบบรายการวิทยุชุมชน

รายการ	เด็ก			เยาวชน			รวม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ความต้องการฟังเพลง	2.70	0.73	ปานกลาง	2.88	0.76	ปานกลาง	2.79	0.75	ปานกลาง
2. ความต้องการเพลงที่ทันสมัย	2.72	0.64	ปานกลาง	2.92	0.80	ปานกลาง	2.82	0.73	ปานกลาง
3. การสนทนาระหว่างผู้จัดกับผู้ฟัง	2.89	0.78	ปานกลาง	2.67	0.72	ปานกลาง	2.78	0.75	ปานกลาง
4. การตอบปัญหาหรือให้คำปรึกษาต่างๆ	2.69	0.73	ปานกลาง	2.82	0.77	ปานกลาง	2.75	0.76	ปานกลาง
5. ความรู้เรื่องวิชาการ และการศึกษา	2.74	0.65	ปานกลาง	2.90	0.78	ปานกลาง	2.82	0.72	ปานกลาง
6. การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างวัยเดียวกัน	2.87	0.74	ปานกลาง	2.71	0.72	ปานกลาง	2.79	0.73	ปานกลาง
7. รายการที่ฟังง่าย ไม่น่าเบื่อ	2.75	0.78	ปานกลาง	2.82	0.79	ปานกลาง	2.79	0.78	ปานกลาง
8. รายการธรรมะที่มีรูปแบบน่าสนใจ	2.77	0.67	ปานกลาง	2.75	0.72	ปานกลาง	2.76	0.69	ปานกลาง
9. รายการส่งเสริมวัฒนธรรม	2.91	0.74	ปานกลาง	2.66	0.71	ปานกลาง	2.79	0.74	ปานกลาง
10. การนำเสนอข่าวสารในชุมชน และพื้นที่	2.74	0.77	ปานกลาง	2.84	0.84	ปานกลาง	2.79	0.81	ปานกลาง
11. การประชาสัมพันธ์ให้ความช่วยเหลือ	2.80	0.69	ปานกลาง	2.77	0.73	ปานกลาง	2.78	0.71	ปานกลาง
12. การประชาสัมพันธ์กิจกรรมชุมชนและพื้นที่	2.90	0.75	ปานกลาง	2.69	0.73	ปานกลาง	2.79	0.74	ปานกลาง
13. รายการบันเทิงคารา	2.80	0.78	ปานกลาง	2.85	0.80	ปานกลาง	2.82	0.79	ปานกลาง
14. รูปแบบรายการที่ดึงดูดความสนใจ	2.82	0.68	ปานกลาง	2.80	0.73	ปานกลาง	2.81	0.71	ปานกลาง

ตารางที่ 5 (ต่อ)

รายการ	เด็ก				เยาวชน				รวม			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
15. รายการแนะนำกิจกรรมที่มีสาระ	2.87	0.75	ปานกลาง	2.74	0.73	ปานกลาง	2.80	0.74	ปานกลาง	2.80	0.74	ปานกลาง
16. รายการสาระสำหรับบุคคลทั่วไป	2.83	0.72	ปานกลาง	2.92	0.79	ปานกลาง	2.88	0.76	ปานกลาง	2.88	0.76	ปานกลาง
17. รายการข่าวด้านสิ่งแวดล้อม	2.76	0.63	ปานกลาง	2.82	0.75	ปานกลาง	2.79	0.69	ปานกลาง	2.79	0.69	ปานกลาง
18. จัดการประกวดกิจกรรมต่างๆ	2.84	0.74	ปานกลาง	2.74	0.72	ปานกลาง	2.79	0.73	ปานกลาง	2.79	0.73	ปานกลาง
19. รายการนักประกาศหน้าใหม่	2.92	0.76	ปานกลาง	2.88	0.73	ปานกลาง	2.90	0.75	ปานกลาง	2.90	0.75	ปานกลาง
20. การจัดรายการนอกสถานที่	2.77	0.63	ปานกลาง	2.76	0.71	ปานกลาง	2.77	0.67	ปานกลาง	2.77	0.67	ปานกลาง
21. การฝึกประสบการณ์ภาคเรียน	2.87	0.73	ปานกลาง	2.70	0.73	ปานกลาง	2.79	0.73	ปานกลาง	2.79	0.73	ปานกลาง
22. การเล่นเกมชิงรางวัล	2.95	0.76	ปานกลาง	2.85	0.74	ปานกลาง	2.90	0.75	ปานกลาง	2.90	0.75	ปานกลาง
23. รายการสถานการณบ้านเมือง	2.80	0.66	ปานกลาง	2.75	0.72	ปานกลาง	2.78	0.69	ปานกลาง	2.78	0.69	ปานกลาง
24. รายการวิทยุเพื่อการศึกษา	2.96	0.73	ปานกลาง	2.64	0.72	ปานกลาง	2.80	0.74	ปานกลาง	2.80	0.74	ปานกลาง
25. รายการนิทานสำหรับเด็ก	2.83	0.78	ปานกลาง	2.82	0.76	ปานกลาง	2.83	0.77	ปานกลาง	2.83	0.77	ปานกลาง
26. รายการเตือนและระวังภัยสังคม	2.81	0.67	ปานกลาง	2.78	0.76	ปานกลาง	2.80	0.71	ปานกลาง	2.80	0.71	ปานกลาง
27. รายการเกี่ยวกับประวัติศาสตร์	3.02	0.74	ปานกลาง	2.65	0.73	ปานกลาง	2.84	0.76	ปานกลาง	2.84	0.76	ปานกลาง
28. รายการความรู้รอบตัว	2.79	0.76	ปานกลาง	2.79	0.77	ปานกลาง	2.79	0.76	ปานกลาง	2.79	0.76	ปานกลาง
29. รายการเฉพาะวัยและเพศ	2.86	0.69	ปานกลาง	2.70	0.69	ปานกลาง	2.78	0.69	ปานกลาง	2.78	0.69	ปานกลาง

ตารางที่ 5 (ต่อ)

รายการ	เด็ก			เยาวชน			รวม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
30. การโฆษณาประกอบรายการพอประมาณ	3.03	0.74	ปานกลาง	2.62	0.71	ปานกลาง	2.82	0.75	ปานกลาง
31. รายการที่ครอบคลุมทั้งเด็กและเยาวชน	2.81	0.73	ปานกลาง	2.71	0.71	ปานกลาง	2.76	0.72	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	2.83	0.30	ปานกลาง	2.77	0.36	ปานกลาง	2.80	0.33	ปานกลาง

จากตารางที่ 5 แสดงว่า สภาพการดำเนินการจัดการรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก ด้านรูปแบบรายการวิทยุชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.80$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ รายการนักเรียนประกาศนียบัตรใหม่ การเล่นเกมชิงรางวัล ($\bar{X} = 2.90$) รองลงมา รายการสาระสำหรับบุคคลทั่วไป ($\bar{X} = 2.88$) และรายการเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ($\bar{X} = 2.84$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ การตอบปัญหาหรือให้คำปรึกษา วิทยต่างๆ ($\bar{X} = 2.75$) รองลงมาคือรายการธรรมะที่มีรูปแบบน่าสนใจ ($\bar{X} = 2.76$) และการจัดการรายการนอกสถานที่ ($\bar{X} = 2.77$) ตามลำดับ

1.3 ปัญหาการดำเนินการจัดรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก

ผลการวิเคราะห์ปัญหาการดำเนินการจัดรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก ที่ได้จากแบบสอบถามดังตารางที่ 6 - 9

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาการดำเนินการจัดรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก โดยรวม

รายการ	เด็ก			เยาวชน			รวม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านสื่อวิทยุชุมชน	3.07	0.31	ปานกลาง	3.05	0.27	ปานกลาง	3.25	0.28	ปานกลาง
2. ด้านนักจัดรายการวิทยุชุมชน	3.04	0.25	ปานกลาง	3.15	0.29	ปานกลาง	3.03	0.26	ปานกลาง
3. ด้านรูปแบบรายการวิทยุชุมชน	3.37	0.20	มาก	3.34	0.21	มาก	3.24	0.21	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	3.16	0.17	ปานกลาง	3.18	0.18	ปานกลาง	3.18	0.17	ปานกลาง

จากตารางที่ 6 แสดงว่า ปัญหาการดำเนินการจัดรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.18$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านสื่อวิทยุชุมชน ($\bar{X} = 3.25$) รองลงมา ด้านรูปแบบรายการวิทยุชุมชน ($\bar{X} = 3.24$) และด้านนักจัดรายการวิทยุชุมชน ($\bar{X} = 3.03$) ตามลำดับ

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาการดำเนินการจัดการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก ด้านสื่อวิทยุชุมชน

รายการ	เด็ก			เยาวชน			รวม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การให้รู้ว่าเป็นสื่อกลางทางวิทยุชุมชน	3.39	0.89	มาก	3.32	0.93	มาก	3.36	0.93	มาก
2. ความยาวคลื่นวิทยุที่จำได้ง่าย	3.28	0.92	มาก	3.44	0.94	มาก	3.38	0.93	มาก
3. ความชัดเจนของคลื่นวิทยุชุมชน	3.36	0.93	มาก	3.29	0.81	มาก	3.34	0.87	มาก
4. การกระจายเสียงได้ครอบคลุมทุกพื้นที่	2.96	0.78	ปานกลาง	2.93	0.80	ปานกลาง	3.01	0.80	ปานกลาง
5. การจัดทำรายการตลอด 24 ชั่วโมง	2.80	0.77	ปานกลาง	2.85	0.81	ปานกลาง	2.85	0.82	ปานกลาง
6. การแพร่ภาพและเสียง	2.96	0.83	ปานกลาง	2.99	0.86	ปานกลาง	2.96	0.83	ปานกลาง
7. การมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวกกับชุมชน	3.07	0.81	ปานกลาง	3.06	0.84	ปานกลาง	3.10	0.82	ปานกลาง
8. การเป็นสื่อสีขาวสำหรับเด็กและเยาวชน	3.03	0.91	ปานกลาง	3.02	0.94	ปานกลาง	3.04	0.94	ปานกลาง
9. การโฆษณาประกอบรายการน้อยลง	3.12	0.89	ปานกลาง	3.11	0.87	ปานกลาง	3.12	0.88	ปานกลาง
10. การเป็นศูนย์กลางกระจายข่าวสารในท้องถิ่น	2.89	0.82	ปานกลาง	2.92	0.90	ปานกลาง	2.90	0.84	ปานกลาง
11. การมีสายข่าวครอบคลุมพื้นที่	3.01	0.87	ปานกลาง	2.93	0.93	ปานกลาง	2.98	0.91	ปานกลาง
12. การเน้นประโยชน์ของสังคมและส่วนรวม	3.00	0.85	ปานกลาง	3.03	0.85	ปานกลาง	2.97	0.84	ปานกลาง
13. การเป็นสื่อที่มีคุณภาพ	3.30	0.88	มาก	3.20	0.94	ปานกลาง	3.24	0.94	ปานกลาง
14. ความเป็นกลางในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร	3.14	0.88	ปานกลาง	3.15	0.90	ปานกลาง	3.12	0.90	ปานกลาง

ตารางท 7 (ต่อ)

รายการ	เด็ก				เยาวชน				รวม			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
15. การเลือกสื่อโฆษณาที่สร้างสรรค์	3.14	0.95	ปานกลาง	3.16	0.83	ปานกลาง	3.14	0.89	ปานกลาง	3.14	0.89	ปานกลาง
16. การอุปถัมภ์ค้ำเงินงานทันสมัย	2.97	0.82	ปานกลาง	2.93	0.84	ปานกลาง	3.00	0.83	ปานกลาง	3.00	0.83	ปานกลาง
17. การทันต่อเหตุการณ์ และสถานการณ์ต่างๆ	3.10	0.95	ปานกลาง	3.05	0.88	ปานกลาง	3.09	0.91	ปานกลาง	3.09	0.91	ปานกลาง
18. กระตุ้นให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ	3.23	0.91	ปานกลาง	3.11	0.99	ปานกลาง	3.18	0.94	ปานกลาง	3.18	0.94	ปานกลาง
19. การเป็นศูนย์กลางช่วยเหลือผู้เดือนร้อน	2.96	0.83	ปานกลาง	3.13	0.94	ปานกลาง	3.07	0.92	ปานกลาง	3.07	0.92	ปานกลาง
20. การถ่ายทอดสื่อสารได้ถูกต้อง	3.05	0.83	ปานกลาง	2.96	0.85	ปานกลาง	3.03	0.84	ปานกลาง	3.03	0.84	ปานกลาง
21. ความเพียงพอของทรัพยากรในการดำเนินงาน	3.12	0.88	ปานกลาง	3.05	0.91	ปานกลาง	3.09	0.89	ปานกลาง	3.09	0.89	ปานกลาง
22. ความน่าสนใจของรูปแบบรายการ	2.93	0.91	ปานกลาง	2.94	0.85	ปานกลาง	2.94	0.88	ปานกลาง	2.94	0.88	ปานกลาง
23. การพัฒนารูปแบบรายการอย่างสม่ำเสมอ	3.05	0.80	ปานกลาง	3.02	0.90	ปานกลาง	2.98	0.84	ปานกลาง	2.98	0.84	ปานกลาง
24. การมีส่วนร่วมขององค์กรภาครัฐและเอกชน	2.91	0.79	ปานกลาง	2.84	0.78	ปานกลาง	2.84	0.76	ปานกลาง	2.84	0.76	ปานกลาง
25. การรายงานข่าวสารข้อมูลในชุมชน และพื้นที่	3.00	0.82	ปานกลาง	2.91	0.86	ปานกลาง	2.93	0.85	ปานกลาง	2.93	0.85	ปานกลาง
26. ความสะดวกในการติดต่อประสานงาน	2.85	0.76	ปานกลาง	2.89	0.79	ปานกลาง	2.83	0.77	ปานกลาง	2.83	0.77	ปานกลาง
27. การประชาสัมพันธ์ข่าวสารข้อมูลต่างๆ	3.36	0.84	มาก	3.25	0.95	ปานกลาง	3.31	0.92	มาก	3.31	0.92	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.07	0.31	ปานกลาง	3.05	0.27	ปานกลาง	3.25	0.28	ปานกลาง	3.25	0.28	ปานกลาง

ตารางที่ 7 แสดงว่า ปัญหาการดำเนินการจัดการรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก ด้านสื่อวิทยุชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.25$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ความยาวคลื่นวิทยุที่จำได้ง่าย ($\bar{X} = 3.38$) รองลงมา การให้ยัรู้่นเป็นสื่อกลางทางวิทยุชุมชน ($\bar{X} = 3.36$) และความชัดเจนของคลื่นวิทยุชุมชน ($\bar{X} = 3.34$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ความสะดวกในการติดต่อประสานงาน ($\bar{X} = 2.83$) รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมขององค์กรภาครัฐและเอกชน ($\bar{X} = 2.84$) และการจัดทำรายการตลอด 24 ชั่วโมง ($\bar{X} = 2.83$) ตามลำดับ

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาการดำเนินการจัดการรายชมนเพื่อต้นเค้และเยาวชน จังหวัดกำแพงเพชร
 ด้านนั้กัจัดรายชมนการวิทยุชุมชน

รายการ	เด็ก			เยาวชน			รวม	
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	แปลผล
1. การสื่อสารกับเด็กและเยาวชนได้อย่างเข้าใจ	2.92	0.81	ปานกลาง	2.89	0.77	ปานกลาง	2.93	ปานกลาง
2. ความสามารถในการให้คำปรึกษา	3.13	0.86	ปานกลาง	3.13	0.86	ปานกลาง	3.11	ปานกลาง
3. ความสามารถในการเข้าใจผู้ฟัง	2.92	0.81	ปานกลาง	3.13	0.89	ปานกลาง	3.02	ปานกลาง
4. ความรู้รอบตัวในเรื่องต่างๆ ดี	3.00	0.84	ปานกลาง	3.04	0.87	ปานกลาง	3.05	ปานกลาง
5. ความรับผิดชอบในหน้าที่สูง	3.10	0.83	ปานกลาง	3.00	0.83	ปานกลาง	3.05	ปานกลาง
6. สุขภาพจิตดี ร่าเริงแจ่มใส	3.15	0.76	ปานกลาง	3.11	0.81	ปานกลาง	3.13	ปานกลาง
7. มีมนุษยสัมพันธ์ดี	3.01	0.85	ปานกลาง	3.12	0.89	ปานกลาง	3.08	ปานกลาง
8. มีบุคลิกภาพเป็นของตนเอง	3.17	0.87	ปานกลาง	3.05	0.86	ปานกลาง	3.08	ปานกลาง
9. ความสามารถในการนำเสนอรายการ	3.08	0.78	ปานกลาง	3.04	0.81	ปานกลาง	3.05	ปานกลาง
10. ใช้ภาษาไทย และภาษาต่างประเทศได้ถูกต้อง	2.92	0.83	ปานกลาง	2.99	0.93	ปานกลาง	3.00	ปานกลาง
11. การพูดจาเสียงดังฟังได้ชัดเจน	3.21	0.87	ปานกลาง	3.17	0.92	ปานกลาง	3.15	ปานกลาง
12. การทำตัวเป็นตัวอย่างที่ดี	3.27	0.84	มาก	3.27	0.84	มาก	3.24	มาก
13. การพูดจาไพเราะ มีสัมมาคารวะ	3.08	0.87	ปานกลาง	3.13	0.91	ปานกลาง	3.14	ปานกลาง

ตารางที่ 8 (ต่อ)

รายการ	เด็ก			เยาวชน			รวม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
14. การพูดจามีสาระตามรูปแบบรายการ	3.11	0.87	ปานกลาง	3.21	0.92	ปานกลาง	3.15	0.91	ปานกลาง
15. คุณธรรมและจริยธรรมในการจัดการ	3.26	0.86	มาก	3.24	0.89	ปานกลาง	3.27	0.86	มาก
16. ความสามารถในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า	3.26	0.95	มาก	3.10	0.94	ปานกลาง	3.20	0.92	ปานกลาง
17. มีอายุใกล้เคียงกับผู้ฟังในรายการนั้น	3.23	0.87	ปานกลาง	3.27	0.86	มาก	3.29	0.88	มาก
18. ความสามารถในการโน้มน้าวจิตใจผู้ฟัง	3.28	0.88	มาก	3.15	0.90	ปานกลาง	3.24	0.90	ปานกลาง
19. การเสนอข้อคิด และให้กำลังใจผู้ฟัง	3.24	0.93	ปานกลาง	3.27	0.98	มาก	3.30	0.94	มาก
20. มีประสบการณ์ในการพูดและจัดการ	3.23	0.89	ปานกลาง	3.26	0.88	มาก	3.26	0.90	มาก
21. การนำเสนอสิ่งแปลกใหม่ทันโลก	3.37	0.87	มาก	3.31	0.93	มาก	3.34	0.91	มาก
22. ความน่าเชื่อถือในการจัดการ	3.20	0.99	ปานกลาง	3.24	0.98	ปานกลาง	3.22	0.97	ปานกลาง
23. ความมีเหตุผลประกอบการนำเสนอรายการ	3.26	0.95	มาก	3.31	0.93	มาก	3.28	0.93	มาก
24. การพัฒนาทักษะ ความรู้ และความสามารถ	3.25	0.88	ปานกลาง	3.22	0.87	ปานกลาง	3.23	0.89	ปานกลาง
25. การควบคุมอารมณ์ และความรู้สึ	3.17	0.92	ปานกลาง	3.17	0.93	ปานกลาง	3.19	0.93	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	3.04	0.25	ปานกลาง	3.15	0.29	ปานกลาง	3.03	0.26	ปานกลาง

จากการที่ 8 แสดงว่า ปัญหาการดำเนินการจัดการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก ด้านการจัดรายการวิทยุชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.03$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การนำเสนอสิ่งแปลกใหม่ทันโลก ($\bar{X} = 3.34$) รองลงมา การเสนอข้อคิดและให้กำลังใจผู้ฟัง ($\bar{X} = 3.30$) และมีอายุใกล้เคียงกับผู้ฟังในรายการนั้น ($\bar{X} = 3.29$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ การสื่อสารกับเด็กและเยาวชนได้อย่างเข้าใจ ($\bar{X} = 2.93$) รองลงมาคือ ใช้ภาษาไทยและภาษาต่างประเทศได้ถูกต้อง ($\bar{X} = 2.83$) และความสามารถในการเข้าใจผู้ฟัง ($\bar{X} = 2.83$) ตามลำดับ

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาการดำเนินการจัดรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก ด้านรูปแบบรายการวิทยุชุมชน

รายการ	เด็ก			เยาวชน			รวม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ความต้องการฟังเพลง	3.19	0.96	ปานกลาง	3.30	0.90	ปานกลาง	3.24	0.95	ปานกลาง
2. ความต้องการเพลงที่ทันสมัย	3.16	0.93	ปานกลาง	3.25	0.90	ปานกลาง	3.20	0.94	ปานกลาง
3. การสนทนาระหว่างผู้จัดกับผู้ฟัง	3.17	0.99	ปานกลาง	2.95	0.90	ปานกลาง	3.11	0.96	ปานกลาง
4. การตอบปัญหาหรือให้คำปรึกษาต่างๆ	3.29	0.97	มาก	3.13	0.92	ปานกลาง	3.16	0.95	ปานกลาง
5. ความรู้เรื่องวิชาการ และการศึกษา	3.16	0.89	ปานกลาง	3.24	0.87	ปานกลาง	3.22	0.89	ปานกลาง
6. การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างวัยเดียวกัน	3.24	0.93	ปานกลาง	3.07	0.93	ปานกลาง	3.18	0.95	ปานกลาง
7. รายการที่ฟังง่าย ไม่น่าเบื่อ	3.47	0.92	มาก	3.21	0.94	ปานกลาง	3.32	0.93	มาก
8. รายการธรรมะที่มีรูปแบบน่าสนใจ	3.25	0.96	ปานกลาง	3.18	0.91	ปานกลาง	3.23	0.94	ปานกลาง
9. รายการส่งเสริมวัฒนธรรม	3.27	0.91	มาก	3.15	0.94	ปานกลาง	3.18	0.93	ปานกลาง
10. การนำเสนอข่าวสารในชุมชน และพื้นที่	3.37	0.91	มาก	3.30	0.96	มาก	3.36	0.93	มาก
11. การประชาสัมพันธ์ให้ความช่วยเหลือ	3.15	0.93	ปานกลาง	3.22	0.95	ปานกลาง	3.21	0.94	ปานกลาง
12. การประชาสัมพันธ์กิจกรรมชุมชนและพื้นที่	3.32	0.91	มาก	3.46	0.95	มาก	3.39	0.95	มาก
13. รายการบันเทิงคารา	3.36	0.92	มาก	3.44	0.91	มาก	3.38	0.92	มาก
14. รูปแบบรายการที่ดึงดูดความสนใจ	3.51	0.92	มาก	3.45	0.95	มาก	3.50	0.93	มาก

ตารางท 9 (ต่อ)

รายการ	เด็ก				เยาวชน				รวม	
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	
15. รายการแนะนำกิจกรรมที่มีสาระ	3.39	0.89	มาก	3.33	0.97	มาก	3.37	0.93	มาก	
16. รายการสาระสำหรับบุคคลทั่วไป	3.31	0.92	มาก	3.26	0.91	มาก	3.33	0.93	มาก	
17. รายการข่าวต้นชั่วโมง	3.29	0.96	มาก	3.36	0.94	มาก	3.33	0.94	มาก	
18. จัดการประกวดกิจกรรมต่างๆ	3.38	0.89	มาก	3.29	0.95	มาก	3.34	0.92	มาก	
19. รายการนักประกาศหน้าใหม่	3.40	0.89	มาก	3.45	0.86	มาก	3.44	0.89	มาก	
20. การจัดรายการนอกสถานที่	3.31	0.91	มาก	3.54	0.90	มาก	3.45	0.92	มาก	
21. การฝึกประสบการณ์ปิดภาคเรียน	3.60	0.89	มาก	3.40	0.90	มาก	3.49	0.90	มาก	
22. การเล่นเกมสัปดาห์	3.43	0.97	มาก	3.51	0.90	มาก	3.44	0.93	มาก	
23. รายการสถานการณ์บ้านเมือง	3.47	0.87	มาก	3.42	0.97	มาก	3.43	0.94	มาก	
24. รายการวิทยุเพื่อการศึกษา	3.50	0.97	มาก	3.49	0.95	มาก	3.52	0.95	มาก	
25. รายการนิทานสำหรับเด็ก	3.52	0.96	มาก	3.47	0.99	มาก	3.48	0.97	มาก	
26. รายการเตือนและระวังภัยสังคม	3.60	0.93	มาก	3.45	0.90	มาก	3.52	0.92	มาก	
27. รายการเกี่ยวกับประวัติศาสตร์	3.45	0.93	มาก	3.59	0.91	มาก	2.53	0.92	มาก	
28. รายการความรู้รอบตัว	3.48	0.94	มาก	3.52	0.95	มาก	3.51	0.94	มาก	
29. รายการเฉพาะวัยและเพศ	3.53	0.94	มาก	3.45	0.97	มาก	3.48	0.96	มาก	

ตารางที่ 9 (ต่อ)

รายการ	เด็ก			เยาวชน			รวม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
30. การโฆษณาประกอบรายการพอสมควร	3.46	0.94	มาก	3.30	0.93	มาก	3.37	0.93	มาก
31. รายการที่ครอบคลุมทั้งเด็กและเยาวชน	3.40	0.94	มาก	3.38	0.87	มาก	3.38	0.91	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.37	0.20	มาก	3.34	0.21	มาก	3.24	0.21	ปานกลาง

จากตารางที่ 9 แสดงว่า ปัญหาการดำเนินการจัดการรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก ด้านรูปแบบรายการวิทยุชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.24$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ รายการวิทยุเพื่อการศึกษา รายการเตือนและระวังภัยสังคม ($\bar{X} = 3.52$) รองลงมา รายการความรู้รอบตัว ($\bar{X} = 3.51$) และรูปแบบรายการที่ดึงดูดความสนใจ ($\bar{X} = 3.50$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ รายการเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ($\bar{X} = 2.53$) รองลงมาคือการสนทนาระหว่างผู้จัดกับผู้ฟัง ($\bar{X} = 3.11$) และการตอบปัญหาหรือให้คำปรึกษาต่างๆ ($\bar{X} = 3.16$) ตามลำดับ

1.4 ความต้องการดำเนินการจัดรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก

ผลการวิเคราะห์หาค่าความต้องการดำเนินการจัดรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก ที่ได้จากแบบสอบถามดังตาราง ที่ 10 - 13

ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการดำเนินการจัดรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก โดยรวม

รายการ	เด็ก			เยาวชน			รวม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านสื่อวิทยุชุมชน	3.57	0.13	มาก	3.59	0.13	มาก	3.58	0.13	มาก
2. ด้านนักจัดรายการวิทยุชุมชน	3.60	0.13	มาก	3.60	0.13	มาก	3.60	0.13	มาก
3. ด้านรูปแบบรายการวิทยุชุมชน	3.61	0.13	มาก	3.62	0.13	มาก	3.62	0.13	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.59	0.13	มาก	3.60	0.13	มาก	3.59	0.13	มาก

จากตารางที่ 10 แสดงว่า ความต้องการดำเนินการจัดรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.59$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านรูปแบบรายการวิทยุชุมชน ($\bar{X} = 3.62$) รองลงมา ด้านนักจัดรายการวิทยุชุมชน ($\bar{X} = 3.60$) และด้านสื่อวิทยุชุมชน ($\bar{X} = 3.58$)

ตารางที่ 11 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการการดำเนินการจัดรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก ด้านสื่อวิทยุชุมชน

รายการ	เด็ก				เยาวชน				รวม	
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	
1. การให้วัยรุ่นเป็นสื่อกลางทางวิทยุชุมชนเพื่อเข้าใจกลุ่มเป้าหมายอย่างถูกต้องตรงกัน	3.54	0.54	มาก	3.70	0.57	มาก	3.62	0.56		มาก
2. ความยาวคลื่นวิทยุที่เข้าใจง่ายไม่เปลี่ยนแปลงบ่อย	3.72	0.53	มาก	3.61	0.54	มาก	3.67	0.54		มาก
3. ความชัดเจนของคลื่นวิทยุชุมชนในพื้นที่ตั้งเทียบเท่าสถานีวิทยุอื่น	3.64	0.56	มาก	3.64	0.54	มาก	3.64	0.55		มาก
4. การกระจายเสียงได้ครอบคลุมทุกพื้นที่และมีเครือข่ายสนับสนุน	3.63	0.59	มาก	3.64	0.53	มาก	3.63	0.56		มาก
5. การจัดทำรายการวิทยุตลอด 24 ชั่วโมง	3.62	0.51	มาก	3.60	0.52	มาก	3.61	0.52		มาก
6. การแพร่ภาพและเสียงพร้อมกันเพื่อสร้างความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย	3.65	0.51	มาก	3.54	0.53	มาก	3.60	0.53		มาก
7. การมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวกกับชุมชนในรูปแบบสนามพื้นที่	3.50	0.53	มาก	3.58	0.60	มาก	3.54	0.57		มาก
8. การเป็นสื่อสีขาวสำหรับเด็กและเยาวชนไม่มีการมอบหมายแบบแบ่ง	3.52	0.52	มาก	3.69	0.48	มาก	3.60	0.51		มาก

ตารางที่ 11 (ต่อ)

รายการ	เด็ก				เยาวชน				รวม	
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	
9. การโฆษณาประกอบรายการให้น้อยลง	3.55	0.57	มาก	3.55	0.59	มาก	3.55	0.58	มาก	
10. การเป็นศูนย์กลางการกระจายข่าวสารในชุมชนและท้องถิ่น	3.58	0.59	มาก	3.62	0.52	มาก	3.60	0.56	มาก	
11. การมีสายข่าวทุกกลุ่มเป้าหมายให้ครอบคลุมพื้นที่	3.78	0.56	มาก	3.65	0.51	มาก	3.71	0.54	มาก	
12. การจัดการการมุ่งเน้นประโยชน์ของสังคมและส่วนรวม	3.57	0.61	มาก	3.64	0.54	มาก	3.60	0.58	มาก	
13. การทำตนเป็นสื่อที่ดีมีคุณภาพและคุณธรรม	3.58	0.56	มาก	3.61	0.55	มาก	3.59	0.56	มาก	
14. ความเป็นกลางในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารต่างๆ ไม่ชี้นำผู้ฟัง	3.51	0.57	มาก	3.58	0.51	มาก	3.54	0.54	มาก	
15. การเลือกสื่อโฆษณาที่สร้างสรรค์	3.45	0.54	ปานกลาง	3.55	0.55	มาก	3.50	0.55	มาก	
16. การมีวัสดุและอุปกรณ์ดำเนินงานที่ทันสมัย	3.48	0.55	ปานกลาง	3.50	0.59	มาก	3.49	0.57	ปานกลาง	
17. การนำเสนอข่าวสารทันต่อเหตุการณ์ และสถานการณ์ต่างๆ	3.45	0.55	ปานกลาง	3.56	0.55	มาก	3.51	0.55	มาก	
18. การจัดกิจกรรมกระตุ้นให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมใน รายการต่างๆ	3.52	0.54	มาก	3.57	0.51	มาก	3.54	0.53	มาก	

ตารางที่ 11 (ต่อ)

รายการ	เด็ก				เยาวชน				รวม			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
19. การเป็นศูนย์กลางเพื่อช่วยเหลือผู้เดือดร้อน	3.54	0.55	มาก	3.45	0.61	ปานกลาง	3.50	0.58	มาก	3.50	0.58	มาก
20. การถ่ายทอดและสื่อสารได้ถูกต้องและตรงตามความเป็นจริง	3.47	0.51	ปานกลาง	3.66	0.50	มาก	3.57	0.51	มาก	3.57	0.51	มาก
21. ความเพียงพอของทรัพยากรในการดำเนินงาน	3.50	0.54	มาก	3.64	0.50	มาก	3.57	0.53	มาก	3.57	0.53	มาก
22. ความน่าสนใจของรูปแบบรายการที่น่าสนใจต่อกลุ่มเป้าหมาย	3.60	0.58	มาก	3.59	0.54	มาก	3.60	0.56	มาก	3.60	0.56	มาก
23. การพัฒนารูปแบบรายการอย่างสม่ำเสมอ	3.59	0.55	มาก	3.56	0.50	มาก	3.58	0.53	มาก	3.58	0.53	มาก
24. การมีส่วนร่วมขององค์กรภาครัฐและเอกชนในขั้นตอนต่างๆ	3.54	0.50	มาก	3.49	0.58	ปานกลาง	3.51	0.54	มาก	3.51	0.54	มาก
25. การรายงานข่าวสารข้อมูลในชุมชนและพื้นที่ในสัดส่วนที่เหมาะสม	3.65	0.51	มาก	3.62	0.50	มาก	3.63	0.50	มาก	3.63	0.50	มาก
26. ความสะดวกในการติดต่อประสานงานรายการและทีมงาน	3.61	0.54	มาก	3.64	0.56	มาก	3.62	0.55	มาก	3.62	0.55	มาก
27. การประชาสัมพันธ์ข่าวสารข้อมูลต่างๆ มากขึ้น	3.60	0.50	มาก	3.55	0.53	มาก	3.57	0.51	มาก	3.57	0.51	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.57	0.13	มาก	3.59	0.12	มาก	3.58	0.13	มาก	3.58	0.13	มาก

จากตารางที่ 11 แสดงว่า ความต้องการดำเนินการจัดรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก ด้านสื่อวิทยุชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การมีสายข่าวในทุกกลุ่มเป้าหมายให้ครอบคลุมพื้นที่ ($\bar{X} = 3.71$) รองลงมา ความยาวคลื่นวิทยุที่จำได้ง่าย ไม่เปลี่ยนแปลงบ่อย ($\bar{X} = 3.67$) และความชัดเจนของคลื่นวิทยุชุมชนในพื้นที่ที่ต้องเทียบเท่าสถานีวิทยุอื่น ($\bar{X} = 3.64$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ การมีวัสดุและอุปกรณ์ดำเนินงานที่ทันสมัย ($\bar{X} = 3.49$) รองลงมามี 2 ข้อที่ต้องการคือ (1) การเลือกสื่อโฆษณาที่สร้างสรรค์ ($\bar{X} = 3.50$) และ (2) การเป็นศูนย์กลางเพื่อช่วยเหลือผู้เดือดร้อน ($\bar{X} = 3.50$) และ การนำเสนอข่าวสารทันต่อเหตุการณ์และสถานการณ์ต่างๆ ($\bar{X} = 3.51$) ตามลำดับ

ตารางที่ 12 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการการดำเนินการจัดการรายชุมชนเพื่อนเด็ก ด้านนั้กจัดการรายชุมชน

รายการ	เด็ก			เยาวชน			รวม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การสื่อสารกับเด็กและเยาวชนได้อย่างเข้าใจและตรงกัน	3.62	0.68	มาก	3.64	0.53	มาก	3.63	0.61	มาก
2. ความสามารถในการให้คำปรึกษาหรือหาแนวทางแก้ไขปัญหา	3.60	0.54	มาก	3.59	0.57	มาก	3.59	0.55	มาก
3. ความสามารถในการอดทนรับฟังข้อเสนอแนะรายการ	3.61	0.62	มาก	3.53	0.57	มาก	3.57	0.60	มาก
4. ความรู้รอบตัวในเรื่องที่จัดการรายได้ และรับรู้เรื่องต่างๆ ได้พอสมควร	3.57	0.56	มาก	3.60	0.61	มาก	3.59	0.58	มาก
5. ความรับผิดชอบในหน้าที่สูง และปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ	3.48	0.62	ปานกลาง	3.71	0.57	มาก	3.60	0.61	มาก
6. มีสุขภาพร่างกายดี และจิตใจดี ร่าเริงแจ่มใส	3.55	0.63	มาก	3.39	0.78	ปานกลาง	3.47	0.71	ปานกลาง
7. มีมนุษยสัมพันธ์กับทุกเพศทุกวัย	3.62	0.57	มาก	3.56	0.53	มาก	3.59	0.55	มาก
8. มีบุคลิกภาพทางบวกและเป็นตัวของตัวเอง	3.67	0.58	มาก	3.52	0.58	มาก	3.60	0.58	มาก

ตารางที่ 12 (ต่อ)

รายการ	เด็ก				เยาวชน				รวม			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	S.D.	$\bar{X}$	แปลผล
9. ความสามารถในการนำเสนอรายการได้อย่างสนุกสนานและน่าติดตาม	3.62	0.63	มาก	3.53	0.70	มาก	3.58	0.66	มาก			มาก
10. มีความสามารถในการใช้ภาษาไทยและภาษาต่างประเทศได้ถูกต้อง	3.71	0.55	มาก	3.65	0.63	มาก	3.68	0.59	มาก			มาก
11. การพูดมีน้ำเสียงน่าฟัง ชัดเจน และสุภาพ	3.61	0.52	มาก	3.65	0.67	มาก	3.63	0.60	มาก			มาก
12. การทำตัวเป็นตัวอย่างที่ดี หรือเป็นแบบอย่างที่ดีในสังคม	3.51	0.54	มาก	3.66	0.64	มาก	3.58	0.59	มาก			มาก
13. การพูดจาไพเราะ และมีสัมมาคารวะต่อผู้สูงวัย	3.52	0.55	มาก	3.55	0.57	มาก	3.53	0.56	มาก			มาก
14. การจัดการสาระตามรูปแบบรายการที่กำหนด ไม่นอกเรื่องจนเกินความจำเป็น	3.67	0.65	มาก	3.49	0.62	ปานกลาง	3.58	0.64	มาก			มาก
15. การมีคุณธรรมและจริยธรรมในการจัดการ	3.64	0.64	มาก	3.72	0.66	มาก	3.68	0.65	มาก			มาก
16. ความรู้ความสามารถและประสบการณ์ใน การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า	3.63	0.65	มาก	3.73	0.64	มาก	3.68	0.66	มาก			มาก
17. มีวัยใกล้เคียงหรือสูงกว่าผู้ฟังในรายการนั้น	3.57	0.56	มาก	3.46	0.74	ปานกลาง	3.52	0.64	มาก			มาก

ตารางที่ 12 (ต่อ)

รายการ	เด็ก				เยาวชน				รวม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล		
18. ความสามารถในการโน้มน้าวจิตใจผู้ฟังให้อยู่ในเรื่องที่กำหนด	3.59	0.59	มาก	3.53	0.69	มาก	3.56	0.60	มาก		
19. การเสนอข้อคิด และให้กำลังใจผู้ฟังเพื่อเตือนสติ	3.55	0.54	มาก	3.70	0.65	มาก	3.62	0.59	มาก		
20. มีประสบการณ์ในการพูดและจัดรายการในระดับต่างๆ	3.58	0.56	มาก	3.65	0.63	มาก	3.61	0.65	มาก		
21. การนำเสนอสิ่งแปลกใหม่ทันโลกทันเหตุการณ์ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย	3.65	0.62	มาก	3.67	0.68	มาก	3.66	0.72	มาก		
22. ความน่าเชื่อถือ และตรงไปตรงมาในการจัดรายการ	3.75	0.55	มาก	3.73	0.57	มาก	3.74	0.60	มาก		
23. ความมีเหตุผลประกอบการนำเสนอรายการ	3.63	0.58	มาก	3.59	0.83	มาก	3.61	0.56	มาก		
24. การพัฒนาทักษะ ความรู้ และความสามารดในการดำเนินรายการ	3.49	0.60	ปานกลาง	3.55	0.61	มาก	3.52	0.64	มาก		
25. การควบคุมอารมณ์ และความรู้สึกลในการจัดรายการ	3.49	0.59	ปานกลาง	3.70	0.68	มาก	3.59	0.64	มาก		
ค่าเฉลี่ยรวม	3.60	0.14	มาก	3.60	0.13	มาก	3.60	0.13	มาก		

จากตารางที่ 12 แสดงว่า ความต้องการดำเนินการจัดรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก ด้านนักจิตวิทยุชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ความน่าเชื่อถือ และตรงไปตรงมาในการจัดการ ($\bar{X} = 3.74$) รองลงมา มีความสามารถในการใช้ภาษาไทยและภาษาต่างประเทศได้ถูกต้อง การมีคุณธรรมและจริยธรรมในการจัดการ ความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ($\bar{X} = 3.68$) และการนำเสนอสิ่งแปลกใหม่ทันโลกทันเหตุการณ์ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ($\bar{X} = 3.66$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ มีสุขภาพร่างกายดี และจิตใจดี ร่าเริงแจ่มใส ($\bar{X} = 3.47$) รองลงมา มี 2 ข้อที่ต้องการคือ (1) มีวัยใกล้เคียงหรือสูงกว่าผู้ฟังในรายการนั้น ($\bar{X} = 3.52$) และ (2) การพัฒนาทักษะ ความรู้ และความสามารถในการดำเนินการ ($\bar{X} = 3.52$) และ การพูดจาไพเราะ และมีสมาธิการระมัดระวัง ($\bar{X} = 3.53$) ตามลำดับ

ตารางที่ 13 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการความคิดเห็นการจัดรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก ด้านรูปแบบรายการวิทยุชุมชน

รายการ	เด็ก			เยาวชน			รวม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ความต้องการฟังเพลงมากกว่าฟังการพูดและโฆษณา	3.49	0.55	ปานกลาง	3.82	0.63	มาก	3.65	0.61	มาก
2. ความต้องการเพลงที่ทันสมัย และยอดเยี่ยม	3.60	0.57	มาก	3.74	0.74	มาก	3.67	0.66	มาก
3. การสนทนาระหว่างผู้จัดกับผู้ฟังในเรื่องต่างๆ เพื่อสร้าง ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน	3.47	0.60	ปานกลาง	3.80	0.60	มาก	3.64	0.62	มาก
4. การตอบปัญหาหรือให้คำปรึกษาต่างๆ	3.49	0.57	ปานกลาง	3.76	0.55	มาก	3.63	0.57	มาก
5. การนำเสนอความรู้เรื่องวิชาการ และการศึกษา	3.80	0.78	มาก	3.64	0.62	มาก	3.72	0.71	มาก
6. การจัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้ฟังด้วยกัน	3.60	0.70	มาก	3.70	0.61	มาก	3.65	0.60	มาก
7. การจัดทำรายการที่ฟังง่าย และไม่เบื่อซ้ำซาก	3.63	0.65	มาก	3.78	0.72	มาก	3.70	0.69	มาก
8. จัดรายการชมรมรูปแบบใหม่ที่นำเสนอใจตามกระแส ความต้องการ	3.70	0.70	มาก	3.64	0.61	มาก	3.67	0.66	มาก
9. จัดรายการส่งเสริมวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย	3.79	0.77	มาก	3.62	0.54	มาก	3.70	0.67	มาก
10. การนำเสนอข่าวสารในชุมชน และพื้นที่เพื่อความรอบรู้	3.68	0.73	มาก	3.79	0.75	มาก	3.74	0.74	มาก
11. การประชาสัมพันธ์ให้ความช่วยเหลือเรื่องต่างๆ ตาม สถานการณ์	3.49	0.55	ปานกลาง	3.69	0.65	มาก	3.59	0.61	มาก

ตารางที่ 13 (ต่อ)

รายการ	เด็ก				เยาวชน				รวม	
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	
12. การประชาสัมพันธ์กิจกรรมชุมชนและพื้นที่เพื่อความเข้าใจที่ตรงกัน	3.81	0.78	มาก	3.74	0.58	มาก	3.77	0.68	มาก	
13. รายการบันทึกตารางตามศักยภาพและโอกาส	3.73	0.74	มาก	3.65	0.58	มาก	3.69	0.66	มาก	
14. การปรับเปลี่ยนรูปแบบรายการที่ดึงดูดความสนใจผู้ฟังมากขึ้น	3.90	0.76	มาก	3.60	0.59	มาก	3.75	0.70	มาก	
15. รายการแนะนำกิจกรรมที่มีสาระความรู้ในชีวิตประจำวัน	3.67	0.83	มาก	3.72	0.64	มาก	3.70	0.74	มาก	
16. รายการสาระและความรู้สำหรับบุคคลทั่วไป	3.64	0.69	มาก	3.68	0.60	มาก	3.66	0.65	มาก	
17. รายการข่าวต้นชั่วโมง	3.51	0.63	มาก	3.60	0.58	มาก	3.56	0.60	มาก	
18. จัดการประกวดกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมรายการ	3.60	0.61	มาก	3.45	0.64	ปานกลาง	3.55	0.63	มาก	
19. รายการค้นหาค้นประกาศหน้าใหม่	3.57	0.68	มาก	3.68	0.60	มาก	3.63	0.64	มาก	
20. การจัดรายการออกสถานีตามโอกาสอันสมควร	3.64	0.64	มาก	3.74	0.58	มาก	3.69	0.61	มาก	
21. การฝึกประสบการณ์ให้กลุ่มเป้าหมายในเวลาปิดภาคเรียน	3.54	0.64	มาก	3.38	0.58	ปานกลาง	3.46	0.62	ปานกลาง	
22. การเล่นเกมชิงรางวัลประจำสถานี	3.62	0.59	มาก	3.66	0.53	มาก	3.64	0.56	มาก	

ตารางที่ 13 (ต่อ)

รายการ	เด็ก				เยาวชน				รวม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล		
23. รายการสถานการณบ้านเมือง	3.49	0.63	ปานกลาง	3.43	0.63	ปานกลาง	3.46	0.63	ปานกลาง		
24. รายการวิญญูเพื่อการศีกษา	3.49	0.58	ปานกลาง	3.42	0.52	ปานกลาง	3.45	0.55	ปานกลาง		
25. รายการนิทานสำหรับเด็ก	3.65	0.57	มาก	3.51	0.55	มาก	3.58	0.57	มาก		
26. รายการเตือนและระวังภัยสังคม	3.69	0.53	มาก	3.67	0.52	มาก	3.68	0.52	มาก		
27. รายการเกี่ยวกับประวัติศาสตร์	3.59	0.56	มาก	3.38	0.59	ปานกลาง	3.49	0.58	ปานกลาง		
28. รายการความรู้รอบตัวและทั่วโลก	3.55	0.57	มาก	3.55	0.58	มาก	3.55	0.57	มาก		
29. รายการเฉพาะวัยและเพศ	3.45	0.58	ปานกลาง	3.29	0.50	ปานกลาง	3.37	0.55	ปานกลาง		
30. การลดโฆษณาประกอบรายการให้น้อยลง โดยมีตามความจำเป็น	3.60	0.60	มาก	3.54	0.55	มาก	3.57	0.58	มาก		
31. การจัดรายการที่ให้เวลาและโอกาสครอบครัว ทั้งเด็กและเยาวชน	3.53	0.69	มาก	3.58	0.49	มาก	3.56	0.60	มาก		
ค่าเฉลี่ยรวม	3.61	0.13	มาก	3.62	0.13	มาก	3.62	0.13	มาก		

จากตารางที่ 13 แสดงว่า ความต้องการดำเนินการจัดรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก ด้านรูปแบบรายการวิทยุชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การประชาสัมพันธ์กิจกรรมชุมชนและพื้นที่เพื่อความร่วมมือกัน ($\bar{X} = 3.77$) รองลงมา การปรับเปลี่ยนรูปแบบรายการที่ดึงดูดความสนใจผู้ฟังมากขึ้น ($\bar{X} = 3.75$) และการนำเสนอข่าวสารในชุมชน และพื้นที่ เพื่อความรอบรู้ ($\bar{X} = 3.74$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ รายการเฉพาะวัยและเพศ ($\bar{X} = 3.37$) รองลงมาคือ รายการวิทยุเพื่อการศึกษา ($\bar{X} = 3.45$) และอันดับสามมี 2 รูปแบบ คือ (1) การศึกษาประสบการณ์ให้กลุ่มเป้าหมายในเวลาปิดภาคเรียน ($\bar{X} = 3.46$) และ (2) รายการสถานการณ์บ้านเมือง ($\bar{X} = 3.46$)

1.5 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการจัดวิทยุชุมชนเพื่อเด็กและเยาวชนจังหวัดกำแพงเพชร

ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะในการดำเนินการจัดวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก ที่ได้จากแบบสอบถามดังตาราง ที่ 14 - 16

ตารางที่ 14 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการจัดวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก ด้านสื่อวิทยุชุมชน

ข้อที่	รายการ	ความถี่	ร้อยละ
1	หน่วยงานของรัฐเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการและให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง	325	7.79
2	การประชาสัมพันธ์คลื่นวิทยุที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ	306	7.34
3	เพิ่มช่องทางในการติดต่อและประสานงานให้มากขึ้น	299	7.17
4	การจัดสรรคลื่นวิทยุกำหนดให้ชัดเจน	287	6.88
5	ความยากลำบากแต่ละสถานีไม่ควรใกล้เคียงกันมากนัก	286	6.86
6	จัดสรรโอกาสให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการจัดการ	264	6.33
7	หน่วยงานภาครัฐร่วมจัดสรรทรัพยากรแก่วิทยุชุมชน	232	5.56
8	การพัฒนาอุปกรณ์ และเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์โดยภาครัฐและเอกชน	225	5.40
9	การพัฒนาทีมงานคุณภาพเพื่อการดำเนินงานอย่างมืออาชีพ	210	5.04
10	การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ตรงตามจุดประสงค์ของรายการ	204	4.89
11	การสื่อสารข้อมูลให้เป็นไปอย่างถูกต้องและชัดเจน	201	4.82
12	การแก้ไขปัญหาคลื่นแทรก หรือสัญญาณรบกวน	199	4.77

ตารางที่ 14 (ต่อ)

ข้อที่	รายการ	ความถี่	ร้อยละ
13	สัญญาณไม่ครอบคลุมทั่วทั้งพื้นที่	184	4.41
14	ควรประชาสัมพันธ์ความถี่ที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ	179	4.29
15	ควรมีกิจกรรมกระตุ้นให้ผู้ฟังได้มีส่วนร่วมในรายการ	171	4.10
16	ควรมีการสำรวจข้อมูลและความคิดเห็นของผู้ฟังในแต่ละรายการเพื่อการปรับปรุง	168	4.03
17	จัดสรรเวลาเฉพาะสำหรับรายการที่ต้องการแสดงเอกลักษณ์ของวิทยุชุมชน	155	3.72
18	จัดสรรเวลาให้แต่ละรายการอย่างเหมาะสมกับช่วงเวลาประจำวัน	154	3.69
19	จัดสรรเวลาให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย	121	2.90

จากตารางที่ 14 แสดงว่า ข้อเสนอแนะในการดำเนินการจัดวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก ด้านสื่อวิทยุชุมชน ข้อที่มีความถี่สูงสุด ได้แก่ หน่วยงานของรัฐ เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการและให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง คิดเป็นร้อยละ 7.79 รองลงมา การประชาสัมพันธ์คลื่นวิทยุที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ คิดเป็นร้อยละ 7.34 และเพิ่มช่องทางในการติดต่อและประสานงานให้มากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 7.17 ตามลำดับ

ตารางที่ 15 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการจัดวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก ด้านนักจัดวิทยุชุมชน

ข้อที่	รายการ	ความถี่	ร้อยละ
1	ผู้จัดรายการใช้เวลาในการสนทนามากเกินไป	351	10.56
2	การจัดรายการควรเป็นแบบให้สาระและสนุกสนานควบคู่กันไป	324	9.74
3	การสนทนาระหว่างผู้จัดรายการและผู้ฟังควรเป็นไปอย่างจริงใจ	302	9.08
4	การเตรียมตัวก่อนจัดรายการเป็นเรื่องสำคัญทำให้รายการราบรื่น	289	8.69
5	นักจัดรายการต้องสอบผ่านใบผู้ประกาศ	280	8.42
6	ควรจัดกิจกรรมเพื่อเฟ้นหานักจัดรายการหน้าใหม่	276	8.30
7	นักจัดรายการควรมีหลายช่วงอายุ	270	8.12
8	ควรมีการอบรมเพื่อพัฒนานักจัดรายการตามโอกาส	262	7.88
9	ควรแจ้งชื่อและนามสกุลของผู้จัดรายการทุกครั้ง	255	7.67
10	นักจัดรายการไม่ควรตอบปัญหาของผู้ฟังในทันทีที่ใช้ความรู้สึของตนเอง	252	7.58
11	การเสนอความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ ควรเป็นกลาง และให้ผู้ฟังตัดสินใจเอง	243	7.31
12	การรับฟังปัญหาของผู้ฟังควรคำนึงการหลีกเลี่ยงไม่ให้เสียเวลารายการ และเสีย อัตราค่าในการฟังรายการ ยกเว้น เป็นรายการตอบปัญหา หรือรายการสนทนาทางวิทยุ	221	6.65

จากตารางที่ 15 แสดงว่า ข้อเสนอแนะในการดำเนินการจัดวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก ด้านนักจิตวิทยุชุมชน ข้อที่มีความถี่สูงสุด ได้แก่ เรื่องผู้จัดรายการใช้เวลาในการสนทนามากเกินไป คิดเป็นค่าร้อยละ 10.56 รองลงมา เรื่องการจัดรายการควรเป็นแบบให้สาระและสนุกสนานควบคู่กันไป คิดเป็นร้อยละ 9.74 และการสนทนาระหว่างผู้จัดรายการและผู้ฟังควรเป็นไปอย่างจริงใจ คิดเป็นร้อยละ 9.08 ตามลำดับ

ตารางที่ 16 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการจัดวิทยุชุมชนเพื่อเด็ก ด้านรูปแบบการจัดวิทยุชุมชน

ข้อที่	รายการ	ความถี่	ร้อยละ
1	ควรลดเวลาในการโฆษณาบ้าง เพื่อเพิ่มเวลาให้เนื้อหารายการ	322	9.93
2	บางรายการควรเพิ่มเวลาให้เพื่อความเหมาะสมของเนื้อหา	318	9.80
3	รูปแบบรายการส่วนใหญ่คล้ายๆ กัน อาจต้องปรับเปลี่ยนให้หลากหลายมากขึ้น	310	9.56
4	ควรสำรวจความต้องการเนื้อหารายการในกลุ่มผู้ฟังที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย	302	9.31
5	จัดรายการให้สอดคล้องกับเวลาประจำวันของกลุ่มเป้าหมาย	291	8.97
6	ควรนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่ใกล้ตัวในชีวิตประจำวันให้มากขึ้น	288	8.88
7	การจัดรายการต้องเน้นการสร้างสรรค์สังคมแบบสมานฉันท์	272	8.38
8	ควรสำรวจความนิยมในรายการวิทยุ เพื่อปรับปรุงและพัฒนารายการ	255	7.86
9	ควรผลิตรายการเพื่อประโยชน์ของชุมชนเป็นหลัก	246	7.58
10	ควรจัดสรรเวลาเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ฟังแสดงความคิดเห็นในบางเรื่องตามสมควร	224	6.91
11	ควรนำเสนอข่าวสารทันเหตุการณ์ทุกวันเป็นช่วงๆ ตามความเหมาะสม	210	6.47
12	ควรบันทึกเทปการสนทนาและความคิดเห็นของผู้ฟังไว้ทุกครั้ง	206	6.35

ตารางที่ 16 แสดงว่า ข้อเสนอแนะในการดำเนินการจัดวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก ด้านนักจิตวิทยุชุมชน ข้อที่มีความถี่สูงสุด ได้แก่ เรื่องควรลดเวลา ในการโฆษณาบ้าง เพื่อเพิ่มเวลาให้เนื้อหารายการ คิดเป็นร้อยละ 9.93 รองลงมา เรื่องบางรายการควรเพิ่มเวลาให้เพื่อความเหมาะสมของเนื้อหา คิดเป็น ร้อยละ 9.80 และเรื่องรูปแบบรายการส่วนใหญ่คล้ายๆ กัน อาจต้องปรับเปลี่ยนให้หลากหลายมากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 9.56 ตามลำดับ

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมมาได้จัดประชุมแบบ Focus group เพื่อทราบความต้องการ ศึกษาปัญหาและหาแนวทางแก้ไข ศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ นำเสนอแนวทางแก้ไข จัดเวที Debate ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมทำข้อตกลงความร่วมมือร่วมกับภาคีที่เกี่ยวข้องแบบมีส่วนร่วมเพื่อการผลิตรายการวิทยุร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ผ่านการอนุมัติเห็นชอบจากผู้ว่าราชการจังหวัดกำแพงเพชร

ผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็กโดยเยาวชนจังหวัดกำแพงเพชร และใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยกลุ่มเด็ก และกลุ่มเยาวชนในจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 66 คน โดยการคัดเลือกตัวแทนของอำเภอ ๆ ละ 6 คน ทำประชุมกลุ่ม (Focus group) จัดเวที Debate ข้อมูล เพื่อหาข้อสรุปข้อมูลจากการสำรวจและนำไปออกแบบรูปแบบรายการวิทยุชุมชนให้เป็นไปตามความต้องการของเด็ก และเยาวชนและทำความเข้าใจข้อตกลงร่วมกันกับภาคีที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม แสดงความคิดเห็นที่มีต่อสื่อวิทยุชุมชนนักจัดรายการและรูปแบบรายการที่เหมาะสมตามความต้องการของเด็กและเยาวชน ในพื้นที่สื่อที่สร้างสรรค์ จากการแบ่งกลุ่มทำกิจกรรม โดยนำข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 11 อำเภอ รวมทั้งสิ้น 440 ตัวอย่าง ทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์และนำไปสังเคราะห์ข้อมูลระดมสมองเพื่อหาข้อสรุปผลของการวิจัยว่าในที่สุดรูปแบบรายการที่เหมาะสม บนฐานความต้องการของเด็กและเยาวชนและเป็นการพัฒนาและทำข้อตกลงการให้ความร่วมมือร่วมกันกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมการรายการที่ผ่านการคัดกรองจากเด็กและเยาวชนให้เด็กร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมนำเสนอข้อมูลเปิดประเด็น Debate กับหน่วยงานภาคีที่ทำงาน ในด้านเด็ก และผู้ว่าราชการจังหวัด

การ Debate ข้อมูลระหว่างเด็กและเยาวชนกับหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้องทำให้ได้ข้อสรุปถึงความเหมาะสมของรูปแบบรายการวิทยุชุมชนที่เหมาะสมสำหรับเด็กและเยาวชนและเป็นไปตามความต้องการของเด็กและเยาวชน จากนั้นได้ทำข้อตกลงความร่วมมือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยผ่านการเห็นชอบจากคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัดกำแพงเพชร

1. การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการรายการวิทยุชุมชน เพื่อนเด็กโดยเยาวชนจังหวัดกำแพงเพชร สรุปดังนี้

1.1. ด้านสื่อวิทยุชุมชน

- 1) คลื่นชัดเจน จำง่าย
- 2) เปิดตลอด 24 ชม
- 3) มีเขตรับ-ส่งสัญญาณเพิ่มมากขึ้น
- 4) เห็นทั้งภาพ และเสียง
- 5) มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน

6) เป็นสื่อสีขาวสำหรับเด็ก และเยาวชน

- 7) ลดโฆษณาให้น้อยลง
- 8) มีสายข่าวอยู่ทั่วไป
- 9) สบุดโฆษณาที่เป็นประโยชน์
- 10) เป็นสื่อที่มีคุณภาพ
- 11) ศูนย์ฝึกอบรมดีเจ

1.2 ด้านการจัดรายการวิทยุชุมชน

- 1) สามารถให้คำปรึกษาได้
- 2) เข้าใจผู้ฟัง
- 3) มีความรู้รอบตัวเป็นอย่างดี
- 4) เป็นผู้มีความรับผิดชอบ
- 5) มีอารมณ์ขัน ร่าเริงสดใส เฮฮา
- 6) เป็นคนมีอุดมคติ อธิษาศัยดี
- 7) เป็นกันเอง
- 8) เป็นบุคลิกเป็นตัวเอง จำง่าย
- 9) นำเสนอข้อคิดดี ๆ
- 10) นักจัดรายการที่พูดจาชัดเจน ถูกต้อง
- 11) เป็นตัวอย่างที่ดีให้กับผู้ฟัง
- 12) ให้ความรู้สีกผ่อนคลายในตอนกลางคืน
- 13) เป็นตัวอย่างที่ดีแก่เยาวชน

1.3 ด้านรูปแบบรายการวิทยุชุมชน

- 1) เปิดเพลงเขอะๆ
- 2) เปิดเพลงที่กำลังนิยม แนะนำเพลงใหม่
- 3) เข้าใจปัญหาวัยรุ่น
- 4) นำเสนอเนื้อหาทางวิชาการ การศึกษา
- 5) มีช่วงสำหรับวัยรุ่นได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน
- 6) เข้าใจง่าย ฟังแล้วไม่เครียด
- 7) รายการธรรมที่ฟังแล้วไม่เบื่อ จำง่าย
- 8) รายการให้คำปรึกษาวัยรุ่น
- 9) มีสาระ ส่งเสริมวัฒนธรรม

10) นำเสนอข่าวในชุมชน ตำบล หมู่บ้าน

11) รายการสำหรับเด็ก

12) แนะนำกิจกรรมดี ๆ

จากเวทีระดมความคิดเห็น โดยผู้เข้าร่วมร่วมกับตัวแทนภาคที่เกี่ยวข้องเพื่อออกแบบรายวิทยุสถานีวิทยุเด็ก FM 92.0 MHz. โดยความร่วมมือระหว่างศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก เยาวชน และครอบครัว ร่วมกับ สมาคมผู้ประกอบการวิชาชีพครู โดยใช้ชื่อว่า "คลื่นวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก : แหล่งเรียนรู้ทางอากาศ" ออกอากาศทางคลื่นความถี่ FM 92.0 MHz ทุกวัน ตั้งแต่เวลา 06.00 - 00.00 น.

เนื้อหารายการ ประกอบด้วย

1. รูปแบบรายการ
2. วัตถุประสงค์
3. ผลที่คาดว่าจะได้รับ
4. พังรายการข่าว และรายการเชิงข่าว
5. พังรายการสำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว
6. พังรายการสำหรับการเรียนรู้
7. พังรายการที่ออกอากาศพร้อมกับสถานีวิทยุแห่งประเทศไทย
8. พังรายการช่วงไพรม์ไทม์

รูปแบบรายการ

สถานีวิทยุเด็กแหล่งเรียนรู้ทางอากาศสำหรับเด็กเยาวชน และครอบครัว FM92.0 MHz โดยผลิตรายการข่าวสาร สารคดี วิชาการ และความบันเทิง สำหรับเด็กทุกช่วงวัยและครอบครัว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาให้เกิดคลื่นคุณภาพที่ดำเนินการเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างแท้จริง เป็นต้นแบบสำหรับคลื่นวิทยุสาธารณะ ต่อไปในอนาคต
2. เพื่อเปิดพื้นที่สร้างสรรค์ และการมีส่วนร่วม ของเด็ก และเยาวชน รวมไปถึงประชาชนจากทุกภาคส่วนสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในการสร้างเสริมสุขภาวะให้เกิดแก่เด็ก เยาวชนและครอบครัว
3. เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงสังคมไปสู่สิ่งที่ดีกว่าอย่างมีส่วนร่วม โดยการเผยแพร่ ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการสร้างเสริมคุณธรรม จริยธรรม วิถีคิด ทักษะการใช้ชีวิต และความสามารถในการจัดการปัญหาได้อย่างเหมาะสมให้แก่เด็ก เยาวชน และครอบครัว

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. เกิดวิทยุเด็กที่ได้รับการยอมรับจากผู้ฟังรายการ และองค์กรหรือคนทำงานด้านเด็ก เยาวชนและครอบครัว
2. ผู้ฟังรายการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เพื่อเพิ่มศักยภาพ และสร้างเสริม พัฒนาการเด็กให้เป็นไปอย่างเหมาะสมตามวัย
3. มีเด็ก เยาวชนและครอบครัว ได้ประโยชน์จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านการรับฟัง รายการ และสามารถพัฒนาไปสู่การดำเนินชีวิตที่ดีได้
4. ประชาชนตระหนักเข้าใจรูปแบบการดำเนินการของวิทยุสาธารณะและร่วมขับเคลื่อนให้เกิดการจัดตั้งวิทยุสาธารณะสำหรับเด็กอย่างถาวร

ชื่อสถานี

สถานีวิทยุเด็ก

สโตนแกน คลื่นแหล่งเรียนรู้ทางอากาศจินตนาการสร้างสรรค์ ร้อง เล่นเต้น ปั่นวาด

อย่างสุนทรีย์ คลื่นความถี่ FM 92.0 MHz

องค์กรรับผิดชอบ ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก เยาวชน และครอบครัว

องค์กรสนับสนุน

1. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
2. สถานีวิทยุแห่งประเทศไทย (ส.ว.ท.)

เวลาการออกอากาศ 06.00 - 24.00 น. ทุกวัน

กลุ่มเป้าหมาย เด็กทุกช่วงวัยเยาวชนและครอบครัว

ผู้อำนวยการสถานี นายชาย ปรিজาคะ

โทรศัพท์ 0-557-22774

โทรสาร 0-557-22774

Email f_children_@hotmail.com

SMS 4221945

WEBSITE www.radio.kids.com

เวลา / วัน	จันทร์	อังคาร	พุธ	พฤหัสบดี	ศุกร์	เสาร์	อาทิตย์
19.30 - 20.00		ด้อมรัก ล้อมรั้ว ครอบครัวสุขสันต์				เรื่องเล่า ชาวสภาเด็ก	เพื่อนกัน วันอาทิตย์
20.00 - 20.30		ถ่ายทอดข่าวในพระราชสำนักจากกรมประชาสัมพันธ์					
20.30 - 22.00		สบายใจ ไปกับเพลง				ดูหนัง ฟังเพลง	นิทานก่อนนอน
22.00 - 00.00		Music relax				เพลงพำฝัน	

ผังรายการข่าว และรายการเชิงข่าว

รายการ	วัน	เวลา
ข่าวสาร บ้านเรา	จันทร์ – ศุกร์	08.00 - 09.00 น.
อาทิตย์ทันโลก	อาทิตย์	08.00 - 09.00 น.
สิทธิเด็ก นารู้	จันทร์ - ศุกร์	15.00 -16.00 น.
ข่าวเยาวชน	เสาร์ - อาทิตย์	16.00 – 16.30 น.
ร่วมด้วย ช่วยเด็ก	จันทร์ – ศุกร์	18.00 – 19.00 น.
เล่าสู่กันฟัง	เสาร์ – อาทิตย์	18.00 – 19.00 น.
เรื่องเล่าชาวสภาเด็ก	เสาร์	19.30 -20.00 น.
ข่าวต้นชั่วโมง	จันทร์ – ศุกร์	ทุกต้นชั่วโมง 5 นาที

ผังรายการสำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว

รายการ	วัน	เวลา
เพลงรับอรุณ	จันทร์ – ศุกร์	06.00 -07.00 น.
ธรรมะเคลิเวอร์รี่	เสาร์ – อาทิตย์	06.00 -07.00 น.
ธรรมะกับชีวิต	จันทร์ – ศุกร์	07.00- 07.30 น.
อรุณสวัสดิ์วันหยุด	เสาร์ – อาทิตย์	07.00- 07.30 น.
ลูกทุ่ง ดุขสวน	จันทร์ - ศุกร์	09.00 -11.00 น.
สุขใจ ไร้โรค	จันทร์ - ศุกร์	11.00 -12.00 น.
เพลงวันหยุด	เสาร์	10.00 – 11.00 น.
นิทานเรใจ	จันทร์ - ศุกร์	12.30 -13.30 น.
Your space	จันทร์ - ศุกร์	13.30 -15.00 น.
ฝึกผ่อนตอนเที่ยง	อาทิตย์	11.00 – 12.30 น.
Teen zone	เสาร์ - อาทิตย์	15.00 -16.00 น.
เพลงขามเย็น	จันทร์ - ศุกร์	16.30 – 18.00 น.
ลูกทุ่งขอดนิคม	เสาร์	16.30 – 18.00 น.
Music chart	อาทิตย์	16.30 – 18.00 น.
นิทานก่อนนอน	อาทิตย์	21.00 -22.00 น.
ตามรอยทางงานของพ่อ	จันทร์ - ศุกร์	16.00 -17.00 น.

ผังรายการสำหรับการเรียนรู้

รายการ	วัน	เวลา
Good morning Saturday	เสาร์	08.00-10.00 น.
วิทยาศาสตร์นอกห้อง	อาทิตย์	10.00 -11.00 น.
คณิต คิดสนุก	เสาร์	11.00-12.00 น.
ภาษาไทย ถ่ายนิคเดียว	เสาร์	12.00 -12.30 น.
ละครอิงประวัติศาสตร์	เสาร์ -อาทิตย์	13.30 -15.00 น.

ผังรายการที่ออกอากาศพร้อมกับสถานีวิทยุแห่งประเทศไทย

รายการ	วัน	เวลา
ถ่ายทอดข่าว	จันทร์ - อาทิตย์	07.00 -08.00 น.
ถ่ายทอดข่าว	จันทร์ - ศุกร์	12.00 -12.30 น.
ถ่ายทอดข่าว	เสาร์ - อาทิตย์	12.30 -13.00 น.
ถ่ายทอดข่าว	จันทร์ - อาทิตย์	19.00 -19.30 น.
ถ่ายทอดข่าวในพระราชสำนัก	จันทร์ - อาทิตย์	20.00 -20.30 น.

ผังรายการช่วงไพรม์ไทม์

รายการ	วัน	เวลา
ล้อมรัก ล้อมรั้ว ครอบครัวสุขสันต์	จันทร์ - ศุกร์	19.30 - 20.00 น.
สบายใจ ไปกับเพลง	จันทร์ - ศุกร์	20.00 – 22.00 น.
ดูหนัง ฟังเพลง	เสาร์	20.00 – 22.00 น.
เพื่อนกันวันอาทิตย์	อาทิตย์	19.30 - 21.00 น.
Music relax	จันทร์ – ศุกร์	22.00 – 00.00 น.
เพลงพาฝัน	เสาร์ - อาทิตย์	22.00 – 00.00 น.

2. พัฒนารูปแบบบริหารจัดการรายการวิทยุชุมชนสำหรับเด็กโดยเยาวชน

ระดมความคิดใช้เทคนิค METAPLAN ในการประชุมและกระบวนการ AAR(After Action Review) เพื่อกระจายความคิดเห็นให้เกิดกระบวนการสานความร่วมมือที่มั่นคงเป็นตัวอักษรเกิดการเรียนรู้ ทุกคนจะมีปฏิกิริยาโต้ตอบกัน ฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบรายการวิทยุเชิงสร้างสรรค์บนฐานความต้องการของเด็กและเยาวชน และการบริหารจัดการรายการวิทยุชุมชนสำหรับเด็กโดยเยาวชนจังหวัดกำแพงเพชร ทำข้อตกลงร่วมกันกับหน่วยงานภาคที่เกี่ยวข้อง เด็กและเยาวชนแต่ละพื้นที่รวมกลุ่มเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย กลุ่มละ 5-10 คน ค้นหาผู้นำธรรมชาติชนวนคิดชวนคุย ระดมสมอง หาค่านิยม อุดมการณ์ มีรุ่นพี่รุ่นน้องไว้สืบทอด บูรณาการกระบวนการทางจิตใจ กระบวนการบริหารจัดการ กระบวนการกลุ่มเครือข่าย กระบวนการ

ธรรมาภิบาล และ กระบวนการทางการเงิน อย่างเบ็ดเสร็จถาวรตลอดกาลตลอดไป และร่วมเป็นพันธมิตรในแนวราบอย่างทัดเทียมกัน ร่วมกันแก้ไขปัญหาวิกฤตเด็กและเยาวชนด้านสื่อโดยเริ่มที่การพัฒนารูปแบบรายการวิทยุเชิงสร้างสรรค์บนฐานความต้องการของเด็กและเยาวชน และพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการรายการวิทยุชุมชนสำหรับเด็กโดยเยาวชนจังหวัดกำแพงเพชร ให้เป็นต้นกล้าสื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ รื้อยรัดทักทอเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายทั่วทั้งจังหวัดจึงจะเป็นความสำคัญต่อเด็ก ครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน แต่ละกลุ่มร่วมกันกำหนดมาตรการ วิธีการ โครงการและแนวทางดำเนินการผลิตรายการ (การทำข่าวสารคดีบันเทิง นิทาน เกมส์ เพลง หรือ ธรรมะ) ของแต่ละกลุ่มตามความถนัดและความสนใจ โดยมีกลุ่มเครือข่ายสภาเด็กและเยาวชน กลุ่มเครือข่ายนักข่าวจิต กลุ่มเครือข่ายดีเจน้อย กลุ่มเครือข่ายผู้ฟัง ร่วมคิด ร่วมทำ นำเสนอรูปแบบรายการเชิงสร้างสรรค์ตามข้อตกลงของแต่ละกลุ่ม เครือข่ายแบบพึ่งพาตนเอง พ่อแม่ครูหนุนเสริมกลไกสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ กระเพื่อบรรยายวงกว้าง ผู้ใหญ่เต็มใจเต็มใจด้วยความรักและความเข้าใจ ให้โอกาส มากพื้นที่ เพื่อเป็นฐานในการสร้างเสริมพัฒนาการทุกด้าน ได้แก่การพัฒนาทางกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม ค่านิยมและเจตคติโดยเฉพาะในระยะตั้งแต่อยู่ในครรภ์จนถึงอายุ 6 แรกของชีวิตซึ่งเป็นระยะสำคัญที่สุดในการวางรากฐานและสร้างเสริมคุณภาพของคน มีคณะกรรมการและผู้เชี่ยวชาญด้านรายการสื่อสร้างสรรค์สำหรับเด็กพิจารณาและบรรจุในผังรายการ และพัฒนาศักยภาพ ทักษะรายการ ทักษะกระบวนการเรียนรู้ด้านการสื่อสารพร้อมทั้งจัดลำดับผังรายการในสถานวิทยุเด็ก คลื่นเพื่อนเด็ก แหล่งเรียนรู้ ทางอากาศ จินตนาสร้างสรรค์ ร้อง เล่นเต้น ปั่นวาด อย่างสุนทรีย์ 92.00 Mhz คณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัดกำแพงเพชร เป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาดูแลเป็นร่วมให้การสงเคราะห์และคุ้มครอง และจัดสรรงบประมาณจากกองทุนตาม พ.ร.บ.คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และ

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิ 4 ด้าน คณะอนุกรรมการกิจกรรมสร้างสรรค์เด็กและเยาวชนจังหวัดกำแพงเพชร ดูแลให้ความรู้ให้ปัญญา เป็นแสงแดดที่อบอุ่นสร้างชีวิตและจิตวิญญาณให้แก่เด็กและเยาวชน เติบโตอย่างสมวัย

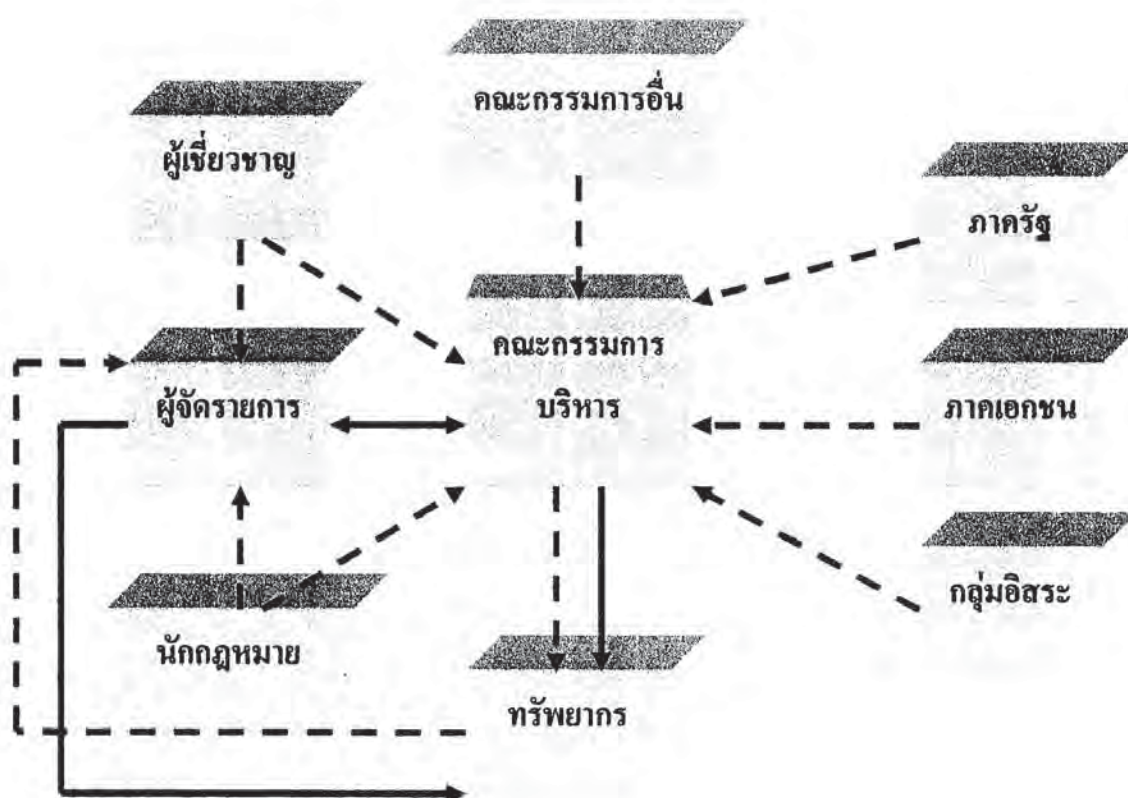
กระบวนการกลุ่มสำคัญที่สุด กลุ่มเด็กที่เข้มแข็งและเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายเป็นหัวใจของการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็กโดยเยาวชนจังหวัดกำแพงเพชร เน้นที่ตัวเด็กพึ่งพาตนเองและการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่อง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน จะช่วยส่งผลการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยกลุ่มเด็กและเยาวชนนั้นจะต้องเกิดขึ้นเองบนฐานของความต้องการและความสมัครใจ ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เด็กและเยาวชนรวมกลุ่มกันนั้นมี 3 ประการ คือ 1. มีกิจกรรม 2. มีปฏิสัมพันธ์ 3. มีความรู้สึกผูกพันหรือพันธกิจต่อกัน

ในแต่ละกลุ่ม เด็กทุกคนจะมีกิจกรรมและการร่วมกันทำกิจกรรมจะก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างกัน เมื่อร่วมกันทำกิจกรรมบ่อยๆก็จะก่อให้เกิดความรักความผูกพัน ความสามัคคีให้เกียรติซึ่งกันและกันและการรวมกลุ่มที่จะให้เกิดประสิทธิภาพต้องประกอบด้วย

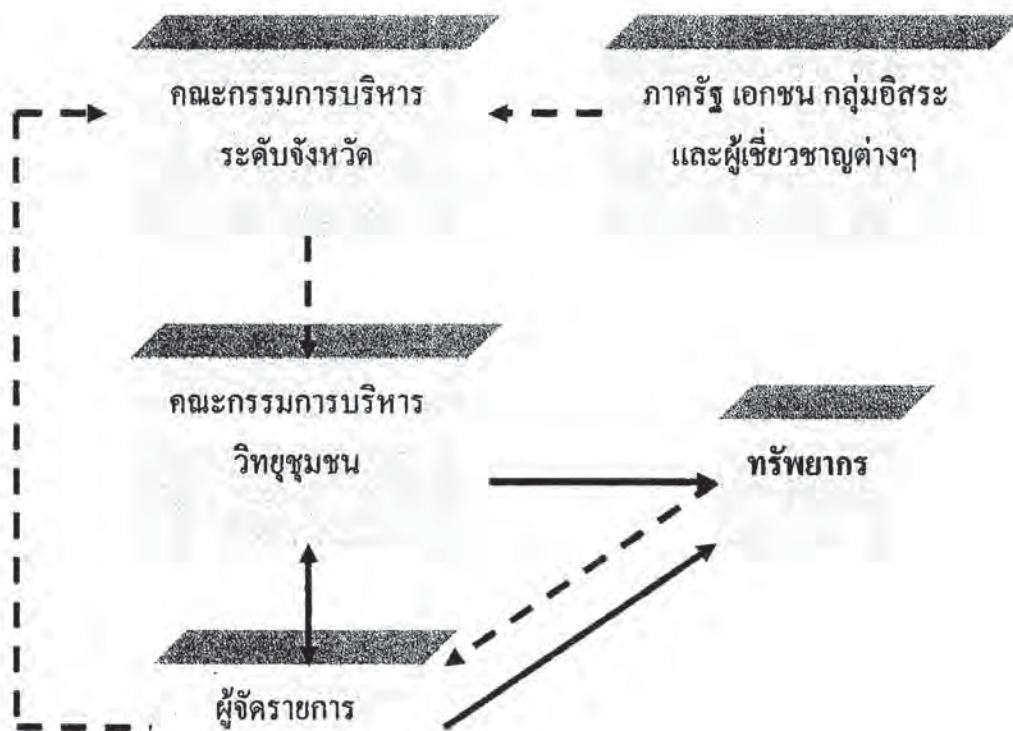
1. กลุ่มที่ชัดเจน คือต้องมีสมาชิก มีทะเบียนรายชื่อ ที่อยู่ อย่างชัดเจน
2. ทีมงานต้องมีการกำหนดตำแหน่งและบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน
3. มีกฎเกณฑ์ หรือระเบียบข้อบังคับที่เป็นลายลักษณ์อักษร
4. กิจกรรมเป็นสิ่งชักเหนี่ยวให้สมาชิกมีปฏิสัมพันธ์กัน
5. ระบบบริหารจัดการภายในกลุ่มที่ชัดเจนมีทีมงานบริหารกลุ่มประสานงานกับกลุ่มอื่นๆเป็นเครือข่าย
6. กองทุนสำรอง เพื่อเป็นการสร้างเสริมวินัยการออมให้สมาชิก

รูปแบบรายการและการบริหารจัดการรายการวิทยุชุมชน อาจแบ่งรูปแบบการบริหารจัดการได้เป็น 2 รูปแบบ โดยมีผู้รับรองรูปแบบที่ 1 จากสภาเด็กและเยาวชน จำนวน 35 คน และรูปแบบ ที่ 2 จากองค์กรเครือข่ายนักข่าวจิต จำนวน 31 คน ซึ่งจะนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

แผนภูมิ 1 การบริหารจัดการวิทยุชุมชนแบบแนวนราบ

แผนภูมิ 2 การบริหารจัดการวิถุชุมชนแบบลดลำดับขั้นตอน

โครงสร้างการบริหารจัดการรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็กโดยเยาวชนจังหวัด กำแพงเพชร 92.00 Mhz ประกอบด้วย

1. คณะกรรมการที่ปรึกษา ได้แก่

- 1.1 คณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัดกำแพงเพชร
- 1.2 สวท./อสมท. / ปชส.จ.กพ. / ปชส.เขต 4
- 1.3 พมจ./เครือข่ายวิทยุชุมชน/ วัฒนธรรมจังหวัด
- 1.4 มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
- 1.5 สำนักงาน การศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย

ขอบข่าย/ภารกิจ

ให้คำปรึกษาส่งเสริมพัฒนาศักยภาพเด็กและงบประมาณในการผลิตและพัฒนา
รูปแบบรายการวิทยุเชิงสร้างสรรค์บนฐานความต้องการของเด็ก

2. คณะกรรมการบริหารคลื่นเพื่อนเด็ก 92.0 Mhz ได้แก่

- 2.1 องค์กรเครือข่ายเด็ก
- 2.2 องค์กรเอกชน
- 2.3 เครือข่ายครู
- 2.4 เครือข่ายผู้ปกครอง
- 2.5 ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กฯ
- 2.6 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 2.7 องค์กรชุมชน

ขอบข่าย/ภารกิจ

พิจารณาให้ความเห็นชอบการกำหนดรูปแบบรายการ บริหารจัดรายการคลื่นความถี่
ให้มีประสิทธิภาพสามารถพัฒนาเด็กครบทุกด้าน

3. คณะกรรมการฝ่ายข่าว ได้แก่

- 3.1 สภาเด็กและเยาวชน
- 3.2 เครือข่ายนักข่าวจิต
- 3.3 เครือข่ายผู้ฟัง
- 3.4 องค์กรเครือข่ายเด็ก
- 3.5 ศูนย์ข่าวเยาวชน

ขอบข่าย/ภารกิจ

1. รวบรวมข้อมูล
2. สัมภาษณ์ นำเสนอ
3. ประสานงาน
4. จัดกิจกรรม

4. คณะกรรมการฝ่ายรายการวิทยุ ได้แก่

- 4.1 เครือข่ายนักจัดรายการ
- 4.2 เครือข่าย ดีเจ เขวชน
- 4.3 เครือข่ายผู้ประกาศ
- 4.4 เครือข่ายผู้ผลิตรายการ
- 4.5 ชมรมนักจัดรายการ

5. คณะกรรมการอำนวยการ ได้แก่

- 5.1 อาสาสมัครธุรการ
- 5.2 อาสาสมัครสวัสดิการเด็ก
- 5.3 สถานักเรียน/นักศึกษา
- 5.4 ทีมสหวิชาชีพ

ขอบข่าย/ภารกิจ

ประสานงาน อำนวยการ ส่งเสริมสนับสนุนและเป็นธุรการให้การจ้ดรายการวิทยุ มีประสิทธิภาพ ตามผังรายการ

6. คณะกรรมการฝ่ายเทคนิค ได้แก่

- 6.1 อาชีวะอาสา
- 6.2 นักศึกษาอาสาพัฒนา
- 6.3 ชมรมนักศึกษา

ขอบข่าย/ภารกิจ

กำกับดูแลไฟฟ้าและระบบอิเล็กทรอนิกส์ และเปิด - ปิดสถานี ควบคุมรายการ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบรายการและการบริหารจัดการวิทยุชุมชนสำหรับเด็ก มีวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินการวิจัย สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบรายการวิทยุเชิงสร้างสรรค์บนฐานความต้องการของเด็กและเยาวชนจังหวัดกำแพงเพชร
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการรายการวิทยุชุมชนสำหรับเด็กโดยเยาวชนจังหวัดกำแพงเพชร

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย มี 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการใช้เวลาว่าง ความสนใจความต้องการข้อมูลข่าวสาร การเลียนแบบจากสื่อ และเนื้อหาที่สื่อนำเสนอ สาเหตุและผลกระทบของสื่อที่มีต่อเด็กเยาวชนและครอบครัวและรูปแบบรายการที่นำเสนอ

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มเด็ก และกลุ่มเยาวชนในจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 11 อำเภอ จำนวนทั้งสิ้น 440 คน โดยประมาณขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตารางของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % ความคลาดเคลื่อน 5 %

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามสภาพ ปัญหา และความต้องการการดำเนินการจัดวิทยุชุมชนสำหรับเด็กและเยาวชน จังหวัดกำแพงเพชร จัดทำเครื่องมือโดยผ่านกระบวนการในการหาค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน และการความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability)

3. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

3.1 ค่าความถี่ (Frequency)

3.2 ค่าร้อยละ (Percentage)

3.3 ค่าเฉลี่ย (Mean)

3.4 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมมาได้จัดประชุมแบบ Focus group เพื่อทราบความต้องการรูปแบบการบริหารจัดการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก ศึกษาปัญหาและหาแนวทางแก้ไข ศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ นำเสนอแนวทางแก้ไข จัดเวที Debate ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมทำข้อตกลงความร่วมมือร่วมกับภาคีที่เกี่ยวข้องแบบมีส่วนร่วมเพื่อการผลิตรายการวิทยุร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ รูปแบบการติดตามผล ประเมินผลโดยผู้เชี่ยวชาญ ร่วมกับตัวแทนภาคีที่เกี่ยวข้อง จัดอบรมทักษะการจัดรายการวิทยุ และการเป็นนักข่าวจิตว์ ดำเนินการจัดรายการวิทยุและนักข่าวจิตว์ การสร้างเครือข่ายและการขยายเครือข่ายนักข่าวจิตว์จัดรายการในพื้นที่ 11 อำเภอ สำรวจความพึงพอใจรูปแบบรายการ จัดเวทีติดตาม ประเมินผลการจัดรายการวิทยุ ในพื้นที่และเวทีกลาง

1. ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลในครั้งนี้ ได้แก่ ตัวแทนเด็กและเยาวชน จำนวน 66 คน โดยคัดเลือกจาก 11 อำเภอ ๆ ละ 6 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นการประชุมกลุ่ม (Focus Group) เพื่อหาแนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 2 ครั้ง

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็กโดยเยาวชน จังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งเป็นผลจากการประชุมกลุ่ม (Focus Group) และจัดเวที Debate ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมทำข้อตกลงความร่วมมือร่วมกับภาคีที่เกี่ยวข้องแบบมีส่วนร่วม มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การพรรณนาเชิงวิเคราะห์ และนำเสนอเป็นความเรียง

ขั้นตอนที่ 3 ออกแบบรูปแบบรายการ จัดทำแผนการจัดกิจกรรม จัดกิจกรรม ประเมินการดำเนินโครงการและกิจกรรมปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของโครงการ ศึกษาดูงาน Best Practice ด้านการบริหารจัดการเครือข่ายและการสืบทอดของเยาวชน สรุปผลรูปแบบการบริหารจัดการ

รายการวิทยุ จัดเวทีนำเสนอผลการประเมินการดำเนินกิจกรรมเพื่อปรับรูปแบบการผลิตรายการ และจัดประชุมภาคีที่เกี่ยวข้อง จัดทำแผนการจัดรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก เข้าสู่แผนปฏิบัติการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของจังหวัดกำแพงเพชร

1. ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลในครั้งนี้ ได้แก่ ตัวแทนเด็กและเยาวชน จำนวน 66 คน โดยคัดเลือกจาก 11 อำเภอ ๆ ละ 6 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นการ ศึกษาดูงาน Best Practice ด้านการบริหารจัดการเครือข่ายและการสืบทอดของเยาวชน เพื่อหาแนวทางการพัฒนารายการเชิงสร้างสรรค์บนฐานความต้องการของเด็กและเยาวชนและพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็กโดยเยาวชนจังหวัดกำแพงเพชร

สรุปผล

จากผลการวิจัยเรื่อง พัฒนารูปแบบรายการและบริหารจัดการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก

1. สภาพการดำเนินการจัดรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านสื่อวิทยุชุมชน รองลงมา ด้านนักจัดรายการ วิทยุชุมชน และด้านรูปแบบรายการวิทยุชุมชน สรุปได้ดังนี้

1.1 สภาพด้านสื่อวิทยุชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับ ได้แก่ (1) ความเพียงพอของทรัพยากรในการดำเนินงาน (2) การรายงานข่าวสารข้อมูล ในชุมชนและพื้นที่ และ(3) การเน้นประโยชน์ของสังคมและส่วนรวม ความเป็นกลางในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร ตามลำดับ ในขณะที่ค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3 อันดับ ได้แก่ (1) การเป็นศูนย์กลางช่วยเหลือผู้เดือดร้อน (2) การจัดทำรายการตลอด 24 ชั่วโมง และ (3) การมีสายข่าวครอบคลุมทุกพื้นที่ ตามลำดับ

1.2 สภาพด้านนักจัดรายการวิทยุชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ (1) ความสามารถในการนำเสนอรายการ (2) การทำตัวเป็นตัวอย่างที่ดี มีประสิทธิภาพในการพูดและจัดรายการ และ(3) สุขภาพจิตดี ร่าเริงแจ่มใส การพูดจามีสาระ ตามรูปแบบรายการ ในขณะที่ค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3 อันดับ ได้แก่ (1) ความรู้รอบตัวในเรื่องต่างๆ (2) มีมนุษยสัมพันธ์ดี และอันดับที่สามมี 3 สภาพการณ์คือ 1) ความสามารถในการโน้มน้าวจิตใจผู้ฟัง 2) การนำเสนอสิ่งแปลกใหม่ทันโลก 3) ความน่าเชื่อถือในการจัดรายการ ตามลำดับ

1.3 สภาพด้านรูปแบบรายการวิทยุชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ (1) รายการนักประกาศหน้าใหม่ การเล่นเกมชิงรางวัล (2) รายการสาระสำหรับบุคคลทั่วไป และ(3) รายการเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ในขณะที่ค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3 อันดับ ได้แก่ (1) การตอบปัญหาหรือให้คำปรึกษาต่างๆ (2) รายการธรรมะที่มีรูปแบบน่าสนใจ และ(3) การจัดรายการนอกสถานที่ ตามลำดับ

2 ปัญหาการดำเนินการจัดรายการวิทยุชุมชนสำหรับเด็ก โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านสื่อวิทยุชุมชน รองลงมาด้านรูปแบบรายการวิทยุชุมชน และด้านนักจัดรายการวิทยุชุมชน สรุปได้ดังนี้

2.1 ปัญหาด้านสื่อวิทยุชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ (1) ความยากคลื่นวิทยุที่จำได้ง่าย (2) การให้วัยรุ่นเป็นสื่อกลางทางวิทยุชุมชน และ (3) ความชัดเจนของคลื่นวิทยุชุมชน ในขณะที่ค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3 อันดับ ได้แก่ (1) ความสะดวกในการติดต่อประสานงาน (2) การมีส่วนร่วมขององค์กรภาครัฐและเอกชน และ(3) การจัดทำรายการตลอด 24 ชั่วโมง ตามลำดับ

2.2 ปัญหาด้านนักจัดรายการวิทยุชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ (1) การนำเสนอสิ่งแปลกใหม่ทันโลก (2) การเสนอข้อคิดและให้กำลังใจผู้ฟัง และ(3) มีอายุใกล้เคียงกับผู้ฟังในรายการนั้น ในขณะที่ค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3 อันดับ ได้แก่ (1) การสื่อสารกับเด็กและเยาวชนได้อย่างเข้าใจ (2) ใช้ภาษาไทยและภาษาต่างประเทศได้อย่างถูกต้อง และ(3) ความสามารถในการเข้าใจในผู้ฟัง ตามลำดับ

2.3 ปัญหาด้านรูปแบบรายการวิทยุชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ (1) รายการวิทยุเพื่อการศึกษา รายการเตือนและระวังภัยสังคม (2) รายการความรู้รอบตัว และ(3) รูปแบบรายการที่ดึงดูดความสนใจ ในขณะที่ค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3 อันดับ ได้แก่ (1) รายการเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ (2) การสนทนาระหว่างผู้จัดกับผู้ฟัง และ(3) การตอบปัญหาหรือให้คำปรึกษาต่างๆ ตามลำดับ

3. ความต้องการดำเนินการจัดรายการวิทยุชุมชนสำหรับเด็กและเยาวชน จังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านรูปแบบรายการวิทยุชุมชน รองลงมาด้านนักจัดรายการวิทยุชุมชน และด้านสื่อวิทยุชุมชน สรุปได้ดังนี้

3.1 ความต้องการด้านสื่อวิทยุชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ (1) การมีสายข่าวทุกกลุ่มเป้าหมายให้ครอบคลุมพื้นที่ (2) ความยากคลื่นวิทยุที่จำได้

ง่ายไม่เปลี่ยนแปลงบ่อย และ(3) ความชัดเจนของคลื่นวิทยุชุมชนในพื้นที่ที่ต้องเทียบเท่าสถานีวิทยุอื่น ในขณะที่ค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3 อันดับ ได้แก่ การมีวัสดุและอุปกรณ์ดำเนินงานที่ทันสมัย รองลงมามี 2 ความต้องการคือ 1) การเลือกสื่อโฆษณาที่สร้างสรรค์ 2) การเป็นศูนย์กลางเพื่อช่วยเหลือผู้เดือดร้อน และอันดับ 3 คือ การนำเสนอข่าวสารทันเหตุการณ์และสถานการณ์ต่างๆ

3.2 ความต้องการด้านนักจัดวิทยุชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ (1) ความน่าเชื่อถือ และตรงไปตรงมาในการจัดรายการ (2) มีความสามารถในการใช้ภาษาไทยและภาษาต่างประเทศได้ถูกต้อง การมีคุณธรรมและจริยธรรมในการจัดรายการ ความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า และ(3) การนำเสนอสิ่งแปลกใหม่ทันโลกทันเหตุการณ์ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ในขณะที่ค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3 อันดับ ได้แก่ (1) มีสุขภาพร่างกายดีและจิตใจดี ร่าเริงแจ่มใส รองลงมามี 2 ความต้องการคือ 1) มีวัยใกล้เคียงหรือสูงกว่าผู้ฟังในรายการนั้น 2) การพัฒนาทักษะ ความรู้ และความสามารถในการดำเนินรายการ และอันดับ 3 คือ การพูดจาไพเราะ และมีสัมมาคารวะต่อผู้สูงวัย ตามลำดับ

3.3 ความต้องการด้านรูปแบบรายการวิทยุชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ (1) การประชาสัมพันธ์กิจกรรมชุมชนและพื้นที่เพื่อความเข้าใจที่ตรงกัน (2) การปรับเปลี่ยนรูปแบบรายการที่ดึงดูดความสนใจผู้ฟังมากขึ้น และ(3)การนำเสนอข่าวสารในชุมชน และพื้นที่เพื่อความรู้ ในขณะที่ค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3 อันดับ ได้แก่ (1) รายการเฉพาะวัยและเพศ (2)รายการวิทยุเพื่อการศึกษา และอันดับสามมี 2 ความต้องการคือ 1) การฝึกประสบการณ์ให้กลุ่มเป้าหมายในเวลาปิดภาคเรียน และ 2) รายการสถานการณ์บ้านเมือง ตามลำดับ

4. การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการรายการวิทยุชุมชนเพื่อเด็ก

4.1 รูปแบบรายการจัดวิทยุชุมชนจากการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและนำไปออกแบบรูปแบบรายการวิทยุชุมชนให้เป็นไปตามความต้องการของเด็ก และเยาวชนและทำความเข้าใจความตกลงร่วมกันกับภาคีที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม และทำข้อตกลงการให้ความร่วมมือร่วมกันกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมแสดงความคิดเห็นที่มีต่อสื่อวิทยุชุมชน นักจัดรายการและรูปแบบรายการที่เหมาะสมตามความต้องการของเด็กและเยาวชนในพื้นที่สื่อที่สร้างสรรค์ จากการแบ่งกลุ่มทำกิจกรรม โดยนำข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 11 อำเภอ รวมทั้งสิ้น 440 ตัวอย่าง ทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์และนำไปสังเคราะห์ข้อมูลระดมสมองเพื่อหาข้อสรุปผลของการวิจัยว่าในที่สุดรูปแบบรายการที่เหมาะสมบนฐานความต้องการของเด็กและเยาวชนและเป็นรูปแบบรายการที่ผ่านการคัดกรองจากเด็กและเยาวชน โดยเด็กและเยาวชนได้ร่วมกันคิด

ร่วมกันทำ ร่วมกันนำเสนอข้อมูลให้กับหน่วยงานภาคีที่ทำงานในด้านเด็ก และผู้ว่าราชการจังหวัดกำแพงเพชร

การนำเสนอข้อมูลของเด็กและเยาวชนให้กับหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ นั้น ทำให้ได้ข้อสรุปถึงความเหมาะสมของรูปแบบรายการวิทยุชุมชนที่เหมาะสมสำหรับเด็กและเยาวชนและเป็นไปตามความต้องการของเด็กและเยาวชน จากนั้นได้ทำข้อตกลงความร่วมมือร่วมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยผ่านการเห็นชอบจากคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัดกำแพงเพชร

จากเวทีระดมความคิดเห็น โดยผู้เชี่ยวชาญร่วมกับตัวแทนภาคีที่เกี่ยวข้องเพื่อออกแบบรายวิทยุสถานีวิทยุเด็ก FM 92.0 MHz. โดยความร่วมมือระหว่างศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก เยาวชน และครอบครัว ร่วมกับ สมาคมผู้ประกอบการวิชาชีพครู โดยใช้ชื่อว่า "คลื่นวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก: แหล่งเรียนรู้ทางอากาศ" ออกอากาศทางคลื่นความถี่ FM 92.0 MHz ทุกวัน ตั้งแต่เวลา 06.00 - 00.00 น.

4.2 รูปแบบการบริหารจัดการรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก

ระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก หลังจากทำข้อตกลงร่วมกันแล้ว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยกันระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก โดยการบริหารจัดการแนวราบ ซึ่งการบริหารจัดการโดยกลุ่มเด็กและเยาวชนแต่ละพื้นที่รวมกลุ่มเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย กลุ่มละ 5-10 คน ค้นหาผู้นำธรรมชาติชนบท ชุมชน ครอบครัวยุคใหม่ อุดมการณ์ มีรุ่นพี่รุ่นน้องไว้สืบทอด บูรณาการกระบวนการทางจิตใจ กระบวนการบริหารจัดการ กระบวนการกลุ่มเครือข่าย และกระบวนการธรรมาภิบาล อย่างเปิดเผยถาวรตลอดกาลตลอดไป แต่ละกลุ่มร่วมกันกำหนดมาตรการ วิธีการโครงการและแนวทางดำเนินผลิตรายการ (การทำข่าวสารคดีบันเทิง นิทาน เกม เพลง หรือ ธรรมะ) ของแต่ละกลุ่มตามความถนัดและความสนใจ โดยมีกลุ่มเครือข่ายสภาเด็กและเยาวชน กลุ่มเครือข่ายนักข่าวจิต กลุ่มเครือข่ายดีเจน้อย กลุ่มเครือข่ายผู้ฟัง ร่วมคิด ร่วมทำ นำเสนอให้ดูรูปแบบรายการเชิงสร้างสรรค์ตามข้อตกลงของแต่ละกลุ่มเครือข่าย ให้พ่อแม่ ครู หนุนเสริมเป็นกลไกสร้างแรงกระตุ้น ผู้ใหญ่เติมให้เต็มโตโดยคณะกรรมการและผู้เชี่ยวชาญด้านรายการสื่อสร้างสรรค์สำหรับเด็กพิจารณาและบรรจุในผังรายการ และพัฒนาศักยภาพ ทักษะรายการ ทักษะกระบวนการเรียนรู้ด้านการสื่อสาร พร้อมทั้งจัดลำดับผังรายการในสถานีวิทยุเด็ก คลื่นเพื่อนเด็กแหล่งเรียนรู้ทางอากาศ จินตนาสร้างสรรค์ การร้อง เล่นเต้น ปั่นวาด อย่างสุนทรีย์ 92.00 Mhz คณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัดกำแพงเพชร เป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาดูแลเป็นร่วมให้การสงเคราะห์และคุ้มครอง และจัดสรรงบประมาณจากกองทุนตาม พ.ร.บ.คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และอนุสัญญาว่า

ด้วยสิทธิ 4 ด้าน คณะอนุกรรมการกิจกรรมสร้างสรรค์เด็กและเยาวชนจังหวัดกำแพงเพชร คู่มือให้ความรู้ให้ปัญญาและเป็นแสงแดดที่อบอุ่นสร้างชีวิตและจิตวิญญาณให้แก่เด็ก เติบโตอย่างสมวัย

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง พัฒนารูปแบบรายการและบริหารจัดการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

อภิปรายผล

1. สื่อวิทยุชุมชน เด็ก และเยาวชนจังหวัดกำแพงเพชร จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า สถานีวิทยุชุมชนมีศักยภาพเพียงพอในการจัดการวิทยุชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง หากมีการพัฒนาระบบบริหารจัดการ และการพัฒนารูปแบบรายการให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมายอย่างชัดเจน

ข้อมูลการจากวิจัยด้านสื่อวิทยุชุมชน พบว่า สถานีวิทยุชุมชนมีความเพียงพอของทรัพยากรในการดำเนินงานอยู่ในเกณฑ์สูงสุด เมื่อเทียบกับปัจจัยด้านอื่นๆ ซึ่งเป็นจุดแข็งสำคัญ เนื่องจากการมีความพร้อมด้านปัจจัยพื้นฐาน จะทำให้การดำเนินงานเกิดขึ้นได้อย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ผลวิจัยยังสะท้อนให้เห็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างมาก ในบทบาทของสื่อวิทยุชุมชนที่เกี่ยวกับการเป็นศูนย์กลางการช่วยเหลือผู้เดือดร้อน ซึ่งจากการวิจัยในครั้งนี้จะเห็นว่า บทบาทการเป็นศูนย์กลางการช่วยเหลือผู้เดือดร้อนของวิทยุชุมชน เด็ก และเยาวชนจังหวัดกำแพงเพชรมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เมื่อเทียบกับปัจจัยด้านอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทรเพ็ญ ลือคำหาญ และพัลลภา อินทนู (2540) ที่ได้ศึกษาทัศนคติของเยาวชนในเขตเทศบาลนครอุดรธานีที่มีต่อวิทยุชุมชน FM 107 MHz ส่วนใหญ่ฟังเพื่อความสนุกสนาน ชอบฟังเพลงไทยลูกทุ่ง และสิ่งสำคัญที่เลือกฟังวิทยุชุมชน คือ เนื้อหารายการที่น่าสนใจ มีรูปแบบรายการ สาระความรู้ ลักษณะของแนวเพลงที่นำมาเปิด การมีส่วนร่วมของผู้ฟัง ความเหมาะสมของข่าวและสาระความรู้ และข่าวประชาสัมพันธ์ต่างๆ

ดังนั้น หากมีการพัฒนารูปแบบรายการวิทยุชุมชนให้เป็นอีกช่องทางของการให้ความช่วยเหลือผู้เดือดร้อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเด็ก และเยาวชนด้วย จะทำให้สื่อวิทยุชุมชน เด็ก และเยาวชน เป็นสื่อที่มีคุณภาพของเด็ก และเยาวชนต่อไป

2. ด้านนักจัดรายการวิทยุ ซึ่งเป็นตัวจักรสำคัญในการขับเคลื่อนวิทยุชุมชน และความสำเร็จของวิทยุชุมชน จากผลวิจัยพบว่า นักจัดรายการวิทยุชุมชน เด็ก และเยาวชนจังหวัด

กำแพงเพชร มีความสามารถการนำเสนอรายการอยู่เกณฑ์เฉลี่ยสูงสุด เมื่อเปรียบเทียบกับคุณลักษณะด้านอื่นๆ ซึ่งแสดงถึงศักยภาพในตัวผู้ดำเนินรายการที่มีการพัฒนา ฝึกฝน และมีการตั้งสมประสงค์มาอย่างต่อเนื่อง จนทำให้การนำเสนอรายการเป็นไปได้ตามความต้องการของผู้ฟัง

อย่างไรก็ตาม จากผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นถึงจุดที่ควรได้รับการพัฒนาอีกหลายๆ ด้าน ที่ผู้ดำเนินรายการควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ ความรู้รอบตัวในเรื่องต่างๆ ความมีมนุษยสัมพันธ์ ความสามารถในการโน้มน้าวจิตใจผู้ฟัง การนำเสนอสิ่งแปลกใหม่ทันสมัย และที่น่าเชื่อถือในการจัดรายการ ซึ่งคุณลักษณะที่กล่าวมานี้ ต้องอาศัยคุณสมบัติของผู้ดำเนินรายการที่ต้องมีความตื่นตัว ใฝ่รู้ และพร้อมที่จะพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของพิมลกลัษณ์ เคนะชัย (2550) ที่ได้ศึกษาการประเมินผลการดำเนินงานของวิทยุชุมชนในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การดำเนินงานวิทยุชุมชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ในภาพรวมบรรลุเป้าหมายในระดับค่อนข้างมากในด้านผู้ผลิต และนักจัดรายการวิทยุ โดยพบว่า ผู้ผลิตรายการมีความกระตือรือร้น ริเริ่มสร้างสรรค์ พร้อมทั้งจะอุทิศตนเพื่อชุมชน มีความบริสุทธิ์ใจในการเข้ามาทำงาน และไม่มีเป้าหมายเพื่อหวังผลประโยชน์แอบแฝง ดังนั้น หากวิทยุชุมชนจังหวัดกำแพงเพชร นำผลการวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ดำเนินรายการวิทยุดังกล่าว มาเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้ดำเนินรายการของตน ย่อมทำให้ได้ผู้ดำเนินรายการ หรือนักจัดรายการวิทยุที่มีคุณภาพอย่างต่อเนื่องต่อไปได้

3. ด้านรูปแบบรายการวิทยุ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการที่จะดึงดูดความสนใจของผู้ฟังให้ติดตามรายการ หรือเข้ามามีส่วนร่วมกับรายการวิทยุ ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้พบว่า รูปแบบรายการที่เป็นที่น่าสนใจสูงสุดเป็น รายการนักประกาศหน้าใหม่ และการเล่นเกมชิงรางวัล ซึ่งผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึงกลุ่มผู้ฟังที่ต้องอารักขาเข้ามามีส่วนร่วม ทั้งในส่วนของ การดำเนินรายการในฐานะผู้จัดรายการ หรือผู้ประกาศ และอีกด้านหนึ่งคือผู้ร่วมกิจกรรม การเล่นเกมชิงรางวัล ก็เป็นรูปแบบรายการที่ได้รับความสนใจ และสะท้อนภาพการเข้ามามีส่วนร่วมกับรายการของกลุ่มผู้ฟังได้เป็นอย่างดี

อย่างไรก็ตาม ยังมีรูปแบบรายการที่ควรได้รับการพัฒนา หรือเพิ่มเติมในการดำเนินงานของรายการวิทยุ ซึ่งได้แก่ รายการตอบปัญหา หรือให้คำปรึกษาในเรื่องต่างๆ ซึ่งรูปแบบเหล่านี้เป็นสิ่งที่ผู้ฟังต้องการ ซึ่งเป็นประโยชน์โดยตรง และสามารถเข้าถึงกลุ่มผู้ฟังได้เป็นอย่างดี ส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมจากผู้ฟัง หรือภาคประชาชน ได้อย่างแท้จริง พิมลกลัษณ์ เคนะชัย (2550) พบว่า การ

ดำเนินรายการวิทยุชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ได้รับการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนน้อย เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ให้ความสนใจด้านการบันเทิง มากกว่าการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการรายการวิทยุ หรือมีส่วนร่วมในรายการต่างๆ ของวิทยุชุมชน ซึ่งหากวิทยุชุมชนเด็ก และเยาวชนจังหวัดกำแพงเพชร ได้นำประเด็นเหล่านี้มาใช้เพื่อปรับรูปแบบรายการให้เหมาะสม และสามารถดึงดูดการมีส่วนร่วมจากผู้ฟัง และภาคประชาชนได้ จะทำให้เป็นคลื่นวิทยุของชุมชนอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ ผลการวิจัยนี้ยังสะท้อนสภาพปัญหาที่พบในปัจจุบันของการดำเนินงานวิทยุชุมชนเด็ก และเยาวชนจังหวัดกำแพงเพชร โดยพบว่า คลื่นดังกล่าวมีจุดแข็งในด้านความยาวคลื่นวิทยุที่ง่าย (92.0 MHz) และมีการใช้วิทยุเป็นสื่อกลางทางวิทยุชุมชนระหว่างกัน และสภาพปัญหาที่พบก็คือ ความไม่สะดวกในการติดต่อประสานงาน และการตอบสนองความต้องการการรับฟังไม่ได้ตลอด 24 ชั่วโมง ซึ่งจากผลวิจัยนี้ สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการของกลุ่มผู้ฟังที่ต้องการมีสื่อวิทยุเป็นศูนย์กลาง และสามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลา

ในส่วนของผู้ดำเนินรายการ หากได้รับการพัฒนาทักษะในการสื่อสารให้เกิดการสื่อสารที่ชัดเจน เข้าใจได้ง่าย และเข้าถึงกลุ่มผู้ฟัง จะทำให้รายการได้รับความนิยม และเป็นสื่อกลางระหว่างเพื่อน ถึงเพื่อนได้อย่างแท้จริง

ในส่วนของรูปแบบรายการที่ควรได้รับการปรับปรุงการมีปฏิสัมพันธ์ที่มากขึ้น ระหว่างนักจัดรายการกับกลุ่มผู้ฟัง ซึ่งสะท้อนจากผลวิจัยถึงความต้องการในการให้มีการสนทนาระหว่างผู้จัดกับผู้ฟัง หรือการให้มีการตอบปัญหา หรือให้คำปรึกษาต่างๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นข้อมูลที่ดีที่จะทำให้สามารถพัฒนารูปแบบรายการวิทยุให้ตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างดี

ปัจจัยเสริมเชิงบวกที่พบจากการวิจัยในครั้งนี้จะพบว่า ความต้องการของเด็ก และเยาวชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินรายการ หรือจัดรูปแบบรายการวิทยุชุมชนเด็ก และเยาวชนจังหวัดกำแพงเพชรอยู่ในเกณฑ์ที่ดี ผลวิจัยชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยที่ทำให้มีคนสนใจเข้ามาร่วมทำงานกับสื่อวิทยุชุมชน คือ การมีสายข่าวทุกกลุ่มเป้าหมายครอบคลุมทุกพื้นที่ และการมีความยาวคลื่นที่แน่นอน จดจำได้ง่าย ตลอดจนยังมองเห็นศักยภาพของสื่อดังกล่าวในบทบาทของการเป็นสื่อที่ดี มีความน่าเชื่อถือ และตรงไปตรงมาในการจัดรายการ และเป็นสื่อกลางในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมชุมชน และพื้นที่ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน อย่างไรก็ตามรูปแบบรายการ และการ

พัฒนาความพร้อมด้านต่างๆ ก็ต้องได้รับความพร้อมต่อเนื่องเช่นกัน ซึ่งสะท้อนได้จากข้อเสนอแนะจากกลุ่มผู้ฟังที่ต้องการเห็นหน่วยงานภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการ และให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง มีการประชาสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอ และเพิ่มช่องทางการติดต่อประสานงานให้มากขึ้น

รูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการวิद्यุชุมชน

จากผลวิจัยสามารถกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการวิद्यุชุมชน ได้เป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ การบริหารจัดการวิद्यุชุมชนแบบแนวนราบ (แผนภูมิที่ 1, หน้า 130) และการบริหารจัดการวิद्यุชุมชนแบบลดลำดับขั้นตอน (แผนภูมิที่ 2, หน้า 131) โดยการบริหารจัดการวิद्यุชุมชนแบบแนวนราบ เป็นการบริหารจัดการที่เน้นให้ผู้จัดการทุกคนเข้าไปมีส่วนร่วมโดยตรง ให้คณะกรรมการบริหารวิद्यุชุมชน หรือผู้จัดการแต่ละรายการสามารถกำหนดรูปแบบรายการรายละเอียด และทรัพยากรที่เกี่ยวข้อง นำเสนอต่อคณะกรรมการบริหารเพื่อพิจารณาอนุมัติ โดยคณะกรรมการบริหารมีหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุนผู้จัดการให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนกำกับดูแลการดำเนินงานของวิद्यุชุมชนให้เป็นไปอย่างถูกต้อง และเป็นไปตามข้อกำหนด ข้อบังคับตามกฎหมาย และมีอำนาจในการพิจารณาบทลงโทษ กรณีผู้จัดการมีการกระทำความผิด ทั้งนี้ คณะกรรมการบริหารจะเป็นศูนย์กลางในการรวบรวมข้อมูล และความเห็นจากทุกภาคส่วน เพื่อนำมาพิจารณาในการพัฒนาการจัดการวิद्यุชุมชน และส่งต่อข้อมูลหรือแนวทางสู่การปฏิบัติ และผู้จัดการโดยตรง ในส่วนของการบริหารจัดการวิद्यุชุมชนแบบลดลำดับขั้นตอน เป็นการบริหารจัดการของคณะกรรมการบริหารวิद्यุชุมชน ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการบริหารระดับจังหวัด แต่ขั้นตอนการทำงานระหว่างคณะกรรมการบริหารวิद्यุชุมชนจะมีเพียงขั้นตอนเดียว ซึ่งเป็นการลดขั้นตอนการทำงาน และมีการประสานข้อมูลโดยตรงระหว่างผู้ดำเนินรายการ กับคณะกรรมการบริหาร ทั้งนี้คณะกรรมการบริหารระดับจังหวัดจะเป็นผู้กำหนดนโยบาย และเป็นผู้รับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการวิद्यุชุมชน และสั่งการสู่คณะกรรมการบริหารวิद्यุชุมชน เพื่อการปฏิบัติต่อไป ซึ่งการบริหารจัดการวิद्यุชุมชนทั้ง 2 รูปแบบ เป็นการพัฒนาเพื่อต้องการให้มีการบริหารจัดการที่รวดเร็ว และเข้าถึงได้ง่าย ตลอดจนการมีสิทธิในการเข้าร่วมการบริหารองค์กร ซึ่งเป็นแนวคิดที่ก้าวหน้ามุ่งหวังในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการให้มีอิสระมากขึ้น และไม่ถูกครอบงำจากผู้มีอำนาจ การดำเนินงานยึดถือระบบระเบียบ และกฎหมายเป็นหลัก และมีบทลงโทษต่อการกระทำผิด โดยคณะกรรมการบริหารอย่างชัดเจน ผู้บริหารที่เกี่ยวข้องในระดับต่างๆ จึงควรพิจารณาเพื่อดำเนินการปรับปรุง และพัฒนาระบบบริหารจัดการแนวใหม่แบบมีส่วนร่วม โดยผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วาณิชชา ชัยวงศ์ (2545) ได้ทำการศึกษา การใช้สื่อวิทยุกระจายเสียงและความต้องการ

วิद्यุชุมชนของประชาชนในจังหวัดสตูล พบว่าแนวทางในการสนับสนุนการจัดตั้งวิद्यุชุมชน ควร มีการโฆษณาในวิद्यุชุมชนได้แต่ให้มีสัดส่วนที่เหมาะสม และควรได้เงินทุนสนับสนุนจากภาครัฐ การบริจาค จากคนในชุมชน และภาคเอกชน ข้อเสนอแนะของงานวิจัยนี้ คือ ควรมีการให้ความรู้ และความเข้าใจกับคนในชุมชน ในเรื่องวิद्यุชุมชนก่อนจัดตั้งวิद्यุชุมชน และควรมีหน่วยงานที่เป็น กลาง เพื่อทำหน้าที่ กำหนดนโยบาย รูปแบบ และแนวทางการดำเนินงานวิद्यุชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

- 1.1 สื่อวิद्यุชุมชนควรมีวัยรุ่นเป็นสื่อกลางบ้างในบางรายการ แต่ต้องพิจารณา คัดสรรผู้จัดรายการเป็นรายการดีเพื่อความเหมาะสมของรายการนั้น
- 1.2 คลื่นวิทยุชุมชนต้องกำหนดให้ชัดเจนและไม่สับสนในการใช้งาน
- 1.3 ความคมชัดของสัญญาณ และความครอบคลุมพื้นที่ต้องได้รับการปรับปรุง และพัฒนาประสิทธิภาพ
- 1.4 ลดโฆษณาให้น้อยลงตามสมควร และเพิ่มสารประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับสังคม
- 1.5 วิद्यุชุมชนควรเป็นศูนย์กลางการแพร่กระจายข่าวในท้องถิ่น นอกจากจะ จัดเป็นช่วงข่าวแล้วอาจจัดเป็นข่าวต้นชั่วโมง
- 1.6 ควรมีผู้ให้คำปรึกษาปัญหาแก่เด็กและวัยรุ่นในสถานีวิद्यุชุมชน
- 1.7 นักจัดรายการควรได้รับการคัดสรรที่เน้นเรื่องคุณธรรมจริยธรรมและอัธยาศัย ดี ตลอดจนมีประสบการณ์ในการพูดและการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า
- 1.8 การจัดรายการควรมีเนื้อหาสาระตรงตามรายการไม่นอกเหนือในสิ่งที่ไรสาระ
- 1.9 ความทันสมัยในการนำเสนอข่าวสารข้อมูล และมีรูปแบบรายการที่ดึงดูดผู้ฟัง เช่น เปิดเพลงทันสมัย การพบปะระหว่างผู้จัดรายการกับผู้ฟัง รายการเข้าใจวัยรุ่น ช่วงปรึกษาปัญหา วัยรุ่น รายการเฉพาะเพศและวัย รายการบันเทิงคารา เป็นต้น
- 1.10 ควรการวิเคราะห์ผังรายการที่นำเสนอให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายและ สอดคล้องกับช่วงเวลาในการนำเสนอในแต่ละวัน เช่น รายการนิทานสำหรับเด็ก วิทยุการศึกษา ดิวน้องเรียนหนังสือ ประชาสัมพันธ์เพื่อสังคม เป็นต้น
- 1.11 ควรให้มีผู้จัดรายการที่มีวัยใกล้เคียงกับผู้ฟัง ทั้งนี้หากเป็นวัยเด็กหรือวัยรุ่น ต้องมีผู้ใหญ่ควบคุมอย่างใกล้ชิด

2. ข้อเสนอแนะทั่วไป

2.1 วิทยุชุมชนควรเปิดให้บริการตลอด 24 ชั่วโมง และมีผังรายการในแต่ละช่วง
ประชาสัมพันธ์ให้ผู้ฟังได้รับทราบเพื่อติดตามได้อย่างต่อเนื่อง

2.2 ควรจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาผู้จัดการรายการของสถานีวิทยุชุมชน

2.3 จัดประกวดนักจัดการรายการเพื่อเฟ้นหานักประกาศหน้าใหม่

2.4 ควรมีรายการธรรมก่อนนอนเพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม

2.5 การจัดการรายการเพลงควรคำนึงถึงความเหมาะสมของเนื้อหาและความหมาย

ของเพลง

บรรณานุกรม

กรมประชาสัมพันธ์. (2543). โครงการนำร่องวิทยุชุมชนกรมประชาสัมพันธ์ (2541-2542).

กรุงเทพฯ: ศูนย์ประสานมวลชนสัมพันธ์สำนักพัฒนานโยบายและแผน
การประชาสัมพันธ์ กรมประชาสัมพันธ์.

กาญจนา แก้วเทพ และคณะ. (2543). สื่อเพื่อชุมชน: การประมวลองค์การรู้. กรุงเทพฯ:
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

กิดานันท์ มลิทอง. (2540). เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

เกศินี จุฑาวิจิตร. (2548). การสื่อสารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น. พิมพ์ครั้งที่ 3. นครปฐม:
เพชรเกษมการพิมพ์.

เครือข่ายผู้ปกครองออนไลน์. (2549). พัฒนาสื่อสำหรับเด็ก. (Online). Available :
<http://www.thaisafenet.org/article>. [27 เมษายน 2549].

จันทร์เพ็ญ ลือคำหาญ และพัลลภา อินทนู. (2548). ทศนคติของเยาวชนในเขตเทศบาลนคร
อุดรธานีที่มีต่อวิทยุชุมชน FM 107 MHz. อุดรธานี : คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

จันทิชาติตา พฤกษานานนท์. (2550). พบแพทย์จุฬาฯ. (Online). Available :
http://www.matichon.co.th/matichon/matichon_detail.phps_tag=01lif06010250&day=2007/02/01

จารุติพันธ์ มุสิกะพงษ์. (2531). การบริหารงานวิทยุกระจายเสียง. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2531.

จุมพล รอดคำดี. (2544). วิทยุชุมชนการปฏิรูปสื่อเพื่อสังคม. อุดรธานี: ศิริธรรมออฟเซต.

จุฬากรณ์ มาเสถียรวงศ์. (2550). โทษภัยของการดูทีวีมากเกินไป” เว็บไซต์ของศาลเยาวชนและ
ครอบครัวกลาง. (Online). Available : [http://www.judiciary.go.th/
document/document_007.html](http://www.judiciary.go.th/document/document_007.html)

ชาญวิทย์ ภาแถม. (2552). การพัฒนารูปแบบการกระจายเสียงของสถานีวิทยุชุมชนในพื้นที่
จังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. สาขาวิชา เทคโนโลยีการศึกษามหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- ชูสิทธิ์ ชันตยานุกุลกิจ. (2544). การศึกษารูปแบบการจัดรายการวิทยุชุมชนของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาศักยภาพบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ฐาปนีย์ ธรรมเมธา. (2541). เอกสารประกอบการสอนวิชา สื่อการศึกษาเบื้องต้น. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทวีทอง หงส์วิวัฒน์. (2527). การบริหารการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ทิวพร แสนเมืองจีน. (2543). การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของประชาชนโดยผ่านรายการวิทยุชุมชน สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดนครราชสีมา.
วิทยานิพนธ์การสื่อสารมวลชน นิเทศศาสตรมหาบัณฑิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไทยเอ็นจิโอมูลนิธิกองทุนไทย. (2550). วิทยุชุมชน : ก้าวเล็กๆที่ชัดเจนบนเส้นทางเสรีสื่อ.
(Online). Available: www.thaingo.org. [10 มีนาคม 2550].
- นภาพร อัจฉริยะกุล. (2532). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวิทยุและโทรทัศน์. พิมพ์ครั้งที่ 7 นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นภาพร อัจฉริยะกุล และวิจิตร ภักดีรัตน์. (2534). ความหมายและความสำคัญของวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ ใน เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวิทยุและโทรทัศน์ หน่วยที่ 1-7. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2533). การวิจัยการวัดผลและการประเมินผล. นครปฐม: โครงการศึกษาต่อเนื่องมหาวิทยาลัยมหิดล.
- บริบทสื่อเพื่อเด็กในสังคมไทยบริบทสื่อเพื่อเด็กในสังคมไทย. (2550). (Online). Available : <http://www.ccdkm.org/CCDKM>.
- ปทุมพร ศรีวิชัย. (2547). ข้อจำกัดในการจัดตั้งและการดำเนินงานวิทยุชุมชน.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ประชาไท. (2549). วิทยุชุมชน. (Online). Available : <http://www.biothai.net/new/>
- ปรเม สตะเวทิน. (2540). หลักสูตรวิทยุสื่อสาร. กรุงเทพฯ: สาขานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- . (2546). หลักสูตรนิเทศศาสตร์กับสังคม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์. (2526). การวิจัยและประเมินผล. กรุงเทพฯ: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- พันธ์ทิพย์ กาญจนะ. (2547). **สื่อในสังคมไทยต่อสุขภาพและสิทธิมนุษยชนของเด็ก เยาวชน และครอบครัว: แนวคิดพื้นฐาน**. (Online). Available : <http://www.archanwell.org> [27 พฤษภาคม 2547].
- พันธ์ทิพย์ กาญจนะ และคณะ. (2550). **เด็กกับสื่อ**. (Online). Available : <http://www.thaichildrednright.net/th/home/issue/php>. [วันที่ 27 มิถุนายน 2550]
- พิมลกลั้ว เดชะชัย. (2550). **การประเมินผลการดำเนินงานวิทยุชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่**.
- พิชัย นิรมานสกุล. (2549). **การใช้สื่ออินเทอร์เน็ตเพื่อเผยแพร่ความรู้เพศศึกษาและเนื้อหาทางเพศ ที่เหมาะสมแก่เด็กและเยาวชน. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย**. 26(1) 55-77.
- ไพฑูรย์ พรหมเสนา. (2545). **การประเมินผลโครงการกิจกรรม 5 ของศูนย์ควบคุมการบิน เชียงใหม่. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่**.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2529). **เอกสารการสอนชุดวิชาการผลิตรายการ วิทยุกระจายเสียง. กรุงเทพฯ: ฝ่ายการพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช**.
- เมธาดง วินุลวุฒิ. (2546). **การจัดรายการวิทยุชุมชนของสถานีวิทยุแห่งประเทศไทยจังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์**.
- ขงบุทธ วงศ์ภิรมย์ศาสนดี. (2548). **รายงานสถานะการศึกษาไทย ปี 2547/2548 รากเหง้าของปัญหา และแนวทางแก้ไข. กรุงเทพฯ : กรมสุขภาพจิต**.
- ยุคล เป็ญจรงค์กิจ. (2542). **การวิเคราะห์ผู้รับสาร. กรุงเทพฯ: พีที พรินท์**.
- รัชนิกร โชติชัยสถิตย์. (2546). **ทำรายการเด็กให้อึด ต้องคิดอะไร. กรุงเทพฯ: มติชน**.
- วันเพ็ญ มนศิลป์และคณะ. (2548). **พฤติกรรมและความพึงพอใจในการรับฟังรายการวิทยุกระจาย ของนักเรียน นักศึกษาในเขตเทศบาลนครอุดรธานี. อุดรธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏ อุดรธานี**.
- วณิชชา ชัยวงศ์. (2545). **การใช้สื่อวิทยุกระจายเสียงและความต้องการวิทยุชุมชนของประชาชนใน จังหวัดสตูล. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล**.
- วีรวรรณ ยังกิจการ. (2545). **การมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหารายการวิทยุ เพื่อชุมชน. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2547). **ทฤษฎีการประเมิน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**.

- ศศิธร อภิสัทธีนิรันดร์. (2541). การขัดเกลาทางสังคมผ่านรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กประเภท
 ปกป้องบ้านเกิด. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สัมพันธ์ พูนนารถ. (2547). การสื่อสาร. อดิเรก: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์.
- สุนน อยู่สิน. (2531). การบริหารงานวิทยุกระจายเสียง. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี:
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2531.
- . (2534). การจัดรายการวิทยุกระจายเสียง. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี:
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุรินทร์ แปลงประสพโชค. (2534). การทดลองจัดวิทยุกระจายเสียงชุมชนสำหรับชุมชนชนบทใน
 เขตขานเมือง จังหวัดจันทบุรี. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- . (2543). โครงการนำร่องวิทยุชุมชนกรมประชาสัมพันธ์ (2541-2542). กรุงเทพฯ:
 ศูนย์ประสานมวลชนสัมพันธ์สำนักพัฒนานโยบายและแผนการประชาสัมพันธ์
 กรมประชาสัมพันธ์.
- สุริย์ วรรณสิทธิยศ. (2545). ความเป็นประชาสังคมของวิทยุชุมชนจังหวัดเชียงรายเพื่อการส่งเสริม
 สุขภาพ. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการส่งเสริมสุขภาพ
 บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2550). สื่อที่เป็นภัยและไม่เหมาะสมสำหรับ
 ครอบครัว (เด็กและเยาวชน). (Online). Available : <http://www.women-family.go.th/violence.html>. [27 มิถุนายน 2550].
- อรพินท์ ศักดิ์เอี่ยม. (2537). การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจที่เด็กได้รับจากการชมรายการ
 โทรทัศน์สำหรับเด็ก. วิทยานิพนธ์ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ นิเทศศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรรณพ ปิณฑน์โอวาท. (2541). การมีส่วนร่วมและความพึงพอใจของประชาชนในวิทยุชุมชน
 จังหวัดอุบลราชธานีและจังหวัดระยอง. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต
 ภาควิชาการสื่อสารและการแสดงคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อนุพร สุวรรณวาทกิจ. (2531). ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพของรายการความรู้ทางการเกษตร :
 ศึกษาเฉพาะกรณีสถานีวิทยุ ม.ก. บางเขน. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อุดม ชุ่มสุวรรณ. (2526). การใช้วิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตร ใน เอกสารประกอบการสอน

ชุดวิชาการใช้สื่อทางไกลทางงานส่งเสริมการเกษตร หน่วยที่ 1-7. กรุงเทพฯ:

โรงพิมพ์วิศดอริเพาเวอร์พอยท์.

อุบลรัตน์ ศิริชูวงศ์. (2535). หลักเกณฑ์การโฆษณาและการจัดระบบเรตติ้งสำหรับรายการเด็ก.

กรุงเทพฯ : มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก.

_____. (2550). สื่อสารมวลชนเบื้องต้น สื่อมวลชน วัฒนธรรมและสังคม. กรุงเทพฯ:

โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายชื่อเครือข่ายดีเจเยาวชนและผู้สื่อข่าวจิ๋ว*

รายชื่อเครือข่ายดีเจเยาวชนและผู้สื่อข่าวจิว
สถานีวิทยุเพื่อนเด็ก 92.00 MHz

1. นายอาทิตย์ อยู่ปรางค์	229/1-2 ม.4 ต.คลองน้ำไหล อ.คลองลาน จ.กำแพงเพชร
2. น.ส.ธาราภรณ์ สายทองดี	315/3 ม.15 ต.คลองลานพัฒนา อ.คลองลาน จ.กำแพงเพชร
3. น.ส.นุชจรินทร์ กองขุนทด	123/3 ม.4 ต.คลองลานพัฒนา อ.คลองลาน จ.กำแพงเพชร
4. น.ส.สุสดี สกุดเดช	164 ม.18 ต. คลองน้ำไหล อ.คลองลาน จ.กำแพงเพชร
5. น.ส.อุมาพร สุทธิธรรม	693/4 ม.5 ต.วังบัว อ.คลองขลุง จ.กำแพงเพชร
6. ค.ญ.ธิดาพร พันธุ์ศรี	53 ม.3 ต.วังบัว อ.คลองขลุง จ.กำแพงเพชร
7. ค.ญ.กาญจนา พันธุ์ศรี	53 ม.3 ต.วังบัว อ.คลองขลุง จ.กำแพงเพชร
8. ค.ญ.วนิษา ไชยญโต	256/1 ม.8 ต.วังบัว อ.คลองขลุง จ.กำแพงเพชร
9. ค.ญ.บุตรีดี ใจมั่น	406/1 ม.9 ต.วังบัว อ.คลองขลุง จ.กำแพงเพชร
10. น.ส.ภารดี นาเจริญ	33 ม.8 ต.ประชาสุขสันต์ อ.ลานกระบือ จ.กำแพงเพชร
11. น.ส.นุชจรี สุบัติดี	100/2 ม.8 ต.ประชาสุขสันต์ อ.ลานกระบือ จ.กำแพงเพชร
12. น.ส.ดวงดาว การสร้าง	167/3 ต.หนองไม้กอง อ.ไทรงาม จ.กำแพงเพชร
13. นายสราวุฒิ ไทยสงค์	104/4 ต.ไทรงาม อ.ไทรงาม จ.กำแพงเพชร
14. นายสิทธิพร แสงเทียนประไพ	514 ม.4 ต.ไทรงาม อ.ไทรงาม จ.กำแพงเพชร
15. น.ส.ศศิธร ทองเชื้อ	143 ม.7 ต.พื้งทม์แรก อ.ลานกระบือ จ.กำแพงเพชร
16. น.ส.สุพัตรา ศรีพิเศษ	92 ม.6 ต.ลานกระบือ อ.ลานกระบือ จ.กำแพงเพชร
17. นายอภิวัฒน์ ไตอิน	121 ม.12 ต.หนองหลวง อ.ลานกระบือ จ.กำแพงเพชร
18. นายธนชิต บำรุงเชื้อ	158/1 ม.8 ต.ลานกระบือ อ.ลานกระบือ จ.กำแพงเพชร
19. น.ส.สุพัตรา อ่อนแก้ว	235/1 ม.6 ต.ลานกระบือ อ.ลานกระบือ จ.กำแพงเพชร
20. น.ส.สมหญิง หมี่คุ้ม	99 ม.5 ต.โนนพลวง อ.ลานกระบือ จ.กำแพงเพชร
21. น.ส.พัทธธีรา มีสวน	1 ม.1 ต.ลานกระบือ อ.ลานกระบือ จ.กำแพงเพชร
22. น.ส.อรุณรัตน์ มาระวัง	110 ม.7 ต.ลานกระบือ อ.ลานกระบือ จ.กำแพงเพชร

ภาคผนวก ข

- โครงการการจัดอบรมทักษะการจัดรายการวิทยุ นักข่าวจิต
และการศึกษาดูงานด้านการบริหารจัดการเครือข่าย และการสืบทอดของเยาวชน

โครงการ “การจัดอบรมทักษะการจัดรายการวิทยุ นักข่าวจิว และ การศึกษาดูงานด้านการบริหารจัดการเครือข่าย และการสืบทอดของเยาวชน ”

หลักการและเหตุผล

โครงการ “การพัฒนารูปแบบรายการ และการบริหารจัดการวิทยุชุมชนสำหรับเด็กและเยาวชน โดยเยาวชนจังหวัดกำแพงเพชร” ซึ่งเป็นโครงการวิจัยที่ทางศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก เยาวชน และครอบครัว ได้รับทุนสนับสนุนจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารายการวิทยุเชิงสร้างสรรค์บนฐานความต้องการของเด็กและเยาวชนจังหวัดกำแพงเพชร และเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการรายการวิทยุชุมชนสำหรับเด็กและเยาวชน โดยเยาวชนเริ่มดำเนินการตั้งแต่เดือนกันยายน 2551 โครงการดังกล่าวได้กำหนดรูปแบบกิจกรรมตามความเหมาะสมเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ทีมผู้วิจัยจึงเห็นสมควรจัดการอบรมทักษะการจัดรายการวิทยุ และนักข่าวจิว เพื่อเสริมทักษะการจัดรายการวิทยุ แนะนำเทคนิคกระบวนการผลิต และจัดรายการวิทยุกระจายเสียง เพิ่มศักยภาพให้กับเยาวชนที่สนใจในด้านของการผลิตข่าว การนำเสนอข่าวที่มีประสิทธิภาพ และหาตัวแทนเยาวชนที่มีความสนใจในการผลิตรายการวิทยุ และการรายงานข่าวเพื่อเดินทางไปศึกษาดูงานที่สถานีวิทยุไทย และมูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก และโดยจัดอบรมในวันที่ 5- 6 สิงหาคม 2552 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร และเดินทางไปศึกษาดูงานในวันจันทร์ที่ 7 สิงหาคม 2552

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเสริมทักษะ และแนะนำเทคนิค กระบวนการ จัดรายการวิทยุกระจายเสียง
2. เพื่อเพิ่มศักยภาพ เยาวชนในการสร้างเครือข่ายนักข่าวจิว
3. เพื่อสร้างบุคลากรในการผลิตรายการตามผังรูปแบบรายการตามความต้องการของเด็กและเยาวชน
4. เพื่อให้เยาวชนเปิดโลกทัศน์ในการสร้างสรรค์งานด้านสื่อวิทยุกระจายเสียง
5. เพื่อดำเนินกิจกรรมตามแผนโครงการที่วางไว้

กลุ่มเป้าหมาย

1. เยาวชนที่สนใจเข้าร่วมการอบรมทักษะการจัดรายการวิทยุ และนักข่าวจิว

ขั้นตอนการดำเนินการ

1. ขั้นเตรียมการจัดอบรม

- ประชุมทีมวิจัยเพื่อหารูปแบบ และกิจกรรมหลักสูตรการจัดอบรม
- ประชุมกำหนดวันจัดการฝึกอบรม ดำเนินการเตรียมงาน
- เปิดรับสมัครเยาวชนที่สนใจเข้าร่วมการอบรมทักษะการจัดรายการวิทยุ

และนักข่าวจิต

- ประชาสัมพันธ์โครงการ การอบรมทักษะการจัดรายการวิทยุ และนักข่าวจิต
- ส่งหนังสือแจ้งเครือข่ายแต่ละอำเภอเข้าร่วมการฝึกอบรม

ปฏิทินการอบรมทักษะการจัดการรายวิชาการวิทยุ และนักข่าวจิต

วัน	เวลา	รายละเอียดกิจกรรม	หมายเหตุ
วันพุธ ที่ 5 สิงหาคม	08.00 – 09.00 น.	- ลงทะเบียนเข้าที่พัก รับเอกสารประกอบการฝึกอบรม	พมจ. คีเจียวพน
	09.00 – 09.30 น.	- ชี้แจงการฝึกอบรม	ผู้ดำเนินรายการ
	09.30 – 10.45 น.	- คณะผู้จัดการฝึกอบรมกล่าวรายงานวัตถุประสงค์ - ประธานในพิธีกล่าวเปิดการฝึกอบรม / ให้โอวาท	อ. ชาย ผู้ว่าราชการ
	10.45. – 11.00 น.	- อาหารว่าง	
	11.00 – 12.00 น.	- กิจกรรมละลายพฤติกรรม แบ่งกลุ่มเรียนรู้ สร้างความคุ้นเคย ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม เขียนความมุ่งหวังจากการฝึกอบรม จับคู่buddy	วิทยากรกระบวนการ
	12.00 -13.00 น.	- รับประทานอาหารกลางวัน	
	13.00 – 14.45 น.	- การสร้างสรรค์ และการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง - การออกแบบรายการวิทยุ - เทคนิคการจัดรายการวิทยุ	วิทยากรรับเชิญ (บรรยายให้ความรู้)
	14.45 – 15.00 น.	- อาหารว่าง	
	15.00 – 17.00 น.	- ฝึกการออกแบบรายการวิทยุ - ฝึกการผลิตรายการวิทยุ } (แยกกลุ่ม)	พี่เลี้ยง วิทยากร กระบวนการ
	17.00 -18.30 น.	- รับประทานอาหารเย็น / พักผ่อนตามอัธยาศัย	
	18.30 - 19.30 น.	- ความรู้เรื่องปราชญ์ชาวบ้าน	วิทยากรรับเชิญ
	19.30 -20.30 น.	- กิจกรรมนันทนาการ เลือกประธานค่าย ประธานอำเภอสวคมนต์/เข้าที่พักพักผ่อน ตามอัธยาศัย	วิทยากรกระบวนการ

วัน	เวลา	รายละเอียดกิจกรรม	หมายเหตุ
วันพฤหัสบดีที่ 6 สิงหาคม	07.00 – 08.30 น.	- รับประทานอาหารเช้า	
	08.30 – 10.45.00 น	- เรียนรู้เรื่องสื่อ ฝึกปฏิบัติการผลิตข่าว - การผลิตข่าว และการรายงานข่าวที่มีประสิทธิภาพ	วิทยากรรับเชิญ
	10.45 – 11.00 น.	- อาหารว่าง	
	11.00 -12.00 น.	- ฝึกปฏิบัติการผลิตข่าว } - ฝึกรายงานข่าว } (แยกกลุ่ม)	
	12.00 – 13.00 น.	- รับประทานอาหารกลางวัน	
	13.00 -14.45 น.	- ฝึกปฏิบัติการผลิตข่าว } - ฝึกรายงานข่าว } (แยกกลุ่ม)	
	14.45 -15.00 น.	- อาหารว่าง	
	15.00- 17.30 น.	- กิจกรรมนันทนาการ เผลย buddy	
	17.30 – 18.00 น.	- ฝึกผ่อนคลายด้วยคำ	
	18.00 – 21.00 น.	- กิจกรรม ร้อง เล่น เต้น วาด - ประกวดศิลปะเยาวชนของตัวแทนแต่ละกลุ่ม / มอบรางวัลดีเจเยาวชนดีเด่น - ประกวดการรายงานข่าวของตัวแทนแต่ละกลุ่ม / มอบรางวัลดีเจเยาวชนดีเด่น - มอบเกียรติบัตร - ปิดการอบรม เข้าที่พัก	

* หมายเหตุ กำหนดการอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

ศึกษาดูงาน

วันศุกร์ ที่ 7 สิงหาคม 2552

04.00 น.	ออกเดินทางจากท่าแพงเพชร ไปศึกษาดูงานที่สถานีวิทยุไทยกรุงเทพมหานคร
08.00 น.	รับประทานอาหารเช้า
09.30 น.	เดินทางไปศึกษาดูงาน และฟังบรรยายสรุป ของสถานีวิทยุไทย
12.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน
13.00น.	เดินทางถึงจังหวัดกำแพงเพชร / แยกย้ายกลับภูมิลำเนา โดยสวัสดิภาพ

* หมายเหตุ กำหนดการอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

รายละเอียดงบประมาณแต่ละกิจกรรม

1. การจัดอบรมทักษะการจัดการวิทยุและนักข่าวจิต

ระยะที่	กิจกรรม	รายละเอียดค่าใช้จ่าย	จำนวนเงิน
1		1.1 การจัดอบรมทักษะการจัดการวิทยุและนักข่าวจิต ให้กับเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการ - ค่าเช่าสถานที่ 3,000 บาท X 2 วัน - ค่าอาหารและอาหารว่าง 120 บาท X 100 คน X 2 วัน - ค่าจัดทำป้ายโครงการ - ค่าจัดทำสื่อ 150 บาท X 100 ตัว - ค่ากระเป๋าสาร 200 บาท X 100 ใบ - ค่าเอกสารประกอบการอบรม - ค่าวัสดุอุปกรณ์ (แผ่น CD) - ค่าที่พัก 25 ห้อง X 400 บาท - ค่าตอบแทนอาสาสมัคร (พี่เลี้ยงเยาวชน) 10 คน X 200 บาท X 2 วัน - ค่าตอบแทนวิทยากร 3 คน X 1,000 บาท X 2 วัน - ค่าเดินทางตัวแทนเยาวชน 100 บาท X 100 คน - ค่าเดินทางวิทยากร - ใบประกาศนียบัตร 15 บาท X 100 ใบ - ขาสาณัฐประจําบ้าน	108,800 6,000 24,000 2,300 15,000 20,000 2,000 5,000 10,000 4,000 6,000 10,000 2,000 1,500 1,000

*หมายเหตุ ตัวเลขใช้จ่ายทุกรายการ

2. ศึกษาดูงานด้านการบริหารจัดการเครือข่ายและการสืบทอดของเยาวชน

ระยะที่	กิจกรรม	รายละเอียดค่าใช้จ่าย	จำนวนเงิน
		การศึกษาดูงานด้านการบริหารจัดการเครือข่ายและการสืบทอดของเยาวชน	52,500
		- ค่าเช่าเหมารถ 15,000 บาท	10,000
		- ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง 20,000 บาท (จ่ายตามจริง)	20,000
		- ค่าอาหาร 200 บาท X 50 คน	10,000
		- ค่าของที่ระลึก	3,500
	สรุปสรุปผลรูปแบบการบริหารจัดการรายการวิทยุ		
		- ค่าอาหาร อาหารว่างและเครื่องดื่ม 50 คน X 180 บาท	9,000

* หมายเหตุ กำหนดการอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

งบประมาณ

การจัดอบรมทักษะการจัดการวิทยุและนักข่าว	108,800 -
ศึกษาดูงานด้านการบริหารจัดการเครือข่าย และการสืบทอดของเยาวชน	52,500 -
รวมทั้งสิ้น	161,300 (หนึ่งแสนหกหมื่นหนึ่งพันสามร้อยบาทถ้วน)

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. เยาวชนที่สนใจได้รับความรู้ และทักษะในการจัดรายการวิทยุ
2. เยาวชนที่ผ่านการอบรมมีศักยภาพในการสร้างเครือข่ายในท้องถิ่นของตนเอง
3. ได้รูปแบบรายการที่ผลิตตามความต้องการของเด็ก และเยาวชนโดยเยาวชน
4. เพื่อขับเคลื่อน โครงการในขั้นตอนต่อไป

(นายชาย ปรিজาคะ)

หัวหน้าโครงการ

ภาคผนวก ค
โครงสร้างการบริหาร
การจัดรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก 92.00 Mhz

โครงสร้างการบริหาร การจัดรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก 92.00 Mhz

โครงสร้างการบริหารจัดการรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็ก คลื่น 92.00 Mhz
ประกอบด้วยคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ พร้อมขอบข่าย/ภารกิจ ดังนี้

1. คณะกรรมการที่ปรึกษา ได้แก่

- 1.1 คณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัดกำแพงเพชร
- 1.2 สวท. / อสมท. / ปชส.จ.กพ. / ปชส.เขต 4
- 1.3 พมจ./เครือข่ายวิทยุชุมชน/ วัฒนธรรมจังหวัด

ขอบข่าย/ภารกิจ

ให้คำปรึกษาส่งเสริมพัฒนาศักยภาพเด็กและงบประมาณในการผลิตและพัฒนา
รูปแบบรายการวิทยุเชิงสร้างสรรค์บนฐานความต้องการของเด็ก

2. คณะกรรมการบริหารคลื่นเพื่อนเด็ก 92.0 Mhz ได้แก่

- 2.1 องค์กรเครือข่ายเด็ก
- 2.2 องค์กรเอกชน
- 2.3 เครือข่ายครู
- 2.4 เครือข่ายผู้ปกครอง
- 2.5 ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กฯ
- 2.6 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 2.7 องค์กรชุมชน

ขอบข่าย/ภารกิจ

พิจารณาให้ความเห็นชอบการกำหนดรูปแบบรายการ บริหารจัดการคลื่นความถี่
ให้มีประสิทธิภาพสามารถพัฒนาเด็กครบทุกด้าน

3. คณะกรรมการฝ่ายข่าว ได้แก่

- 3.1 สภาเด็กและเยาวชน
- 3.2 เครือข่ายนักข่าวจิต
- 3.3 เครือข่ายผู้ฟัง
- 3.4 องค์กรเครือข่ายเด็ก

ขอขยาย/ภารกิจ

1. รวบรวมข้อมูล
2. สัมภาษณ์ นำเสนอ
3. ประสานงาน
4. จัดกิจกรรม

4. คณะกรรมการฝ่ายรายการวิทยุ ได้แก่

- 4.1 เครือข่ายนักจัดรายการ
- 4.2 เครือข่าย คีเจ น้อย
- 4.3 เครือข่ายผู้ประกาศ
- 4.4 เครือข่ายผู้ผลิตรายการ
- 4.5 ชมรมนักจัดรายการ

5. คณะกรรมการอำนวยการ ได้แก่

- 5.1 อาสาสมัครธุรการ
- 5.2 อาสาสมัครสวัสดิการเด็ก
- 5.3 สถานักเรียน/นักศึกษา

ขอขยาย/ภารกิจ

ประสานงาน อำนวยการ ส่งเสริมสนับสนุนและเป็นธุระการให้การจ้ดรายการวิทยุ มีประสิทธิภาพ ตามผังรายการ

6. คณะกรรมการฝ่ายเทคนิค ได้แก่

- 6.1 อาชีวอาสา
- 6.2 นักศึกษาอาสาพัฒนา
- 6.3 ชมรมนักศึกษา

ขอขยาย/ภารกิจ

กำกับดูแลไฟฟ้าและระบบอิเล็กทรอนิกส์ และเปิด - ปิดสถานี ควบคุมรายการ

ภาคผนวก ง
แบบสอบถามสำหรับการวิจัย

แบบสอบถาม

เรื่อง การพัฒนารูปแบบรายการและบริหารจัดการวิทยุชุมชน
 เพื่อนักและเยาวชน จังหวัดกำแพงเพชร

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงใน ☐ ตามความเป็นจริง

1. เพศ () ชาย () หญิง
2. ประเภทผู้ให้ข้อมูล () เด็ก (อายุ 2-15 ปี) () เยาวชน (อายุ 16-25 ปี)
3. ที่อยู่ () ในเมือง (ที่อยู่ปัจจุบัน) () นอกเมือง (อยู่ห่างมากกว่า 10 ก.ม.)
4. อำเภอ.....จังหวัดกำแพงเพชร

ตอนที่ 2 สภาพการดำเนินการจัดรายการวิทยุชุมชนเพื่อนักและเยาวชน จังหวัดกำแพงเพชร

คำชี้แจง ให้ท่านทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับสภาพการดำเนินการจัดรายการวิทยุชุมชน
 เพื่อนักและเยาวชน จังหวัดกำแพงเพชร

- 5 หมายถึง สภาพการดำเนินการอยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง สภาพการดำเนินการอยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง สภาพการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง สภาพการดำเนินการอยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง สภาพการดำเนินการอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ที่	รายการ	ระดับสภาพการดำเนินการ				
		5	4	3	2	1
ด้านสื่อวิทยุชุมชน						
1.	การให้วัยรุ่นเป็นสื่อกลางทางวิทยุชุมชน					
2.	ความยาวคลื่นวิทยุที่จำได้ง่าย					
3.	ความชัดเจนของคลื่นวิทยุชุมชน					
4.	การกระจายเสียงได้ครอบคลุมทุกพื้นที่					
5.	การจัดทำรายการตลอด 24 ชั่วโมง					

ที่	รายการ	ระดับสภาพการดำเนินการ				
		5	4	3	2	1
6.	การแพร่ภาพและเสียง					
7.	การมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวกกับชุมชน					
8.	การเป็นสื่อสีขาวสำหรับเด็กและเยาวชน					
9.	การโฆษณาประกอบรายการน้อยลง					
10.	การเป็นศูนย์กลางกระจายข่าวสารในท้องถิ่น					
11.	การมีสายข่าวครอบคลุมพื้นที่					
12.	การเน้นประโยชน์ของสังคมและส่วนรวม					
13.	การเป็นสื่อดีมีคุณภาพ					
14.	ความเป็นกลางในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร					
15.	การเลือกสื่อโฆษณาที่สร้างสรรค์					
16.	การอุปการณื่อดำเนินงานทันสมัย					
17.	การทันต่อเหตุการณ์ และสถานการณ์ต่างๆ					
18.	กระตุ้นให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ					
19.	การเป็นศูนย์กลางช่วยเหลือผู้เดือดร้อน					
20.	การถ่ายทอดสื่อสารได้ถูกต้อง					
21.	ความเพียงพอของทรัพยากรในการดำเนินงาน					
22.	ความน่าสนใจของรูปแบบรายการ					
23.	การพัฒนารูปแบบรายการอย่างสม่ำเสมอ					
24.	การมีส่วนร่วมขององค์กรภาครัฐและเอกชน					
25.	การรายงานข่าวสารข้อมูลในชุมชน และพื้นที่					
26.	ความสะดวกในการติดต่อประสานงาน					
27.	การประชาสัมพันธ์ข่าวสารข้อมูลต่างๆ					
ด้านนักจัดรายการวิทยุชุมชน						
1.	การสื่อสารกับเด็กและเยาวชนได้อย่างเข้าใจ					
2.	ความสามารถในการให้คำปรึกษา					
3.	ความสามารถในการเข้าใจผู้ฟัง					
4.	ความรู้รอบตัวในเรื่องต่างๆ ดี					

ที่	รายการ	ระดับสภาพการดำเนินการ				
		5	4	3	2	1
5.	ความรับผิดชอบในหน้าที่สูง					
6.	สุขภาพจิตดี ร่าเริงแจ่มใส					
7.	มีมนุษยสัมพันธ์ดี					
8.	มีบุคลิกภาพเป็นของตนเอง					
9.	ความสามารถในการนำเสนอรายการ					
10.	ใช้ภาษาไทย และภาษาต่างประเทศได้ถูกต้อง					
11.	การพูดจาเสียงดังฟังได้ชัดเจน					
12.	การทำตัวเป็นตัวอย่างที่ดี					
13.	การพูดจาไพเราะ มีสัมมาคารวะ					
14.	การพูดจามีสาระตามรูปแบบรายการ					
15.	คุณธรรมและจริยธรรมในการจัดรายการ					
16.	ความสามารถในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า					
17.	มีอายุใกล้เคียงกับผู้ฟังในรายการนั้น					
18.	ความสามารถในการ โน้มน้าวจิตใจผู้ฟัง					
19.	การเสนอข้อคิด และให้กำลังใจผู้ฟัง					
20.	มีประสบการณ์ในการพูดและจัดรายการ					
21.	การนำเสนอสิ่งแปลกใหม่ทันโลก					
22.	ความน่าเชื่อถือในการจัดรายการ					
23.	ความมีเหตุมีผลประกอบการนำเสนอรายการ					
24.	การพัฒนาทักษะ ความรู้ และความสามารถ					
25.	การควบคุมอารมณ์ และความรู้สึก					
ด้านรูปแบบรายการวิทยุชุมชน						
1.	ความต้องการฟังเพลง					
2.	ความต้องการเพลงที่ทันสมัย					
3.	การสนทนาระหว่างผู้จัดกับผู้ฟัง					
4.	การตอบปัญหาหรือให้คำปรึกษาต่างๆ					
5.	ความรู้เรื่องวิชาการ และการศึกษา					

ที่	รายการ	ระดับสภาพการดำเนินการ				
		5	4	3	2	1
6.	การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างวัยเดียวกัน					
7.	รายการที่ฟังง่าย ไม่น่าเบื่อ					
8.	รายการธรรมชาติที่มีรูปแบบน่าสนใจ					
9.	รายการส่งเสริมวัฒนธรรม					
10.	การนำเสนอข่าวสารในชุมชน และพื้นที่					
11.	การประชาสัมพันธ์ให้ความช่วยเหลือ					
12.	การประชาสัมพันธ์กิจกรรมชุมชนและพื้นที่					
13.	รายการบันเทิงดารา					
14.	รูปแบบรายการที่ดึงดูดความสนใจ					
15.	รายการแนะนำกิจกรรมดีมีสาระ					
16.	รายการสาระสำหรับบุคคลทั่วไป					
17.	รายการข่าวสั้นชั่วโมง					
18.	จัดการประกวดกิจกรรมต่างๆ					
19.	รายการนักประกาศหน้าใหม่					
20.	การจัดรายการนอกสถานที่					
21.	การฝึกประสบการณ์ปิดภาคเรียน					
22.	การเล่นเกมชิงรางวัล					
23.	รายการสถานการณ์บ้านเมือง					
24.	รายการวิทยุเพื่อการศึกษา					
25.	รายการนิทานสำหรับเด็ก					
26.	รายการเตือนและระวังภัยสังคม					
27.	รายการเกี่ยวกับประวัติศาสตร์					
28.	รายการความรู้รอบตัว					
29.	รายการเฉพาะวัยและเพศ					
30.	การโฆษณาประกอบรายการพอสมควร					
31.	รายการที่ครอบคลุมทั้งเด็กและเยาวชน					

ตอนที่ 3 ปัญหาการดำเนินการจัดรายการวิทยุชุมชนเพื่อเด็กและเยาวชน จังหวัดกำแพงเพชร
คำชี้แจง ให้ท่านทำเครื่องหมาย / ลงในช่องคำตอบข้อใดหนึ่งตามความคิดเห็นของท่านใน
แบบสอบถามตามความเป็นจริง

- 5 หมายถึง ปัญหาการดำเนินการอยู่ในระดับมากที่สุด
4 หมายถึง ปัญหาการดำเนินการอยู่ในระดับมาก
3 หมายถึง ปัญหาการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง
2 หมายถึง ปัญหาการดำเนินการอยู่ในระดับน้อย
1 หมายถึง ปัญหาการดำเนินการอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ข้อที่	รายการ	ระดับปัญหา				
		5	4	3	2	1
ด้านสื่อวิทยุชุมชน						
1.	การให้วัยรุ่นเป็นสื่อกลางทางวิทยุชุมชน					
2.	ความยากคลื่อนวิทยุที่จำได้ง่าย					
3.	ความชัดเจนของคลื่นวิทยุชุมชน					
4.	การกระจายเสียงได้ครอบคลุมทุกพื้นที่					
5.	การจัดทำรายการตลอด 24 ชั่วโมง					
6.	การแพร่ภาพและเสียง					
7.	การมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวกกับชุมชน					
8.	การเป็นสื่อสีขาวสำหรับเด็กและเยาวชน					
9.	การโฆษณาประกอบรายการน้อยลง					
10.	การเป็นศูนย์กลางกระจายข่าวสารในท้องถิ่น					
11.	การมีสายข่าวครอบคลุมพื้นที่					
12.	การเน้นประโยชน์ของสังคมและส่วนรวม					
13.	การเป็นสื่อดีมีคุณภาพ					
14.	ความเป็นกลางในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร					
15.	การเลือกสื่อโฆษณาที่สร้างสรรค์					
16.	การอุปการณดำเนินงานทันสมัย					
17.	การทันต่อเหตุการณ์ และสถานการณ์ต่างๆ					

ข้อที่	รายการ	ระดับปัญหา				
		5	4	3	2	1
18.	กระตุ้นให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ					
19.	การเป็นศูนย์กลางช่วยเหลือผู้เดือนร้อน					
20.	การถ่ายทอดสื่อสารได้ถูกต้อง					
21.	ความเพียงพอของทรัพยากรในการดำเนินงาน					
22.	ความน่าสนใจของรูปแบบรายการ					
23.	การพัฒนารูปแบบรายการอย่างสม่ำเสมอ					
24.	การมีส่วนร่วมขององค์กรภาครัฐและเอกชน					
25.	การรายงานข่าวสารข้อมูลในชุมชน และพื้นที่					
26.	ความสะดวกในการติดต่อประสานงาน					
27.	การประชาสัมพันธ์ข่าวสารข้อมูลต่างๆ					
ด้านนักจัดรายการวิทยุชุมชน						
1.	การสื่อสารกับเด็กและเยาวชนได้อย่างเข้าใจ					
2.	ความสามารถในการให้คำปรึกษา					
3.	ความสามารถในการเข้าใจผู้ฟัง					
4.	ความรู้รอบตัวในเรื่องต่างๆ ดี					
5.	ความรับผิดชอบในหน้าที่สูง					
6.	สุขภาพจิตดี ร่าเริงแจ่มใส					
7.	มีมนุษยสัมพันธ์ดี					
8.	มีบุคลิกภาพเป็นของตนเอง					
9.	ความสามารถในการนำเสนอรายการ					
10.	ใช้ภาษาไทย และภาษาต่างประเทศได้ถูกต้อง					
11.	การพูดจาเสียงดังฟังได้ชัดเจน					
12.	การทำตัวเป็นตัวอย่างที่ดี					
13.	การพูดจาไพเราะ มีสัมมาคารวะ					
14.	การพูดจามีสาระตามรูปแบบรายการ					
15.	คุณธรรมและจริยธรรมในการจัดรายการ					
16.	ความสามารถในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า					

ข้อที่	รายการ	ระดับปัญหา				
		5	4	3	2	1
17.	มีอายุใกล้เคียงกับผู้ฟังในรายการนั้น					
18.	ความสามารถในการโน้มน้าวจิตใจผู้ฟัง					
19.	การเสนอข้อคิด และให้กำลังใจผู้ฟัง					
20.	มีประสบการณ์ในการพูดและจัดรายการ					
21.	การนำเสนอสิ่งแปลกใหม่ทันโลก					
22.	ความน่าเชื่อถือในการจัดรายการ					
23.	ความมีเหตุมีผลประกอบการนำเสนอรายการ					
24.	การพัฒนาทักษะ ความรู้ และความสามารถ					
25.	การควบคุมอารมณ์ และความรู้สึก					
ด้านรูปแบบรายการวิทยุชุมชน						
1.	ความต้องการฟังเพลง					
2.	ความต้องการเพลงที่ทันสมัย					
3.	การสนทนาระหว่างผู้จัดกับผู้ฟัง					
4.	การตอบปัญหาหรือให้คำปรึกษาต่างๆ					
5.	ความรู้เรื่องวิชาการ และการศึกษา					
6.	การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างวัยเดียวกัน					
7.	รายการที่ฟังง่าย ไม่น่าเบื่อ					
8.	รายการธรรมะที่มีรูปแบบน่าสนใจ					
9.	รายการส่งเสริมวัฒนธรรม					
10.	การนำเสนอข่าวสารในชุมชน และพื้นที่					
11.	การประชาสัมพันธ์ให้ความช่วยเหลือ					
12.	การประชาสัมพันธ์กิจกรรมชุมชนและพื้นที่					
13.	รายการบันเทิงคารา					
14.	รูปแบบรายการที่ดึงดูดความสนใจ					
15.	รายการแนะนำกิจกรรมดีมีสาระ					
16.	รายการสาระสำหรับบุคคลทั่วไป					
17.	รายการข่าวต้นชั่วโมง					

ข้อที่	รายการ	ระดับปัญหา				
		5	4	3	2	1
18.	จัดการประกวดกิจกรรมต่างๆ					
19.	รายการนักประกาศหน้าใหม่					
20.	การจัดรายการนอกสถานที่					
21.	การฝึกประสบการณ์ภาคเรียน					
22.	การเล่นเกมส์ชิงรางวัล					
23.	รายการสถานการณ์บ้านเมือง					
24.	รายการวิทยุเพื่อการศึกษา					
25.	รายการนิทานสำหรับเด็ก					
26.	รายการเดือนและระว่างภัยสังคม					
27.	รายการเกี่ยวกับประวัติศาสตร์					
28.	รายการความรู้รอบตัว					
29.	รายการเฉพาะวัยและเพศ					
30.	การโฆษณาประกอบรายการพอประมาณ					
31.	รายการที่ครอบคลุมทั้งเด็กและเยาวชน					

ตอนที่ 4 ความต้องการการดำเนินการจัดรายการวิทยุชุมชนสำหรับเด็กและเยาวชน

จังหวัดกำแพงเพชร

คำชี้แจง ให้ท่านทำเครื่องหมาย / ลงในช่องคำตอบข้อใดหนึ่งตามความคิดเห็นของท่านใน
แบบสอบถามตามความเป็นจริง

- 5 หมายถึง ความต้องการการดำเนินการอยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง ความต้องการดำเนินการอยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง ความต้องการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง ความต้องการดำเนินการอยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง ความต้องการดำเนินการอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ข้อที่	รายการ	ระดับความต้องการ				
		5	4	3	2	1
ด้านสื่อวิทยุชุมชน						
1	การให้วัยรุ่นเป็นสื่อกลางทางวิทยุชุมชนเพื่อเข้าใจกลุ่มเป้าหมายอย่างถูกต้องตรงกัน					
2	ความยาวคลื่นวิทยุที่จำได้ง่ายไม่เปลี่ยนแปลงบ่อย					
3	ความชัดเจนของคลื่นวิทยุชุมชนในพื้นที่ต้องเทียบเท่าสถานีวิทยุอื่น					
4	การกระจายเสียงได้ครอบคลุมทุกพื้นที่และมีเครือข่ายสนับสนุน					
5	การจัดทำรายการวิทยุตลอด 24 ชั่วโมง					
6	การแพร่ภาพและเสียงพร้อมกันเพื่อสร้างความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย					
7	การมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวกกับชุมชนในรูปแบบสมานฉันท์					
8	การเป็นสื่อสีขาวสำหรับเด็กและเยาวชน ไม่มีการมอมเมาแอบแฝง					
9	การโฆษณาประกอบรายการให้น้อยลง					
10	การเป็นศูนย์กลางการกระจายข่าวสารในชุมชนและท้องถิ่น					
11	การมีสายข่าวทุกกลุ่มเป้าหมายให้ครอบคลุมพื้นที่					
12	การจัดรายการมุ่งเน้นประโยชน์ของสังคมและส่วนรวม					

ข้อที่	รายการ	ระดับความต้องการ				
		5	4	3	2	1
13	การทำตนเป็นสื่อที่ดีมีคุณภาพและคุณธรรม					
14	ความเป็นกลางในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารต่างๆ ไม่ชี้นำผู้ฟัง					
15	การเลือกสื่อโฆษณาที่สร้างสรรค์					
16	การมีวิสัยทัศน์และอุปการณ์ดำเนินงานที่ทันสมัย					
17	การนำเสนอข่าวสารทันต่อเหตุการณ์ และสถานการณ์ต่างๆ					
18	การจัดกิจกรรมกระตุ้นให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมในรายการต่างๆ					
19	การเป็นศูนย์กลางเพื่อช่วยเหลือผู้เดือดร้อน					
20	การถ่ายทอดและสื่อสารได้ถูกต้องและตรงตามความเป็นจริง					
21	ความเพียงพอของทรัพยากรในการดำเนินงาน					
22	ความน่าสนใจของรูปแบบรายการที่นำเสนอต่อกลุ่มเป้าหมาย					
23	การพัฒนารูปแบบรายการอย่างสม่ำเสมอ					
24	การมีส่วนร่วมขององค์กรภาครัฐและเอกชนในขั้นตอนต่างๆ					
25	การรายงานข่าวสารข้อมูลในชุมชนและพื้นที่ในสัดส่วนที่เหมาะสม					
26	ความสะดวกในการติดต่อประสานงานรายการและทีมงาน					
27	การประชาสัมพันธ์ข่าวสารข้อมูลต่างๆ มากขึ้น					
ด้านนักจัดรายการวิทยุชุมชน						
1	การสื่อสารกับเด็กและเยาวชนได้อย่างเข้าใจและตรงกัน					
2	ความสามารถในการให้คำปรึกษา หรือหาแนวทางแก้ไขปัญหา					
3	ความสามารถในการอดทนรับฟังข้อเสนอแนะรายการ					
4	ความรู้รอบตัวในเรื่องที่จัดรายการได้ดี และรับรู้เรื่องต่างๆ ได้พอสมควร					

ข้อที่	รายการ	ระดับความต้องการ				
		5	4	3	2	1
5	ความรับผิดชอบในหน้าที่สูง และปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ					
6	มีสุขภาพร่างกายดี และจิตใจดี ร่าเริงแจ่มใส					
7	มีมนุษยสัมพันธ์ดีกับทุกเพศทุกวัย					
8	มีบุคลิกภาพทางบวกและเป็นตัวของตัวเอง					
9	ความสามารถในการนำเสนอรายการได้อย่างสนุกสนานและน่าติดตาม					
10	มีความสามารถในการใช้ภาษาไทย และภาษาต่างประเทศได้ถูกต้อง					
11	การพูดมีน้ำเสียงน่าฟัง ชัดเจน และสุภาพ					
12	การทำตัวเป็นตัวอย่างที่ดี หรือเป็นแบบอย่างที่ดีในสังคม					
13	การพูดจาไพเราะ และมีสัมมาคารวะต่อผู้สูงวัย					
14	การจัดรายการสาระตามรูปแบบรายการที่กำหนดไม่นอกเรื่องจนเกินความจำเป็น					
15	การมีคุณธรรมและจริยธรรมในการจัดรายการ					
16	ความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า					
17	มีวัยใกล้เคียงหรือสูงกว่าผู้ฟังในรายการนั้น					
18	ความสามารถในการโน้มน้าวจิตใจผู้ฟังให้อยู่ในเรื่องที่กำหนด					
19	การเสนอข้อคิด และให้กำลังใจผู้ฟังเพื่อเตือนสติ					
20	มีประสบการณ์ในการพูดและจัดรายการในระดับต่างๆ					
21	การนำเสนอสิ่งแปลกใหม่ทันสมัย ทันเหตุการณ์ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย					
22	ความน่าเชื่อถือ และตรงไปตรงมาในการจัดรายการ					
23	ความมีเหตุมีผลประกอบการนำเสนอรายการ					
24	การพัฒนาทักษะ ความรู้ และความสามารถในการดำเนินรายการ					

ข้อที่	รายการ	ระดับความต้องการ				
		5	4	3	2	1
25	การควบคุมอารมณ์ และความรู้สึกในการจัดรายการ					
ด้านรูปแบบรายการวิทยุชุมชน						
1	ความต้องการฟังเพลงมากกว่าฟังการพูดและโฆษณา					
2	ความต้องการเพลงที่ทันสมัย และยอดนิยม					
3	การสนทนาระหว่างผู้จัดกับผู้ฟังในเรื่องต่างๆ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน					
4	การตอบปัญหาหรือให้คำปรึกษาต่างๆ					
5	การนำเสนอความรู้เรื่องวิชาการ และการศึกษา					
6	การจัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้ฟังด้วยกัน					
7	การจัดทำรายการที่ฟังง่าย และไม่น่าเบื่อซ้ำซาก					
8	จัดรายการชมรมรูปแบบใหม่ที่น่าสนใจตามกระแสความต้องการ					
9	จัดรายการส่งเสริมวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย					
10	การนำเสนอข่าวสารในชุมชน และพื้นที่เพื่อความรอบรู้					
11	การประชาสัมพันธ์ให้ความช่วยเหลือเรื่องต่างๆ ตามสถานการณ์					
12	การประชาสัมพันธ์กิจกรรมชุมชนและพื้นที่เพื่อความเข้าใจที่ตรงกัน					
13	รายการบันเทิงคาราตามศักยภาพและโอกาส					
14	การปรับเปลี่ยนรูปแบบรายการที่ดึงดูดความสนใจผู้ฟังมากขึ้น					
15	รายการแนะนำกิจกรรมคมีสาระความรู้ในชีวิตประจำวัน					
16	รายการสาระและความรู้สำหรับบุคคลทั่วไป					
17	รายการข่าวสั้นชั่วโมง					
18	จัดการประกวดกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมรายการ					
19	รายการค้นหานักประกาศหน้าใหม่					
20	การจัดรายการนอกสถานที่ตามโอกาสอันสมควร					

ข้อที่	รายการ	ระดับความต้องการ				
		5	4	3	2	1
21	การฝึกประสบการณ์ให้กลุ่มเป้าหมายในเวลาปิดภาคเรียน					
22	การเล่นเกมส์รางวัลประจำสถานี					
23	รายการสถานการณ์บ้านเมือง					
24	รายการวิทยุเพื่อการศึกษา					
25	รายการนิทานสำหรับเด็ก					
26	รายการเตือนและระวังภัยสังคม					
27	รายการเกี่ยวกับประวัติศาสตร์					
28	รายการความรู้รอบตัวและทั่วโลก					
29	รายการเฉพาะวัยและเพศ					
30	การลดโฆษณาประกอบรายการให้น้อยลงโดยมีตามความจำเป็น					
31	การจัดรายการที่ให้เวลาและโอกาสครอบคลุมทั้งเด็กและเยาวชน					

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการจัดรายการวิทยุชุมชนเพื่อนเด็กและเยาวชน
จังหวัดกำแพงเพชร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณที่ตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก จ

คู่มือการอบรมดีเจเยาวชนเครือข่ายนักข่ายจิต*

คู่มือการอบรมดีใจเยาวชน เครือข่ายชนักข่าวจิว

กำหนดการอบรมเชิงปฏิบัติการทักษะการจัดรายการวิทยุ และนักข่าวจิว

วันพุธ ที่ 5 สิงหาคม 2552

- 08.00 – 09.00 น. ลงทะเบียนเข้าที่พัก รับเอกสารประกอบการฝึกอบรม
- 09.00 – 09.30 น. ชี้แจงการฝึกอบรม
- 09.30 – 10.45 น. คณะผู้จัดการฝึกอบรมกล่าวรายงานวัตถุประสงค์ ประธานในพิธีกล่าว
เปิดการฝึกอบรม / ให้โอวาท ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมเขียนความมุ่งหวัง
- 10.45 – 11.00 น. อาหารว่าง
- 11.00 – 12.00 น. กิจกรรมละลายพฤติกรรม แบ่งกลุ่มเรียนรู้ สร้างความคุ้นเคย
- 12.00 - 13.00 น. รับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00 – 14.45 น. การสร้างสรรค์ และการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง
การออกแบบรายการ เทคนิคการจัดรายการวิทยุ
- 14.45 – 15.00 น. อาหารว่าง
- 15.00 – 17.00 น. ฝึกการออกแบบรายการวิทยุ ฝึกการผลิตรายการวิทยุ
- 17.00 - 18.30 น. รับประทานอาหารเย็น / พักผ่อนตามอัธยาศัย
- 18.30 - 19.30 น. ประกวดรูปแบบรายการ / การจัดรายการวิทยุของตัวแทนแต่ละกลุ่ม
- 19.30 - 20.30 น. ชี้แจงกำหนดการวันถัดไป / สวดมนต์/เข้าที่พัก/พักผ่อนตามอัธยาศัย

วันพฤหัสบดีที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2552

- 07.00 – 08.30 น. รับประทานอาหารเช้า
- 08.30 – 10.45 น. เรียนรู้เรื่องสื่อ ฝึกปฏิบัติการผลิตข่าวการผลิตข่าว และการรายงานข่าว
มีประสิทธิภาพ
- 10.45 – 11.00 น. อาหารว่าง
- 11.00 - 12.00 น. ฝึกปฏิบัติการผลิตข่าว ฝึกรายงานข่าว
- 12.00 – 13.00 น. รับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00 - 14.00 น. ประกวดการรายงานข่าวของตัวแทนแต่ละกลุ่มมอบรางวัลนักข่าวจิว
ดีเด่น มอบรางวัลดีเยี่ยมชนดีเด่น
- 14.45 - 15.00 น. อาหารว่าง
- 15.00- 16.30 น. มอบเกียรติบัตร ชี้แจงกำหนดการดูงาน ปิดการอบรม / เดินทางกลับ
โดยสวัสดิภาพ

ศึกษาดูงาน

วันศุกร์ ที่ 7 สิงหาคม 2552

- 05.30 น. ออกเดินทางจากกำแพงเพชร ไปศึกษาดูงานที่สถานีวิทยุไทย
 กรุงเทพมหานคร
- 08.00 น. รับประทานอาหารเช้า
- 09.30 น. เดินทางไปศึกษาดูงาน และฟังบรรยายสรุป ของสถานีวิทยุไทย
- 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00 น. เดินทางกลับจังหวัดกำแพงเพชร

* หมายเหตุ กำหนดการอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

การผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง

ดีเจเป็นได้ยังไง ?

ในฐานะผู้จัดรายการทุกคนควรพึงระวังไว้เสมอว่า ตนเองมีหน้าที่ถ่ายทอดบทที่เห็น หรือ ความรู้สึกนึกคิดที่มีอยู่ไปถึงผู้ฟัง ผู้ชมด้วยน้ำเสียงของตัวเอง การได้ทราบก่อนว่างานที่ตนจะอ่านกระจายเสียงออกไปนั้นมีจุดประสงค์อะไร ย่อมจะเป็นผลดีต่อผู้ประกาศว่าเขาควรจะถ่ายทอดบทที่เห็นให้ไปถึงผู้ฟัง ผู้ชมได้อย่างไร

หน้าที่ของผู้จัดรายการนั้นแบ่งได้ 4 ประการ คือ

1. เพื่อการบอกกล่าว (To Inform) คือความพยายามที่จะรายงาน ถ่ายทอดสิ่งที่ได้ประสบให้ไปถึงผู้รับอย่างตรงไปตรงมา
2. เพื่อการ โน้มน้าวใจ (To Persuade) คือความพยายามที่จะทำให้ผู้รับมีความเห็นคล้อยตาม หรือโต้แย้ง
3. เพื่อให้ความรู้ (To Educate) คือความพยายามที่จะทำให้ผู้ฟังได้รับทราบรายละเอียดต่างๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต
4. เพื่อให้ความบันเทิง (To Entertain) คือความพยายามที่จะให้ผู้รับฟังเกิดความพึงพอใจ มีความสุขใจ

เมื่อเราได้ทราบวัตถุประสงค์หลักของการเผยแพร่สื่อสารแล้ว เราก็สามารถปรับการจัดรายการของเราให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กล่าวมาได้

การอ่านข่าว

เป็นการอ่านที่ต้องการความถูกต้อง ชัดเจน ความหนักแน่น ซึ่งหมายถึงความน่าเชื่อถือของผู้อ่าน ผู้อ่านเพียงทำหน้าที่บอกกล่าวเท่านั้น ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องแสดงอารมณ์ลงไปในช่วง ความหนักแน่นควรจะก่อตัวจากความรู้สึกของความเชื่อมั่นในความถูกต้องของข่าวที่อ่าน เสียงขาดความกระฉ่างฟังแล้วเลื่อนลอย พึงระลึกไว้เสมอว่าความถูกต้องคือ หัวใจของการอ่านข่าว การอ่านถูกต้องอักขรวิธี เป็นสิ่งที่สร้างความน่าเชื่อถือให้เกิดในหมู่คนฟัง

การอ่านสารคดี

เป็นการอ่านประเภทเล่าเรื่อง จุดประสงค์เพื่อเป็นการบอกกล่าวและให้ความรู้ โดยแฝงความบันเทิงในรูปของการเล่าให้น่าฟัง น่าติดตาม ผู้อ่านควรอ่านให้เสมือนว่ากำลังเล่าสิ่งที่ตนไป

เห็นมาให้ผู้ฟัง ผู้อ่านจะต้องมองเห็นภาพผ่านตัวหนังสือ ความรู้สึกย่อมจะเกิดขึ้น ผู้ฟังก็จะเกิดการคล้อยตามและเห็นไปตามที่ได้ยิน ข้อควรระวังคือ น้ำเสียง อารมณ์ และถ้อยคำจะต้องไปด้วยกัน

การอ่านบทความ

เป็นการอ่านที่ผู้อ่านใช้ความพยายามที่จะทำให้ผู้ฟังเกิดความเชื่อมั่นและคล้อยตาม การอ่านบทความนั้นเราจะอ่านอย่างไรก็ได้เพียงขอให้ผู้ฟัง ผู้ชมเชื่อและถือปฏิบัติตามที่เราอ่าน

การอ่านการพูดในรายการเพลง

บางครั้งผู้จัดรายการจะเตรียมต้นฉบับไว้อ่านในรายการหรือไม่เตรียมก็ได้ ใช้พูดสด แนะนำเพลงและพูดคุยกันไปเรื่อยๆ ผู้จัดรายการจำเป็นต้องทำหน้าที่ของผู้สนทนาหรือเพื่อนคุย การพูดคุยควรจะเป็นไปเพื่อความบันเทิง เนื้อหาที่ให้อรรถรสคล้อยเข้ากันได้กับเสียงเพลงที่เปิด เมื่อเพลงจบควรจะมีคำตอบเนื่องระหว่างเสียงเพลงกับการพูดคุย สนทนา การพูดแนะนำเพลง บอกชื่อเพลง ผู้ร้อง ผู้แต่งนั้นเป็นสิ่งที่ควรกระทำอย่างขยัน เว้นไว้แต่เพลงนั้นจะเป็นที่นิยมกันมาก และเราเคยบอกไปหลายครั้งแล้ว

ในกรณีที่เรจะต้องรับผิดชอบในฐานะผู้สัมภาษณ์ ลักษณะของการสัมภาษณ์คือ การสนทนานั้นเอง ผู้สัมภาษณ์ ควรสร้างบรรยากาศของความเป็นกันเอง ลีลาของคำถามแต่ละคำถาม ควรมีลักษณะเป็นการพูดคุยธรรมดา ฟังระลึกรู้สึกได้ว่า รายการสัมภาษณ์จะน่าสนใจ ชวนฟัง หรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับผู้สัมภาษณ์ ต้องทำหน้าที่ในฐานะแทนผู้ฟังถามคำถาม

เทคนิคในการจัดรายการวิทยุ

1. การเตรียมตัวของผู้จัดรายการ

- 1.1 เสียง พยายามใช้เสียงธรรมชาติของตัวเอง
- 1.2 ภาษา ใช้ภาษาไทยที่ถูกต้องกระชับ
- 1.3 ลีลา การพูดให้มีจังหวะการเว้นวรรคที่เหมาะสม
- 1.4 อารมณ์ ต้องควบคุมอารมณ์ในขณะที่จัดรายการให้เหมาะสม

2. เทคนิคการจัดรายการวิทยุ

- 2.1 ใช้วิธีเล่าเรื่อง แทนการอ่านข้อความจะทำให้ได้บรรยากาศในการฟัง
- 2.2 ตั้งชื่อเรื่องสคริปที่จะพูดในแต่ละวัน มีเพลงหรือพุดนำเข้าสู่รายการเป็น

เอกลักษณ์ของรายการ

- 2.3 พูดภาษาไทยให้ชัดเจน
- 2.4 เตรียมข้อมูลให้พร้อมก่อนจัดรายการ เช่น มีเพิ่มข้อมูลข่าวสาร
- 2.5 เลือกเพลงให้เหมาะสมกับเนื้อหารายการ เช่น โรแมนติก ใช้เพลงลูกทุ่ง
- 2.6 ข่าว, สารคดี ควรใช้เวลาพูดไม่เกิน 15 นาที สลับด้วยเพลงหรือใช้สปอตสั้น

เปิดสลับรายการ

- 2.7 ก่อนจัดรายการต้องศึกษาเรื่องที่จะพูด แล้วตัดเฉพาะส่วนที่น่าสนใจมาพูด หรือตัดเสียงสัมภาษณ์บุคคลที่น่าสนใจมาเปิดก็ได้
- 2.8 ทำผังรายการเป็นสัปดาห์ / บทวิทยุรายวัน แต่ละสัปดาห์มีการประชุมประเมินผลเพื่อพัฒนา

การลดความประหม่าก่อนจัดรายการวิทยุ

อาการที่เกิดจากความประหม่า

1. ลืมเรื่องที่พูด
2. ปากสั่น มือสั่น เสียงสั่น
3. พูดเร็ว หรือช้ากว่าปกติ
4. หัวใจเต้นเร็ว เหงื่อออกมากผิดปกติ

สาเหตุของความประหม่า

1. เตรียมตัวไม่พร้อม
2. ขาดความเชื่อมั่นมีผลทำให้เกิดความกลัว
3. กลัวผู้ฟัง ไม่รู้เรื่อง ไม่ยอมรับ รู้มากกว่า
4. กลัวตัวเอง จำเรื่องไม่ได้ พูดผิด ภาษา

การลดความประหม่า เริ่มต้น

1. เตรียมเรื่อง และเอกสารประกอบการพูดล่วงหน้าให้ดีที่สุด
2. มีการซ้อมพูดดัง ๆ ก่อนการพูด
3. มีการเคลื่อนไหวร่างกาย ไม่ปักหลัก
4. สบตาคนฟัง เหมือนพูดกับคนฟังที่ละคน
5. หายใจลึก ๆ และกลืนไ้สักระยะ
6. เตรียมจดข้อมูล / ตัวเลข สำคัญ ๆ ไว้ล่วงหน้า
7. คิดว่าคนฟังคือ พวกเราทั้งนั้น

การแก้ไขเฉพาะหน้า เมื่อเกิดอาการประหม่าเกิดก่อนพูด

1. หายใจลึก แล้วค่อยๆ ผ่อน 3 - 4 ครั้ง
2. บีบมือสักรุ่นแล้วค่อยๆ เขามือออก ใกล้เคียงคบ

การเขียนบทวิทยุและเทคนิคการสัมภาษณ์

การเขียนบทวิทยุ (Radio Script)

บทวิทยุ (Radio Script) คือบทที่เขียนขึ้นสำหรับผลิตรายการวิทยุ เพื่อให้ผู้ประกาศ ผู้แสดง ผู้กำกับรายการ ช่างเทคนิค ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องได้อ่านและทำความเข้าใจเพื่อให้รายการที่ผลิตออกมาเป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของ

ผู้เขียนบท การนำข่าวหนังสือพิมพ์ เรื่องราวจากนิตยสาร ตลอดจนความรู้จากหนังสือต่าง ๆ มาอ่านออกอากาศไม่ถือว่าอ่านจากบท จะเรียกว่า บทวิทยุได้จะต้องมีการเรียบเรียงข้อเขียนใหม่ให้เหมาะสมกับการออกอากาศ

ข้อควรคำนึงในการเขียนบทวิทยุ

1. เขียนด้วยสำนวนพูด
2. เป็นประโยคสั้น ๆ ไม่วกวน
3. ใช้คำศัพท์ที่คนทั่วไปเข้าใจง่าย
4. ปรับลีลาการเขียนให้เป็นลีลาการพูดคุยกับผู้ฟัง
5. ไม่ใช้ศัพท์แสง คำหยาบคาย คำพวน หรือคำสลับ
6. เว้นวรรคตอนการเขียนให้เหมือนสำนวนพูด
7. ไม่พูดจำนวนตัวเลขยาวๆ ที่คนจำได้ยาก ควรตัดทอนให้สั้นจำได้ง่าย เช่น

28,756 ให้รวมยอดเป็นเกือบสามหมื่น เป็นต้น

รายการสัมภาษณ์

รายการสัมภาษณ์เป็นการพูดคุยของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป พูดคุยออกอากาศเพื่อให้ข้อมูลข่าวสารในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่อยู่ในความสนใจของผู้ฟัง จากต้นตอข่าวสารโดยตรง ผู้ที่ให้ข้อมูลข่าวสารเรียกว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งอาจจะมีคนเดียวหรือหลายคนก็ได้ ส่วนผู้ที่สัมภาษณ์ซักถาม เรียกว่า ผู้สัมภาษณ์ การสัมภาษณ์ในรายการวิทยุของหน่วยงาน ควรมีความยาวประมาณ 10-15 นาที

รูปแบบการสัมภาษณ์

1. การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ การสัมภาษณ์แบบนี้ผู้ให้สัมภาษณ์และผู้สัมภาษณ์จะต้องมีการตกลงในหัวข้อคำถาม นัดแนะวัน เวลาและสถานที่ไว้ล่วงหน้า หรือเตรียมบทถามตอบไว้ก่อนสัมภาษณ์ ซึ่งจะป้องกันการผิดพลาดในเรื่องของ ตัวบทกฎหมาย ตัวเลขสำคัญต่าง ๆ เช่น ข้อมูลสถิติ ตัวเลขประชากร ซึ่งการสัมภาษณ์แบบนี้ไม่เป็นธรรมชาติ อาจทำให้ผู้ฟังขาดความสนใจ

2. การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ เป็นการสัมภาษณ์ที่ผู้ให้สัมภาษณ์และผู้สัมภาษณ์ไม่ได้มีการตกลงในหัวข้อคำถาม มาก่อน การสัมภาษณ์แบบนี้ให้ความเป็นธรรมชาติของการพูดคุย แต่เนื้อหาอาจผิดพลาดได้ง่าย ซึ่งนิยมถามเรื่องทั่วไป ถามความคิดเห็น ผู้ให้สัมภาษณ์ต้องเป็นผู้มีไหวพริบปฏิภาณดี มีความจำดี พูดเก่ง จึงจะประสบความสำเร็จ

3. การสัมภาษณ์แบบกึ่งเป็นทางการ สัมภาษณ์แบบนี้ผู้ให้สัมภาษณ์และผู้สัมภาษณ์จะตกลงกันในประเด็นของการสัมภาษณ์ โดยไม่ต้องถึงกับตั้งหัวข้อคำถามหรือเตรียมบทถามตอบ ผู้ให้สัมภาษณ์มีโอกาสที่จะค้นข้อมูลในประเด็นที่จะสัมภาษณ์ล่วงหน้า ส่วนผู้สัมภาษณ์นั้นจะถามประเด็นที่ตั้งไว้ โดยสืบเนื่องคำถามด้วยการฟังจากคำตอบจนหมดแต่ละประเด็นจึงตั้งประเด็นใหม่ วิธีนี้เป็นที่นิยมมากเพราะข้อมูลที่ได้อาจใช้เป็นหลักฐานได้ และความเป็นธรรมชาติของการพูดคุยก็ดีเช่นเดียวกัน

ขั้นตอนในการสัมภาษณ์

1. ขั้นเตรียมการ

1.1 ผู้สัมภาษณ์จะต้องเสาะหาเรื่องที่จะสัมภาษณ์ ซึ่งจะต้องอยู่ในความสนใจของผู้ฟังเป็นหลัก

1.2 คัดเลือกผู้ให้สัมภาษณ์

1.3 เตรียมประเด็นคำถาม

1.4 นัดหมายผู้ให้สัมภาษณ์ ควรนัดก่อนเวลา เพื่อให้ผู้ให้สัมภาษณ์พักผ่อนและเตรียมตัวให้สัมภาษณ์

2. ขั้นสัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์เกริ่นนำรายการด้วยการแนะนำผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งชื่อ และตำแหน่งรวมทั้งเรื่องที่จะสัมภาษณ์ จากนั้นจึงสัมภาษณ์โดยตั้งคำถามเป็นลำดับก่อน-หลัง จนจบการสัมภาษณ์ จึงกล่าวสรุปเรื่อง และขอบคุณผู้ให้สัมภาษณ์ ในระหว่างการสัมภาษณ์การเรียกผู้ให้สัมภาษณ์ให้ใช้สรรพนามแทนการเรียกชื่อหรืออาจจะใช้เรียกตำแหน่งของผู้ให้สัมภาษณ์ก็ได้ในกรณีที่รายการสัมภาษณ์มีความยาวเกิน 15 นาที เมื่อดำเนินรายการไปได้ครึ่งรายการ ผู้สัมภาษณ์ควรบอกผู้ฟังถึงเรื่องและผู้ให้สัมภาษณ์ รวมทั้งสรุปเรื่องที่พูดไปแล้วก่อนที่จะเริ่มคำถามต่อไป เพราะผู้ฟังบางคนเพิ่งจะเปิดฟังสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือ การสรุปประเด็น เป็นหน้าที่ของผู้

สัมภาษณ์ที่จะสรุปความเพื่อให้ผู้ฟังได้คำตอบที่ชัดเจน ในกรณีที่ผู้ให้สัมภาษณ์ให้รายละเอียดชัดเจนแล้ว ไม่จำเป็นต้องสรุป ในตอนท้ายของรายการสัมภาษณ์เป็นหน้าที่ของผู้สัมภาษณ์ต้องสรุปประเด็นสำคัญๆ พร้อมทั้งเอ่ยนามผู้ให้สัมภาษณ์และกล่าวขอบคุณปีครายการ

การเตรียมตัวเพื่อสอบใบรับรองเป็นผู้ประกาศของสถานีวิทยุกระจายเสียง

ผู้ที่จะไปสอบใบรับรองเป็นผู้ประกาศของสถานีวิทยุกระจายเสียง จะต้อง ศึกษาระเบียบกรมประชาสัมพันธ์ว่าด้วยการออกใบรับรองเป็นผู้ประกาศของสถานีวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. 2547 คัดเลือกในส่วนที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ผู้ที่จะได้รับใบรับรองเป็นผู้ประกาศของสถานีวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ ต้องผ่านการทดสอบเป็นผู้ประกาศก่อน

2. การยื่นคำขอเพื่อรับการทดสอบเป็นผู้ประกาศภาษาไทย (กลาง) ของสถานีให้ยื่นได้ที่กรมประชาสัมพันธ์(กองงาน กกช. ชั้น 8 กรมประชาสัมพันธ์ ซอยอารีย์สัมพันธ์ ถนนพระรามหก พญาไท กรุงเทพฯ 10400 โทร. 0-2618-2323 ต่อ 1816,1820) สำหรับการทดสอบเป็นผู้ประกาศภาษาไทย(พื้นเมือง)ของสถานี ยื่นได้ที่สำนักประชาสัมพันธ์เขตหรือสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย สำหรับการยื่นคำขอเพื่อรับการทดสอบเป็นผู้ประกาศนี้สามารถทำได้ด้วยตนเองหรือมีหนังสือนำส่งจากหัวหน้าสถานีวิทยุหรือผู้อำนวยการสำนักประชาสัมพันธ์เขต ก็ได้

3. ผู้ยื่นคำขอเพื่อรับการทดสอบเป็นผู้ประกาศของสถานีจะต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปี บริบูรณ์ในวันยื่นคำขอ และยื่นเอกสารดังนี้

3.1 คำขอพร้อมภาพถ่ายหน้าตรง (แต่งกายสุภาพ) ขนาด 1 นิ้ว จำนวน 3 รูป (ถ่ายไม่เกิน 6 เดือน) ส่วน แบบคำขอเพื่อรับการทดสอบ สามารถดาวน์โหลดได้ทางเว็บไซต์ของกรมประชาสัมพันธ์ www.prd.go.th คลิกที่ “แบบคำขอเพื่อรับการทดสอบ”

3.2 สำเนาทะเบียนบ้านและบัตรประจำตัวประชาชนหรือบัตรประจำตัวข้าราชการ

3.3 หนังสือนำส่งกรณีหน่วยงานเป็นผู้ส่งเข้ารับการทดสอบ การทดสอบจะให้ผู้เข้าสอบทดลองปฏิบัติหน้าที่ผู้ประกาศด้วยการอ่านหรือใช้เสียงออกอากาศตามที่คณะกรรมการกำหนด ให้ฝึกอ่านก่อนสอบ 15 นาที โดยคณะกรรมการจะพิจารณาเสียง อวัธวิธี หลักภาษา จังหวะวรรคตอน ความชัดเจน และอื่นๆซึ่งเหมาะสมกับหน้าที่ผู้ประกาศ หากสอบผ่านจะได้ใบรับรองเป็นผู้ประกาศ ซึ่งใช้ได้ 5 ปี นับแต่วันออก ผู้ที่สอบไม่ผ่านมีสิทธิสมัครเข้าทดสอบครั้งต่อไปได้ หลังการสอบครั้งแรกไม่น้อยกว่า 1 เดือน และสอบได้ไม่เกิน 5 ครั้ง ส่วนครั้งที่ 6 จะต้องให้คณะกรรมการฯ พิจารณา

การผลิตข้าว

เทคนิคการเขียนข่าว สั้นข่าว และเผยแพร่ภาพข่าวสู่สื่อมวลชน

ข่าวสารนับเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่ง ต่อการบริหารงานประชาสัมพันธ์ การที่จะสร้างความเข้าใจแก่ประชาชน จำเป็นต้องมีข่าวสารที่ดี ที่เกิดประโยชน์ต่อสังคม การเลือกข่าวสารสำหรับเผยแพร่ จึงจะต้องกระทำด้วยความระมัดระวังให้องค์กรได้รับประโยชน์จากการเผยแพร่ข่าวสารทุกครั้ง ขณะเดียวกัน สิ่งที่ต้องควบคู่กับข่าวสารก็คือ เครื่องมือสื่อสารที่เหมาะสม ซึ่งต้องมีการเลือกให้ถูกต้องเช่นกัน ข่าวสารที่มีคุณค่าต่อสังคม และใช้เทคนิคในการเขียนให้สอดคล้องกับแบบฉบับของสื่อแต่ละประเภท ย่อมจะได้รับการเผยแพร่อย่างต่อเนื่อง

ข่าว คือการรายงานข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ตลอดจนความคิดเห็นของบุคคลสำคัญ ซึ่งเป็นเรื่องราวที่น่าสนใจ ซึ่งประชาชนให้ความสำคัญและสนใจ รวมทั้งมีผลกระทบต่อผู้คนจำนวนมาก สำหรับนักประชาสัมพันธ์ ข่าวก็คือหัวใจของงานประชาสัมพันธ์ ที่จะรายงานภารกิจ ความก้าวหน้าของหน่วยงานให้สาธารณชนทราบ การเขียนข่าวเป็นทั้งศาสตร์ และศิลป์ และต้องมีเทคนิคในการสร้างความเข้าใจและความสนใจแก่ประชาชน ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการประชาสัมพันธ์ ยังขึ้นอยู่กับความถี่ของผลงานข่าว ที่นำเสนอในสื่อต่างๆ

แหล่งที่มาของข่าว

ข่าวเกิดจากเหตุการณ์และกิจกรรมดังต่อไปนี้

1. เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ
2. กิจกรรมที่วางแผนไว้
3. ความพยายามของผู้สื่อข่าว

ข่าวประชาสัมพันธ์ เป็นข่าวเชิงบวกและสร้างสรรค์บนพื้นฐานของความจริงที่เกิดจากกิจกรรมของหน่วยงาน

องค์ประกอบของข่าว

การเขียนข่าวสารที่จะประชาสัมพันธ์ หรือสารที่จะสื่อออกไปยังสื่อมวลชน ควรมีสาระสำคัญหรือองค์ประกอบ ที่เรียกว่า “5 W 1 H” ดังต่อไปนี้

1. ใคร (Who) ใครคือบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับข่าว
2. ทำอะไร (What) เกิดอะไรขึ้น การกระทำหรือเหตุการณ์ใดที่สำคัญ
3. ที่ไหน (Where) การกระทำหรือเหตุการณ์นั้นๆ เกิดขึ้นที่ไหน
4. เมื่อไร (When) การกระทำหรือเหตุการณ์นั้นๆ เกิดขึ้นวัน เวลาใด

5. ทำไมและอย่างไร (Why and How) ทำไมเหตุการณ์นั้นจึงเกิด และเกิดขึ้นได้อย่างไร

6. ข้อมูลประกอบอื่นๆ เช่น ความเป็นมา

ขั้นตอนในการเขียนข่าว

การเขียนข่าว ผู้เขียนควรปฏิบัติตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. หาข้อมูล โดยการค้นคว้า รวบรวมข้อมูล และสัมภาษณ์
2. วางแผนการเขียน ศึกษากลุ่มเป้าหมายและนโยบายของสื่อที่จะส่งเผยแพร่
3. ร่างเนื้อหา รูปแบบ ภาษา ทบทวน
4. ประเมินผล โดยการอ่านทบทวนด้วยตนเอง หรือผู้ที่เกี่ยวข้องช่วยอ่าน

องค์ประกอบในการเขียนข่าว

การเขียนข่าวหนังสือพิมพ์ ต้องบอกสิ่งสำคัญที่สุดก่อน แล้วจึงบอกสิ่งสำคัญรองลงมา ซึ่งการเขียนข่าวมีองค์ประกอบสำคัญเรียงลำดับ ดังต่อไปนี้

1. พาดหัวข่าว (headline) เป็นการบอกประเด็นสำคัญของข่าว มักใช้ประโยคที่เป็นข้อความสั้นๆ เพื่อช่วยให้รู้ว่าเป็นข่าวอะไร และมีประเด็นใดน่าสนใจ วิธีการพาดหัวข่าวให้พิจารณาความสำคัญของข่าวนั้น ๆ ว่าใคร ทำอะไร เมื่อไร ที่ไหน อย่างไร และทำไมจึงทำเช่นนั้น ตัวอย่างการเขียนพาดหัวข่าว

1.1 แบบ Who นำ เช่น “นายกรัฐมนตรีประชุมชี้แจงเจ้าหน้าที่ สอ.บต.” “แผ่นดินสยามเพสหญิงเสียชีวิตแล้ว” “กกต.ขึ้นกรรณห้ามจดใหม่ พรรคถูกยุบ”

1.2 แบบ What นำ เช่น “เกิดเพลิงไหม้ที่ย่านชุมชนกลางตลาด” ซึ่งส่วนใหญ่ความสำคัญของข่าวอยู่ที่ การกระทำและผลกระทบ

1.3 แบบ When นำ เช่น “31 พ.ค.ชี้ชะตาขุบพรรค” ซึ่งข่าวนี้นี้ความสำคัญอยู่ที่เงื่อนไขของเวลา

1.4 แบบ Where นำ เช่น “เชียงใหม่กลายเป็นเมืองในหมอกจากไฟป่า” ซึ่งคุณค่าของข่าวอยู่ที่สถานที่

1.5 แบบ Why นำ เช่น “เร่งหาสาเหตุหนุ่มคลังอิงกราด 3 ศพ กลางตลาดไท” ความสำคัญของข่าวอยู่ที่การตั้งข้อสังเกต เพื่อเพิ่มความอยากรู้ อยากเห็น

1.6 แบบ How นำ เช่น “อยากได้มัลลียูนิคอร์นใหม่ วัยรุ่นหาเงินด้วยการขายตัว” ความสำคัญของข่าวอยู่ที่ความเป็นเหตุเป็นผล

2. **วรรณนำ** เป็นประเด็นสำคัญของเรื่อง คือต้องตอบสนองความสนใจของผู้อ่านว่า Who What When Where Why เขียนด้วยประโยคสรุปเรื่องหรือสรุปประเด็นสำคัญและกระชับ เพื่อขยายพาดหัวข่าว มีความยาวประมาณ 3-6 ประโยค เช่น “สดศรียื่นกรณพรรตถูกยุบจ่อเค็มไม่ได้ ทนายบอก แม้พร้อมแก้ปัญห หัก ทรท.ถูกยุบ ด้านประธาน คมช.ติวเข้มตำรวจ-ทหาร สั่งห้ามใช้อาวุธรับมือมือบ”

3. **ส่วนเชื่อม** เป็นตัวเชื่อมระหว่างวรรณนำกับเนื้อข่าว ส่วนใหญ่เป็นข้อความที่ขยายประเด็นของเรื่อง จะมีหรือไม่มีก็ได้ มักใช้กับข่าวใหญ่ เช่น “ทั้งนี้เป็นการประชุมลับ ห้ามไม่ให้ผู้ไม่เกี่ยวข้องเข้าไปในห้องประชุมศาลฎีกา”

4. **เนื้อข่าว** เป็นการบอกเรื่องที่เหลือจากที่บอกไว้แล้วในวรรณนำ เป็นข้อเท็จจริงที่สนับสนุนหรือขยายความ หรือช่วยให้วรรณนำได้ใจความชัดเจนขึ้น เป็นเรื่องราวทั้งหมดของข่าวที่ตอบคำถาม 5 W และ 1 H มี 2-5 ย่อหน้าตามความเหมาะสม โดยย่อหน้าแรกๆ เป็นรายละเอียดตามวรรณนำ ย่อหน้าสอง อ้างคำพูดผู้ให้สัมภาษณ์ หรือผู้บริหาร เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือ ย่อหน้าสุดท้ายเสริมข้อมูลเฉพาะที่จำเป็น เช่น “รายงานข่าวแจ้งว่า...” นอกจากนี้ตัวอย่างการนำคำพูดมาใช้ในเนื้อข่าว เช่น “ผู้ก่อความไม่สงบกำลังสูญเสียมวลชน เขาหมดโอกาสที่จะเดินไปสู่ความสำเร็จในการแบ่งแยกดินแดน” พันเอกอัคร ทิพโรจน์ โฆษกกองทัพบก กล่าว หรือ ประโยคอ้อม “พันเอกอัคร ทิพโรจน์ กล่าวว่าผู้ก่อความไม่สงบกำลังสูญเสียมวลชน และหมดโอกาสที่จะเดินไปสู่ความสำเร็จในการแบ่งแยกดินแดน” หรือประโยคตรง พันเอกอัคร ทิพโรจน์ โฆษกกองทัพบก กล่าวว่า “ผู้ก่อความไม่สงบกำลังสูญเสียมวลชน เขาหมดโอกาสที่จะเดินไปสู่ความสำเร็จในการแบ่งแยกดินแดน”

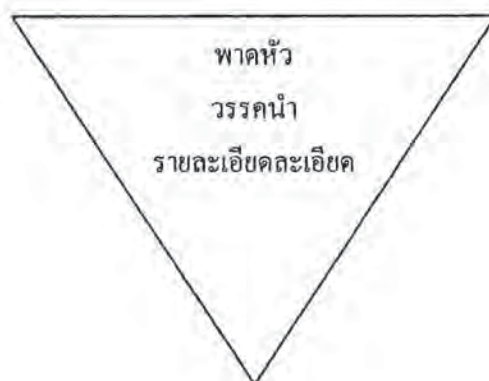
5. **ทิ้งท้ายข่าว** เป็นการสรุปประเด็นเพื่อดึงดูดความสนใจ ดอกย้ำจุดหมาย ส่วนใหญ่มีความยาวประมาณ 4-6 ประโยค เช่น “เชิญร่วมกิจกรรมวันงดสูบบุหรี่โลก ในวันที่ 31 พฤษภาคมนี้ และร่วมกันทำความดีถวายในหลวงด้วยการงดสูบบุหรี่”

รูปแบบการเขียนข่าว

โดยทั่วไปการเขียนข่าวจะมีเพียง 3 ส่วนเท่านั้น ได้แก่ พาดหัวข่าวหรือโปรยหัวข่าว (headline) วรรณนำ เป็นการสรุปเรื่องราว (lead) เนื้อข่าว เป็นรายละเอียดของเหตุการณ์และเรื่องราว (detail) นอกจากนี้รูปแบบการเขียนข่าวต่างๆ ไป ไม่ว่าข่าวหนังสือพิมพ์ หรือข่าววิทยุโทรทัศน์ มี 3 รูปแบบ ได้แก่ ปิรามิดหัวกลับ ปิรามิดหัวตั้ง และสี่เหลี่ยมผืนผ้าทรงยื่นแบบผสม ซึ่งใช้ในรูปแบบของข่าวที่แตกต่างกันดังนี้

1. **แบบปิรามิดหัวกลับ (Inverted Pyramid)** เป็นการนำเสนอข่าวโดยลำดับประเด็นสำคัญจากมากไปหาน้อย ซึ่งสอดคล้องกับธรรมชาติของมนุษย์ในการอยากรู้อยากเห็นสิ่งสำคัญ

ก่อน ส่วนรายละเอียดไว้ทีหลัง ประกอบด้วย ข่าวกาดหัว พรรคนำ ส่วนเชื่อม และส่วนของเนื้อเรื่อง เรียงตามลำดับความสำคัญ เป็นการเขียนข่าว โดยเริ่มด้วยความน่าที่เป็นประเด็นสำคัญของเรื่อง และส่วนเชื่อมที่โยงความสัมพันธ์ระหว่างความน่ากับเนื้อหา ที่มีความสำคัญรองลงมา ส่วนเนื้อหา จะเป็นส่วนประกอบที่ให้รายละเอียดของเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นทั้งหมด

รูปแบบโครงสร้างของข่าวในหน้ากระดาษ

.....พาดหัว.....
พรรคนำ.....
คำเชื่อม.....
เนื้อข่าวสำคัญ.....
เนื้อข่าว.....
เนื้อข่าวสำคัญน้อย.....

2. แบบปิระมิดหัวตั้ง (Upright Pyramid) จะเรียงลำดับข้อมูลที่มีความสำคัญน้อยไปหา มากที่สุด (Climax) เพื่อให้ผู้อ่านมีความอยากรู้ เริ่มจากประเด็นที่ไม่มีความสำคัญมากนัก แล้วค่อยๆ เพิ่มประเด็นที่สำคัญขึ้นเรื่อยๆ จนกระทั่งถึงประเด็นสำคัญที่สุด มักจะใช้ในเรื่องที่มีเงื่อนงำ เชิง สืบสวน สอบสวน ปัจจุบันไม่นิยมใช้

3. แบบสี่เหลี่ยมผืนผ้าทรงอื่นแบบผสม (Combination) มักใช้เขียนข่าวที่ไม่ค่อยสำคัญ เป็นข่าวสั้นๆ เริ่มจากส่วนเชื่อม หรือจากเนื้อเรื่องข่าว หลังจากพาดหัวข่าวแล้ว ไม่มีความนำ ความสำคัญของข่าวเท่าเทียมกัน ตั้งแต่ต้นจนจบเนื้อเรื่องของข่าว มักจะเขียนแบบเสนอข้อเท็จจริง

ข้อควรระวังในการเขียนข่าวประชาสัมพันธ์

1. ชื่อและนามสกุลต้องสะกดให้ถูกต้อง เพราะถ้าผิดพลาดอาจกลายเป็นคนละบุคคล หรือเกิดความเสียหายได้
2. ยศ ตำแหน่ง ต้องระบุให้ตรงกับความเป็นจริงขณะนั้น เช่น อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
3. คำนำหน้าชื่อ และบรรดาศักดิ์ต้องระบุเรียงลำดับให้ถูกต้อง
4. การใช้อักษรย่อ หรือตัวย่อต่างๆ ควรตรวจสอบให้ดี
5. ไม่สอแตรความคิดเห็นส่วนตัวเข้าไป
6. การเขียนตัวเลขถ้ามีจำนวนมากอาจใช้ตัวอักษรแทน ถ้าไม่ใช่ตัวเลขที่แน่นอน ควรใช้คำว่าประมาณ
7. หลีกเลี่ยงการใช้ศัพท์เทคนิคที่เข้าใจยาก

การพิจารณาคัดเลือกข่าวเพื่อนำเสนอ

ข่าวที่งานประชาสัมพันธ์คิดว่าสำคัญและเด่น และนำมาเสนอ แต่สื่ออาจจะเห็นว่าไม่สำคัญและไม่น่าสนใจ หรือข่าวที่งานประชาสัมพันธ์เห็นว่า เป็นข่าวที่สังคมควรรู้ แต่อาจเป็นข่าวที่เขาไม่อยากรู้ ดังนั้นประเด็นของข่าวจึงควรอยู่ในกระแสสังคมและมีผลกับคนส่วนใหญ่

เทคนิคการเขียนข่าวให้ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ทางสื่อมวลชน

การเขียนข่าวเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ มีความยืดหยุ่น ไม่ยึดติดกับรูปแบบ เขียนอย่างสร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพ ความสำเร็จของการประชาสัมพันธ์ส่วนหนึ่ง คือการได้รับการเผยแพร่ข่าวของหน่วยงานผ่านสื่อมวลชน

ปัจจุบันการส่งข่าวเพื่อเผยแพร่ทำได้ยากขึ้น เนื่องจากองค์กรและสถาบันต่างๆ ล้วนส่งข่าวไปยังสื่อมวลชนแทบทั้งสิ้น ดังนั้นการเขียนข่าวให้ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ทางสื่อมวลชนต้องคำนึงถึงเทคนิคดังต่อไปนี้

1. ศึกษารายละเอียดของสื่อให้เข้าใจ เช่น ชื่อของบรรณาธิการ เนื้อหาของสื่อ เพื่อที่จะดำเนินการส่งข่าวได้อย่างน่าสนใจ และได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่
2. รายละเอียด เนื้อหาข่าวประชาสัมพันธ์ ต้องเลือกประเด็นและมีเนื้อหาน่าสนใจ รวมทั้งต้องมีความครบถ้วนในตัวเอง และต้องไม่ผิดพลาดทั้งในด้านเนื้อหา วัน เวลา สถานที่ และชื่อบุคคล เพราะหากมีความผิดพลาด สื่อมวลชนจะจำความผิดพลาดนั้นไปตลอด
3. ข่าวมีคุณภาพ ครบถ้วนสมบูรณ์ ถูกต้อง
4. ความรวดเร็วของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น หากรายงานทันทีเมื่อมีเหตุการณ์ คุณค่าของข่าวจะมากขึ้น เพราะการรายงานข่าวสดๆ ร้อนๆ ผู้อ่านมักชื่นชอบและให้ความสนใจ
5. ต้องคำนึงเสมอว่า การส่งข่าวต้องถูกคน ถูกหน้า ถูกฉบับ ถูกเวลา เพราะโอกาสได้รับการตีพิมพ์จะมีสูง นักประชาสัมพันธ์ควรทราบกำหนดของการปิดต้นฉบับของแต่ละสื่อ เพื่อกำหนดเวลาในการส่งข่าวได้อย่างถูกต้อง
6. ต้องกระตุ้นความสนใจของผู้สื่อข่าวหรือบรรณาธิการ โดยการพาดหัวข่าวให้น่าสนใจ โดยทั่วไปสื่อมวลชนมีความต้องการข่าวจากหน่วยงานต่างๆ ดังนั้นการเขียนข่าวต้องสร้างความน่าสนใจเพื่อดึงดูดใจบรรณาธิการให้ได้ เช่น “ม.อ.จัดพิธีพระราชทานปริญญาบัตร” เปลี่ยนเป็น “ม.อ.ถวายปริญญาในหลวง” “คลินิกวัยรุ่นโรงพยาบาล ม.อ. สรุปลัทธิวัยรุ่น” เปลี่ยนเป็น “คลินิกวัยรุ่น ม.อ.สะท้อนปัญหาวัยโจ๋” นอกจากนี้สิ่งที่ทำให้ข่าวน่าสนใจเพิ่มขึ้น ได้แก่ ความใกล้ชิดของข่าวกับผู้อ่านทั้งกายและใจ ความสำคัญหรือความเด่นของบุคคลในข่าว ขนาดของเหตุการณ์ ซึ่งเหตุการณ์ใหญ่ ย่อมได้รับความสนใจมากกว่าข่าวที่มีผลกระทบต่อคนจำนวนมาก ย่อมมีความสำคัญมากกว่า ข่าวมีเงื่อนงำ มักได้รับความสนใจหรือข่าวแปลก พิสดาร จะได้รับความสนใจมาก เป็นต้น
7. ข่าวที่ส่งไปเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านและมีข้อมูลเพียงพอ
8. ไม่เขียนยกย่องจนออกนอกหน้า เพราะหากหนังสือพิมพ์เขียนข่าวยกย่องมากเกินไป อาจถูกเพ่งเล็งว่าได้รับผลประโยชน์

9. ต้องมีกระดาษหัวข่าว ซึ่งมีที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ รวมทั้งผู้ให้ข่าว ที่พร้อมจะให้สื่อมวลชนติดตามหรือสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมได้ตลอดเวลา

10. เลือกสื่อให้ตรงกับเนื้อหาข่าว ต้องพิจารณาว่า เขียนไปลงหนังสือพิมพ์อะไร การเขียนข่าวของหนังสือพิมพ์นั้นเป็นอย่างไร ควรรู้นโยบายและการทำงานของหนังสือพิมพ์ ว่านำเสนอข่าวแนวไหน ทำข่าวประเภทใด ทำให้ข่าวที่เขียนส่งไปมีโอกาสดีพิมพ์เผยแพร่มากขึ้น เช่น ข่าวเรื่องสิ่งแวดล้อมต้องเชิญมาทำข่าวหรือ ส่งให้สื่อหรือนักข่าวในสายนี้เพื่อจะได้สื่อตรงกลุ่มเป้าหมาย

11. เนื้อข่าวไม่จำเป็นต้องเขียนยาวมาก ควรพิมพ์จบในกระดาษ เอ 4 หน้าเดียว

เทคนิคและขั้นตอนในการถามคำถามเพื่อจะได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์มาเขียนข่าว

ความสำเร็จของการได้ข้อมูลขึ้นอยู่กับความสามารถในการถามคำถาม และทำให้ผู้ที่ถูกถามพึงพอใจ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ถามอย่างมีจุดหมาย และวางแผนที่จะถามคำถามในสิ่งที่คนทั่วไปอยากรู้
2. ศึกษาคนที่เราจะไปถาม
3. เริ่มจากคำถามกว้างๆ ไปเจาะประเด็นคำถามที่แคบเข้าหรือประเด็นที่อยากรู้
4. อาศัยคำตอบก่อนหน้านี้ของผู้ให้สัมภาษณ์ มาเป็นพื้นฐานในการถามคำถามต่อไป
5. คำถามควรกระชับ ไม่ควรถามคำถามที่ยาวเกินไป
6. ขออนุญาตก่อนถาม โดยหลักจิตวิทยา ถ้าขออนุญาตถามคำถาม คนทั่วไปจะตอบรับที่จะตอบ
7. หลังจากถามคำถามแล้วให้หยุดฟัง
8. จดบันทึก หรืออัดเทปคำให้สัมภาษณ์ไว้ เพื่อนำข้อมูลมาเขียนข่าว

คำถามทั่วไปที่สามารถนำมาใช้สัมภาษณ์

คำถามพื้นฐานที่สามารถนำมาใช้ได้ทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นทำข่าวหนังสือพิมพ์ วิทยุ หรือโทรทัศน์ ได้แก่ รายละเอียดของโครงการเป็นอย่างไร วัตถุประสงค์ของโครงการเป็นอย่างไร เป้าหมาย ความคาดหวังหรือประโยชน์ของโครงการหรือกิจกรรมคืออะไร ความคืบหน้าในการดำเนินการไปถึงขั้นไหน ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานมีอะไรบ้าง และจะ

แก้ไขอย่างไร นอกจากนี้ข้อควรระวัง คือ หลีกเลี่ยงคำถามที่นำไปสู่ความขัดแย้ง หรือความไม่พอใจของผู้ถูกสัมภาษณ์ เช่น คำถามว่า มีความขัดแย้งในการทำงานใช่หรือไม่ เรื่องนี้มี

การเมืองเข้ามาแทรก หรือมีข้อผิดพลาดเกิดขึ้นหรือไม่ ยกเว้นว่าได้สร้างความสัมพันธ์กับผู้ถูกสัมภาษณ์เป็นอย่างดีแล้ว และมีความเชี่ยวชาญในการทำข่าวเจาะลึก

กรณีเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งนักประชาสัมพันธ์มีโอกาสที่จะเป็นผู้ถูกสัมภาษณ์ เช่น การให้สัมภาษณ์ทางโทรทัศน์ การพูดเข้าสายในรายการวิทยุ หรือการให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ ซึ่งนักประชาสัมพันธ์ควรคิดว่า การให้สัมภาษณ์เป็นโอกาสที่ได้ประชาสัมพันธ์กิจกรรมและเป็นการให้ข้อมูลที่ถูกต้อง เป็นโอกาสได้ชี้แจงหรืออธิบายเหตุผลในสิ่งที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์ รวมทั้งได้ชมเชยเพื่อเสริมสร้างขวัญกำลังใจแก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน นอกจากนี้เมื่อได้ฟังคำถาม ไม่ควรรีบตอบ แต่พยายามทำความเข้าใจคำถามก่อน อย่าท่องจำคำตอบ ให้พยายามทำความเข้าใจเรื่องที่จะให้สัมภาษณ์ พูดอย่างเป็นธรรมชาติ ถ้าไม่ได้ยินหรือได้ยินไม่ชัดเจน ให้ขอคำถามอีกครั้ง และถ้าผู้สัมภาษณ์อ้างถึงข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง ให้กล่าวแก้ไข อย่าปล่อยให้ผ่านเลยไป

ภาพข่าวเพื่อการประชาสัมพันธ์

ภาพถ่ายช่วยให้ข่าวมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพราะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อหา รายละเอียดของเรื่อง รวมทั้งนิยมชมชอบต่อบุคคลและหน่วยงานได้ดียิ่งขึ้น ภาพถ่ายจึงเป็นสื่อที่มีบทบาทสำคัญในการประชาสัมพันธ์

ประเภทของภาพข่าวเพื่อการประชาสัมพันธ์

ประเภทของภาพข่าวเพื่อการประชาสัมพันธ์ แบ่งเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) ภาพบุคคล เน้นบุคคลสำคัญในเหตุการณ์ 2) ภาพกิจกรรม เน้นกิจกรรมที่น่าสนใจ 3) ภาพสถานที่ เน้นสถานที่สำคัญในข่าว 4) ภาพเหตุการณ์ เน้นเหตุการณ์ตามธรรมชาติ

เทคนิคในการถ่ายภาพให้ได้ลงข่าว

เทคนิคในการถ่ายภาพให้ได้ลงข่าวมีข้อควรพิจารณาดังนี้

1. มีความสอดคล้องกับเนื้อหาข่าว ข่าวและภาพควรจะกลมกลืนกัน มีเนื้อหา มีชีวิตชีวา มีความชัดเจน สามารถบอกเรื่องราวให้ผู้รู้เรื่องและเข้าใจได้ชัดเจน และควรมีคำอธิบายภาพ ซึ่งมีรายละเอียดว่าใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร ทำไม อย่างไร โดยพิมพ์ด้วยกระดาษต่างหากไว้ได้ภาพ ไม่ควรเขียนข้างหลังภาพ

2. การถ่ายภาพเพื่อการประชาสัมพันธ์ ต้องเลือกบุคคลที่น่าสนใจ จะตามใจผู้ที่ต้องการเป็นข่าวไม่ได้ ต้องมีศิลปะและใช้วิจารณญาณในการถ่ายภาพและคัดเลือกภาพให้เหมาะสม หากภาพถ่ายไม่น่าสนใจ ไม่มีความแปลกใหม่ อาจไม่ได้รับการตีพิมพ์

3. ภาพถ่ายประกอบข่าวของบุคคลผู้เป็นแหล่งข่าวในภาพ ไม่ควรนั่งตัวตรง (แข็งเหมือนภาพจากบัตรประชาชน) ควรอยู่ในอิริยาบถต่างๆ เช่น กอดอก กำลังจับปากกา กำลังพูดอธิบาย ซึ่งทำให้ภาพข่าวน่าสนใจขึ้น

วิธีการถ่ายภาพ

ภาพถ่ายที่จะนำไปประกอบข่าวนั้น ปัจจุบันมีความสะดวก รวดเร็วและง่ายขึ้น เพราะเทคโนโลยีของกล้องถ่ายภาพระบบดิจิทัล ที่ใช้ระบบอัตโนมัติในการทำงาน ซึ่งมีข้อแนะนำในการถ่ายภาพดังต่อไปนี้

1. วางนิ้วไว้บนปุ่มชัตเตอร์แล้วกดลงไปเบาๆ ประมาณครึ่งทาง อย่าเพิ่งกดลงไปจนสุด กล้องจะเริ่มโฟกัสภาพและคำนวณแสง จากนั้นค่อยกดปุ่มชัตเตอร์ลงไปอีกครั้งหนึ่งจนสุดอย่างแผ่วเบา กล้องก็จะบันทึกภาพทันที ภาพที่ได้จะไม่สั่นและได้จังหวะที่ต้องการ

2. การถ่ายภาพย้อนแสง สามารถเปิดแฟลชช่วย เพื่อไม่ให้ภาพที่ออกมามืด

3. การถ่ายภาพบุคคลครึ่งตัว ผู้ถ่ายภาพควรย่อตัวเล็กน้อย เนื่องจากหากถ่ายจากส่วนสูง ปกติแล้วภาพที่อยู่ในมุมที่กดลง จะทำให้ศรีษะดูใหญ่ และช่วงตัวดูสั้น เป็นสาเหตุให้ได้ภาพที่ลำตัวและขาสั้นแต่ศรีษะโตเมื่อถ่ายภาพบุคคลเต็มตัว

4. การถ่ายภาพบุคคล ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบ ด้านแสง ฉากหน้า ฉากหลัง โดยเฉพาะฉากหลังที่ดีต้องไม่รกรุงรัง และรบกวนสายตาในการมอง เช่น มีใบไม้หรือเสาโผล่ขึ้นมาจากศรีษะ ต้องหลีกเลี่ยงฉากดังกล่าว หรือถ่ายให้ฉากหลังเบลอ ด้วยการปรับรูรับแสงให้กว้าง ความเร็วชัตเตอร์สูง

เคล็ดลับในการถ่ายภาพหมู่เพื่อนำไปเป็นภาพประกอบข่าว

ภาพข่าวประชาสัมพันธ์นั้นต้องใช้ภาพหมู่เพื่อประกอบในการเผยแพร่ข่าวค่อนข้างมาก ซึ่งมีข้อแนะนำในการถ่ายภาพหมู่ดังนี้

1. พยายามให้น้ำหนักของภาพดูสมดุล ไม่หนักไปทางซ้ายหรือขวา ซึ่งเป็นหน้าที่ของช่างภาพเนื่องจากเป็นผู้ที่เห็นองค์ประกอบทั้งหมด ผู้ที่ถูกถ่ายจะไม่ทราบว่าภาพดูสมดุลดีหรือไม่

2. การถ่ายภาพหมู่บ่อยครั้งต้องถ่ายในที่มืดแสงน้อย ต้องใช้แฟลชช่วย ควรให้ภาพที่ออกมาเห็นชัดเจนทุกคน

3. หากไม่ต้องการให้ผู้ถูกถ่ายภาพหมู่บางคนหลับตา อาจใช้วิธี บอกให้ทุกคนหลับตาก่อน แล้วจึงนับ 1-2-3 ให้เปิดตาได้ แล้วจึงทำการกดชัตเตอร์ถ่ายภาพ จะได้ภาพที่ไม่มีใครหลับตา

4. การถ่ายภาพหมู่ไม่จำเป็นต้องถ่ายภาพเมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรม อาจถ่ายตอนเริ่มต้นกิจกรรมหรือระหว่างการทำกิจกรรม เพราะหากรอเสร็จสิ้นกิจกรรม สมาชิกอาจอยู่ไม่ครบหรือสื่อมวลชนบางท่านไม่สามารถรอจนจบกิจกรรม อาจกลับไปก่อนได้

บรรณานุกรม

นิติ เอื้อวงศ์วิวงศ์ และคณะ. (2543).เหยี่ยวข่าวภาคประชาชน . เชียงใหม่: บีเอสการพิมพ์.

วีรณิจ ทรรทรานนท์. (2548). รู้ลึกเรื่องกล้องดิจิตอล รู้จริงเรื่องการถ่ายภาพ. กรุงเทพฯ:

ซัคเซส มีเดีย.

เว็บไซต์กรมประชาสัมพันธ์ www.prd.go.th

วารสาร ชวพงษ์ ประชาสัมพันธ์ ม.อ.

<http://www.general.psu.ac.th/data/word/technicnew.doc>

http://dpc5.ddc.moph.go.th/cop/pr_00.html

ภาคผนวก ฉ

การทำข้อตกลงร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
ณ ห้องประชุมทุ่งเศรษฐี ศูนย์ราชการจังหวัดกำแพงเพชร

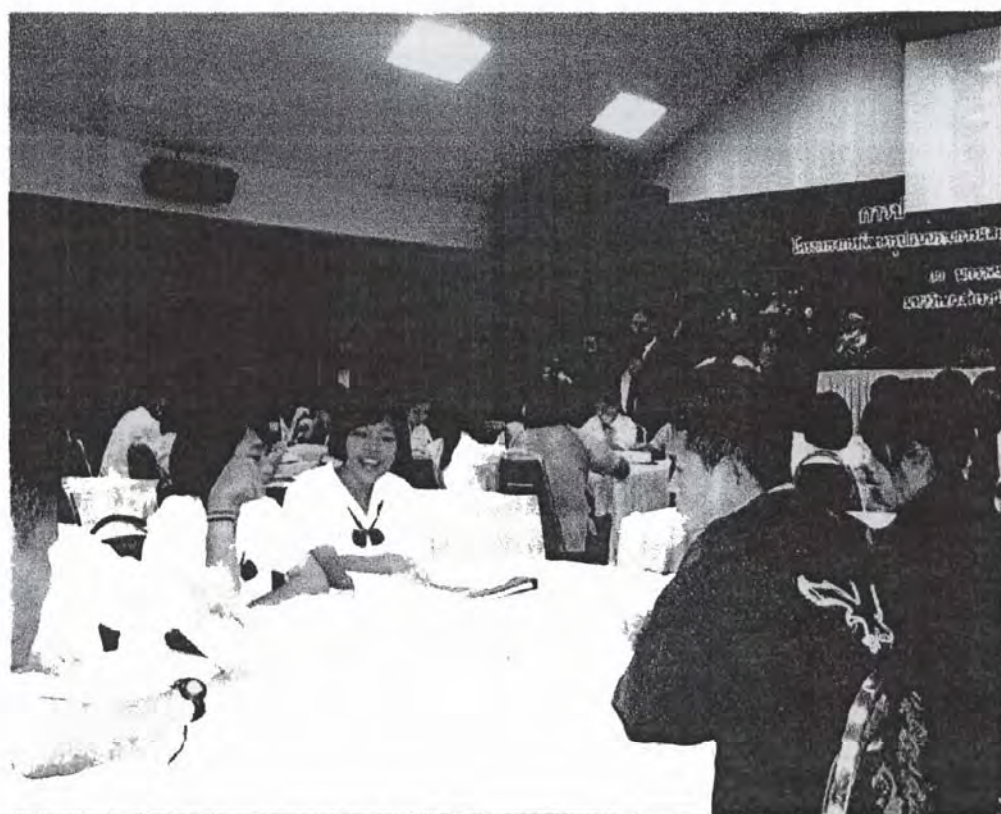
การทำข้อตกลงร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
ณ ห้องประชุมทุ่งเศรษฐี ศูนย์ราชการจังหวัดกำแพงเพชร

ภาคผนวก ข
การจัดเวที Debate ข้อมูล

การจัดเวที Debate ข้อมูล

แผนผังรายการ:

- [illegible]

ความต้องการ

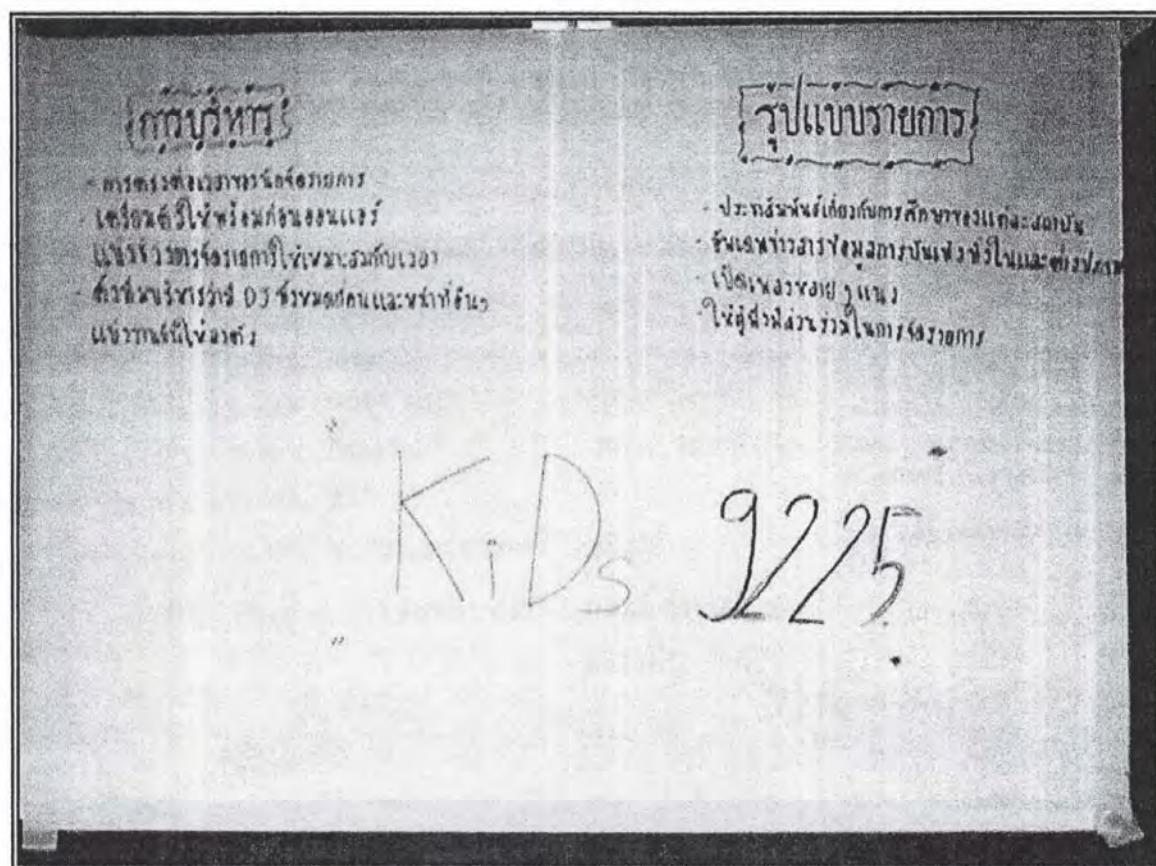
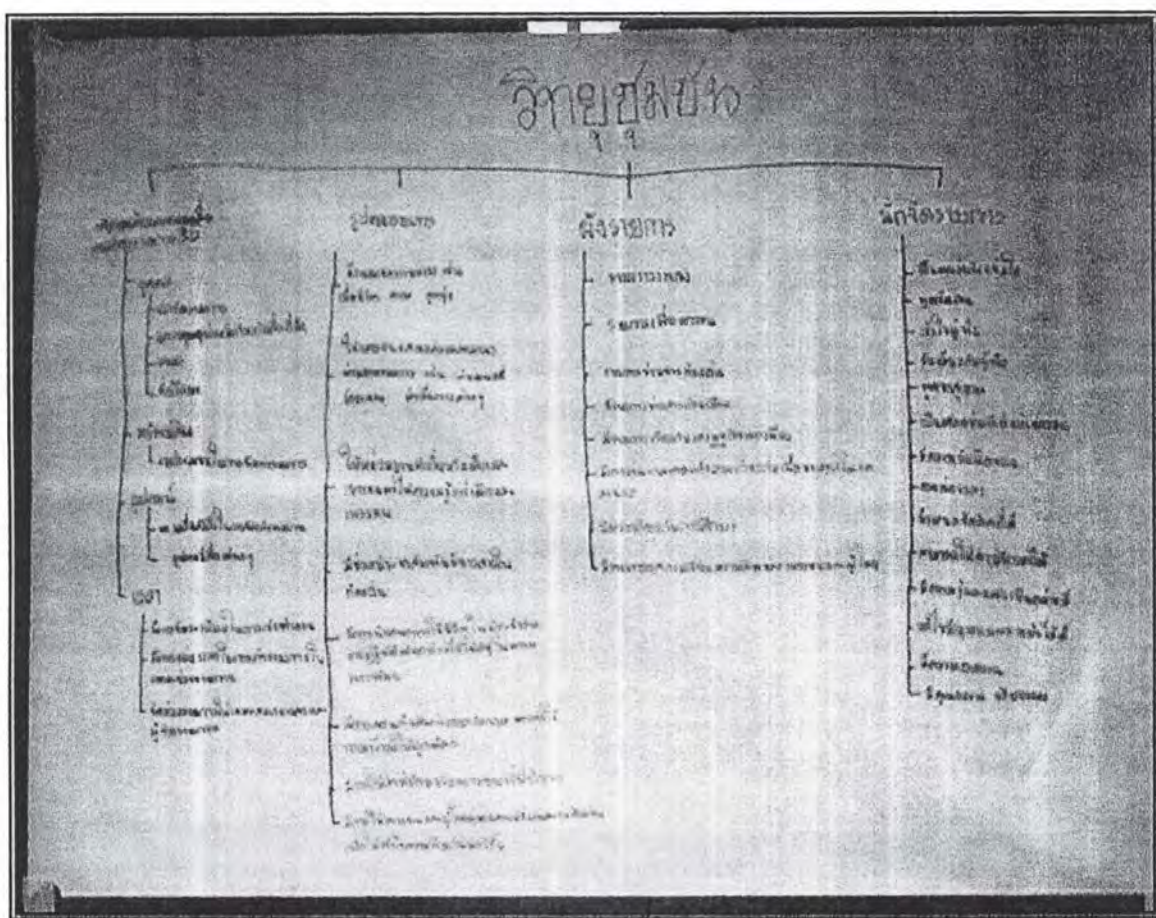
- จักรพรรดิแห่งราชวงศ์ฮั่นได้นำข้าวโพดเข้ามาปลูก
- ข้าวโพดถูกนำมาใช้ปลูกเพื่อการค้าในอเมริกา
- การนำข้าวโพดมาปลูกในอเมริกาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม
- ข้าวโพดถูกนำมาใช้ปลูกเพื่อการค้าในอเมริกา
- ข้าวโพดถูกนำมาใช้ปลูกเพื่อการค้าในอเมริกา

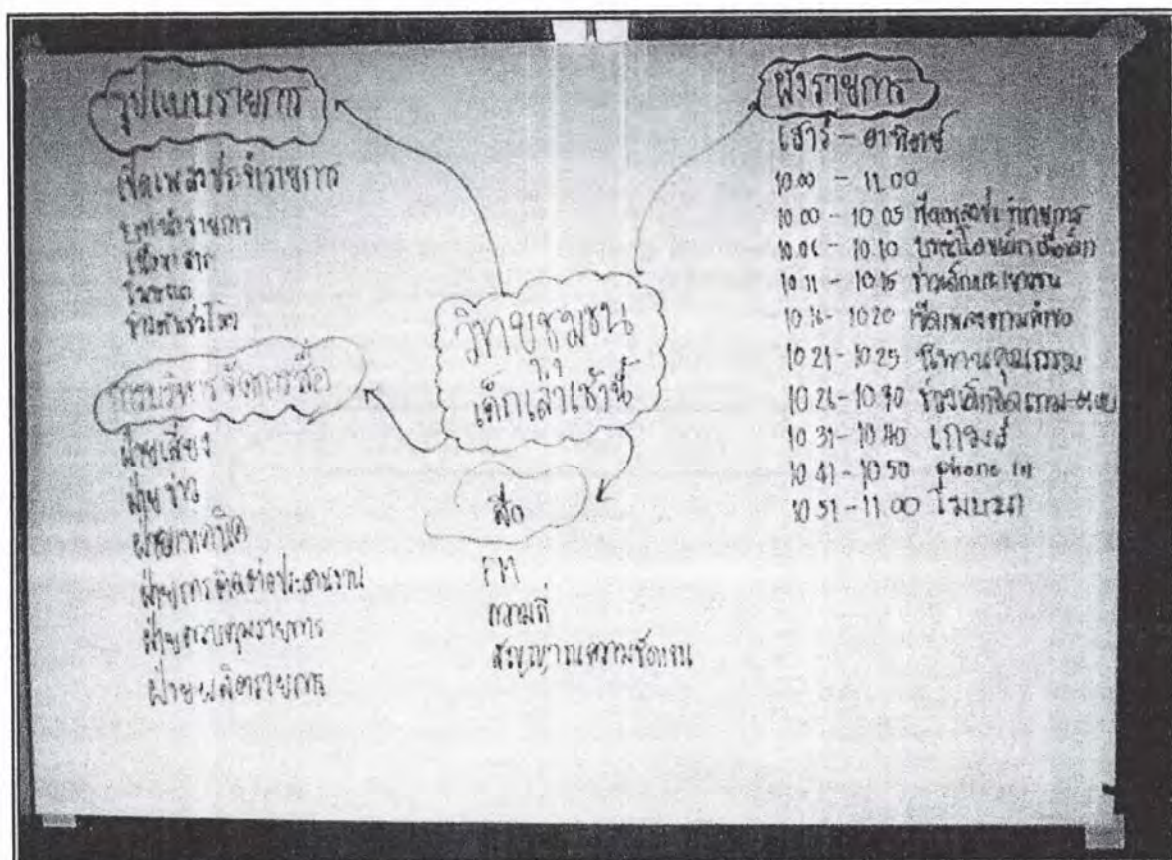
วิทย์ ช. ช.

ลัทธิทฤษฎีสมาน

- พืชจากพื้นที่ธรรมชาติ: ไม่สามารถหาได้
- วัสดุจากใบไม้แห้ง: ใช้ทำกระดาษ
- เป็นตัวนำในโครงการ: ใช้ทำกระดาษ
- เป็นตัวนำในโครงการ: ใช้ทำกระดาษ

รูปแบบการจัดรายการ (เสาร์-อาทิตย์)

รูปแบบการจัดรายการ (จันทร์-ศุกร์) ②		
ช่วงเวลา	กลุ่มผู้ฟัง	เนื้อหา
05.00 น. - 07.00 น.	รายการรุ่งอรุณอาวแก้ว	สาระความรู้ทันสมัยและบันเทิง
07.00 น. - 08.00 น.	ข่าว	ข่าวเช้าและข่าวก่อนวันจันทร์
08.00 น. - 11.00 น.	อุกฤษณ์เพื่อชีวิต	เพลงประกอบรายการ
11.00 น. - 12.00 น.	ข่าว	ข่าวก่อนเที่ยง
12.00 น. - 15.00 น.	ลูกทุ่ง	เพลงประกอบรายการ
15.00 น. - 18.00 น.	ไทยสากล	เพลงประกอบรายการ
18.00 น. - 20.00 น.	ข่าว	ข่าวเย็น
20.00 น. - 00.00 น.	สากลและไทยสากล	เพลงประกอบรายการ
00.00 น. - 05.00 น.	รวมฮิตติดชาร์ต	เพลงประกอบรายการ

ภาคผนวก ข
ประมวลภาพการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวิถียุชมชนจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเยาวชน
ในจังหวัดกำแพงเพชร

